
THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

SPRAVODLIVE UDALOSCI ŠVETSKEJ VOJNI

PERŠE SLOVENSKE VIDAŇE NA ROK 1916.

Vidal: **AUGUST PETZ**, Majiteľ "**Krajana**".

Napisal a zostavel: **ANTHONY P. SZENKO**, Redaktor "**Krajana.**"

Cena $1.00

SPRAVODLIVE UDALOSCI

ŠVETSKEJ VOJNI

Perše slovenske vidaňe na rok

1916

Napisal a zostavel: ANTHONY P. SZENKO,

— Redaktor "KRAJANA" —

Vidal: AUGUST PETZ,

— Majiteľ "KRAJANA" —

Cena $1.00.

Tlačeno v drukarni "KRAJANA" 319 E. 70th Street

New York, N. Y.

FRANC FERDINAND, dedič tronu s man želku i s dzecami.

VLASC.

Najvekši, najdrakši poklad
Každemu vlasc mila;
Lebo ona ta svata žem,
Co nas porodzila.

Vlasc je naša l'uba matka,
Co nas šickich živi
Na jej peršoch še utuli
I mertvi i živi.

Vlasc je tota stara matka,
Co už tisic roki
Dava pozor na nas šickih
I na našo kroki.

Ňezapomni ňigda-ňigda,
Svojeho človeka
L'ebo vera i z dal'eka
Každi dzeň ho čeka.

A z tej vlasci každi z nas ma
Jednu vel'ku častku;
Ku tej matki každi ma bic
S ňesmertelnu lasku.

A ked naša matka hora,
Ked su naňej rani,
Každi sin ňej budze verni;
Ňej ju vše ohrani.

A ked matku našu drahu
Druhe ubližuju,
Ňej ukažu jej sinove,
Že jak ju miluju.

Ukažme i zruku našu
Co čujeme v šercu
Že našu vlasc ohraňime
Hoc i z našu šmercu.

Lebo vlasc je naša matka
Co nas šickih živi
Na jej peršoch še utuli
I mertvi i živi.

PRIČINA SVETOVEJ VOJNI

Napisal: **Anthony P. Senko**, red. "Krajana"

Šicke tutejšie panslavske novinki upodozrivaju, a verejňe označuju Austro-Uhorsku, že je pričinu terajšej vojni. Ja v mojim članku chcem višvetl'ic, co bula pričina vojni a chto je jej povodcom.

V roku 1878 o skončeňu vel'kej vojni medzi Ruskom a Tureckom započal še začatek terajšej vojni. Ked Rusko s pomocu Rumunsko zvičežeło nad Tureckom, (z ktoreho vičežstva ozdaj ani svojemu nepraceľovi nežičelo) vtedi nebuľi vstave odebrac Bosniu a Hercegovinu na kongreše uznešeno bulo, abi Austro-Uhorska okkupovala Bosniu a Hercegovinu a od teho času počal še širic tak menovani "**panslavizmus.**" Prečo? Rusko dobre znalo, že Anglicko ňigda ňedozvoli, žebi Rusko zaujalo Konštantinapol, preto začalo zmišlac inakšim spusobom dostac še do Stredozemneho mora. Rusko začalo hlašac zjednocene šickih Slovanov a zvlaštne juhoslavjanov a to ňe preto, žebi ozdaj bulo chcelo ošlebodzic slovanske kmeni, aľe žebi došahlo to, co bulo jeho zaujmom.

Bulgarsko ňeduverovalo ruskej uprimnosci a preto Rusko obracelo svoju pozornosc na Serbsko. Ked še Serbsku započala mišlenka "Veľkosrbska" chcela podporovac ruske zaujmi, ľem že kraľ Milan ňebul persona grata v Rusku a preto ai mušel isc. Jeho sin Aleksander tiž vidzel d'ablovo kopito v ruskej uprimnosci a preto ňebul suci za Serbskeho kraľa. Vtedi bul vov Švajcarsku terajši serbski kral' Peter, ktori prepil šicko a chcel še zamordovac. Chcel še zatopic. Toto bulo oznameno do Ruska diplomatickim agentom a v Rusku to použili, tak že Peter, ktori mal poldruha milliona dlužobi, bul zahraňeni od samovraždi, bo Rusko zaplacelo zaňeho šicko dlužstvo a ku temu dostal ku disposicii rusku kassu. Samo sebu še rozumi, že preto priobecal šlepo konac šicko, co Rusko žadac budze, a žadalo.

Serbski kral' Aleksander bul pracel' ku Austrii Uherskej a tak ai on mušel isc. Moskal'om podplaceni vrah Peter našol v Serbsku spoluvrahov, ktore zamordovali hnusnim spusobom Aleksandra a jeho manželku Dragu Mashinu.

Moskal'sko zatrimalo Petrovi obecani sľub a on še stal serbskim kraľom a jeho společnici vrahove dostaľi masne službi. Daktore kraľovstva buľi proci temu, aľe na natlak Ruska a Anglika uspokojeľi še. Ale žebi pozornosc ľudu odvracena bula od teho, mušel Peter najsc dakeho, ktori namesto vrahov Aleksandra kral'a mušel cerpic. A to bul major štabnej posadki, bul nevinne zastreľeni v Belehradze na mesto lotrov, ktore zabili kraľa a kraľovnu. Od teho času začala pracovac "Narodna obrana" tajne a verejne proci Austri-Uhorsku v Bosnii a Hercegovini, žebi vivolal ňepokoje, ktore bi primušeľi Austro-Uhorsko ku ostremu zakročeňu proci Serbsku.

L'em že ňe ľem v Bosnii a Hercegovini robela ruska politika plano, aľe ai v Galicii. Kto bul temu pričina, že nastala ruthenska otazka? RUS! Poľaci a Malorusi, t. j. Rutheni žili v pokoju, lemže ruska politika vivolala rozpori medzi Poľakami a Ukrajincami otazku narodnu a jak je nam znamo tejto balamuti podľehnul ai Potocki, poňevač fanaticki ukrajinec zabil ho.

Ňe lem v Serbsku a Černohorski, aľe ai na Uhersku a Rak. ruske rubľe robeľi nepokoje. V každim mesce v hornem Uhersku dze buli gymnasie, malo Rusko agenta v osobe doktora aľebo fiškaľa, ktori potem medzi slovenskima študentami **rozširoval za moskaľske rubľe panslavisticke mišlenki. Ja sam znam vecej takih, ktore ai teraz žiju a su vodcove Slovakov.** Paru už z ňich spahaľi samo-

vraždu **Pucher, Slovenski, atd. Rovnianek z pol milliona dolarmi hudobneho a kervopotňe robujuceho naroda vt'ik.** Take agenti vistupovaľi jak praceľe dzijakov zvlaštne mladših, ktore chodzeli, do 6 a 8 školi a tih potem naučeľi pic a lumpovac, a ked jih potem pre lumpovaňe, viruceľi zo školi, vikrikovaľi, že jih viruceľi pre slovenčinu. Toto šicko tak bulo rafinečne virihtovano, žebi povstaľi medzi Uhrami a Slovjakmi ňepokoje. Same perše maľi še vivolac ňepokoje v Bosnii a Hercegovini, v Galicii a v Česku a to bula politika ruska.. Austria-Uhorsko dobre znalo o tim a preto buľi vihlašene prisnejše zakoni. Preto ai v Uhersko vecej a vecej chceľi z mad'arizovac Slovakov, žebi jih odvedli od tih ruskih agentoh.

V roku 1899. Austria okkupovala Bosniu a Hercegovinu a pripojila ku sebe. Rusko oslabene rusko-japonsku vojnu ňemohlo še postavic na odpor, ale tim vecej začalo agitovac v naših vihodnih stoľicoh a serbii. A ked v roku 1912. po balkanskej vojňe Serbsko vistupelo proci Bulharsku a chcelo sebe privlasňic ai Albaniu, vtedi zaš Austria a Nemecko prešľi mu prez rozum. Založene bulo ňeodvišle Albansko a tak pristav Durrazo nepripadnul Serbsku a nasledovňe Rusku, co na teľo pohňevalo moskaľa, že buľi ňespokojne ai z Petrom, ktori bi še bul mušel podzekovac. L'em že priobecal, že šicko možne budze konac, abi lasku bat'uška nazad sebe priziskal. Nastupca tronu Austro-Uherskej Franc Ferdinand bul moskaľom v drahi, poňevač mal ženu česku a bol praceľom Slovanom. Car še ho bal, že mu popsuje plani a preto vidani bul rozkaz z Petrohradu, žebi še Peter serbski kral' zaobstaral o to, žebi Franc Ferdinand dedič našeho tronu ňebul medzi živima. A vrah Peter, ktori zabil Aleksandra, bul hotovi vikonac šicko. Vihotoven bul plan a najate buľi dvojo fanatikare, ktore Franc Ferdinanda a jeho manželku zavraždiľi. Austro-Uhorsko mušelo žadac žadoscučinene, ľebo inšak buli bi ju voľali ňemogavu. Peter serbski vrah ňešmel dac žadoscučiňeňe, ľebo bi bula višla Carova intriga na verejnosc a tak vipukla vojna. **Rus, moskal' chcel vojnu a preto bul zabiti Franc Ferdinand a jeho manželka.**

Anglia mala tajnu smluvu zos Ruskom a znala o ruskej intrigi a preto tim vecej huckala Rusko. Prečo? Obchod ňemecki še vidzvihoval a anglicka zavisc to ňechcela. Anglia chcela zrušic ňemecki obchod, ľemže ku temu bula slaba, abi sama začala. Moskaľa mala na svojej straňe, a ľem Francuzsko a Belgicko bulo treba dostac ku sebe. Anglicke agenciki huckaľi Francuzsko, že teraz je najľepša priležitosc še na Nemecku za Elsasko a Lotrinsko vipomscic.

Belgiu huckali, že Ňemecko chce zaujac Belgiu. Anglii ňezaleži na civilizacii a humaniti. Ona ma pred očami ľem obchod. Pobuŕili šicko proci Nemecku, že ňemecko hcecali švetovi obchod do ruk dostac. **Toto su fakta, ktore še ňedaju podvracic, a preto každi kto prečita tento članek, uzna, že ňe Austro-Uhorsko, aňi ňe Ňemecko, al'e Rusko a preficana Anglia su na pričine tejto vojni.**

* * *

Čiste Uherske Slovjaci, Braca našo, ktore šce še ešci nedopušceľi teho preveľikeho hrihu podpjatim bozskim prikazom, pitame vas a nakazujeme vam ešči raz, že ani ňe dopušče še ho ňigda!! Pan Boh prikazal nam že "Nezabij!"

A teraz, ked tota preukrutna vojna tam v našej l'ubej v starej vlasci kervave vali pru dom žene prek prez zarmuceňa poľa, teraz ňe našo braca, vojaci starej vlasci prekroču ju pjate prikazaňe Pana Boha, aľe prestupel ho samo perše moskaľ zabalamuceni a zakupeni Servianski ľud a spolu z ňim sam Moskaľ, i z jeho spojencami z Francuzom, Engličanom a Japoncom.

Mi ňe zabijame, ľem svoj, tojest našej milej starej matki, Uherskej vlasci život hranime!

Kristus Pan Boh Sin, najcerpežlivejši človek bul na švece, aľe udalo še raz v jeho teho švecekim svatim a spokojnim živoce i toto čudo, že višol z cerpežlivosci! Šicke, krivdi a muki jemu namerane, pokorne, jak nevinni baranek precerpel, aľe jak uz potim to vidzel, še skerze tiranskeho duha židovskih panoh ai sam židovski ľud še calkom odvracel od Pana Boha, a meravej sebeckosci, na truc a na pošmih ľudskemu moralu: zos koscela jarmočni dom zrobeli, vtedi Ježiš Kristus shvacel korbač a tak napasal židoh, že z poraňenima chribtami poucekali zo svateho

domu jeho nebeckeho Otca . . . To še stalo pred tišic a blizko dzevecsto rokami . . ."

A teraz po tišic a dzevecsto rokoh zaš čudo še stalo, že višol z cerpezlivosci cali Uherski narod pre ten mordarski skutek, ktori od moskaľoh podplacene šervianske "**Panslavi**" učineli.

Zabili našeho slavneho kronprinca, Ferdinanda a jeho calkom ňevinnu manželku, Chotek Žofiu. Paru zakupene Serviani pribehli do našej Bosniji, do hlavneho mesta Serajeva v tej priležitosci, ked' naš slavni panovnik, perši Ferenc Jozef poslal tam svojeho zaslužileho nastupňika na peršu navščivu. Cali Bošňacki narod zo skvelu oduševnoscu privital teho obľubeneho naslednika tronu.

Šak jak bi ňe, ked Bosnia prave pod našu dinastiu stupela do civilizovaneho života a na taku visoku obhodnu stupňu še vidzvihla, jak bars ktora central europska krajina. Pravda začatek bul ceški, no aľe ku temu obetovali zme najvecej mi, ai našo braca Rakušani.

Hej, ta, povedame: pribehli tam do Sarajeva z ruskima rubľami zakupene a oblažene servianske poddanci . .. a z bombami zabili našeho kronprinca a jeho ňevinu ženu. Prekvapni zarmutek nastal na to v calim vladarstvu, tak v Uherskej krajine, jak ai Rakuskej a vobec po calom švece.

Slavni nemecki panovnik, II. Wilhelm čisar, co skoro zvolal šickih svojih ministroh a vojenskih veziroh na velku poradu, že co treba počac teraz v tim kritickim čase? Višlo na javo, že našeho slavneho kronprinca za moskaľske rubľe sama Servianska odpovedna vlada dala zpratac z teho šveta, a višlo na javo ai to, že Moskal' už na hotoveni stoji na naših a ňemeckih hranicoh z ohavnim počtom vojskom. "**VTEDI,**" povedali jednohlasne šicke veľkonemecke politikare a vojenske vezire: "**co mame čekac, ozdaj to, žebi nas Moskal' zajal, a žebi zme zapomli dneš-jutro ai o tim, že dakedi tota civilizovana Vel'ka Nemecka riša a našo verne spojenci: Uhrove a Rakušani jestvovali, abo to žebi zme nas život ku kulturi a šľebodi zviknuti vov sibirskih olovenih baňoh dokončeli?**"

Tak potim rozhadli še Nemci, že napadňu falešneho Moskaľa ešči zateľ pokeľ jim prez rozum ňejrejdze. Bo Moskaľ už potajomki od veľkih časoh preveľo vojska nakoncentroval, tak na nemecke, jak na Uherske hranice.

A tak zverhla še tota okrutna europska vojna, ktorej pameci šveta ešči ňigda pari ňebulo a dal bi Pan Boh, žebi ani ňigda vecej nebula!!

Kerv naših bratoh, ocoh a šickih rodzinoh v starim kraju še viľiva a prečo? Checce znac, ľube a mile braca našo v Ameriki? tapre **omamuňeňe a "panslavizmus."**

Aľe mi verime, že i Pan Boh spravedľivi i našo zbraňe dnešjutre stvorja jeden druhi švet a naš Uherski narod budze ku svojemu rodzinnemu hňezdu, ku Uherskej krajine taki verni, jaki prez tišic rokoh,od Svateho Štefana Kral'a až po slavneho panovnika dnešnejšeho, po I. Franc Jozefa bul.

———o———

O naš uhersko-slovanski narod.

Slovjaci, braca našo, ta či vam ňezaklopka šerco od žaľu, ked vidzice, že v nešcesciu je našo skromne hnezdo, naša vlasc Uherska tam na druhej straňe teho širokeho valirucujaceho mora, a mi jej na pomoc isc nemožeme?!

Nemožeme isc zahraňic od smerci, našu matku, našeho oca, našu sestru a brata, aňi našu ľubu ženu, aňi našo mile dzeci. Oňi, kedbi okrutni osud tak dokazal: muša tam zahinuc pod moskalskima gverami a kozackima pikami. Prez moro nas Angličani a Francuzi nepušča. Ked bi sme hoc aj na ktori neutralni šif šedľi, aňi bi sme z americkeho pristavu malo co višľi, už bi na nas čekali englicki buldog, alebo francuski čert a bi nas prosto na kalvariu rabsku do horečneho pekla zaňešli.

Kerv še ľeje, našej vlasnej rodzini. Uhrom kerv čeče a jarkami še ľeje v preukrutnej bitki proci Moskaľoh, na žemi Galicijskej a Rusko-Poľskej. A mi tu v dalekošci zo skľučenima rukami čekame, či nevičeče tota rodzinna kerv až do ostatnej marnej kapki?!

Slovjaci, spravodlivosc, vernosc ku uherskej vlasci je našim pevnim zakladom — a nemožna vec je, žebi naša strana prehrala. Naša strana je uherska a ňe moskalska, na-

šim kraľom je kraľ apoštolski, zo svateho Štefana Ferenc Jozef! Slava mu a nej žije zakeľ ľem aj ostatni moskaľski podvedzovatel v našei starej vlasci pod šibeň nedojdze.

Tote buriče slovenskeho ľudu upričineľi švetovu vojnu! Tote podporuju tu vAmeriki a podporovali aj v starim kraji pred vojnu šickeho zleho, co mordarske Serbi na radose Moskaľom praei Uherskej krajine vikonavali. Tih meno je: 'panslavi.'' Panslav ňe temu je verni, z kim v jednim dome a v jednej hiži biva, ňe ku svojej rodziňe od tišic rokoh, aľe ku cudzemu, kto jeho rodzinu zmarňic še ušiluje: ku **kozakovi**. A tota ne-

Baraki Uhersko-Rakuskeho vojska pri Alpešoh, dze najzurivejše bitki su z Talijanom.

svedomitosc, tota škandalna sebeckosc tu v Ameriki še hliboko zakoreňela.

Panslavi su zradcove svojej vlasnej rodzini v starim kraju. Oňi bi še temu cešeli, kebi Moskal' vihral, šicko pri temu, že moskalsku reč prave tak dobre rozumja, jak japonsku. No ale ta Moskaľ je ih mili brat, sin matki Slavii, hoc aj ih z kančuku napaše a do Siberii zažeňe. Vera, vera, popatercc ľem na muki slavneho národa Poľskeho, keľo on cerpi od Moskaľa. Poľak už skušel lasku panslavsku Moskaľa, on už ňežada vecej z ňej, ale radši sebe ziči teho, od keho še vlascizrad ne panslavi tak pomscivo odkopuju, (pravda. ľem v Ameriki skerz biznisu), teho nenavidzeneho Mad'ara, ku ktoremu ešči i polske pišňički tak milo zvuča:

"Venger, Poľak, dva bratranci!"

Al'e panslavi zaš to špivaju, že 'Moskaľ a Panslav dva bratranci;" ta ňeh im tak ai Pan Boh pomaha, jake oni verne su ku tej vlasci, ku temu narodu, z ktorim tišic roki hlad a mor, blahobice a slavu společne a radošeňe prežili.

Slovjaci. naša kerv z uherska je už višej tišic rokoh spojena, mi sme uhersko-slovenski ľud — a ňe "panslav" moskalski.

Panslav, ktori z Uherskej krajini pohadza. a v Ameriki Uherskej krajini nadava, na Mad'aroh šinfuje a kozakoh vihvaľuje, je ňehodni ani na to, že bi sme z nim do jedneho koscela hodzeli . . .

Teraz, ked tota okrutna švetova vojna pustoši po Europe, a ked zo starej našej vlasci našo vojsko (našo mile bratove a našo staručke otcove) do nezmirnej bitki vešelo a odvažlivo maširuju kerv vilivac; tak teraz v tim kritickim čase mi mame na panslavoh sluhac, jih novinki čitac, co aňi jedino slovičko pravdu nepišu o vojne, a ľem bludza a balamuca slovenski lud v Ameriki, a na taku cestu ho za nos cahaju, zkadzi ani tote 'vezire" sami bi ňigda netrafeli, do svojeho vlasneho domu nazad, kebi svoj panslavski cil' došahli. Šak ľem pametajce na jih "kraľa" Rovnianeka, dze zašol ten panslavski apoštol? Či do pekla? — Otvorce oči a šerco svojo, mile krajaňi našo, a vidzic budzece, že cali "panslavizmus" je jeden najnebezpečnej ši 'humbug' pre slovenski narod.

Teraz, ked švetova vojna buri krajani našo mile, ňedajce se omamunic od tih ľudzoh, ktore Boha v šercu ňemaju, ktore lem jedino zato, že v starej vlasci Pan Boh jih za magnata nestvorel, zataja ito, že z Uherskej krajini pohadzaju. Tote panslavske vezire su take zradcove starej našej sladkej vlasci, jak bul zradcom Panu Ježišovi Judaš, ktori, ked pri Ježišovim počestujucim stole šedzel a žrel a lokal, vtedi Pána Ježiša pobuškal, ale pozdnejši, jak 30 striberne mu jeden calkom cudzi človek, jeden tiran zaplacel, vtedi zradzel Pana Jeiša Krista.

Mile Krajani! Šak i naša společna matka naša uherska žem je nevina temu, že i psota i nudza nas priscihla tam, šak i pan Ježiš cerpel a hladoval a jeho verne apoštoli tak samo, ta preco maju pričinu a jaku pričinu pomscic še nad našej milej starej vlasci tote Judaše, panslavi?! — Zato, budzeme mi. Slovaci, verne a ňe zradne, bo Judaš še obešel — a každemu panslavskemu Judašovi tiž uderi raz jeho sudna hodzina.

Mile Krajani! Serbski narod tiž sluhal na svojih veziroh panslavskih — a teraz už pokutuje pre ňih. Serbi zabili našeho všeobecňe čestneho korunprinca, Ferenca Ferdinanda i zabili jeho ňevinu a dobročinnu manželku; Chotek Žofiu, pochadzajucu z českeho rodu (tojest slavianku), a z tim okrutno mordarskim skutkom vidobili svoj najvrelejši a najslavnejši 'panslavizmus" na švece. No, a co spomohli z tim učinkom svojej vlasci, Serbii? Co, ta ňič, ba ešči meňej! — serbski narod v Serbii, pre ten mordarski čin serbskih 'panslavoh" (tojest moskalskih podplacenih politikaroh) pred calim civilizovanim "svetom haňbic se muši — a dňes-jutre (tak uľame!) najlepše praceľe budu našej starej vlasci, bo Moskaľ im pomoc neposlal. Moskaľ je ľem sam ku sebe verni, ale ne ku jeho podplacenim "panslavom."

Škoda a preškoda za ten ľud robotni a bohumili, ktori pre hrichi krivopolitikarov svoj všeobecňe osožni remešeľnicki a rolnicki nastroj mušeľi zaňehac a mordarski zbraň do rukoh ulapic!

— Bo l'em zakeľ hockaľi, buntatovali a navedovaľi brata proci brata, ľud skromni a spokojni proci ľudu tiž milemu a pokornemu, pokel' še im naostatku aj skutečňe zdarelo prestupic 5-ti prikaz Pana Boha, že "Nezabiješ!" Vera ňe; — zabili bi oňi i oca i mat-

ku svoju ľem co bi nad tim, keho za nos provadza, panovac mohľi.

Za roki a roki naša stara vlasc svoju vojensku šilu na Servianskej hraňici mušela koncentrovac, poňevač Serviaňi ohrožovali z armadnim napadom Uhersku krajinu. Veľku porciu na mobilizaciu mušeľi sme placic proci Servianskej krivopolitiki. — A potim, jak to už všeobecňe znamo je: zabiľi nam našeho — korunneho — princa, Franca Ferdinana ai zjeho dobročinnou a nevinnu manželku: Chotek Zofiu. Oširoceľi Serviani jednu nevinnu a nedospelu kraľovsku rodzinu: dzeci Franca Ferdinanda.

— A Rus?! . . . Cože povedal na to Rus, hlava šickim panslavom? Tak, Rus už stal tiž nahotoveni na Galicijskih hraňicoh, že nas napadňe duškom jakuahľe ľem ked muk nuc še opovažime od preukrutneho boľu nad šmercu Kronprinca Ferdinanda.

Pravota, ktoru v Serajevu citrimovali pro ci Servianskih mordaroh, viňesla calkom jasno na javo, že našeho korunneho princa i z jeho manželku sama Servianska vlada dala na druhi švet poslac, a pri temu ešče mesto okrutnej odpovednosci za hrichi, hotova bula uderic na nas z vojskom — na ošmeľovaňe Rusoh. Tak, či mohol bi bul Pan Ježiš precerpic, že židovske farizei, tote najvekše egoisti, z jeho ňebeckeho Otca svateho domu na tej žemi — z pomstvi a na pošmih — jarmočni barak zrobeli. Aj jeho krev svata ňebula slaba voda, aľe ohňom še rozpaľela nad nespravodľivosci bitangoh ňekarakternih, tak aňi Uherski narod ňemohol čušic, ked už zbešňelosc "panslavska" po verh hlave mu začala skakac.

Vojna še už davno provadzi, aľe šili mašo še mušeli podzeľic, bo okrem Pana Boha — cali zavislivi švet nas napadnul. Moskaľ uderel do Galicii. Tam okrutna vražda buri milioni a milioni kozakoh še harňe na nas, no aľe našo vicežne vojsko šicke utoki odbije, zakel Przemisl a Krakov stoji a zakeľ z Karpatmi je obhradzena naša preľubesna Uherska vlasc.

Na dolnej časti Uhorskej krajini — už sme našu povinnosc skončeli, Servianoch sme pobili, ih hlavne mesto Belohrad naš pjati presburgski korps odebral a zaľehol.

(Korps, ten pozostaval zo samih slovjakoh či ňe pravda pani panslavi?)

Pokuta za mordarstvo Servianskih "panslavoh" pre krajinu Serviansku je prehrozna. Pre ľehkomišeľnosc Servianskih panoh cali narod Servianski cerpi.

Krajani, temu je ňe ten vaš spolubrat, Servianski robotni ľud pričina, aľe ľem jeho hlavače politicke, ktore buľi od Moskaľa zakupene.

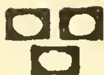
Šak Serviaňi za paru sto roki buľi najše praceľe našej uherskej vlasci, to švedči historia zos tureckeho poddanstva na Balkaňe. Šak Jan Hunyadi a Jan Kapistran vjedno viľivaľi krev za Uhersku a Serviansku krajinu! Hej, aľe vtedi ešči Moskaľ nezačal medzi ňih d'abla ňenavisci, menom 'panslavizmus'."

Mi ufame a verime, že co teraz nam zos kervavim zbraňom treba vidobijac, pozdňejši aj zos dobru šušednu spolubratersku politiku došahňeme. Bo ňigda ňe narod, ňe ľud je zodpovedni za zlu politiku a za jej ešče zlosňejše nasledki, aľe ľem jedna sebecka klika, paru politikarov pri mastnim harčku. A tih zakupenih hlavačoh primerňe nigdze na calim svece ani v jednej vladze nebulo v takim počtu, jak prave v Serbianskej krajiňe. Šak servianske krivopolitokare v ostatňih dzešeceľetoh ňe lem že našeho nasledovnika tronu i z jeho manželku zabiľi, ale zamordovali aj svojeho kraľa Aleksandra i z jeho ňevinu manželku, Draga Mašinu. I to z ruskima rubľami bula zaplaceno.

Tak teraz už dosc ma bic z teho "panslavskeho" mordarstva — a po kervavej vojňe neh zašvici nam šicknim narodom v calej Europe pocešene slunko nad bližnim pokojom a nad laski a dorozumeňa še šušednih krajinoh.

Aľe cobi Ruskej a Englickej falečnosci še podarela terajša švetova vojna, to aňi Pan Boh ňehce, poňevač pokušiteľoh politickih aňi Pan Boh ňenavidzi.

Anthony P. Szenko.

REČ NAŠEHO KRAL'A KU NARODU PRED VOJNU.

Najvekša moja žadosc bula žebi mojo zos Božskej milosci eščc mi vimerane roki som pracom pokoja obetovac, a žebi som narodi mojo od obetoch a terhoch vojnovich ochraňie mohol.

Všemohucenstvo inakši ridzelo.

Bureňa jedneho, zos ňenavisciu pulneho ňeprael'a me prišiluje, žebi po dluhima rokami pokoja som šabl'u virval na ochranu jej stavu mocnoveho a auktoritašu jej, tižtak na zaisceňe calosci jej chotaroch.

Serbske kral'ovstvo, chtore od jeho peršeho štatneho bica až do najostatňejšich časoch tak mojo predkove, jak Ja tiž vov podpore a pomoci učastňeli sme, zos richl'e še vidzvihujucu ňeuznalosciu už pred rokami stupelo na cestu ňepraccl'sku oproci Austrii-Uherskej.

Toto mojo ridzeňe, zos chtorim som vov Bosnii a Hercegovini po triraz dzešečl'etovej pokojnej a blahobitnej praci i na tote kraje višírel mojo panovňicke prava, vov Serbii zos ňesmirnu ňenavisciu a najvekšim ňeprac-cel'stvom bulo prijate, hoc ai to prava teho kraju v ňijakej miri ňerušelo. Vlada moja v ten čas uživajuc šumne pravo mocnejšeho, ňepoznala chotare popuščena a odpatreňa, l'em to žadala od Serbii, žebi zastupi jej na poradnu miru počtu buli zmenšane, tižtak ai priobecaňe teho, že v buducnosci na cesce pokoja a praccl'stva budze pokračovac.

Jak pred dvoma rokami zos Turccku stala Serbia vo vojňe, moju vladu tiž mirnosc provadzela a l'em zaobstaraňe šahala najvažňejšich interessoch monarchii. Sameperše teho spravovaňa mohla dzekovac Serbia, že obšahla cil'e vojni.

Ňebula vipelňena tota ufnosc, že serbske kral'ovstvo uznavac budze dluhe cerpeňe mojej vladi a jej cerpežl'ivosc, a vipelňi slovo svojo.

Co dal'ej vše vekše vali dava ňenavisc oproci Mňe a mojeho Domu. Co dal'ej tim otkritši vichadza na javo toto ušilovaňe, chtore roztarhnuce cil'uje ku Austrii-Uherskej prisluchajiccj užemi.

Prez chotar hrišne bureňe preruca še, najužnovichodnej stranki monarchii na pohnuce poradku štatneho še ušiluje a cil'uje odruceňe duveri l'udu ku dinastii a vlasti, teho l'udu, o chtorim še zos taku otcovsku podrostujucej mladeži, a na šal'enstvo i prestrašne skutki predaňa vlasti jich buri. Cali red mordarskich attentatoch, a jedno vedl'a planoch vedzene a preprovadzene sprišahnuce, chtoreho prestrašni visledek Me v šerdcu trafel: su tote dal'eko viducc kervave stopi zo Serbii pochadzajicich a povadzenich tajemnich pracoch.

Totu tajemnu pracu už dal'ej cerpie ňehodzen a ju zastavic treba i koňec treba zrobic tej furtovnej provokacii Serbskej. ňeubľižne chceme zotrimac pocl'ivosc, auktoritaš monarchii našej, ked ochraňic chceme od furtovneho poňižeňa a vidzihovaňe jej gazdovske a vojenske.

Daremňe probovala vlada moja ešče ostatňiraz, žebi zos pokojnima nastrojami obšahla cil', a žebi zos naponinaňom na obraceňe prišil'ela Serbiu.

Serbia odrucela mirne a spravodl'ive zadosci vladi mojej a ňepodejmala še na vipulňeňe tich žadoscoch, chtore su naturalne a potrebne fundamenti pokojneho dovedno bica štatoch.

Zos zbrojnu mocu mušim tehda pre štati mojo še zaobstrac o zaisceňu vnuternej pokojnosci a ustaleho vonkajšeho pokoja.

Vov tej hodziňe čežkej poznam calu čežkosc mojeho uzavreňa a odpovednosc pred Všemohucim.

Všicko som rozvažel a pomišl'el.

Ufnosc moja je vov narodoch mojich, chtore vov každim provetru verňe a spojene še zešl'i kolo tronu mojeho, a za pocl'ivosc vel'kosc i moc vlasti jejich i na najčežše obeti zavše hotove stal'i.

Ufnosc moja je vov odušev'ňenej herdinskej armadii Austrii-Uherskej. Ja ufam vo Všemohucim, že zbrojom mojim da zviccžeňe.

Pisano v Ischl 28-cho julia 1914.

Franc Jozef v. r.
grof Štefan Tisza v. r.

85-ročni domobraňec moskaľoh bije v Bardijove.

Bile šati . . .

Bľesk slunečka ceplebo
Ihra še s Dunajom,
Hlasi truboch a bubnoch
Volaju k šuhajom:
— Podce hlapci do vojni
Rubac serboch, russa....
Ňech prekvita černo
Z vašej kervi ruža.

Husare, kanoňire
Idu špivajuci,
Množstvo ľudu z ulici, ...
Oči na nanich ruci.
Selzavima očami
Z ušmevom še luča
V bilich šatoch ňevesti
Jako i dzivčata.

O, vi bile šatečki,
Barva ucešena....
Ked včul na vas popatrim,
Duša mi vzňešena!
Rad bi som še pomodľic
Pred Bohom kľecuci
Tu modlitbu ku ňebu
Vzdichnuc žadajuci:

Ňech že pan Boh dovoľi
Bile šati dluho
Nošic ženskim na sebe
Jak svetečne ruho.
Abi v našich vojakoch
Krev červena, vrela,
Bile šati na čarno
Jim ňepremeňela!

SERAJEVSKI ATTENTAT.

Veľo jest z nasich čitateľoh, ktore o tej beštialnej vraždi možno nič ňeznaju alebo ked ai čitali vov panslavskih novinkoh to calkom prevraceno a ňeskutočnu pravdu. Veľo našo krajaňi pametac še budu nato, že ked Ferenc Ferdinand, grofku Žofiu Chotek vžał za ženu, tak šicke panslavske novini tak starokrajovske, jak i tutejše radostne članki z dňa na džen prinašali a veľku buducnosc pripisovali Slavianom.

Buła ona rodom česka, zlateho šerca, bohabojna, a jak taka každu narodnosc ctila a milovala. Panslavom to ale nedosc bulo, to mišľeli, že ked rodom ceška, že na tim ma pracovac, aby całe Uhorsko prišlo pod moskaľa. Jak žadna jih šalena mislenka a idea še ňigda ňepodarela aňi ňepodari tak od zbešňetej zlosci a nadutosci doteľ bureli svojich spolu bratrancoh, dzivih fanatikeroh a nemiłoserdnih vrahoh svojeho vlasneho kraľa i kraľovnu Serboh, že tote tej zlatej duši a temu dobroserdečnemu dedičovi našeho tronu, hnusnim spusobom život odebrali.

Ten učinek panslavi shvaľuju, a ešči i teraz, ked každa narodnosc še od vracela od teho brutalneho Serbskeho naroda, ked tota švetova vojna ľem najveccj pre veľki hrih spahani še stala i teraz panslavi podporuju vrahoh, hvalitebne članki o nih pišu, naš dobri Slovenski narod balamuca a peňeži žobraju, abi tim z ľudskej citnosci vizlečenim bludarom na pomoci buli.

Každemu hodzina uderi. Pridze i na tih panslavoh čas, a to nezadłuha, bo Pan Boh je ne nahli, ale pametlivi. Božke mlini pomali meľu, aľe isto.

Atentat z kratka nasledovne podavame:

Pirko še treše vov rukoch našich, jak o tim pišeme. Pred nami je osoba dediča tronu mocni, smeli, drični, a ňe lem povolani je na to, aľe i suci, žebi los mocnih, veľkich krajinoch ridzel. A osoba jeho manželki, chtora še ňenarodzela zos fameľii panovňickej, chtoru čiste čuce ceplelio šerdca dzvihlo do visokosci, a chtora ňe ľem zos šerdcom, s duchom manželka buła jeho, aľe i radca pana svojeho, a pri tim všickim zostala prikładna matka, chtora ňe na guvernantku zveri svojo dzeci, aľe vedľa ridzeňa božskeho, sama provadzi jejich učeňe.

A pred nami stoja tri młade a male širotki, chtore pre rod jich matki ňemožu bic nasledňici pravoch a majetku jejich otca, chtore naraz zostaľi širotami, bez teho, žebi ľem na to mišlec buľi mohľi, aľe chtorim medzi tima strašnoscami predcaj ľem została prekrasna pamjatka teho famiľiarneho života, chtori jich dzecinstvo zos miloscu, ceplotu, harmoniu a hľiboku vernoscu osladzel.

Mordar bestialni, chtoremu buduci kraľ Uherskej v obetu padnuł, serbski, dziak chtori pre strašni skutek, jakbi s tim buł politicku ošľepnoscu spachał a chasnoval veci svojej. Krev martiroch zavše zmocuje totu vec, chtoru oňi v živoce zastupovaľi, bo statečne ľudze a dobrej vuľi tišice odvraca še odtej umišľi, chtoru take mordare służa. Bosnia, chtoru naša armada, našo vojsko odebralo od turkoch, a chtoru veľki rozum austriackich a uhorskich uradňikoch, i peňeži našo za veľku utvorelo zos bidneho kraju, za najkvitnešu provinciu całeho Balkana a chtora v najnovšich časoch zos dobrej vuľi kraľa a obidvoch krajinoch i konštituciu dostała, ňemože še skaržic o udušeňu, aľe ľem zos najvekšu uznalosciu može mišľic na tote moce, chtore ju zos ňičemnosci vidzvihľi.

Častka obivateľstva aňi mišľic ňechce na serbske panovaňe. Prestrašni attentat, chtori spachaľi oproci najvekšeho praceľa Bosnii, ľem psuc može jej położeňe, ponevač duveru v ňej može zmenšac.

Pred Panom Bohom a historiu strašna je odpovednosc totich, chtore toten attentat spachaľi, bo ten dziak ľem jich nastroj buł. Odpovednosc je tehda ňe ľem jeho, ale i tich, ba všickich, chtore dušu mładeži serbskej zos jejich bureňom otvoreľi.

Čuc hňevu, rozhorčeňa a strašnosci vimeňi z nas toten prestrašni attentat, chtoremu v obetu padła ešči i tota krasna duša, jeho manželka chtora spravdi, ňikda ňeviňeła serbom ňič, ba še aňi ňezaujimała zos politiku.

Aľe medzi tima čucami ozdaj predči n a j b o ľ e s ň e j š e je toto hľiboke čuce učastňena, chtore oproci temu 85 ročnemu staruškovi, našemu milemu kraľovi,

chtoreho vov jeho dluhim živoce jedno za druhim spodkaľi podobne strašne neščesca. Brat jeho, Maximiliana zastreleľi, jak čisara Mexiko, sin jeho Rudolf zos nasilnu šmercu zhinul. Elizabethi, našej kraľovnej šerdco prebiľi, a tote kervave pamjatki ešči zavše ňechcu preminuc. A on medzi tima strašnima padami zos od chorosci oslabnutim celom ľem na jednu minutu može še oddac boľesci svojej, bo vola ho panovňik, kraľ, chtoremu zos veľku pozornoscu a cichu dušu treba zrobic tote ridzeňa, chtore potrebuje šmerc dediča a premeňeňe redu dedičstva tronu. On ňešmi poznac slabotu, chtorej je poddane našo šerdco, naša duša, a jemu po peršim boľestnim vzdichnucu už ňe človekovi, aľe kraľovi treba bic, bo tak žada tota idea, htoru on zastupuje.

ŠMERC DEDIČA TRONU A MANŽELKI JEHO.

Attentat prestrašni še nasledujice stanul. Ferenc Ferdinand dedič na mescicki dom mesta Sarajevo chcel isc, žebi tam prijal privitaňe meščanoscu a radi mescickej. Jeho Visokosc zos manželku vov automobiľe šedzel a vov jednim druhim automobiľe ho nasledoval dvor jeho.

Pri mescickim dome pri dzivčarskej škoľe jeden sadzač, menom Cabrinovics bombu rucel na automobil dediča tronu. Bomba na automobil spadla a ztamadz na žem, a pod nasledujucim automobiľum vibuchla, vov chtorim grof Boos-Waldeck, baron Rumersgirch, Merizzi podplukovňik a Lanius grofka, dvorna paňi šedzeľi Bomba poraňela Merizzi podplukovňika. Attentator Cabrinovics ucecknuc chcel a ku potoku Miljacka ucekal, do chtoreho še rucel, aľe daskeľa policisti i civiľe zaňim še ruceľi a ho vicahľi.

Inkvizicia coskoro ustanovela, že bomba tak nazvana fľaškova bomba bula a zos kľincami a olovom bula napulňena. Vibuch bars mocni bul a das 20 osobi ťežši-lekši buľi poraňene.

Ferenc Ferdinand duškom dal zastavic svoj automobil, a jak še doznal o tim, že co še stanulo, daľej išol na mescicki dom, kdze ho mescicka rada čekala na čoľe zos meščanoscom.

Meščanosca prave še lapil do privitaňa, jak Ferenc Ferdinand naraz ho pretarhnul:

— Pan meščanosca. Človek do Serajevo pridze na navščivu a tu ho zos bombu privitaju. To strašne daco.

Po kratkim čaše na to potom tak hutorel:

— Teraz možu začac jich reč.

Po privitaňu potom dedič odpovedal a poopatral mescicki dom, co das pul hodzini tervalo.

Zatim znova do automobila šednul, bo navščivic chcel Merizzi podplukovňika, chtoreho do vojenskeho špitaľa odvežľi.

Jak automobil še skrucel do Ferenc Jozef uľici, jedno za druhim dvaraz vistreľel chtoška. Perša kuľa trafela manželku dediča še zvaľela a ztracela vedomosc svoju. Druha kuľa dediča tronu na karku trafela a prebila hlavnu žilu. Šmerc po daskeľa minutoch nastala.

Attentat pod paru minutami bul vikonani. Bars veľo aňi zos bľizkosci ňečuľi vistreľ. Poňevač uľica je bars uzka, attentator vcalkom zos bľizkosti mohol striľac. Princip Gavrilo še piše ten bestialni mladzeňec. Automobil zos dedičom a manželku jeho prosto do konaku še ponahľal. Zakľa aľe lekare už tam dobehľi, ňebul život v ňich.

ŠVEDEK.

Jedna paňi chtora pritomna bula temu prestrašnemu attentatu, nasledujico rozpravjala vec:

Zos jednu moju praceľkyňu sme vov Ferenc Jozef uľici čekaľi, bo sme ešče nevidzeľi dediča manželku jeho. Medzi tim zbačeľi sme troch mladich chlapoch, zos chtorich jeden tvardi kalap, druhe dvojmi meke kalapi nošeľi.

Tak vipatraľi jak roboťňici. Ku tim trom pozdňejši dva dzivčata še zjaveľi, chtore kratki čas še dohvaraľi zos mladzencami a potom ku nam prišľi a tak hutoreľi:

— Ňej idu domu, tote trojmi mladzenci su bars podozrive.

Ja aľe, hoc me napominaľi, i na daľej som tam zostala a vidzela som, že ten co tvardi kalap nošel, jednu ruku furt-furt vov

kešeni mal, ešče som tak hutorela po horvatski ku mojej praceľkiňi:

— Na teho mladzenca bi trebalo pozornosc poľicii oďvolac. Tak še vidzi, že to poculi, bo tote dvojmi, chtore s ňim staľi, naraz zmizľi.

V druhim okamžeňu skrucil še automobil dediča a dvaraz streľic som čula.

NA POLICII.

Obidvoch attentatoroch na policiu zaprovadzeľi. Cabrinovics sadzač pri visluchu povedzel, že 21 roki ma, zos serbskeho rodu pochadza. Otecc mu vov Serajevo karčmar. Predtim ud bul jedneho anarchistickeho spolku.

Ňedavno ešče vov Belgradze robel vov tamejšej drukarňi. Vov Serajevo jak serbski šovinista še spravoval. Všicko osvetľeňe zatajel co še dotiče pričini jeho priznal, že bombu v Belgradze dostal od jedneho anarchisti. Bomba akurat tak vipatra, jak tote vov 1904. roku vov Montenegro chasnovaľi.

Princip Gavrilo, chtori revolver attentat spachal, vcalkom jednakej dzeki vijavel, že ňepraceľom je všeľijakeho imperialismusu, zabic ho chel. Princip školňik obchodnej školi bul a teraz 20 roki ma. I ou zo serbskeho rodu pochadza a dluhi čas še vov Belgradze učel.

Ňedaľeko od teho mesca kdze attentat spachani bul, jednu bombu našľi. Tak mišľa, že totu bombu jeden treci odrucel jak vidzel, že kamarat jeho vikonal svoj attentat.

VL'IV CHIRU NA KRAL'A.

Do kraľovskeho bivaňa v Ischl o pul dvanastej prišol perši chir. Grof Paar podejmal še na toto cežke povolaňe, žebi kraľovi dal na znamosc. Jeho Veličenstvo na učuce teho chiru še hľiboko pomknul. Trese še začal a plakac. Pocichosci paru minutovej, jak kedbi sam sebe bul hutorel:

— Strach. Prestrašna vec, že ja vov všickim strašnim mušim bic učastni.

CHIR VO VIDŇU.

Kolo poladňa už cali Videň znal o prestrašnim attentatu. Poľicia ľem zos najvekšim mocovaňom mohla zastavic to, žebi kervava demonštracia ňestanula še oproci slavoch.

ŠIROTI.

Široti dediča su vov chulmetzkim kaštiľu u Wutenau grofa, chtori za manželku ma šestru manželki dediča. Jeho čežka povinnosc bula ten strašni chir na znamosc dac širotom. Perše jim ľem to povedzel, že rodiče su bars chore, pozdňesjši jim predostrel attentat, na nasledkom teho strašnu šmerc. Na toten chir široti še horečne rozplakaľi.

LUČEŇE OD DEDIČA TRONU.

Smutni hlas dzvonoh hučeli po všickich mestoh a valaloh monarchii Austriacko-Uherskej. Do matki žemi bivaju sprovadzane: dedič tronu Ferenc Ferdinand, i manželka jeho princessa Hohenberg Zsofia. — Mertva je hlava, chtora dva koruni nošic mala, a chtorej povolaňom malo bic: ridzic, spravovac los štiracec miľioni počitujuceho narodu. Prez cali život še pripravoval na vipulňeňe teho nadherneho povolaňa; duša jeho pulna bula zos veľkima planami, zos silnu vuľu, a šerdco jeho prekipovalo od najutľejšich, najuprimňejšich citoch milej, cichej, spokojnej laski a ľubosci ku svovej fameľii. Všicke te veľike ufnoscc, všicko očekavaňe, chtore sme ku jeho najviššej osobe vjazaľi, žňivočela mordarska kuľa revolvera.

Tota strašna vec ešči vše še nam ňechce zmescic do hlavi, skutečnu terchu teho ňeščesca ňevladame nadosc važic, skorej ju pochopime, ked ku osobe ňeboščika dediča tronu postavime dobre šerdco našeho milovaneho staručkeho kraľa, teho "muža boľescoch", chtoremu ňevispitatelni sud Boži už na druhi zavod vivracel ufnosc buducnu, skorej ju pochopime, ked pomišľime na tote najvekšeho posanovaňa hodne tri široti, chtore v jedinim strašnim okamzeňu naraz ostaľi bez otca, bez matki: široti večne.

Vidziš bidni človeče! Ked ce dakedi napadňe zavisc visokeho panstva, škvelej hodnosci, tu maš priklad, chtori ci otvori oči a nauči ce, jak marne je všicko na tim švece, jak škoda ci zavidzic daco druhemu. Tu vidziš pradvu, chtoru veľoraz ňechceš uznac: jak veľki, jak čežki je križ života tich všickich panoch a panovňikoch, chtorim ti tak često zavidziš.

Veľo tak vonkajšich, jak vnuternich ňepraceľoch ma krajina, a jej panovňikovi oko bistro, čisto muši vidzic rozdziľ medzi dobrim a zlim; odmeňovac ma vernosc, žebi ňezoslabla, trestac ňepravosc, hamišnosc, žebi še ňezmocňila. Attentat sarajevski švedči o tim, na keľo še rozširuje na švece jed, jak bars strovuje společenstvo. Proci temu historia našej krajini zaš pocešitelňe švedči o tim, že skvelosc vernosci uherskich občanoch ňikda ňenapaduje ardza.

Každi muši znac, že fundament, skalovi zaklad tronu je naša Uherska krajina; šerdco tej krajini je bezpečnim, mekim hňizdečkom vernosci; ruka krajini je mocna, tucha, ociľova; a vernosc jej je diamant tvardi.

Udzeľ Paňe Bože večňe ščešťlive duše ku Sebe privolaneho dediča tronu a jeho manželki, žebi z ňeba popatrac mohľi na ščešťlivu krajinu, chtoru mocnu, slavnu robi jednotlive, spojene udereňe šerdcoch krajini a kraľa!

* * *

V kapľici vidňanskeho, Burgu v pjatek 3-eho julia obbival zos žalostnu a žalobnu pompu perši pohrib dediča tronu a jeho manželki. Na obdaroch cirkevnich pritomne buli udove calej panovňickej famelii pod provadzenom našeho mocneho ducha kraľom, vudcovske štatne mužove parlamentoh obidvoch krajinoch, cirkevne hodnosce, vislancove cudzožemskich krajinoch.

Cali pohrib familiarneho karakteru bul, žebi staručki kraľ naš od čežkoscoch prijimaňa cudzožemskich osoboch zasanovani bul. Zato ňeprišol aňi ňemecki čisar Wilhelm, aľe osobňe vov Ischlu navščivil svojeho verneho praceľa I. Franc Jozefa. Pohrib sam konal Piffl kardinal vidňanski arcibuskup.

* * *

V Sobotu 4-eho julia o jedenastej bul druhi pohrib dediča tronu a jeho manželki vov Artstetten kdze zos panovňickej fameľii Károly Ferenc Jozef, Mikša kraľovske princove, zos preveľo udami druhich princovskich, grofskich, magnatskich fameľioch pritomne buľi. Jak pri počatku ceremoniach dzeci zosnuleho dediča tronu do koscela vstupeľi plač povstal na znak hubokej spoluuterpnosci, s chtoru všickich šerdca su napulňene proci trom ubohim širotom. Tu cirkevne obradi odbavoval Dobner biskup zos assistenciu veľkeho kňežstva, medzi chtorima ai bivali učiteľ dediča tronu Lanyi Jozef biskup bul.

* * *

Po pohrebe na 4-eho julia popoladňu buľi trojo široti u krala na audiencii, chtora za pul hodzini tervala a prave tak serdečna bula, jak serdečna bula ai ovacia, chtoru obecentsvo milim oširocenim dzecatkom usporadovala, jak do Vidňa prišľi.

OBEŠEL'I VRAŽEDELŇIKOCH DEDIČA TRONU.

Serajevska kraľovska sudna stoľica vov 28-mim oktobru doňesla sud vov vlastizradzeňickim a vražedelňickim prave Princip Gavrilova a jeho společňikoch. Zos najostrejšim trestaňom zakona uderila na zlodzejoch. Trojmi hlavne společňici: Princip, Gabrinovič Nedelko (Ten v Januaru 23, 1916 zomrel.) a Grabez Triťko, patrivši na to, že pri vikonaňu vraždi ešče ňebuľi 20 ročni, zos milosci zakona pri životu zostaľi a zos 20 ročnim čežkim vežeňom (hareštom) spojenima bidami muša cerpic za ten ohavňe strašni skutek, s chtorim život dediča tronu Ferenc Ferdinanda a jeho manželki vihašeli. Zos zlodzejoch pejemi ostaľi na šmerc odsudzene. Na šmerc odsudzeľi: Ilič Danila, Cubrilovits Veljka, Kerovič Neda, Jovanovič Miska a Milovič Jakova.

Vov 3-cim februaru došol spravedľivi dzeň zasluženeho trestu, chtoreho priehod zos strachom čekaľi vov hľibokosci mokrich a cmavich celloch. Na šibeňici cerpeľi za ten kervačni ľetušni dzeň, kteri še stal začatkom preveľikej, takrečeno cali švet še dotikajucej vojni. L'em trojmi še dostaľi do rukoch kata: Cubrilovič, Jovanovič a Ilič. Šmertelni sud z dvoch jednemu na cali život tervajuci a druhemu na 20 roki tervajuce vežeňe premeňiľi.

O ušmerceňu nasleujuce davaju oznameňe:

Na dvore žalara rano o 9-tej hodziňe obešeľi Cublirovič Veljka, Jovanovič Misku a Ilič Daniela. Pri obešeňu žadna balamuta ňebula.

Tiž na šmere odsudzeni Milovič Jakov a Kerovič Nedo milose došahnul a šmerteľne trestaňe na cali život tervajuce vežeňe premeňiľi.

Seffert kat vikonal sud. Do dvora žalara ňikeho ňepuščeľi. Po prečitaňu sudu delikvenšoch na popravne mesco provadzeľi, kdze 3 šibeňice buľi vistavene.

Semeperše Cubriliviča provadzeľi pod šibeňicu, chtori išol ku kňežovi, triraz poboškal križ a hutorel:

— Ňech pozdravja, prosim, moju manželku a povedza jej, že i v ostatňim času mojeho života noňu mišľim.

Potim spokojňe dozvoľel, žebi ho povjazaľi.

Zaňim Jovanovič nasledoval, chtori še vov calim ceľe tresol.

Konečňe na Iliča prišol šor, chtori še vcalkom ňedbanľivo spravoval.

V LOŇE ŽEMI.

Cma, jak v rohu. Mi v loňe žemi, pri našich kanonoch sme zakopane a ľežime na slame. Švička nam slabo ošvicuje jaskiňu našu. Prez malu škaru vidzim zo šnihom pri kritu rovňinu, chtora še tak biľeje, jak kedbi bila plachta rakvi bula. Z oboch stran krasne brezi stoja. Taka je moskevska rovňina! A prez uzku škarku ušmevuju še z ňeba na nas hvizdečki.

V jaskiňi uz štiridvacec hodzini še pretrimujeme. Dzešec, uzko jeden pri druhemu stojime. Robotňici, študenci, uradňici, všicke tarkaste reservisti. Ňe špi z nas žaden. Žaludek nam kurči a tak ňecerpežľivo čekame chľeb a slaňinu.

Každi je vov svojej mišľenki zahruženi.

— Čujes bratu — tak še ozve jeden — dokedi tervac bydze ten taňec? Dokedi?

— Ozdaj do hodoch roku 1915-cho.

Začňu še všicke šmjac na to.

Z domu už šmelo možu poslac za nami veľkonočne pakľiki, ked to chcu, abi sme jich na rusadľe dostaľi. Pošta logru na olovenich nohoch chodzi!

Každi ucichnul. Z daľeka počue šušot ľiscoch brezi, ked viter zaveje medzi suchima konarami. Buhot moskaľskich kanonoch zruši cichotu. Ľesk švički na červeno ošvici bľedu tvar vojakoch.

— Ked bich hoceľem cigaretľu mal — vzdichňe sebe jeden. — Už dva tižďňe temu, jak som ňekuril. Bez dimu cali život pipku dohanu ňestopi.

Pred vchodom počue dupot krokoch na šnihu.

— Nini, chtoška tam tak kuri, jak dajaki turecki paša, — povi druhi a tak skoči na nohi, jak podstreľeni zajac.

— Pajtaš, daj mi raz pocahnuc z pipki, dam ci zato 20 fillere.

— Na! — a poda mu horacu pipku.

— Hej, bratu! Co to za dohan kuriš?

— Ňe dohan to aľe tej...

— Tej?

— Hej, sušeni tej. Druhe sušene gestiňovo ľisce, trojku, kapuscene ľisce kura. I to vecej, jak ňič.

— No ta to ňestoji 20 fillere, aňi ci ňedam zato teľo.

Zaš ucichľiľ Viter mocno zaduje a zatreše suche kraki na šnižnej moskevskej rovňiňe... Z daľeka buhaju kanoni. Žima a samotnosc je ňe ku vitrimaňu. Každi taki opuščeni še čuje tu medzi kamaratami... Každi zo svoju mišľenku je zaujati, ňeinteressuje ho teraz ňič a ňichto.

— Kedi ľem pridze ta sľaňina? — Pita še jeden.

— Kedbi ľem raz som mohol doma bic a dzeci mojo na rukoch pestovac!

— Zdichňe druhi.

— Brr! aľe jakato žima!

— Hej! co tam robi moja matka? Zaisce i ju viplašeľi z ceplebo jej hňizdečka.

Tak prehvaraju jeden ku druhemu, dokli z vonka počue te radostne slova:

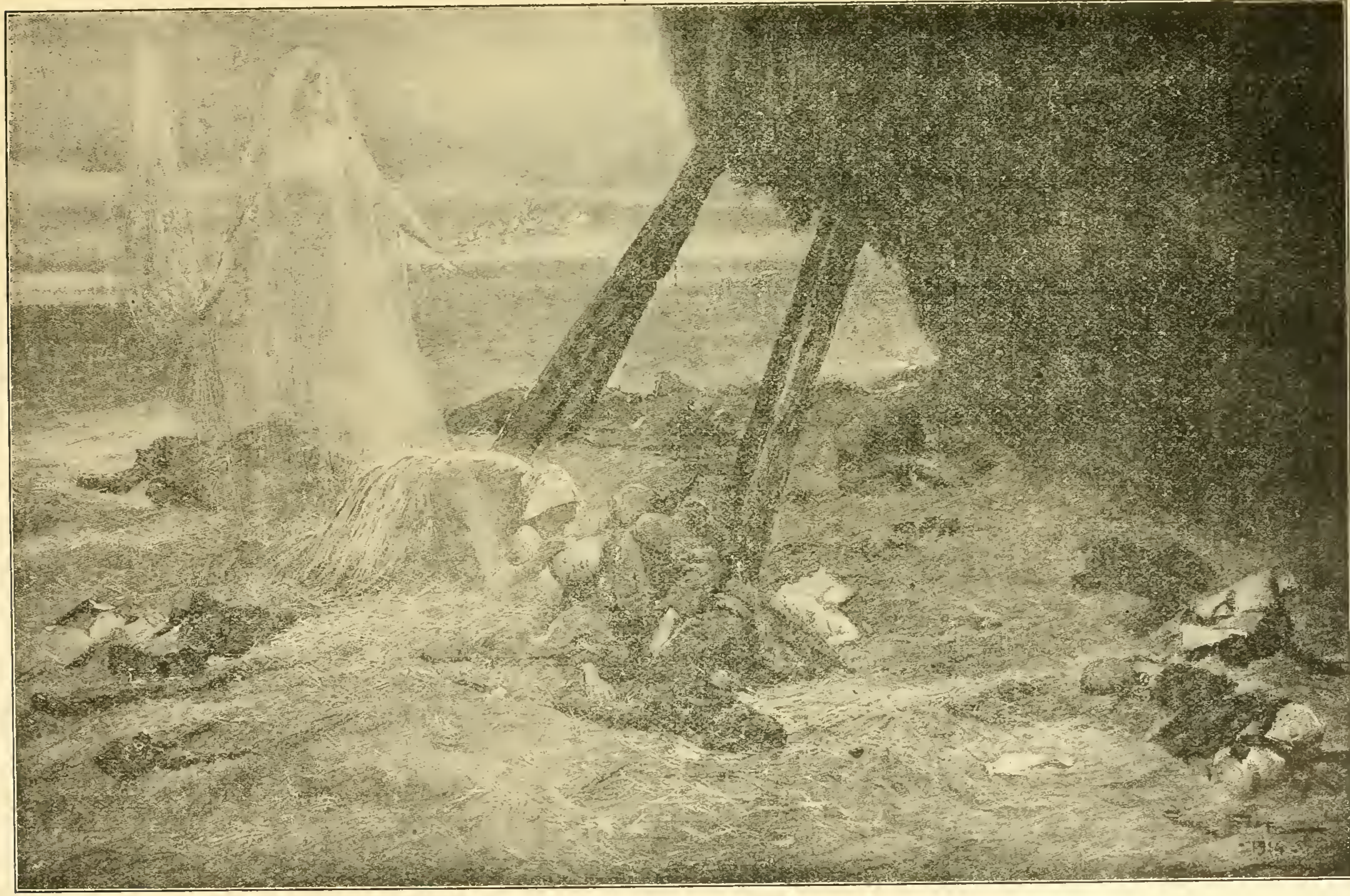
— Tu už slaňina a chleb!

Jeden poda każdemu prez dziru jedzeňe... vobec začňu mervic... i statek karmic začinaju. Každi bez slova prehrizuje.

Jak to bulo pred paru mešacami? Tam sme šedzeľi pred bohato prikritima stolami v skvelej trachtirňi a vibraľi v rozmajitich fajnich jedelkoch.

Teraz ale ščiro kusame ten komisni chľeb ze slaňinu, s takim apetitom, jak kedbi to manna z ňeba bula...

Chtoriška še už na jedol a vibere har-

OSTATŇE ZJAVEŇE. — Na bojisku umirajucemu vojakovi zjavuje še matka, boškava ho na čolo.

Russka patroľa idźe na prešpehi.

moňiku ustnu a rozmajite noti vihrava. Te noti na trotuaru hlavneho mesta še zrodzi-ľi a take su nam mile, že každi še nazda už na uľiei hlavneho mesta, pridu nam na mišel te krasne dami... višveeene kavejarňe, sem-tam hurčajuce automobili.

A každi vreľe žada odejsc z tej šneznatej russkej rošňini a z tej šmerdzacej moskevskej žemi... Každi zo špivom sprovadza muziku harmoňiki, jak kedbi pozdrav zaslal domu ku svojim milim...

Medzi tim z prava, z ľeva z predku, zo zadku zarije še jedna kuľa s chtoru nas moskale pozdravjaju, mi to aľe už ku temu navyknute a še ľem šmejeme na to.

Jeden kamarat zakukňe na dziuu a oslovi me:

— Čujes bratu?

— No, co žadaš?

— Tu maš... dam ei ten pol cigara.

Rad bi som ho zato oblapic, teho ľubeho kamarata, teho šusterskeho tevariša, — chtori še rozdzeli s jeho cigarovom.

Veahňem še nazad na slamu a s veľkim apetitom kurim ten falat cigarova. Dim jeho prechadza pľuea mojo, krev mi chitrejši prudzi v žiloch a v ealim eeľe še oběerstveni čujem.

Jaki je to krasni ten drahi život! Jak jekrasne to umeleetvo, te krasne voňave ruže, zarošena pažiea, muzika, na červeno upečena hušeeina s bandurkami...

Take mišľenki napaduju mozgi mojo, ľem naraz zabrinka telefon.

— Te je už i treea batteria!

— 4700... Perši oheň!

Naremňe poskakame a v ruhim okamženu strašni vibueh... všicke jeden na druheho popadame.

Co to bulo? Jedna kuľa zaburila našu podžemsku jaskiňu a medzi nas uderila.

Cala rozgardija nastňe... Fšěi nas zo žemi vidlubaju z pomedzi gerokoeh pokroveoch.

— Chtori je z nas raňeni? L'em z jedneho kamarata krev kapka, dokľi druhi trašuci od strahu daľej duje na harmoňike predešle noti.

Baterie našo začňu ňešmirnu streľbu, ľem tak še žem treše, a viter daľej duje po šňežnej rovňiňe Russkej a nadimujuce še brezi daľej šušotaju svojo ponosi do žimneho luftu...

CMAVA KRAJINA.

Znamo je našim čitateľom, že ňet na calim šveee horšej krajini jak je Russia.

Ňet narod ňigdze tak utlačovani, jak v Russii.

Ňet horšeho tiranizmu na ealim švece jak v Russii.

Dobre to znaju tutejšc vlaseizradne novinare, ale vzdor temu, šicko možne robja, abi ten ubohi slovenski narod, pri Russii a moskalovi trimal, a abi bul vlaseizradea svojej matki.

Veeej raž už buli čitali našo krajani o pomeroh a položeňu Russii. Teraz po minule dňi jeden ňemec, ktori bul russkim oběanom uceknul z Russii a o tamejših pomeroh nasledovne rozpravja:

"Pomeri v Petrogradu od času su ukrutne. Tišice a tišice ľudzi, ktorih moskaľe z Galieii zo sebu prvľekli ňemaju dze spac. Po uľiei jak krem duši psi še vaľaju. Verhnose na praznih lotoh veľo baraki dala vistavic aľe to šicko malo. L'udzi je tak veľo, že ňeznaju ih dze usalašie. Spitaľe, školi, arešti šicko su zapolňene z ľudzmi. Hlad a bida je ukrutna. Z pervotku bohatše obivateľe rozličnim spusobom napomahaľi bidni narod, ale ked narod eo dzeň veeej a veeej še harnul a tih šickih trebalo z noeľlikom a z jedzeňom zaopatric, zaěal ňespokojnim buc a žadal verhnosee, abi zrobeli poradki a narod usalašeli po druhih mestoh.

Policia, ktorej rozkaz bul dani, abi hudobni narod, ktori je bez pribitku daľej šikovali do mestoh takih, dze ešči jest plaeu. Ňe zrobela ňič. Ktori mal dajake peňeži temu vihľedali kvartiľ a obstarali se o ňeho, ktori ňemal ani "kopeka" temu zahinue dali na uľiei. Ňe bulo jedneho dňa, žebi tri ženi z malima dzecami na uliei umartih ňenašli. Jak še to už i verhnoseom zbridzelo, vtedi požadali, abi buli vislanc do Petrogradu kozaci a tote poradek zrobeli. Kozaei su sirove, bez šerca a ľudskej citnosci. Tote na rozkaz vladi z kaněuku a z bajonetami ubohi narod plašeli von z mesta. Ňevinne dzeci, v požehnanim stave ženi štiri, pejc

miľe žemi hnali von z mesta. Sto a sto žeňi na draže od smadu, hladu porodzeľi, a tam bez opateri zomreli Mladi dzeci, ktore bez topankoh mušeli totu veľku drahu končic na draže odpadli a tam zahinuli.

Bez ľudskeho citu kozaci ňedali jim odpočinuc, ktora ženska šedla, že už ňemohla daľej isc totu z kančuku na šmerc zbili, veľo razi še stalo, že ju z bajonetom prebil jeden ňemiloserdni kozak.

Hoc každi dzeň jih na tišice vihaňali z Petrogradu, vše vecej jih pribivalo: bo moskaľe — prave tak, jak tutejše vlascizradcove vihvaľuju Russiu, — tak samo i tote, huri ľesi obecali narodu žebi ľem ohabel svoj majetek a ucckal do Petrogradu, dze naňho blahobit čeka. Narod sladkim slovom moskaľskim verel, ohabel svoj majetek ešči od preddzeda zdedičeni a uccekal do obecaneho raju. Nahľe prišol do mesta, same perše pitali še ho či ma peňeži? Ked mal odebrali od ňeho. Fameľiju usalašeli do pivňici, v ktorej okrem v shňitej slami ňič ňebulo. Ktori ňemal peňeži teho na ulici ohabeli. Ked daktori ozval še, že dal peňeži a hec ľepši kvartiľ" teho jednoduho z kančuku nabili a vihnali z pivnici. Ňe ľem s priscahovalcami tak zaobhadzaju. Zos svojim narodom ešči horše. Ktori ma dzec a placi temu je dano co žada dokel placi, ktori ňema ten je tak prenasledovani jak cudziňec.

Majiteľe domoh jeden čas za vodu ňemohli porciju placic. Verhnosc, vtedi dala zavrec vodu a obivateľe za 48 hodzin bez vodi buli.

Policia každi dzeň z domu do domu hodzi a dze najdze ľudzi bez roboti žeňe jih kameňe tlusc, pri tim aňi ženske aňi dzeci ňevibiraju. Prez dzeň ľem raz jim daju jesc. Jak pridze viplata, vtedi ktori polovicu z placi ňeda predstavenemu teho z roboti pušča. Stalo še jeden raz, že jeden šedlak ohorel pri robocc a ľehnul sebe pod strom, jak to predstaveni vidzel, dal ho predsebu zavolac a doteľ ho bil z kančuku, kim mertvi ňeostal. Druhe robotnici nato še zhružeľi a povstali oproci teho. Na druhi dzeň aňi jeden jesc ňedostal, a ked viplaca bula calu tižňovu placu každemu jednemu scahli.

Jeden žid mľeko vezol na vože do susedneho valala. Kozaci ho zastaveli, a že jim ňechcel mľeka dac zastreľi ho. Mlade dzivčata su šicke poškverňene. Ked daktori rodič idze na skarhu, jednoduho ho virucca, a ked znaju, že ma peňeži ešči zato, že žalobu podal ho štrofaju. Narod je tam rozhorčeni a revolucija občekava še co džen. Uradňici a predstavenstvo na žalobi narodu ňedaju ňič, dže ľem možu klamu a kradňu narod. A to ňe ľem v Petrogradu take pomeri su aľe v calej Russi."

Kto hudobu a psotu hce vidzec, kto hce še rozpoznac z bidu a trapeňom ňej idze do Russii.

Ňet ten Gorkij, ktoreho pirko bi znalo tote hrozi spisac.

Pred paru tižňami bul som v Moskvi — piše jeden spisovateľ v jednih Svedskih novinkoh — aľe od tedi ňemam pokoja, ňemožem falatek hľeba zjesc, abi mi ňe prišlo do rozumu tota psota, bida co tam medzi narodom jestvuje. Ňet na calim švetce arešt taki, ktori bi tak mižerne vipatral, jak v Moskvi tote pivňice, dže nahadzaju še ludze, ktorih moskaľe privezli z Poľskej.

V pivňicoh na holim kameňu špja. Z brudnima pokrovcami zo šnitu slamu še zakrivaju. Smrod z každeho kuta vihadza.

Pitam še jih co su za jedne.

— Poľaci zme! Viscahovalci!

— Skadzi sce prišli?

— Z Galiciji. Zos vojakami.

Stare, mlade, dzivčata, ženi, dzeci šicke v jednej kopi ľeža v pivňicoh. Jeden še modľi, druhi mocno hreši, že keho, to ňemož znac, bo ľem hlas mu počuc. Treci narika, štvarti od hladu a boľesci ruki lame a tak to idze vonkoncom.

— Oh, spravedľivi Bože! Dze maš oči? Dze je tvoj korbač?

— Idzem daľej, tam mala hromada na falatek hľebu še vadzi. Ucišim jih, dam jim paru kopeki. Uspokoja še a patra namňe, jak kedbi ňigda dobreho človeka ňevidzeli. Pitam še jih co robja? Či maju robotu?

— Robotu? Mame. Pošali zme šeme, aľe druhima žňiva.

— Kto?

— Ňemci!

— Čom sce prišli tu?

— Na šilu nas moskaľe privľekli.

— V jednim kucc jeden stari boľesne kriči:

— Spravedľivi jedini Bože pomož mi!

Jedna ženska podzvihne še z jedneho kuta. Tvar jej cala spľesňeta. Hole dzecko predemnu polozi;

— Nej patra paňe! Tri dňi okrem suheho hľeba ňič ňejedlo. Pitala som mľeka. Tu ňej patra moj hribet, jake rani mam, zato me pobili, že som pre toto bidňatko kus mľeka pitala. O, Bože! Čom ho radši Pan Boh ňevezme ku sebe. Narikala uboha žeňa. V druhim kuce od hladu jeden stari umiral. Male dzeci od hladu plaču.

Ja sam še od sebe pitam, že preco je taka ňemiloserdna šmerc. Ňigda tam ňeidze dze ju volaju. A uecekal som von z tej pivňici, abi som to ňevidzel.

O, Bože! — vzdihnul šedlak, — ked malo robime, vtedi nas ukrutne biju, tak že veľo od kančuki pod rukami "staršini" umru. Ked še ušilujeme a daco zgazdujeme pridze "starosta" a nam to zabere. L'em "vutki" nam daju, abi zme slovo ňe mohli podzvihnuc, a abi zme ešči lepši glupňeli. Ked porciu ňemožeme placic, ne ľem že nam šicko vežmu, ale viruca nas von z domikoh. Pri tim daju nam češko robic, a ked ňebirujeme, biju nas. Včera mojeho 8 ročneho sina tak zbili, že jeden češki pňak zaňese ňebiroval že ňeška dokonal. Išol som pitac na trunu dreva, že ho pohovam. Ňej patra moj hribet co som zato dostal.

Ukazal mi hribet, cali belavi a rana po

V čas odpočinku lajtnant striha vlasi svojemu kapitanovi.

pri rani. Ňepital som še ho daľej.

Kedbi z kameňa mal človek šerco, ňemože nato patric. A tote ubohe, ked slovo podzvihňu, ked pre svojih hladnih dzecoh jesc pitaju, vtedi pridze "kozak" a z kančuku jih bije. Bože dobrocivi! Dze je spravedľivosc!

To je ta šleboda v Rusku.

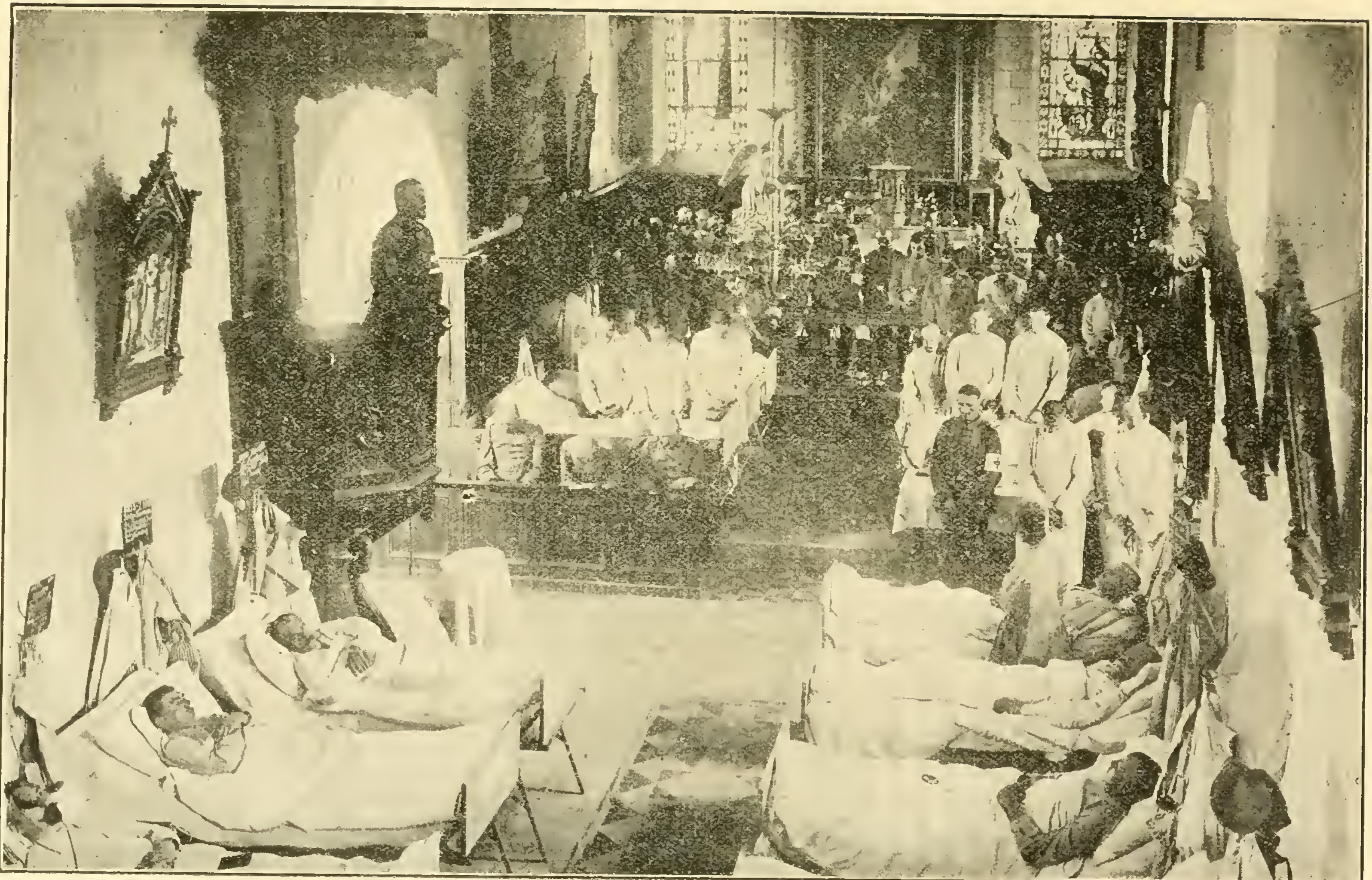
I doteraz krajina bileho Cara cmava bula, teraz najcmavša noc panuje nad tima hudobnima, ktorim osud Rusiu dal za vlase.

Idzem daľej. Stretňem še z jednim šedlakom. Pitam še ho, že jake pomeri panuju medzi gazdami?

Prišol som do mesta. Vejdzem do jedneho štoriku. Kupel som cigaretľe. Štorňik jeden starucki moskaľ. Pitam še ho, že jak mu obhod idze? O, pane! Išc bi išol, aľe co mi zteho, co utarhujem šicko mušim dac policii.

— Preco? — pital som še ho.

— Ked ňedam, tak v noci napadňu me zbujnici a okradňu. Policia zos zbujňikami do jedneho meha duje. Tote co pokradňu dzela še z policiu. Ked idzeme na sud nas obsudza, a zbujňikoh na šľebodu pušča. —

Raňene vojaci v jednim ňemeckim kosceľe kazeň posluhaju.

Preto radši pol zarobek policii dame a tak hoclem pevne zme, že v noci nas ne napadňu.

Dze som še obraccl, ľem psota a ponosi počue, bulo.

A tote ľudze podzvihli boj oproci nas. Tote ľudze hen vojovac v mene civilizacii. Ked je spravedľivosc muši prise na nih Bozski trest! Taka krajina muši prepadnue, žebi tote umučene tak v duši, jak cečesňe million ľudze vinašli drahu z cmoti, totu drahu, ktora z otroctva na šľebodu provadzi.

Ukrutne trapene naših v Russii.

Zverske zaobhadzaňe ruskih oficiroh. Najve cej už do leta boso muša cahac kameňe lamajuci valek. — Jak zaobhadzaju z našima zaujatima z otruboh hľeb a šmerdzace jedla davaju jim jesc. — Pre nezdrave jedla a plane zaobhadzaňe veľo umiraju.

Tri obširňejše opisi tiranizmu v ruskej o naših zaujatih.

Mi americke Slovajci zme perše, ktorim vov Siberii utlačene našo krajani viponosuju že jaki osud še jim dostal, ked vov ohňu vojni, mesto šmerci, aľebo pokaličeňa do moskalskeho zaujatca še dostali. Ten ohľad, že moskaľske cenzuri aňi ňeopatra do Ameriki adressovane listi, hoc tote prave od zajatih su poslane, ošmeľel troh naših krajanoh, žebi obširnejši v listoh opisali život a trapeňe zaujatih, abi zme še presvedčeli o jih psoti a bidi, ktoru cerpie v tej — od tutejših vlascizradnih novinaroh vihvaľenej "blahodarnej Russi" — muša, a žebi zme ňe moskaľoh naših najhorših ňepraceľoh napomahali, ale jim — tojest našej kervi — na pomoci buli, abi po skončeňu vojni hodzľem dvojmi, trojmi do starej vlasci žive vracie še mohli.

Uverejňujeme tote tri listi, ňe ľem preto, žebi naš narod slovenski o tim čital, ale žebi i ked može jim na pomoci bul a ňe daval na dzejake humbugi vimišľene od vlascizradcov, ňedaval na serboh a černohorcoh a na moskaľoh, aľe abi obetoval pre svojih. Teraz je čas abi zme preukazali, že milujeme naših a že nam je perše naša krev a tak cudza tiranska moskaľska a vražedelna serbska zgerba.

Tote tu nižej podane ľisti isti Karoľ Sabo jeden uradnik banku v McKeesportce dostal, ktori bul tak dobri a prepuščel jih nam do verejnosci.

Listi su nasledovne:

Rasdolnoe, 1915. Sept. 17.

Cteni pan Sabo!

Věera som dostal od ňih list, ktori nam tu veľku radosc uspusobil. Cali džen z ruki do ruki išol, poňevač bars zritka, že dajaki ľist z daskadzi še nam tu dostaňe. Žadosci jih ohotni som poslužie, že obšírňejši jim opišem našo položeňe v Russi. Bars veľo še tu šicko staňe co naših krajanoh tam za morom zaujima, ľem že šicko naraz spisac som to ňehodzen. Šak ozdaj ani jeden ňet tam, ktori bi tu dakeho zajateho ňemal. Su tu zemplinčaňi abaujčaňi, ungvarčaňi, šariščaňi, oravčaňi, liptovčaňi a inih z naših stoľicoh na sto a sto. Zpravi tu o vojnu mi bars malo počujeme, poňevač novinki tu ľem ruske hodza, ktore na ňemecke nam prevracaju, na slovenske aľebo druhu reč ňemožeme dostac človeka, ktori bi nam z tej ŕeči, to prevracel. Ked še i dajeden trafi, co rozumi po ruski, i tak bars veľo pravdi še ňe dozname. Položeňe našo tu verne a za redom spišem. Napredek puščam, že aňi kraslie, ani prikladac ku temu ňič ňebudzem, poňevač v civilu som (sadžač) a jak taki znam, že mojo radki do verejnosci pridu a tam jih i našo ňepraceľe budu čitac.

Jedlo zaujatih.

Do jari jedžene zme dostavali dosc dobre, hľeba bulo az veľo, tak že každi jeden mohol z ňeho i predac, žebi sebe za tote peňeži dohan mohol kupie. Na jar ten život še premeňel prave polovicu dostaňeme temu co zme predtim dostavali. Každi človek ľem teľo hľeba dostaňe, co prave od hladu ňezahiňe. Frištik ňet, na obed falatek mesa dostaňeme peje raz prez tidzeň, dvaraz prez tidzen poľivki, ale bez mesa. Kapustu taku, že už z daleka šmerdzi. Dostaňeme časom i kaši ku každemu obedu, ale je to tak zrobena, že unas aňi statek bi ju ňezjedol. To je obed.

Na večeru polivki, ale je to taka, že hoe jaki lačni bi bul člověk zjesc ju ňehodzen. Jest dajake jedlo tak vipatra jak unas fizola, ale od teho polivka je čarna. To dostavame každi večar. Zo z naših zaujatih ani jedna štvercina ňemože to jesc, bo žaludek to ňeprijme. Hľeb je z otruboh, v ktorim človek co lem živňe hce može najsc.

Jaka je robota?

Robota je tu hrozna. Každe rano o 6-tej bez frištiku do roboti mušime isc. Drahi napravjac. Každim sto ľudzom vimeraju jednu istu častku, ktoru muša do večara skončic. Veľo razi jest, že od rana od 6-tej robja bez jedžena do večar do 7-mej. Možu sebe predstavic, že od takeho planeho jedzeňa člověk, nej robi 18-19 hodzini o hladu cali dzeň. Jeden valec treba jim cahac, ktori kameňe tluče. 50 ľudzi ku jednemu zaprahnu. Na ostrih kameňoh boso treba jim cahac ten valek (topanki už ňemaju) Ňej. sebe rozmišla, keľo ľudze z kervavima nohami po tih ostrih kameňoh, jak hovedo muša cahac. Staňe še, že jeden druhi povstaňe proci tej roboti. Nad dozorom robotňikoh jeden civilni člověk je, ktori jak počuje, že daktori še ponosuje, hňed telefonuje po tiranizmu znamih aľe na bojisku ňemogavih kozakoh, ktore še taki čas postavja pod vedzeňom jih officiroh. — Ulapja perše naših unter officiroh, ktorim hlavu ku žemi scisnu, a spodnu častku vipučic muša a potem barbarskim sposobom jeden z remeňoh upleccnim korbačom, na ktorim na koncoh olovene kuľe su (kančuka) biju, tak prave zaobhadzaju i z jednoduhim vojakom, lem že z totu viminku, že unter officire šedzem dostaňu a jednoduhe vojaci lem po peje na zadek, pri takej bitki moskaľe še šmeju a zabavjaju nad trapeňom uboheho vojaka.

Hlavni predstaveni je nad nami zaujatima isti Glovoczki, z narodnosci je poľak, obivateľ bul Lublinu, ten jeden raz isteho krajana Štefan Forgača, rodaka zo Saboleskej stolici, zo 17-ho miskolcskeho kanonirskeho regimentu, preto, že ňebiroval daľej cahac česki valek lehnul sebe, dal zavolac cali regement (v ktorim i ja bul) postavel nas do redu, a zato, že Forgač še redu porušal, v ruki trimajucim pirkom do tvari mu z calu mocu džubnul, tak že mu lico prik a prik prebil. Ubohi od bolesci na žem zomdľeti spadnul. Cali regiment zo zastreľeňom pohrežel, ked ešči raz še take daco staňe, že proci roboti slovo smeme povedzic. Cali dzeň preto zme jesc ňedostali. Teraz že dňi su kratše ešči vecej davaju znami robic jak predtim. Večar o dzešatej pridzeme na šmere strapene do barakoh domu. Večar veľo znas jest co ňevidza, poňevač tu luft alebo daco ine jim ňesluži, každemu trecemu člověkovi treba provaditeľa. Doktora nam ňe daju, ked doraz vidza, že umarime.

Boso hodza.

Šedzemdzešatpeje procenta je znas, ktore boso hodzime. Šicke tutejše zaujate uš rok su v zaujacu. Letušna robota šickim znivočela topanki. Jest medzi nami šustri, ktore bi vdzečňe popraveli, aľe ňemaju ščim. Moskaľ nam ňeda ňič. Tamtu žimu ešči zme mali topanki co zme zo sebu priňesli, ale co budze tej žimi? Na moskaľoh ňe možeme rahovac, že nam daju, bo jih vojsko samo ňema. Kupic tiž ňemožeme, bo ňet peňežoh. Tim ešči dobre budze, ktorim rodiče aľebo zname pošľu z domu, aľe ktorim ňe, tim bida budze. Špitaľe polne budu, co už su i teraz. Žima tu veľka 35-45 radi. Zaujate jedna častka v kasarňoh ľeži, z našeho kraju zaujate v drevenih barakoh. Ked teraz žima pridze, co je tu včasna take vitre su tu, že tote drevene baraki calkom preduva. V tih barakoh do rentoh še obkrucime a jeden ku druhemu scisňeme a tak noc stravime. Na veki nam v pamecu zostaňu tote žimne večarki, ktore tu mušime precerpic v Sibirii. Spodne šati ňedostavame, 4-5 košuľe nam spodne daju, aľe pre keho to? ked zme 53 v jednim baraku. Vši, bloščice telo jest, že ňemožeme v noci spac vo dňe robic. Daktori teľo zňih ma, že až v živim ceľe su mu zarepene. Vodi bars malo dostavame, tak že pri najľepšej voli čiscic še ňemožeme.

Osud officiroh.

O naših officiroh tiž ňeheem zapomnuc, ani z ňima ňe lepši obcuju jak znami. Jih dvaraz ostrejši trimu jak nas. Do mesta sa-

mih jih ňepušča. Ked i časom vindu do mesta, ku každemu jeden kozak je dani. Z kančuki jim še tiž ujdze. Jeden večar dva kozacke officire z 20 kozakami vtrepali še do barakoh, dze našo officire su a šicke veci jim pokradli. a ktori še proci teho ozval z kančuku dostal. Išľi ku verhnosci na skarhu buli stamadz virucene a strofane. Za dva dňi česku robotu jim zato odsudzeli.

Umiraju zaujate.

Ku konceu ešči daco o pohrebi scem spomnuc, pri ktorih ňeraz očitim švedkom som bul. Vov smertnej komori stale jest 4-5 mertvoli. Každi druhi dzeň je pohreb. Rano dostavja še dva kozaci, ktore pohreb robja. Hrobi su už vikopane, dvojo kozaci vejdu po umartih, ktoreho naheho viňešu v jednej na ten cil zrobenej truni. Od ňešu ho na cintir, dze bez truni nahih troh-štiroh do jednej jami zakopaju. O kňeža a o truni aňi slovo ňet. Zkratkosci som tu napisal našo položeňe, ale ked ten list dostaňu ňej mi daju znac, tak obšírnejše budzem ešči pisac ňej našo krajani tam za morom presvedča še, že ňe je taki "blahobit" ňe je ten "slavjan, moskal" taki dobri pravdu milujuci, jak ho panslavi narodu predstavjaju. Ked bi slavjanoh miloval, tak bi znami ňeobcovali tak. Mi zme tu najvecej slovaci o tim dobre zna moskaľska vlada a preči tak znami plano obcuju. Jak bi potem obcovali znami, ked bi vihral a mi pod neho mali prise. Boh nas hraň od teho! Po valki každi še presvedči o spravedlivosci, vtedi, ktori še navracime domu obšírňejši opišeme našo terajše položeňe. Ňej tam vizvu naših krajanoh, abi zbirki ňe na moskaľoh davali, aľe ňej pošľu pre svojih krevnih krajanoh. Zostavam s pozdravom na šickih kra janoh v ameriki.

N. N.

Meno zato ňepodame, abi pisateľovi da ktori z tutejših vlascizracoh ňepoškodzel. Nižžej podavame druhi list.

Razdolnoe, Sept. 17, 1915.

Kim Varšava do naših rukoh ňeprišla, austro-uherskim zaujatim dosc jedla še ušlo. Rano ceplu teu zme dostaľi ku temu na dva tižne 55 kocki cuker. Na obed 20 deka mesa v polivki a kaši, večar 10 deka mesa v polivki a z otruboh hľeba. Po upadnucu Varšavi večar mesa zme ňedostali, vstredu vpjatek ľem polivku zme dostali.

Jak Ivangorod, Kovno, Lublin, Holm, Brest do naših rukoh padli, cukru a teu zme ňedostali, meso ľem 8 deka, z kaši jednu trecinu a hľeba polovicu. Na 90 procentu zaujatih ľem skuru a kosc vidno, poňevač jedzeňe ňemož jesc. V poľivki shiňutu kapustu nam varja, slovom, kedbi človek hoc najmočňejši žaludek mal i tak nemože jedzeňe upotrebic.

BIVAŇE.

V drevenih barakoh na „priču" špime bez slami a pokrovca. Po dzešec mešačnim zaujacu, každi zaujati jeden meh dostal na zakrivaňe, žebi še ňeprehladzel. Pozňejši ked nastala veľka žima na každeho pjateho človeka jeden koňski pokrovec bul dani. Čiste spodne každe tri mešace nam daju a sice pre 55 ľudzi 5 košuľe a 5 spodne gače. Šicko cenke a dzirave. Topanki ňet co ai mame to už potarhane. Veľo jest co boso do roboti muša isc. Ja sice mam co mi z domu poslali, ale sto a sto mojo krajani boso hodza, ňeznam co budze, jak vekša žima nastňe.

L'EKI.

L'eki žadňe ňet, tak že doktore ňemožu nas lečic, bo ňet ščim. Platno na fačňiki calkom višlo. Ked daktori še z nas pohori, hoc ho i do špitaľa vežmu ale pomosc mu ňemožu bo žadnej medecini ňet. Co maju to pre svojih horih trimu nam ňe spomožu. Dajaki lufť tu jest od čeho veľo našo krajani ošľepli. Mame aľe jedno, z ktorim nas moskaľ dobre zaopatrel a to su "VŠI". Na to nam dovloľa, že poľovku možeme nadňima trimac.

Zaobhadzaňe.

Medzi moskaľskima vojakami najdu še i bars veľo dobre ľudze. Daktore obcuju znami praceľski, ale veľo jest ktore su horše jak zverata. Za najmenši pričinek biju a kopu do nas, ňevibiraju či je to officir, aľebo jednoduhi vojak. Ukrutňe hreša. (Tak britko, že jim tu vipisac som ňehodzen). —

Officire samo tak jak jednoduhe vojaci. — Ked do mesta seeme ise mušime dozvoleňe pitac. Vtedi ku 20 zaujatim dvoh kozakoh pošľu. Tim mušime še poskladac po paru kopekoh, ked jim ňedame ňepušča nas do mesta. Jest tu jeden kapitan, ktori nad robotnikami dozera, ukrutňe ňemiloserdni. Jeden raz zme na poľu robeli. Že pred 12 hodzinu peje minut skorej zme obedovali, šiekih nas z jednu motiku nabil. Daktoreho tak mocno, že do špitaľa ho mušeli vžac.

Robota.

Že na druhej okolici, dze zaujate našo su, jak obcuju zo zaujatima, neznam, ale tu dze ja nasledovne: Drahi idzeme napravjac, kameňe tluse, vodu nošime a uľice zametame. Ku šiekemu take veci še tu upotrebuju co v našej vlasci pred 200 rokami hasnovali. Z tima tak češko narabjac, že veľo še najdu co pri roboce od teho odpadňu, vtedi priskoči kozak a doteľ ho z kančuku bije, kim ňestane a daľej muši robic. Ponosi tu darmo ňevisluhaju nas. — Veľa razi še staňe, že taki, ktori totu brutalnosc oznami verhnosci, dva-tri dňi zato jesc ňedostane. Zaprahňu nas do vozoh jak koňa a cali dzeň cahac mušime. Ňežičim ňikemu z tej dobroti. Veľo už buli co ucekli. Z tih veľo ulapeli, veľo od veľkej žimi zamarzli, alebo vilci jih požrali, bo ňikda zme o ňih vecej ňeču li.

Tu som ľem na kratko spisal našo položeňe. Ked mi čas dozvoli budzem druhiraz vecej, aľe tak mišľim, že vojna už dluho ňebudze trimac a tak i od druhih še lepši o našim položenu doznaju.

Podpis.

Treci list našeho krajana!

Usarijsi Pacia, Rusia Siberia,

15. Juna. 1915.

Mile drahe rodiče!

Serdečňe vas pozdravujem tak samo pozdrav pošilam pre šestri bratoh a calu rodzinu. Ja hvala Bohu zdravi, ktereho ai Vam vinčujem. Ja vam pišem často. Vi mne ňič, ešči jak som odešol z Komarna aňi ľiteri som ňedostal odvas. Nam zaujatim je tu bars plano, veľo znas su mocno hore. Žima je tu veľka a ňemame ceple šati. Okrem vešelosci o dobroti mame všetko. Z teho možece rozumic šicko, bojim še Vam vecej pisac. Domu bi som rad prisc, ale Boh zna, kedi pokoj budze. Vši a bloščice teľo tu mame, že na kila jih mož predavac. Ked še ščešlivo navracim domu všetko Vam virozpravjam. Tak z Bohom.

V. J.

Kriks Gefanger

Nikol Usarijski Picia 3 Batalion

Rusia, Siberia.

*

Tu viššej podane listi jasno pošvica na totu "blahodarnu šľebodnu krajinu", ktoru tutejše vlascizradne panslavske novinare tak vam vihvaľuju. Ľisti su originalne. Ňe doloželi zme ani slova ani zme zňih ňeodebrali, podavame jih jak nam buli zaslane.

Mili Slovjaku! Prečitaj tote listi ňeraz, ale vecej raz, daj jih i svojim znamim prečitac, a kedi ti še presvedčel ňej še presvedča i druhe, ktore nasu kňižku ňečitaju, že to ciganstvo, humbug, že Rus hce višľebodzic Slovjakoh, že je to ciganstvo co ci tutejše vlascizradne novinare pišu, že lem vtedi ci budze dobre, lem vtedi budzeš blaženi, ked moskaľ vihra. Ňe ver jim. ked ci na dlaň dušu vipľuju, ňedaj jim na jih zbirki pre moskaľoh, pre Serboh, ktore tvojih tam v starej vlasci a majetek priňesli, ktore tvojih bratoh otcoh pozabijali, ktore tvoju ženu aľebo ceru poškverňeli, ktore tvojih krajanoh, tvojih bratoh v Sibirii muča a prenasleduju. Obetuj a daj ale svojim a ňe cudzej "lahi". Ne zapomňi, že košula ci je bližša jak gerok.

Vlasci zradcove ňe pre tvojo dobre to robja, ale za ruske "ruble" za anglicke "šillingi", ktore jim ruski car a anglicki kraľ placi. Draho placene su zato, že tebe mili Slovjaku na "krivoslavnu viru a pod kančuku nahvaraju." — Ne daj na Ligu na "memorandumi a dzejake ine vimišlene humbugi, z teho hasen ti ňigda ňebudzeš mac, jak ši do teraz ňemal. Tvojo tam v starej vlasci ani centa ňedostaňu, tote peňeži co ti tu pre svojih obetuješ budu dane pre tvojih ňepraceľoh, ktore ci ňe šlebodu ale otroctvo daju. Budz na pozore a ked taki "narodni žobrak" ku tebe pridze vibijho z metlu. Ňe ver vlascizradnim novinom, bo tote ňe pre dobrobit slovenskeho naroda

pracuju, aľe pre svojo "pažrave a vše prazne kešeňe".

OBCA HUSAROH.

V behu ostatňih tiznoh šicke krajovske novinki roznašali hir o založeňa jednej novej obci: Hindenburg-Veľka obce. Založeli fundament totej obci: na hotaru jedneho poľskeho ľesa uherske vojaci, ktore zos svojeho podzemneho bivaňa jeden opravdzivi valal na skoro urobeli. Aľe malo kto zna, že Hindenburg-Veľka obce ma vov každim ohľedze hodnu paru, tak menovani rusko-poľski Husarendorf. (Husarski valal).

Okolo 1-ho novembra vidňanska divizia, ku ktorej i uherske husare buli pripojene, prešla prez potok Varta a od Censtoko na poladne pri obci Javornik še zastavela. Na ľevo od divizii ňemci a naproci ňemu jeden moskaľski vojenski sbor zos Sibirii. Medzi našima a moskaľami obce Javoržňik,, kterej obivateľe, jak še i z jednej i z druhej stranki striľane zos kanonoh začalo, calkom bula zohabena. Požnejši pri odbicu jedneho moskaľskeho napadnuca obce granati zapaľeli a na jej meseo ľem zbureňini zostaľi.

Ňemecke, austriacke a uherske vojsko na verhu jednej huri stalo, ktoru akuratne pri obci jedna hľibokose pretarhala. Na tote meseo medzi dvoma hurami jeden jagerski batallion še dostal zos vecej mašinovima puškami žebi na tim punktce pripadňe moskaľske napadnuce zastaveli. Batallion dostal rozkaz, žebi i drotovo ploti a vilče jami narobeli, a poňevač ten punkt še vidzel najňebezpečňejšim, veľiteľovi oznameli, že času napadnuca okreme i rezervu dostaňe.

Reserva i došla v osobe 440 husaroh — bez koňa. Take husare, ktorim koň aľebo spadnul, aľebo od trapeňa a hladu na draže zdehnul. Totih tim sposubom za reservu ku pešnim vojakom postaveli. Buľi medzi nima všelijake, honvidhusare, společne husare, dragňoše, ulani, uhrove, ňemci, horvati, čehi, poľaci a mišano. Jih veľiteľom bul jeden tiranski ulanski kapitan. Taki mocni hlas mal, že — jak druhe officire o ňim hutoreli — jeden moskaľski oberšt frasa dostal, jak vov bitki na ňeho zakričel.

Mišana společnose začala še na viznačenim mesCU uložie. Vedľa običaja sameperše ku kopaňu striľajuceho jarku še lapeli, kteri i za pribitek služi. Robota še ale skoro zaňemožnu preukazala. Medzi dvoma hurami v udoli vodňata bula žem. Jak kuščik hlibši kopali, duškom vibuhla voda. Kdzekoľvek začali všadzi ľem vodu našli. Husare jeden na druheho kukaľi a hutoreli: zos moskaľom hodzen še pasovac aľe zos totu vodu ňe.

Vtedi začali robic paru husare. Každi dolnožemni uherski šedlak je hotovi staviteľ. Kto ho pozna, ten zna, že on vše buduje, reparuje bez teho, žebi sebe remešelnika, cudzu pomoc zavolal.

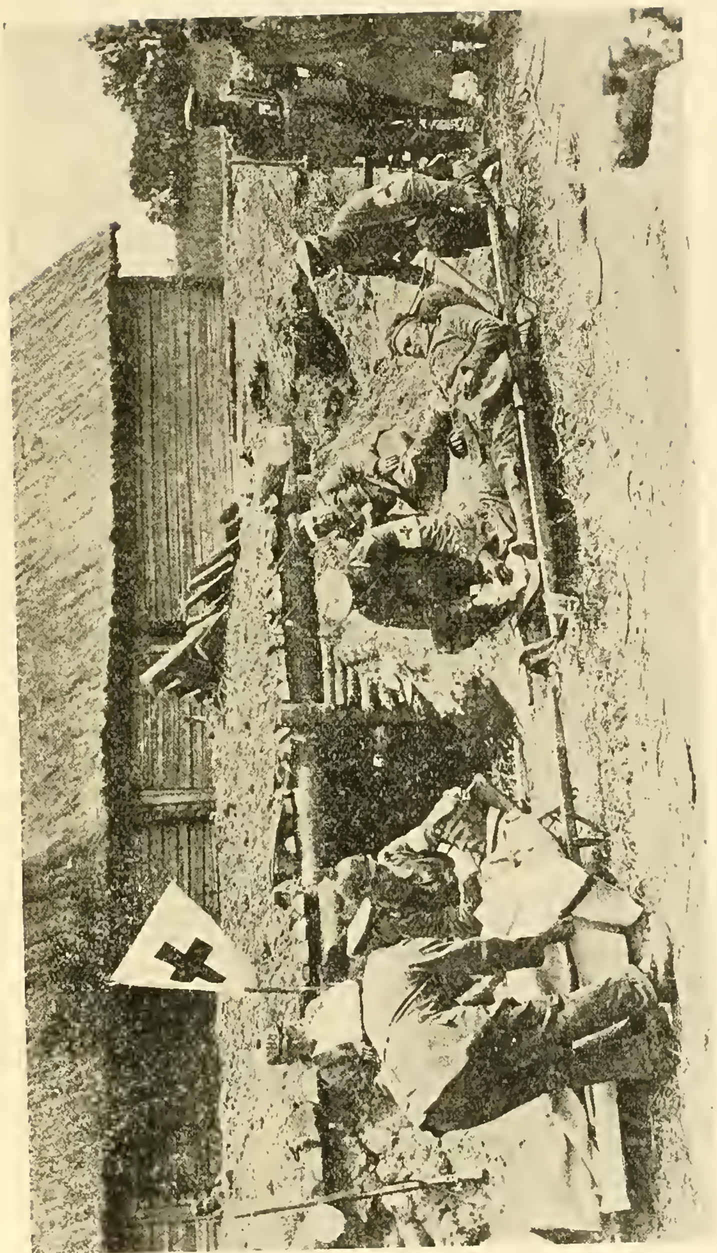
Vov husaroh še zobudzela tota budujuca natura. Jakbi še buli napredek podohvarali, začali vikopovac pažitne briľe, pňaki priňešli z ľesa a brali še ku roboce. Ked ňemožno budovac pod žemu, budovac budu nad žemu. Zos pažitnih briľoh vikladli muri, rohi muroh zmočneli zos kľinami, dahi zrobeli zo brevnoh, žemi, slami, striľajuce dziri vibili do muroh a skoro bul hotovi perši opravdzivi dom. Pre kapitana jeden cali kastiľ vibudovali. Dom zos sosnovima konarami zakrili, tak že moskaľe aňi ňemišľeli, že tam domi su. Jih priklad nasledovali i druhe, a še tiž do roboti lapeli pri vdzečnim podporovaňu husaroh. Pravda, že čehom, ktore z vekšej častki mescicke obivateľe buli, češko išla robota. Husare razom še vidzvihli nad calu společnosc.

— Ňe tak ňemecki švogre... Tu pater... Tak kladz pažitu... Verstanden?... Rozumiš, poľaku?...

Valal še vibudoval, aľe husare ešči ňebuli spokojne. Kdze ten, kdze druhi zmiznul na dlukši, alebo kratši čas. Išli do opuščenej obci, ktora medzi našima a moskaľami ľežala. Raz z jednim stolom, raz zos stolkom, raz zos lavorom še vraceli. Do kapitanovej hiži ešči i poscel, svate obrazi i hodzinu priňesli. Natreci dzeň už i mastaľen mali, vov ktorej prašata kvičeli.

Tak še vibudoval "Husarski valal" vov peršej polovici novembra na Russku Polskim bojisku. Meno i za to je karakterične, bo toto meno mu ňe husare dali, ale officire vidňanskej divizii, ačprave jej obivateľe ľem zos štvartej častki buli husare.

Husarski valal stoji i teraz, aľe husa-

Privoz raňenih vojakoh do špitala Červeneho Križa na bojisku.

roh už ňit v ňim. Vov druhej polovici novembra napadli moskaľoh a po tri dňovej bitki vibili ho z jeho pozicii a až ku Nidi ho ucisnuli. Ked po vojňe ňešćestľive obivateľe obci Javoržnik še prinavraca, na mesce svojeho valala lem zbureninu najdu, aľe na dva kilometre od ňeho tam budze pre ňih dzedzina pešo vojujucich husaroh — Husarendorf. (Husarski valal).

SV. OMŠA MEDZI GRANATAMI.

Štefan Urban kaplan, rodak z obci Veľki Šariš, teraz jak regementspater konči svoju vlastenecku povinnosc, s krasnima slovami spisuje totu omšu, ktoru medzi granatami služel. Bars šanujeme, že ňe v calosci ľem na kratko možeme podac opis našim čitateľom.

Ňedzeľa bula: Februara 28-ho. V noci veľki mraz bul, aľe šmejace ranše slunko na predek oznamuje že na poladňe blato budze.

Duhovni otcec omšu idze služic našim dričnim a šmelim vojakom, a poňevač v predešli dzeň moskaľe jih bars traktovali s granatami, kaľih do kepeňa skrije, žebi ňepracel bľisk dajak ňezbačel, ľebo nato bi hňed mišľel, že to šabľa dajakeho officira. S nim idze sluha s poskladanu kapličku.

Jak z ľesa višli, zbačeli, švarmleniu ňepraceľa. Dosc privikli už ku temu, aľe predči ľepši je, ked še umkňu, najme ked še rozpametaju na včerajšu bitku. Regimentspater obraci svojeho kona a ušiluje še za v poľu samotne stojacu stodolu.

Jan — hvari duhovni — tak mišľim, ľepši budze daľej na pešo isc.

— Vera i ja na tej mišli, pan regimentspater, ľebo koň veľki punkt ukazuje nepracelovi — odpovedal polehčeno Jan.

Duhovni zejdze z koňa, ľebo inakši doista bi jih zbačili pozorľive russke kanoňire. Za tim za stodolu na pešo išli vedľa vislaňa svojeho. O ošem minuti, aľebo ešči i skorši v jednej doline še našľi, na jednim cintiru. Tam už jih čekaľ jeden honvid s hotovu kapličku, ktoru z čatini sam zrobel. Pevno koscelňik je v civilu, ľebo rozumni ku ozdobeniu oltara, ba ešči i ministrovac zna.

Moskaľe, jak ked bi hceli ňedzeľu zašvecic, tak ňemo vartuju svoju česke kanoni.

Honvidzi i jih officire še poshadzali na švatu omšu. Každi nato mišľeli, že jaka to krasna služba Boža budze tu pod holim ňebom. Už še i začala. I kantora maju a cali koruš špiva postnu pisen. Po evangeliji duhovni obracel še ku vojsku, hutorel jim o mudrosci Božej, že Boh šicko na dobre obraci... Ale co to? Každe oko na ňeho patri. Ozda kometa še zjavela na prekrasnim ňebe? Oh, ešči daco ňebezpečnejše. Duhovni hňed zbačil, že co huči v luľce, rozhrešil vojsko a dal jim požehnaňe. V tim okamžeňu spadnul čežki granat ňedaľeko od ňih. Tote ktore to ešči ňevidzeli, poľihali na žem, ľebo tak še rozmišľuju, že predši, ked zo šrapnelu kuľka ňe na hlave jih trafi a na petoh vindze. Ktore aľe už ku temu priviknute, zostaľi stac, oňi to hutora: "Moskaľe striľaju a Pan Boh kuľe diriguje".

Regimentspater, aľe ľem daľej provadzi učeňe. L'em každi ňej ostaňe v pokoju. Pan Boh svojih ňeohabi. Šicko on dopušča na nas, i dobre i zle. I vojnu on poslal na nas. On je milošerdni, odpušči hrihi každemu.

Vojaci aľe na inše davali pozor. Zaš prihadzal, hučel druhi granat. Duhovni zaš požehnava vojsko a hutori: "Ego vos absolvo..."

I druhi granat spadnul a z veľku mocu vibuhnul. Ten dlukši bul, ľebo za vojskom še zarepel do žemi a hňed na dva metre hľiboku jamu zohabil za sebu skerze čeho žem a prah jak dajaki dim še virucil do visokosci.

Duhovni dokončel uhersku kažen a hcel ešči po slovenski hutoric, poňevač už ai treci granat prihadzal, tak mišel, že lepši budze omšu skončic. Prave i treci granat vibuhnul, jak Adalbert Gavel officir namestnik, ktori v civilu proffesor je, začal špivac a zaňim šicke, že: "Ku drevu križa idzem..." Jak kedbi lem bul odpovedal na tote prestrasne hlasi granatoh.

Ňikemu še ňic ňe stalo. Omša še dokončila. Isce Pan Boh daval pozor, žebi pelna

Odpočinek uherskih vojakoh v Serbii.

bula pobožnosc naših drienih a šmelih honvidoh.

Po omši major vikričel tih, ktore poľihali, jak perši granat spadnul, visvetlo aľe še, že to ňe bojazľivosci še stalo, ľebo každi zostal na mescu dotľa, niž še služba boža ňedokončola.

Ten ňekaždodzenni pad vo veršu do slovenskej reči preloženo tu sdzeľujeme:

ŇEDZEĽ'A NA BOJISKU.

V prekrasnu ňedžeľu
Kdze sňihu ňemalo,
Dolu pod brehami
Šmelo vojso stalo.
Honvidzi Uherske,
Ktore boj vihraju
Lebo vše ľem Boha
Na pomoc volaju.
I teraz še zešli
Pri svatim oltaru,
S čistu dušu prišli
A i s jasnu tvaru.
Major, officere
Staľi zme na predku
Co a jak še stalo,
Porozpravjam v redku.
Každi še čul čisto
Od kervi, od blata,
Jak še započala
Veľka omša svata.
Každi oplakoval
Svojo hrihi vcale,
Každi bul ňevinni
Jak ked dzecko male.
Boh s radoscu patrel
Dolu na sve dzeci,
Že Uherski vojak
Vedno dzen jak šveci.
Poslal žaru slunka,
Dal prameňa kraju,
A sluhal herdinoh,
Že co ho pitaju.
A ejhľe, ňepraceľ
Pevno to zavidzi,
L'ebo striľa na nas
Ku krasnej kaplici.
Strašni garant bul to,
Zaňim druhi, treci...
Ňeboji še ňihto,
Jak nadnami ľeci.
Kto je ňeverľivi,
Kto žije bezbožno,
Medzi nami jemu
Bi bulo osožno.
Granati padali,
Aľe mi pri ščescu...
Tvarde zme, jak skala:
Stali zme na mescu.
Nam tota ňedzeľa
V mišli ostac muši,
L'ebo nam pamjatku
Ohabila v duši.
Čeho še trimeme
Čo je naša mira
To nas major hvari:
"Lem ufnosc a vira."

Moskaľske veženci, jak špivaci.

Na debrecinskim stacijone každodzeňne vidno moskaľskih vežencoh. Najvecej razi otarhane, ostatni čas aľe calkom s novim mundurom še zjaveli. Tote totižto, jak nahľe do ohňa prišli, duškom še podali aľebo pribehli, abi svoj hlad ucišili. Minule dňi zaš das dvasto moskaľoh okolo magazinu vistavel unterofficir, ktori jih provadzel. Na jeho znak začali špivac, a sice po uherski a slovenski. Bars še začudovali tam pracujuce želežničare, bo take daco ešči ňečuli. Jeden z ňih pita še unterofficira:

— Dze še tote moskaľe naučeli po uherski a slovenski?

— Odemňe. Tak še stalo, že v jednim mesce zbirali vežencoh, a mňe viposlali z daskeľo hlapami jih varovac. V civiľnim vstave rim .kath. kantor — učiteľ som a zo zunutosci začal som jih učic. Moskaľe dosc shopne su. Jest i taki medziňima, ktori až dzešec noti zna, aľe mad'arsku notu každi zna. S tim som jih prevadzal, že ľem ten dostane jesc, ktori še Uhersku a Slovensku notu nauči. Ešči i vov sňe uherske noti špivaju.

Už hotovi bul guľaš. Kuhare meldovali, že už možu prisc. Provaditeľ komandiruje:

— Pozor. Kettős rendek jobbra át!

Tak še obracili moskaľe, jak streľa, ľem jeden še zamiľel, ale taku mu dal sušed

do jeho rebroh, že ľem tak zglagnul. Provaditeľ potem rozpravjal:

— Ja še jih ešči aňi spaľeom ňedotknul, aľe ked daktori zmiľi komando, sušed ho vištrofe. Tak še tote tluču radosc naňih patrie. Mňe bars radzi vidza; ptački možem s ňima dac lapac. Z očoh mi vičitaju, že co heem.

Provaditel dalej komandiruje:

— Rušaj! Direkeia kuhňa!

Toto komando sice už zbitočne bulo, ľebo už za pahom stupali moskaľe: a pahali pahnuei guľaš.

— Fogolyesapat állj! (Trupa veženeoh stoj!) a moskaľe razom tak stanuli jak kol.

Nasledovalo jedzeňe. Provaditeľ dal znak a moskaľe po štvero išli ku kotlu, ostro salutirovali kuharom, pristavili šalku, a ked jim vidzeľili porein, ešči i krasne še podzekovali.

— Dzekujem! — povedzeli a ešči z domašnima vareškami jedli guľaš.

V šumnim poradku išlo jedzeňe, po ktorim po dvojo išli ku studňi šalku umie, a potem še baveli. Provaditeľ ku sebe privolal jedneho nabiteho moskaľa a začal s ňim školu.

— Kto je ten človek? opital še ukazujec na pri ňim stojaeeho železničara.

— Mad'jar batši, jo batši, ereg batši, —— povedal šumne moskaľ.

— Vojak je?

— Nem, vašutaš batši. (Ne, železničar bači).

— Pohoškaj mu ruku.

Darmo še odmahoval stari žeľežničar, šikovani moskaľ v jednim okomhnoeu uhvaeil mu ruku a tak mu ju pohoškal, jak kedbi z puški streľeli. Dostal zato dva viržinki eigaretľe.

— On je moj pucer, — espľikoval dalej provaditeľ ku posluhovačom ,potom išol na stranu a zakomandiroval:

— Šorakoz!

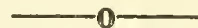
Naraz ustalo bavaňe moskaľoh. Jeden druheho drilajuei každi bežel na svojo meseo do šoru. O pol minuti už každi stal v poradku na svojim meseu.

A na komando provatideľa vešelo špivajuei stupali ku vagonom a vešol každi do svojeho.

OSTATŇE PIREČKO.

"Ostatňe pirečko,
Co mi mila dala, ...
Už še mi ňebudze
O pirko starala."

Rozmariju, ruže
Dovedna vjazala,
Jak mi vlast do vojni
Rušic še kazala.

Jak ju tu oehabjam,
Šerdeo me bars boľi,
L'em to me poceši,
Že še zamňe modľi.

Modľi še ľem, modľi,
Draha dušo moja,
Bo še na nas všadzi
Ňepraceľe stroja.

Mi jim ukažeme,
Že vlast mi ňedame,
Že od ňej drakšeho
Na švece ňemame.

——o——

RUŽAŇEC.

Mihalovi tiž trebalo odejsc za vojaka. Išol i on z druhima na žeľezňicoh z kvitkami omajineh, kto zna, že kdze. Može, že proci moskaľovi, može, že proci serboh.

Borka, jeho bralta, plakac začala a horečňe vikladala uad nim, keho i Pan Boh ľem na to stvorel, žebi vojakom bul, a žebi moskaľoh, aľebo serboh jedol.

— Mišku, moj jedini Mišku — plakala Borka — už i tebe tam beru, dze šmere ňevibira. Ah, co že zemnu budze?

Mihal, s horku dobru dzeku žartovac začal. Žart aľe ňevisušel solzi Borkino. Ta še odprošeli. Borka poostatňim oblapeňu od šerca vibrala jeden ružaňee zo stribernim križikom a veisla ho do ruki Mihalovej.

— Vež to zo sebu, Mišku, z ľevočskeho odpusta priňesla ho dakedi moja baba. Ohraniee od kuľi ňepraceľa. Jak som ešči male dzivče bula, tišee raz som še vimodľila na

ňim každu pacerku, tote veľo modľitbi teraz šicke tebe budu hraňic.

Mihal prekvapeno stal od tih slovoh. Tak vžal pacerki do svojih rukoh, jak kedbi ľem zo skla buli abi še hňed roztrepali ked jih človek ľepši pricisňe. Kto bi bul mišľel, že dakedi jak stara baba, ružanec še budze modlic. Aľe budze. Jakaška pobožnosc vžala madňim moc. Take daco mišľel, že teraz i on tak spočiva v Bozskej ruki, jak ten ružanec v jeho. Isce z češkima slovami hutorel:

— Zahovam pri sebe tvoj darunek Borko. Budzem pozor davac naňho, z ňim budzem spac nažemi ňepraceľa, v ohňu na šiji ho budzem nošic. Ked raz už ňebudze umňe, vtedi už umarti budzem.

Tak išol Mihal do vojni.

Dluho ňečula o ňim ňič Borka. Raz prišol ľist, i to bars kratki. V šancu na dekugo ho pisal počas vojni. Pred tim tri dňi ňepraceľa dohaňal Mihal. Za tridňi ľem to patrel, jak tam koši šmerc ňezľudna. Teraz to pisal:

— Tvojo tišie modľitbi me zahraňeli. Ňelapi še mi ňijaka kuľa.

Borka plakala od radosci. Aľe potom za tižďňe žaš ňijaki hir ňeprišol od Mihala. A jih valal ňebul daľeko od vojni. Kolo visokih brehoh na druhim boku zabijali še ľudze.

Ňeodluha i na ten bok še scahla bitka. Jedno rano nato še zobudzeli obivateľe maleho valalu, že kozaci rajtuju na ulici. Uherske vojsko dľedali tu, aľe ňe našli aňi jedneho.

Nad tim bars še radovali tote šaplave moskaľe. Hned še tam usalašili. Popatreli do dvoroh, do domoh, jedžene pitali, rekvirovali. Obivateľe jih porozumeli, znali daco po ruski, však ňebars daľeko jih valal od uherskeho hotara.

I do domu Borki še zakvratiľoval ňepracel. Bars vilačneti kozak bul, ľebo perše dobre še najedol. Varic, pesc trebalo pre ňeho, a jak Borku zbačel, to heel, abi ona obhodzela kolo ňeho. Popačela še mu.

Borka podano visluhovala ňepraceľa. Ked mu čisti taňir davala pravda že jej ruki še kus tresli, ňe zato, jak kedbi še bula bala, ľem že ten človek je ňepraceľ. Nato mišľela: oh, Bože, keľo slovjakoh mohla zabic tota ruka, z ktoru teraz do taňira mača? Drahih slovenskih hlapcoh, za ktorima matka, žeňa aľebo dzeci plaču.

Jaj, tota ostaňa mišľenka bars jej strikla do šerca. Mihal jej prišol na mišel. Jak davno ňečuje o ňim ňič. Ozdaj ľem mu zotrimal Boh drahi život jeho.

Kozak smačno še hoscel, a jak jedzeňe dokončel, na dzeku mu prišlo kus požartovac. Vešelo stanul a heel oblapic Borku i opital še jej:

— Či maš frajira?

Borka bala še teho okamžeňa, ľebo to už čula, že kozak še ňenasici, ľem s jedlom. Vzdihla:

— Ježiš Maria!

Odcahla še od oblapeňa.

— Brajthina mam — odpovedala bojazľivo.

— Oh, rehtal še kozak — ta už ši i tak privikla ku boškaňu.

— Hej, aľe ľem ku boškaňu jedneho hlopa. — Odpovedala Borka važno.

— Ta ja budzem ten jeden.

— Take ňit, radše umrem, — hutorela Borka a bula hotova i umrec.

Kozak kus še umnkul.

— Hm, — murčel ňekontentno — ľehko ši hotova na šmerc. Preči bars britka vec je umrec. Ja ľem znam, bo som tišicoh vidzel umrec. Takemu krasnemu kvitku lepši še šveči žic. Na censtohowsku Mariu, bars še mi pačiš. Ta povidz ľem taki britki parobek ja, že me ňemože ľubic jedno dzivče.

Vicahnul še a cekaľ co Borka pove.

Borka znala, že život jej viši od tej odpovedzi. Teda mudro mušela odpovedac.

— Dosc ši parobek na teľo, žebi ši sebe paru svoju našol. Aľe každi ňej ma svoju.

Kozak še ulahojel a sladko še šmjal.

— Pravdu maš, krasna vengerka. Mam ja doma taku paru, že vaša cala žem ňezrodzi taku.

— Vinčujem vam, žebi scc blažeňe buli. — Odpovedala Borka.

— Tu je jej obrazek, — hvaľel še daľej kozak a jeden zmurcani poltret vibral z kešeňi. — Či je šumna?

— Bars krasna — vzdihla Borka.

Isce krasna bula.

Kozak dluho patrel na ten poltret potem pokračoval:

— A ku temu jaka je dobra, mila, jak jeden opravdzivi anď'el.

— Šak i treba anď'ela ku jednemu ď'ablovi hvarela šmelo Borka.

Jak to vipovedzela kozak vcale še obvešeľel a zo šerca še rehtal.

— Jak som še od ňej odproščel, to mi dala moja draha Nikoľeňka. Pater!

Borka zbačela že ružanec ma v ruki. Ružaňec? I u ňeho ružanec?

— Čom ci dala? — pitala še od ňeho.

— Že čom? — čudoval še kozak.

— L'ebo ten ružanec je požehnani. Pošvecili ho na odpusce Pannej Marii, tam bula

Karol' Franc Jozef, novi dedič tronu s jeho fameliju.

— Dobre maš jazik podrezani, krasna ženo, — hutorel spokojňe. — Ta pravda, že pri takemu krasnemu stvoreňu može človek vipatrac, jak jeden čort. Aľe predči miluje anď'el čorta. Aľe jak ho ľubi.

S hitru misľenku otvorel svoj gerok a vibral coška z peršoh.

i moja Nikoľeňka. Ona še modľeja na tim ružancu same perše. Ona mi hvarela: "Mihalovič Mihal, ňiž nad tvojim šerdcom budzeš nošic ten ružaňec, dotľa ce ňemože trafic kuľa ňepraceľa. "To hutorela. A ja od tedi nad šercom ho nošim. A vera do teraz ňijake zle me ňepotkalo.

Borku pocešeli tote slova, ešči vekšu ufnose mala, že še ňic ňestane jej brajthinovi.

V tim okamžeňu na ulici prestrasni krik še stanul. Bulo čuc koňoh, strilaňe puškoh, preklinaňe a jak kedbi z daľeka tote slova prihadzali:

— Striľaj! Striľaj!

Kozak skoknul.

— Co to?

Borka ku oblaku behala o von patrela.

— Husare. Uherske husare, — kričela s radoscu.

Kozak na minutu až zdrevňel. Za tim prekľinaco viskočel na dvor. Doiste ucekac hcel, aľebo napadnuc ňepraceľa, aľe už šicko pozno bulo.

Husare na ulici buli, vešli i do dvora a proci kozaka išli.

— Zdehňi pši moskaľu!

— Borka z prikľeta vidzela šicko. Jeden husar akurat už nad hlavo moskaľovu mahal zo šablu. V tim okamžeňu zkričela Borka:

— Dajce mu pokoj! Dajce mu pokoj!

Husare se ucišili a patreli tam, skadzi hlas prihadza.

Jak kozak vidzel, že je medzi planima okoľičnoscami, rucil svoj zbroj a do huri trimal ruki. Podal še. Ohraňeni bul jeho život.

Aľ ľem Borka ho ohraňela.

V ten dzeň v modľitbi Borka o kozakovi tak še rozpomenula:

— Odpušč mi Bože, že som ohraňela ňepracela našej krajini, aľe sam mušela pre ružaňce... I pre mojeho Mihala.

DOBRODUŠNOSC JEDNEHO UHORSKEHO VOJAKA.

Rozpravja jeden sanitec: — Poslaľi nas štiroh, žebi zme ešče ostatňe marodi a umartih pozbiraľi, co zostaľi ľežic po poľu po kervavej bitki a jih sprataľi jednih do špitaľoh a druhih do hrobu. — V tej češkej a smutnej povinosci lem teľo zme še obvešeľeľi, že zme žadneho znaših vojakoh ňenašľi. — Moskaľe buľi dovjedna das ošemnac, htore pod jednim ľesom pospadali.

Skoro še počalo večaric i nastalo cma, robotu zme skončeľi i tak zme še puščeľi do "domu." — Lem naraz zme na mertvolu jedneho visokej rangi ruskeho oficira trafeľi. — No ľem hlapci položme i teho na večni odpočinek, — povedal som. —— Hoc ai už dosc cma bulo ai barz bi še nam bulo už pridalo odpočinuc, žato zme daľi temu ruskemu oficirovi pesledňu uctu. — Aľe potem zme vera še ponahľaľi ku dobre zasluzenej večeri. Jeden znas jeden poltret dzvihnul z ruskim napisom, zos blacenej žemi: jednej staršej ženskej podobizna bula. Ňe mohľi zme ho dobre opatric: ozdaj po večeri doma. — K. Miško ho vžal zaten čas ku sebe.

Prišľi zme do domu, ľem trojo zme še meldovaľi u stražamestra: K. Miško še stracel. — Vov cme a od češkeho trapeňa zme ňezbačeľi, že na čestce še stracel odnas.

Koňečňe da o dva hodzini na šmere zunovani zblaceno prišol domu. Povedzel že svedome ho nazad hnalo ku hrobu ruskeho oficira. — Vov veľkim diždzu a cmoce nazad vikopal ruskeho oficira a ten najdzeni poltret na perši mu položel. — Potem zaš do poradku priňesol hrob a odešol. — Tak sebe pomišlel. — Totu robotu ňesamujem, bo bi i mňe nato priňeslo, žebi som moj poltret, to jest mojej matki podobiznu zašil do bluzi. — I mňe stim pohovajce, ked nato pridze šor. — Tak povedzel, a pokazal nam jednej starej matki, htora bezprestaňa še modli, plače zaňim, žebi šcešľivo ho pan Boh nazad pripovadzel. — Ten isti je trenčan, aľe pevňe ňe "panslav".

ZO STROMA STRESOL SERBA.

To isce pravda, že našo vojaci premohuju jeden druheho vov vitčazstve, a ked dahtoremu še ňepodari dajaki "štikľik" zrobic, ta až še haňbi pred svojima kamaratmi. — Časom treba jim zakazovac dzejake figľe vitrajac, htore še ňezdvaju zos rozkazom komandata.

Jeden baka z Humenneho pred sebu provadzel jedneho serbskeho komitača, htoreho bul zajal. Belave basamuni mal vipuhnute na jeho od radosci bistrej tvari. — Jak ho zbačel jeho oficir pital še ho dze bul a co priňesol? — Meldujem poslušňe pan lajtnant, šľivi som tresol!

To znamena, že jak naš pan vojak bul visłani na forpost v serbii, zbačel na strome jedneho serbskeho komitača, jak špehoval na ňih strelic. — Mišľel sebe, streľim na ňeho! Ňe! — ňeznam pevňe, či ho trafim, a potem ňehcel ľarmu zrobic zos striľaňom. — Naš baka še dobrovolňe ponuknul nato, že pokrijome še pricahňe ku stromu. — Ai ňezdobački dostal še ku stromu, a potem tak potraz šľivovi strom, že ovoc v podobe serba, zos calu municiu mu ku nohom padla.

SEN HUSARA.

Ňe spokojne spal v noci jeden husar, totižto jak počas vojni može spac jeden vojak. — Rano potem rozpovedzel svojim kamaratom cali sen od slova do slova jak še mu šňilo. Čekal comu na ten sen co povedza

— Ničto zato, ňej še staňe, co še ma stac. aľe perše pošľem das paru moskaľoh kvartil' pohľedac.

Ten isti dzen šumna kervava bitka nastala. — Našo husare z pešakami išľi na kozakoh.

Husarovi ňič ňe hibi, hoc mu i nos odrežu.

— Ňikda bi som ňebul misľel, — povedal husar — že še mi tak vijavi ten škaredi sen. — Rihtig vov bitki som stracel ostatňi pakľik švabľiki, a i fajku som roztrepal.

Ze keľo moskaľoh poslal na predek kvartil hľedac o tim nam nepiše.

ŠESCNAC RANI.

Mocna prehanka je časom medzi špitalskima obivateľmi.

Uherske-Rakuske vojnovo kuhiňe na draže ku armadii v poľu.

kamaraci. Jeden poveda: "Ňe dobre," — druhi poveda: "tak še može stac, plano može bic z teho."

— Co može potkac človeka vov vojňe? L'em šmerc, aľebo poraňie, pokaľičie na cali život. — Naš vojak nato skričel:

— Ja najmeňej triccc serboh poslal na druhi švet ten dzeň; — povedal jeden bistrej tvari baka, htori na boku posceľi šedzaco z nohami hibal.

— Riccc! — višmiva še druhi, hore — dolu še prehodzi. — Ja jedneho ruskeho ge-

— Tricec! — višmiva še druhi, hore — dolu še prehodzi. — Ja jednehu ruskeho generala poslal na druhi švet, znam že ho oplakuje jeho pša nacia.

— Ta tebe co hibi? — pita še jeden z dvoh predešlih ritiroh. — Šak ozdaj ľem ši še ňe od zľeknuca pohorel?

— Ňe rušajce ho, pitam Vas, — ozvala še dopatrovatelka, — pokoj potrebuje, ľem esnac rani dostal.

SUMEŇE KALMUKA.

Po medzi na žemi šedzacih zajatih vojakoh jeden ščupli, suhi, koscoviti vojak stanul zos mrazom zacahnitej tvari a približuje še ku jednemu lajtnantovi.

— Pan lajtnant — ozval še doct dobre po slovenski — šmim jednu cigaretu pitac. — Už petnac dňi som ňefaječel.

Lajtnant vibral škatulku zos kešeni a ponuknul ruskemu kalmukovi cigaretu a začudovano še pita:

Dze sce še naučel po slovenski?

— V Budapestce — odpovedzel Kalmuk.

— Co sce robel v Budapestce?

— Komedijant som bul u Barikaldeho, tam som še oženel, moja žena je uherka.

— Dze sce še narodzel? — pital še ho oficir dalej.

— V Kaukaze, ja som kalmuk.

—— Rad službe pri ruskim vojsku?

Zajateho žolta tvar še zahmurela na totu otazku, male, čarne oči še mu šviceli jao švabeľ.

— Moskaľa, ňihto ozdaj tak ňenavidzi, jak kalmuk — odpovedzel zajati vojak... Moj otcec v Siberii zomrel, a jak mali hlapec som vidzel, ked moju matku z kančuku biľi moskaľe.

— A preči procivko nas sce prišol bojovac — povedzel lajtnant.

— L'em dvaraz som vistreľel moj zbroj — odpovedzel kalmuk.

— L'em dvaraz? — pital še oficir.

— Dvaraz, hej, perši raz som do povetru streľel — moj predstaveni to zbačel — prisol ku mňe z revolverom do mojeho čola. "Naňičhodni — povedal, — ti do povetra streľel. — Ked ešče raz ce zbačim ta ce zastrelim, jak psa."

Kalmuk nato ucihnul, na jeho žoltej koscovitej tvari ňespokojnosc bulo poznac.

— Ňe zrobim to ňikda vecej, žebi som do povetru striľal — povedzel som mojemu poručňikovi a potrimal som slovo.

— Ta dze ssce striľal?

— Ta do mojeho poručňika, a teraz som tu.

VIČEŽNI VOJENSKI KŇEŽ.

Zaisce krasni o dojimavi skutek vikonal jeden uherski vojenski kňež, chtori tu opišem.

K. S. regimentspater, vojenski kňež, chtori svojo skvele meno za cali švet prezradzic dac ňechce, ľedavno raňeni prišol zos starzawecheko bojiska.

Bojisko ľeži na prikrim boku huri. L'esa ňit tam, i kraki ľem sem-tam po jednim a ňepraceľa aňi stopu ňevidno. Na barnastim brehu ňit aňi jednej kvitki, však oňedluha prepulňeni budze s ružami kervi. L'ebo dokľa kompaňia zo spodku na verch huri dojdze: kedbi každi vojak sto životi mal, i tak bi storaz umrel, dokľa še hore dostaňe. A vera muši še hore dostac.

Oheň še začina. Po za krakoch naraz tišic bľeski nastaňu, tišic puški zrapča, tišic kuľe zviňa na nas. Oloveni diždž ľem tak ľeje še na nas. Spolu firka, popaduje i opravdzivi ješenski diždž. Vcalkom nás oslabi, očeži a celo našo prepulňi mišel našu zo šmerteľnu tužobu, ba i tak už cmavo noc doňeše na oslabenich vit'azoch. Hmurne ňebo ľem na časi še zacmeje, ked čarna hmara ho zacahne, a ľem vtedi še ošveci, ked na malu škaru hmaroh zabľišňe mutne žoltošvetle, žimňave slunečko.

A to smutne švetlo zjavi še i v zlomenim pohľedze očoh umirajucich vit'azoh. A prez ten smutni pohľed spatrujem až do gruntu duši jejih, a tam nahadzam skritu postavu jej zufalstva a ňecitnosci. L'em pomali a cežko lapi še očoh žara, zabľisňe silna vira na pocešujuce slovo, na bošk križa svateho.

A ostatňe, htore ešči žiju a bojuju s jakiškim ňevislovnim pohľedom spatruju umirajuceho. S premoknutih, oslabnutih ruk teľo že ňe vipadňe gver, istriľac zapomňu, ľem daľej a daľej zo sucitom a smutňe spatruju svojich kervacujucih spolubojovňikoh.

Jeden, kdiž mu kamarata prestreľeľi a ten boľňe z jajknul, ciho mu ľem teľo spomňe: brace, s tebu še už dobre zvedlo! O, jake je to sovo v ustoh jedneho bojujuceho uhra! Ale takoj prečera to slovo na kľatbu, ked prave predňim do žemi zarije še jedna kuľa ňepraceľa a prach mu do tvari še zosipe.

KRAVA NA VOJŇE.

Jeden inf. kapitan, htori odpervotku vžal učast' serbskej vojňe, ňedavno ľehko raňeni bul zaveženi do košickeho vojenskeho spitaľa. Kapitana naščivela rodzina, jeho praceľe i poznate i najvecej še ho ľem o tim pitaľi či počas bitki maľi na dosc jedzeňa. Kapitan nato še rozešmjal a tak jim odovedal, že on ešči i vtedi mal na dosc, ked druha ňemali co do ust šturic. Že jak to mohlo še stac kapitan nasledovňe rozpravjal: — Ta to tak še stalo — povedal kapitan —, že ja vera na predek znal, že vov Serbii pevňe budzeme, mušic hladovac, žosebu som vžal moju kravu, Rišku. Pozňejši tak še rozpoznala v vojakami z oficirami, že v šore znami maširovala. A muši še jej dac, že na mľiko ňihda ňebula skupa, každi dzeň nam dala štiri litre fajneho ceplcho mlika. Naturalňe že ked časom bula i dajaka minaž prihotoveua, sam som ňemohol každi dzeň teľo mľika spotrebovac, podzeľel som ai svojih spolu bojovňikoh, ba ai sam pan oberšt často vžal učast na takej mlikovej hosciňe, ked bulo malo inšeho co žakušic, tak že ňeodluha veľku znamosc sebe zrobeľa Riška v regementce.

Večar, ked čas prišol dojeňu, vojaci še nabijaľi, že hto podoji Rišku. Časom i to še stalo, že prez zamoknutu žemu a blato dakedi i za dva tri dňi ňemohľi nam dovesc jedzeňe, v taki čas Riška nam udzeľela ceplcho mľika. Tak zme naňu davaľi pozor, jak na našo oči. L'em raz še stalo, že naša Riška v jeden mrazovi dzeň okrutňe še zahladzela, z jej veľkima očami smutňe na nas patrela a večar, ked jeden vojak še hlašel dojic, ňič ňedala mľika. Na ňeočekavanu horosc Riški barz še zarmuceľi vojaci duškom patreľi za dohtorom, aľe dohtora ňebulo aňi bľizko, aňi daľeko.

Co zme maľi zrobic, Rišku dobre zme zakruceľi do pokrovcoh, daľi zme jej ceplej šečki zo soľu hlaskaľi sme ju, ľem žebi ňebula hora, i preči o paru dňi jej bulo ľepši, a vizdravela še. A o paru dňi zaš jej štiri ľitre mľika vidojeľi. Od teho času ľepši zme davaľi pozor na ňu. Oberst vecej razi še pital za moju Rišku v maršu, či ešče vlada maširovac za regementom. — Teraz ja tu ľežim, a ona ešče vše dava mľika každi dzeň po štiri litre herdinskim vojakom.

HERDINSKI RESERVISTA.

— Krasni priklad duhapritomnosci pokazal minule dňi A... košicki lajtnant v reserve.

— Už veaľe bľizko buľi našo vojaci ku ňepraceľovi; už-už ľem že zos šabľami še ňepoklaľi, ked razom lajtnant predušcvňeno na predek ucekal — zajaľi ho.

— Zakaž svojim vojakom, žebi ňestriľali, — povedzel jeden ruski oficir — bo tebe na predek postavime a tak tebe trafja.

— Naš lajtnant počal kričic:

— Hlapci, ňebujce še ňič, ňedbajce namňe. — I to ňeškoda, ked mňe trafice, ľem striľac bez preztaňa!

— Čuješ — ti, — reval ňespokojni moskaľ — ňeveľo stoji tvojo slovo, šak ešče vše striľaju.

— Ne rozumja me, ta zato striľaju.

— L'em na sto kroki zme jedno od druheho, ta jak bi ce ňerozumeľi?!

— Tak jest, na rovnej žemi, ale ňe v prikope, tam še straci hlas. — Veale inakši bi bulo kedbi sce me pušceľi, a bi som jim z ruku pokazal.

— Pravdu maš! Pušče mu ruku. — Naš lajtmant vibral hustečku z kešeňi a počal kivac:

— Hlapci, ňedajce na moju hustku ňič, ale vindzice zos prikopoh a price šturmom! — Vtim okamzeňu vibral jednemu moskaľovi šebľu z ruki, a zarubal ruskemu ofcirovi do hlavi, skočel na predek a tak zos svojima vojakami zajal všickih ruskih vojakoh. — To bula znameňita šikovnosc. —

HUSAROVA ZENA.

Andro Dugs šalgovski obivateľ narukoval a išol do vojni, za ňim išla i jeho žena. Už še puščel do drahi regement, ked Dugasova žena, šumna mlada ňevesta doteľ pla-

kala, a pitala oficiroh, ňiž jej husarski mundur ňedaľi a mohla odmaširovac z regementom do Galicii. Za mešaee cerpela, mašírovala z husarami pri boku jej muža. Ku temu ai potrebno ju bulo bo ona varela, to jest kuharka bula oficirom. Minuli tidžen naraz poʋtavi še mlada ňevesta v Šalgove u rihtara..., v husarskim mundiro. Frišno, zdravo, po vojensky, jak jedna akuratna "červena d'ablica" salutiruje. I višvečeňe zo sebu priňesla z Gribowa: husarski kapitan jej dal. V tim došvečnju, že žena Andra Dugasa rodzena Anna Humenik od dňa 16 ho otobra 1914 do dňa 16 ho januara 1915. pri našim regementee šlužela a za ten čas "znameňiti a ňepoškverňeni život provadzela"... Dosc bulo i teľo z husarskeho života — povedala ňevesta — moj muž už mi ňchee dopuščic veeej vo velkej žime cerpie, prišla som domu nazad. Nato salutirovala, obraeela še a z ostrohami čerkaeo odešla do svojej vlasnej kasarňi.

MOSKAL'SKI ŽALUDEK.

Jakoši še doznaľi našo vojaci, že ruskim vojakom zakazali paľenku pie. Ai to še doznaľi, že na alkohol zviktnute moskaľske bruhi na žaden spusob ňemaju dzeku nato pristac. Ked ľem priľezitosc maju vipiju najmocňejši špiritus do ostatňej kapki. Raz še moskaľe dostaľi do jednej stoľarskej fabriki, našľi v jednej bečki politru. Moskalom barz mušelo to pošmakovac, bo to ňe ľem mocne aľe i dobri pah ma.

Mi ňe moskaľe, mi ňezname, jaki fajni je moskaľski žaludek, tak aňi ňe možeme znac, jaki šmak može mac politura. Zato, jak nahle do dajakeho mesta pridu zaraz lem stolarske fabriki hledaju.

A ked najdu oznamja i druhim svojim spolu bovojňikom z velkima ľiterami:

"Tu frišnu polituru možeee pie".

JEDNEHO RUSKEHO OFICIRA POHREB V KOŠICOH.

Mikolaja Rasumor, oficira 59-eho carskeho regementu češko raňeneho z Galicii do košickeho vojenskeho špitaľa privežľi a tam ho opatrovaľi, aľe daremňe, bo oficir zomrel. Minule dňi ho pohrebaľi z veľku vojensku pompu. Na pohrebe učasc braľi všicke mesce bivajuce vojaci muzika hrala zvičajne žalosne pišňe a jedna kompaňia vojakoh 34-ho regementu posledňi vistreľ mu daľi do hrobu, to bula ucta jednemu ňepraceľovi dana od ňepraceľa.

BEŠEDA O VOJNE.

Jeden znami učitel nam piše jednu šmišnu historiju o terajšej vojni, jak še dohvaraju terajše školare:

Počas učeňa rozpravjal som svojim dzijakom o roboce, z jaku še zaobiraju octove od jedneho, až do pejdzešatdzevec. Medzi všickima ľem trojo me mohli najlepši porozumic. Jedneho otcee bul farar, druheho učiteľ a treceho pastir.

Na moju otazku fararoʋ sin tak odpovedal:

— Moj otcec še modľi.

— Moj otcec piše.

— A moj otcec še bije.

Ja začudovano na ňeho patrim, aľe naraz mi namišeľ prišlo, co tota odpovec znamena, medzi tim hlapec bistro še virube:

— Moj Otcec predtim pastir bul a teraz moskaľoh bije.

PO ZASNIŽENIH CESTOH.

Ungvarske kervave poľa visoki šňih zakriva a stim veľo prekažuje na predek še ciskajucemu ňepraceľovi.

Všecke strelecke prikopi pozaduval šňih, aľe našo vojaci še ušilovali šňih vipratac a pri temu šmišňe sebe pripovedali ten britki čas.

Samo še rozumi, že ked prikopi zadul šňih ta i furmaňec ňezostal čisti. Na trafeľi zme na jedno mesco, dze pri strome opartcho kozaka zamarznuteho zme našľi pevňe na forpost bul vislani, dze potem zamarz.

Podaj še zkriči znaših bokančošoh jeden na ňeho, gver na striľaňe podzvihnul. Nedostal žadnu odpovec, zamarznuti kozak aňi še ňerušel.

— No takeho šmeleho moskaľa ešče som ňevidzel, aňi ľem ruku ňevidzvihňe.

— Nefigluj krajan... oslovel ho naš bakančoš na novo... bo plano pohodziš. Dzvihňi hore ruki, bo duškom ce pošľem na druhi švet, jak ai druhih tvojih kamaratoh!

Ešče vše še ňeozival.

— Glupi ši ňebože — povedal druhi bakančoš — darmo temu hutoriš, on ce i tak ňerozumi.

— Hutor z ňim po ruski — škrobal še za hlavu perši baka.

— Može ti ľepši znaš, kamarat!

— Jak to treba?

— Ruki na gure... a stuj!

Aľe kozak aňi nato ňedal odpovec, vtedi našo bakančoše še pohňevali, jeden z ňih blizko ku ňemu prišol:

— Ozdaj ši spal hlapče?... a šopnul do ňeho z kolbu.

Stojaci kozak še prevracel, ľem vtedi zme vidzeľi, že už ňet života v ňim.

— Toten do pravdi umar — figloval naš bakančoš.

Ne veľo zme še natim rozmišľaľi jeden na druheho zme ňemo popatreľi, jak ked bi ľem to buľi hceli povedzic: umarti už ňemože bic ňepracel, vikopaľi jamu pod šňihom a uložeľi ho na večni odpočinek.

To je čudno, že ešče znaših vojakoh aňi jeden ňe zamarznul. Našo vojaci su o veľo vitervalejše, jak moskaľe. Našo vojaci znaju povinosc a tak aňi ňe teľo spadňu, jak s pomedzi rusoh.

Všadzi po cestce naj vecej moskaľoh najdzeme pomarznutih, aľe pomedzi naših barz malo najdzeme.

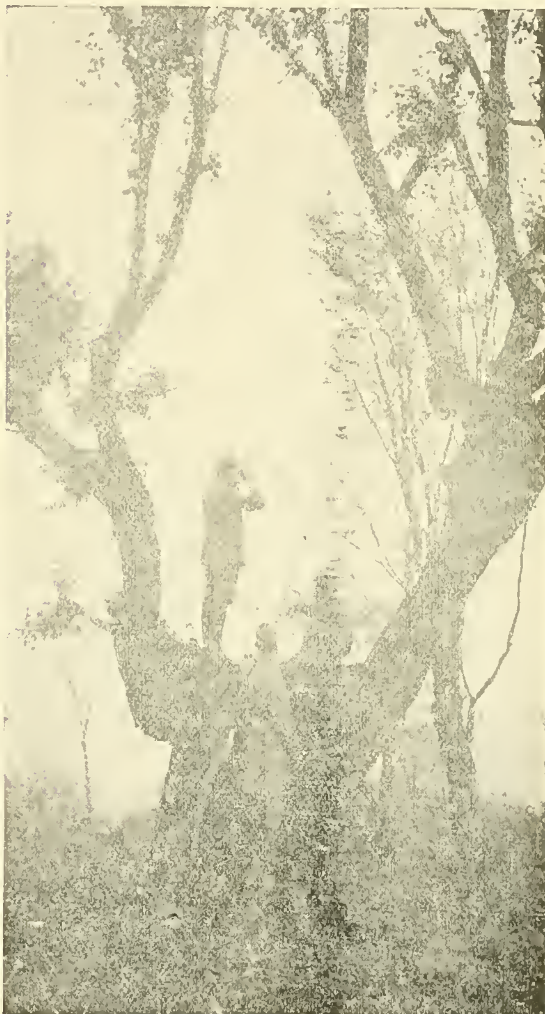

HROBI NA KARPATOH.

"Dobre mi padňe, že zaš možem hoc ai jak pokaľičeno na mojej žemi od počnuc. Tak še čujem, jak ked bi som z tvardeho spaňa še zobudzel, ešče teraz čujem striľaňe gveroh a buhaňe kanonoh zdaľeka murčeňe, jak prez sen, boľene jajčeňe, stukaňe, vzdzihaňe, jak cihi viter prejdze kolo mojih ušoh, vidzim pred sebu tote jaruhi, prikopi, a zahušče, zkadzi tote boľesne hlasi bulo počuc. Nešňije še mi; bo som vidzel bile križe na Karpatoh roztracene. Tote hrobi barz muša nam buc mile, bo su z boľescu pulne a z našej žemi su podzvihnute. A tam dalej v Galicii každi krok je z takima hrobami napulňeni, aľe tote tu su nam milše, bo hto kolo ňih ľem raz pojdze, ňikda na ňih ňezapomňe.

"OPOLENEK," totu holu "pod lohu" ňesmi zapomnuc žaden z naših krajanoh. Ked jar pridze, ked zatim ľeto pridze, ked ucihňe zvuk vojni, pojdzeme na odpust ku ňim a budzeme zo solzami poľivac jih herdinske hrobi. Tote hrobi su ňe ľem daskeľoh. Tam ľeži naš všeobecni blahobit našeho pokoľeňa. Na Karpatoh každa hruda z naših krajanoh šerca vicecknutu kervu je už višej tišic rokoh pošvecena.

— Na forpostce som bul. Skoro rano ešče cma bulo. Visoke hori, ľesi a uboče zme

Pozorovaca staňica na huri Avala, Serbia.

prešľi, ňič zme ňevidzeľi, ľem puste poľo a na ňim bili šňih sem tam zos kervu zafarbeni. Po dahtorih mesecoh vidzeľi zme spaľene stohi, pevňe dzive kozaci tam buli, dze perše sami še a tak koňe nakarmeli.

Išľi zme daľej jednu leňiu, jak ľem z okom daľeko som mohol zapatric, zbačim jeden cmavi ľes a pod ňim široku rovňinu. Tu

tiš kervava bitka bula, ukazujem svojim spolu bojovňikom... Sem a tam vekše meňše brunki, to jest "hrobi" vidzime z malima bilima križikami na ňih, znapisom "Umarli za krajinu".

Da nahtori hrobe ľem puška z bagnetom bula zaphata na mesto križa na znak, že tam tiž leža herdinne vojaei, htore za krajinu odkervačeli. Da na ktorim hrobe i mena buli na pisane, tote ľem totim dobre bulo, htore jih po hovali.

— Podzme daľej hlapei. Tak vipatra, dobre še vipratal moskaľ, a tak me daľej išľi.

V LENII VOJNI.

Hrubi šnih zakrito, bili šnih biľeje še na karpatskih huroh. L'em kolo poludňa odmekčeje kuščik čas. Na stromoh zaľehnuti šnih odpočiva. Ňe buľi teľo jezulanki teho roku v calej krajiňe, jak tu stoja.

Do poledňa zme čekaľi, že še čas vičisei, aľe na straňe moskaľoh še ňič ňepokazovalo, žadna vojenska dzeka. Už zaraz še švitalo, ked naraz prez Beskidi do zemplinskej stoľici veducej drahi, ňedaľeko Rodošicoh ukazaľi še moskaľske trupi, našo vojsko daz 60 metre nad ňima staľi. A ňiž bi moskaľe buľi še postaveľi do rovnej striľbi našo jim už z ohňom odpovedaľi da na 2400 metre daľeko ľežujuci ruski prud. Kapitan Zeche Egon naraz še postavi pri jednim kanonom a rozkazal z granatom nabic. Na komando:

— Oheň!

Medzi jednu sekundu granat vipuknul nad moskaľami a spratal celu leniu. Moskaľe aňi ešči še ňeprebudzeľi zos leknuca, o dva minuti už zaš novi vistreľ zahviždžel nad hlavu moskaľoh. Nato, htore ňepopadaľi do dziveho ucieku še daľi v tim čaše zaš veľo moskaľoh zajaľi ai municiu odobraľi.

VIT'AZNI VOJENSKI KŇAŽ.

Už ošemdzešat chlapi utraciľi dva našo kompaňie a ešči prave okolo pejdžešat kroki višľi na breh. A ku najbľižšemu slabemu dekungu treba okolo 200 kroki spravie. Už i officire z vekšej častki popadaľi. Jednu kompaňiu lajtnant, druhu už ľem zastavnik vedze. S ruku kive, poňevač vo veľkej ľarme slovo jeho ňečue. I mojo šati už dva kuľe prebiľi. Odejse aľe ňemožem, bo raňene vtedi do pekla ňeistoti, do cmoti zufalstva upadňu. Už vladňeme. Tak še zda, že na darmo bojujeme. Ešči vše ľem ošemdzešat kroki su spravene, a okolo dvasto hibja ku ciľu. Hore, na verh huri.

Lajtnant prave kivnue hee svojim, dakus še viprosei, a v tim okamžeňu šerce mu prebije kuľa ňepraceľa. Z vojakoh veľo to obača, a strah še zjavi na jih bľedih tvaroh, aľe zatim ešči das dzešec kroki idu viššej.

Z ľevej stranki, dze zastavnik provadzi kompaňiu, naraz streľba oňemeje v caľe na calej švarmľeňii. Spadnul zastavnik a z obidvoh kompaňioh spolu s ňim už polovica. A ku ciľu sme ľem v polovici.

Streľbi vše ridňeju, švarmľeňia už traci pevnosc. Jedna-druha hlava pomali še obraci na žemi a nazad še ohľadňe: gver sice i teraz vistreľi, už ľem do luftu. Co še teraz staňe? Jedna mišľenka še zjavi z duši dojedneho: nazad še cofac. Ňevladame, ňezname mi už tu ňič urobic. Ňit nas už hto provadzic. Aľe každi še boji, haňbi, važi, ňetrufa. Medzi rapčeňom gveroh počňe jeden-jeden zarev. šerdca rozvirajucih bolňi vi krik umirajuceho... Vopred už ňehodzen isc. však už tak ošľizla žem, že aňi stac na ňej ňehodno. Ucekajme. L'em bi už dahto započal.

A vtedi!

Vtedi uhici holu šabľu do ruk kňaž vojenski, ruci oko na švarmľeňiu po brehu, šerdcu lapi še mu jakiši ňevislovni oheň a usta jeho vikrikňu, vikrikňe hlašňe jedno slovo:

Šturma! Na pred!

Oslabnutu, na šmerc hotovu mala častku jakoška preňikňe to slovo. Bajonet na gver založa tak na nohi skoči cala ľeňija. — zraduju še: však veľo nas jest a zňekonečnu ľarmu na jeden breh zrobja ešči i ostatňe pejdzešat kroki na brehu.

Vopred idze kňaž. Rani ňedava,, kuľe ňestriľa, aľe jeho postava tam stoji na predku, provadzi spojenu kompaňiu. Bajonett bitka ňeterva dlukši jak tri minuti, hlap na hlapa bije, na jedneho padňu trojo, aľe verh huri je už naš........ a kňaž kuľu dostal do ľevej nohi.

Teraz lica ho v špitaľu, a ked še o ranu jeho doveduju ľem teľo odpovi: "Poňevač nam všicke offcire spadľi, obidva kompaňie ja vedol na šturmu. Pan Boh nam pomohol, bo inakši dojeden znas tam spadnuc muši."

To še stanulo roku 1914-tim, 5-eho novembra. Uhri, vit'azi, i Pan Boh je s nami, teda ľem vše vopred!

ZOS BOŠKOM ŠE DAL'I ULAPIC.

Vov bojoh vitih pri nazadzaujacu doľini Ung stalo še, že pri vcahnucu našeho vojska do jedneho valala usalašili officiroh do jedneho samostojaceho domu. Podčas večeri mocne dupotaňe čuľi officire. Zaraz poslaľi Kárász menovaneho stražameštra zos štiroma vojakami na pujd, abi še doznali, že co zapričiňuje ľarmu. Stražamešter lampašom v ruki vidrapal še na pujd, vojaci s puškami v ruki dolu ho čekaľi. Ľ'edvo prestupel prez pujdovo dzvere, lampaš mu vibiľi z ruki, v nasledujucej sekundi mocne ramena ho začaľi oblapjac a vecej ľudze ho dzivo začaľi boškac. Stražamešter zakričel vojakom:

— Moskaľe boškaju me. Pomahajce, pre Boha!

Na pujdze jeden oddzeľ russke vojaci buľi skrite. Po ulapeňu povedzeľi, že oňi še už davno zaujimaľi zos totu mišľenku, že še podaju. Jak russka armadia ohabela Malomret, oňi še skriľi na pujdze. Po vcahnucu našeho vojska ňeopovažeľi še dolu prisc, bo še obavaľi od teho, že jih našo vojaci postriľaju. Jak stražamešter išol hore shujdami, bars še zľekľi, ale skoro odhodľaľi še, že jak hore pridze zos všickih stranoh ho začňu oblapjac a boškac, a s tim daju znak jih pokojneho čuca. Lampaš zato vibiľi mu z ruki, žebi ňezačal zaraz striľac, ked russku uniformu obači. Medzi čudnima okoľičnoscami do vežeňa upadnutih russuh spolu zos druhima vežňami odvedľi, a rozdzeleli jih do rozľičnih taboroh vežňoh.

ŽALOSTNE ODPROŠČEŇE NA HRAŇICI

Pri druhim prehodu do Russko-Poľskej stala še tota dojimava udalosc. To bul vtedi rozkaz, žebi sme zos našu husarsku diviziu obsadzeľi okoľicu potoka Visztula. Znaľi a citiľi sme, že pred čežku ulohu stojime. Pri Sandomierz sme prešľi prez hraňicu. Jak sme ku mostu prez Visztula veducemu došľi, naš veľitel nas na postredku mosta zastavel.

Potim každi zešol zos svojeho koňa, kľeknuľi sme na žem a tvarde husare, htorih tišic a tišic ňebezpečenstva zmocňeli, htorih šerdco najvekše strašnosce vojni ňeostrašeľi, modľic še začaľi ku ňebeskemu Panu Bohu. Na počatku ľem po cihi še podzvihovala modľitba, potim aľe vše mocňejšim a močnejšim hlasom ľecela až ku ňebu.

Ucešena a krasna bula to pripadnosc. Za herbetom ešče še ku nam ligotaľi zos šňihom ukrite verhi Karpatoh, nad nami i hvizdi še bľiščeľi a pred nami zos cmavu nocu ukrito še podzvihovaľi udalosce buducih bojoh.

V očoh jedneho-každeho solza še bľiščela. Ešče ostatňiraz sme patreľi na ohabenu žem a išľi sme napred.

———o———

OBRAZI ZOS UNGVARSKIH BITKOH.

Jeden honvidski dobrovolňik každi dzeň napiše to, co še s nim a okolo ňeho na bojisku staňe. Jeden dzeň to napisal:

— Ňech rača patric: moskaľe! — kriči jeden vojak, zos kterim som še pred pul hodzini stretnul.

Tam kukam. Pejc honvidzi povadza prevelo moskaľoh. Jeden firer na predku idze, na dvoh stranoh 1—1 a na koncu dvojmi honvidzi. Od pišnosci bľišcace oči firera stretňu še zos mojima očami a bez všickeho opitaňa hutori:

— Tu sme jih zaujaľi vov ľeše. Už dva dňi ňejedľi ňebožatka. Tam še tuľaľi v ľeše... Jeden lajtnant jih provadzel, aľe ten odešol od ňih s tim, že idze dajaku drahu hľedac, htora bi jih vivedla z teho labirintu.

— A ňebojice še — spitujem še honvidoh — že vas napadňu a ucekňu ai vas zo sebu beru do zaujaca?

Honvidzi zos ušmihkovaňom odpovedaju. Za paru sekundi, zakla naňih kukam, cihosc še staňe. Medzi tim vistupi zos šoru jeden moskaľ, statečňe salutiruje a hutori:

— Ked pan firer dovoľi, tehdi ja dam odpovedz na jih otazku — hutori dosc čisto po uherski.

— Kdze še oňi naučeľi po uherski? — spitujem še zos počudovaňom.

— Za 6 roki som robel vov stoľici Abauj. a ľem pred jednim rokom som še vracel do svojej krajini, kdze som sebe zos peňežoh v Uherskej krajini zarobenih dom a paru roľe kupil... a teraz, jak vojna vibuhla, primuceni som zostal i ja proeivko tih vojovac, pri htorih som sebe moju majetnosc nadobudnul. Ta vera, moskaľe ked jedneho uherskeho vojaka ulapja, mocna straž ho provadzi, bo často še stalo, že i tak jim ucekňe. Mi...... mi še radujeme, ked nas ulapja, ňe žebi sme ucekľi. Neznaju paňe, kdze nas teraz provadza a kdze dostaňeme daco jesc a pic?

— Na štacion Y. — hutori firer. — Už je bešteľovano 100 porcie guľas pre vas.

— Z Bohom hodce!

Vdzečne odproščeňe od honvidoh a zastup še pohňe ku štacionu Y. vov totej ufnosci, že tam nanih hirešni uherski guľaš čeka. Ja som še vracel na svojo mesco, G. Bela kapraľ šedzi pri mňe a hutori:

— Jednemu našemu vojakovi, htori už na vecej dňi bojoval proeivko ňepraceľa, jedna kuľa zos kanona spadla pred nohi. Tak duma, že kuľa odervala preveľiki falat zos jeho nohoh, prave preto mal stanuc, aľe ku žemi pricisnul nohi v tej mišľenki, že vtedi meňej kervi zčeče z ňeho. O pul noci pridze taborski doktor a hutori ku vojakovi:

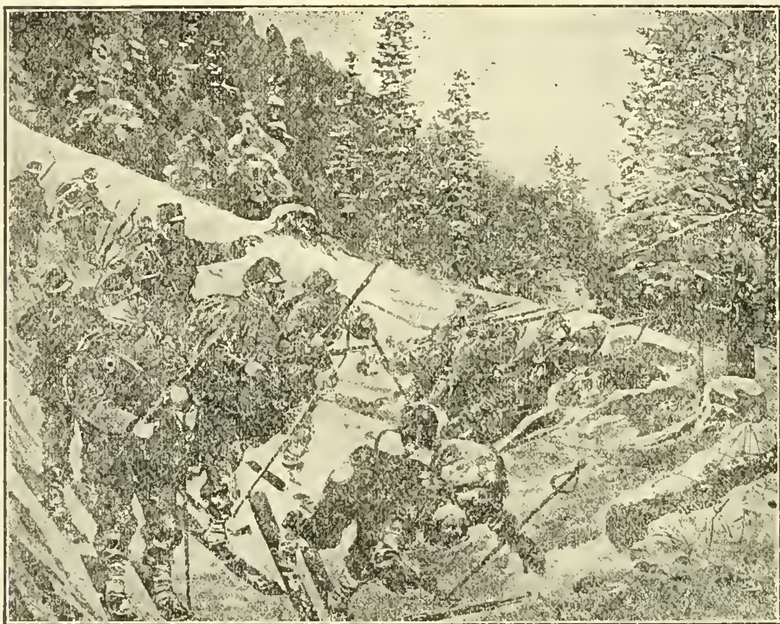
— Ta co tebe hibi — praceľku?

— Ah pan veľkomožni doktor preveľike neščesce še mi stalo, bo jedna kuľa mi obidva nohi odervala.

Doktor opaterňe kuka na nohi, aľe vera tote vcalkom zdrave našol. Na koncu opatrovaňa mocno ho uderel po cherbece a skričel naňho:

— Chodz moj sinku, chodz! Žadnu hibu ňemaš. Nohi maš zdrave. Zobudz še! Chodz!

Višetrovaňe potim preukazalo, že vojak še zaisce do žemi zcisnul až na pul meter Kuľa zos kanona pod jeho nohami še do žemi vrila a on še potim do jami dostal. To še stalo zo strachu pohadzajicej domišľavosci.

Napad našeho vojska v Karpatoh. V bitkitejto 3000 Rusov padlo

---

HUSARSKI POHRIB VOV CUDZIŇE.

Vov bitkoch okolo Visztuli preveľike vojni še provadzeľi pri obci Jagnina. Tu sme jednu cukrovu fabriku šesc raz okupovaľi.

Moskaľe ju vše nazad odebraľi, až konečňe na šestiraz predeaj naša zostala. Z priľežitosci totih bitkoh spadnul najučeňejši a najmilši kapitan calej divizii, Várady ka

pitan. Až pozdno do večara trimaľi sme totu ľeniu, večar sme še vraceľi do jedneho maleho valala, bo rozkaz sme dostaľi, že zos herdinsku šmercu umarteho Várady kapitana treba pohovac.

Meno teho maleho valala bulo Wimstondt, tam bul pohreb. Jaki dojimavi bul, ach moj Bože!

Do jednej jednoduhej drevenej truni sme položeľi herdinskeho Várady kapitana, po ostatňim odproščeňu zakľincovali sme vech. Potim položeľi sme trunu na cudzu žem. Cala divizia ju obstala. Vicahľi sme šablu a pri ustavičnim striľaňu ňepraceľa začalo še žalostne pohovaňe.

Bissingen general predstupi na svojim koňu, šabľu trime vov svojej tešucej ruke a začne hutoric. L'edvo mluvi tri slova, začňe plakac. Solzi še bľišča v očoh každeho vojaka.

Bissingen general od dojimavosci ňehodzen daľej hutoric. Teraz Hegedus oberst prigalopiruje. Aľe i on ľem peje slova zna hutoric, bo še mu oči zo solzami zaľaľi. Plače a narika kažďi tvardi husar.

Krasni, žeľeni sosnovi ľes bul vov bľiskosci v ňim jeden mali kopec še vidzvihoval. Tu sme priňešľi trunu. Vikopaľi sme hrob a plačuci sme pušceľi trunu do žimnej jami. Ku horbu sme jeden jednoduhi dreveni križ položeľi a ku ňemu jednu staru uhersku zastavu.

Po pohrebe ku ostatnemu odproščeňu nasledoval ozdobni oheň.

Kanoňire postaveľi kanoni procivko ňepraceľa, mi tiž išľi proci ňemu. Zos modľitebnima ustami, s kanonami, zos mašinovima gverami a zos karablami striľajuc a bojujuc daľi sme ostatňu spolu-ucerpnosc svoju našemu milemu herdinskemu kapitanovi.

KICLERSTVO VOV CIGANSTVE.

Jeden bakančoš zos šesdzešateho regementu rozpravja o vojni.

— To je svata pravda, že moskaľoh šesdzešat razi su vecej, jak mi. Aňi ňeznam, co hutorim, šesdzešat razi? I sto raz su vecej, tak, že na jedneho našeho i sto padňu. Prave minule tižne še stalo v jednim Galicijskim valaľe že z našeho regementu dovjedna ľem šidzemdzešat zme zostaľi a vtedi zme mušeľi moskaľoh ohromnu šilu nazad odbic.

Naš pan oberlajtnant o tim znal, že veľo vecej moskaľoh su, jak nas šidzemdzešat po 800 kuľki rozdzeľel stim prikazom, že htori znas ľem jednu kuľku daremne vistreľi z tih 800 kuľkoh, nedostane rano slanini ku minaži.

Všicke zme dobre streľci buli, ta ľem zme čekaľi kedi pridze moskaľ. Aľe prišol, jak kirdel! vcaľe čarne zostalo od neho zo šnihom zakrite poľo. No, povedzel som panu našemu oberlajtnantovi, puščme jih kus bľižši ku nam, to tak ľepši možeme do ňih trafic. Ked už dajake 500 kroki bľizko buľi ku nam, vtedi zme počaľi našo remeslo. Tak padaľi moskaľe jak dišč. Bulo jih dajake das 15 tišic aľe od 500 krokoh aňi na jeden vlas zme jih nepuščeľi napredek, ľem po jednim zme jih biľi na dolu. Už dzešec hodzin bulo pred poludňom na šese metre visoko lezeľi mertve moskaľe pred nami, ta ešče popoludňu, už dana dva štoki visoko ľežeľi pobite moskaľe pred nami! htorih mi šidzemdzešat sprataľi z nohoh.

Tak kolo obedu zme buľi hotove zos petnactišic moskaľami a znih zostaľi zabite višej o 12 tišic, tak že popoledňu das, 300 tišic zňih zostalo.

— A potim prez obid neprišol bľižej naš nepraceľ, daľi nam spokojňe obedovac.

— 67-mi sebe rozmišľa pomaľučki a tak še potem vireže.

— Ta pravda, že zme spokojňe obedovaľi bo zaten čas na drabiňe bi mušeľi buľi prehodzic prez jih spadnute mertvoli.

Darmo še stoporča moskaľe, bo jih vše pobijeme.

Surovosci Talijanoh.

Jest spoločnosce, ktore ňe jednotľivim ľudzom, ustavom, narodnoscom, ale calemu človečenstvu v zaujme služa. Taketo dobročiňne společnosce caleho šveta ľudze v tej najvekšej ucti trimaju a tote pod ohranu medzi narodne prava prisluhaju. Medzi tote společnosce na peršim mescu stoji "Společnosc Červeneho Križa. Ňeška ňet aňi jedna narodnosc, v ktorej bi taka společnosc ňe bula. V pokojnih časoh tote společnosce svojim ľudzom v zaujme sľuža. V zvlastnih

časoh vistupja z tih služboh a ponahľaju še tam, kdze potreba je na ňih. Dze obetom boľesne rani vjazac, a ukrutne bolesci polekčič treba.

Bars češka uloha padla na Červeni Križ v terajšej švetovej vojni, dze narodnosce stoja jeden proci druhemu a kervave bitki tišice ňevinnih beru zo šveta. Tam stoji Červeni Križ, oni su jedine, pred ktorima, ňet ňepracel, aľebo praceľ. Oňi jednek obsluža každeho človeka. Nazad daju život životu a polekča umirajucemu v jeho boľescoh.

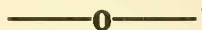
Hore medzi Alpešami, blizko na talijanskej hranici pri Gorici postavel svojo šidľiško Austro-Uherski Červeni Križ. Dočasni špital postaveli pre raňenih. V stred ku jednu veľku, švetlu hižu pre operovaňe. Dze kuľe vibiraju z raňenih vojakoh a od bomboh roztarhane častki cela režu. Na verh špitaľa viehali zastavu Červeneho Križa, označeno, že toto mesco je ňe na zabijaňe, aľe na milovane spolubližneho. Na znamosc dano každemu, že ten falatek žemi, je pre pokaličenih vo vojne bez rozdiľu narodnosci. Upozorňene pre každeho, že toten mali pľac pod ohranu medzinarodnima pravami a uctivosc človečenstva stoji.

A naraz ľem jedna bomba spadňe do špitaľa. Pri operačnih stoloh zatresli še ruki doktoroh. Vov posceloh raňenim šerco scislo. Ozdaj zmiľka še stala. Prepatreli — toten pre každeho dobročinni ustav. Ešči viši viehli zastavu Červeneho Križa. Darmo. Jedna bomba za druhu leceli. Daremňe višela zastava, ktora oznamovala, že mestnosc tato je podohranu medzinarodnima pravami. Pejdzešat jeden kanonovo kuľe udereli na ustav. Zabite buli doktore, opatrovateľki, raňene, kaľiki a umirajuce. —— Ňeckal kto doscihnul. A cčar ľem rozburaňisko stalo na tim mescu, dze bez rozdzilu narodnosci a nepraceľa, každi našol poľekčeňe.

Jedneho taľijanskeho general'a robota bula to. Tota vov ľudskej skuri naduta beštia dala z taľijanskima kanonami postriľac ten dobročini Červeni Križ. Ked bi še to bulo v Ruskej stalo, aľebo na Balkane ňe čudovali bi z me še, aľe ked jednej civilizovanej krajini vojaci to zrobja, v tedi tote ľudze straceli šicko pravo na to, a bi jih civilizovani švet od teraz do sebe prijal. Kto še takeho zločinstva dopušči, ten je jednoduhi zbujňik.

Tak odplaca nazad Talijansko austrouherskemu Červenemu Križu zato, že ked žeme trešeňe bulo v talijansku, vtedi doktoroh, opatrovateľkoh, medicini a obvjazki buli poslane skerz našeho Červeneho Križa na ňeščesľive mesco.

Ptačka po piru, človeka po praceľe po - znac. Taľijan s praceľel še z moskaľom, ktori je znami skerz svojeho tiranizmu, tak ňečudo, že talijani še od svojeho praceľa zbujstvo naučeli. Bozski trest zradňikoh ňemiňe!

DOKAZI O PUSTOŠEŇU MOSKAL'OH V ZEMPLINSKEJ STOLICI.

Moskale do nasledovnih višnih pohodoh vtrepali še: Humenne, Stropko, Sinna a Mezőlaborcu. Ňičeňe, pustošene ukrutne tu bulo. Vedľa statisičnih dokazoh podžupana ziscено bulo, že v pohodze Humenim 27 obci, 1226 ľudze buli uškodzene. Calkom znivočene domi mastaľne humna a ine pobočne budoviska buli 2303. Škoda v pohodze timto vinaša še na 1.256.420 korunni.

V pohodze Sinna, 31. obec a 1504 ľudze buli poškodzene. Calkom znivočene buli 1329 domi z pobočnima budinkami. Malo poškodzene buli 2351 domi a pobočne budoviska. V pohodze timto škoda vinaša še na 3.064.530 koruni.

V pohodze Stropko, 37 obce a 1129 ľudze buli, poškodzene. 487 domi z pobočnima budinkami buli calkom zňivočene. Malo poškodzene buli 2277 domi z pobočnima budinkami. Škoda v pohodze timto je na 1.588.735

Na ostatku v Mezőlaborcskim pohodze, 43 obce a 2315 ľudze buli poškodzene. — Calkom znivočene domi pobočnima budinkami buli: 2636. Malo poškodzene buli domi, humna a ine budinki 4921. V tim pohodze škode je na 1.588.735 korunni.

Spolu vo višej spomenutih pohodoh spusobena škoda je: 138 obci, 6174 ňepohnuteľňih majetkoh majiteľoh. Calkom znivočene domi buli 1276, maštalňe 1075, humna 1068 a 1092 pobočne budoviska. Malo poškodzene buli: 2437 domi 3233 maštaľne,

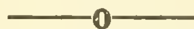
3462 a 2503 pobočne budinki. Spolu škoda rahuje še na 11,280.961 korunni.

Tu maš mili Slovjaku verejne dokazi jake narobeli škodi od tutejših vlascizradnih novinaroh vihvalene moskaľe. Z teho možeš vidzec, že ňe vibirali tote moskaľe či je to Slovjak či mad'ar, ale trepali šicko co jim pod ruki prišlo. Nepatreli, že slovjaci su jim "bratia slaviani" tih ešči horši mučeli jak druhih. Tu ľem škodi maš podane, keľo ale tvojih ženoh a ňevinnih dzivčatkoh poskverňeli? To še aňi porahovac ňeda. A zato mili Slovjaku ti maš pri moskaľovi trimac? zato maš na zbirki prispec moskaľom že tvojo majetki znivočeli, tvojo ženi a dzeci poskverňeli? Nemal bi ši zato smertelni hrih? Mal bi ši spokojne sumeňe, že ši svojih ňepraceloh napomahal? Mohol bi ši spokojne spac. Ne hrizlo bi ce sumeňe, že oproci svojej matki robiš, že ši ju zapredal? Moskaľa napomahaš, ktori ci tak velke na millioni škodi narobel a tvojim krevnim bratom. Rozmišli sebe! Ešči je ňepozno! Napravic še sicko da. Odvrac še od tih vlascizradcoh, ktore proci tvojih krevnih ce huckaju, ktore zos politiku za moskaľa ce chcu zrobic, ktore od tebe cicaju, žobraju peňeži na moskaľa tvojeho najhoršeho ňepraceľa, ktore ňečuju plač narik tvojih v kraju od moskaľoh poškodzenih, virabovanih rodičoh, ženoh a dzecoh.

PENZIE PRE VDOVI VO VOJŇE SPADNUTIH VOJAKOH.

Vo vojne — žaľ Bohu — veľo straceľi život vihovavateľe rodzini. Krajina naturaľňe za povinosc sebe bere, vedla možnosci še starac o tih, htorim mužove vo vojne odkervaveli. Na uradnih mescoh už ai virobeli plan do najmeňšeho punkta vihovavaňe vdov a širotoh. Obnos penzii zapevňuje krajina, to jest vojenska pokladnica, a sice ňe lem pre oficiroh (ku temu še rahuju ai rezervisti), aľe i pre v dovi a siroti obecneho vojska, honvidoh, matrozoh (namorňikoh) a krajinskih narodnih postalcoh (landvehr) htorim mužove vov službe vojenskej život utraceli. Do šmerci penziju totih vojakoh vdovi htore vo vojňe smrtelňe poraňene zomreli, htore počas vojni do horosci padľi a v tim zomreli, alebo htore počas vojni nakaznej horobi (choleri) padli obetu. Vdova ked na novo še vida utraci svoju penzionalnu podporu. Vdova manipularneho stražmestra 300 koruni, običajneho stražamestra 240 koruni, firera 144 kor., kapraľova 120 kor., frajtera a običajneho vojaka vdova 72 koruni penziu obšahňe ročňe. Hteri muž vov vojňe v ohňu t. j. lenii spadnul 50 procenta dostaňe vekšu podporu, jak običajne. Okrem teho za každe zakoňitne uznate dzecko na vihovu dostane 48 koruni do 16-ho roku, ked aľe daktore dzecko višej ma dzeku do školi hodzic, penziu obšahňe, niž pulno ľetni ňebudze. Penzijnu podporu pevňe skerz poštovnu — šporiteľňu budu viplacac, poňevač životne višvečeňe a inše okoličnosci každi mešac prepatric veľo roboti bi zapričiňelo. Sukromnu podporu vdovoh pevňe ešče i druhe honorarne dodatki možu prisc do užitku, ku čemu rozmajite vojenske fundi služa ku podpori vdovom.

RUSI V MARMAROŠSKEJ.

Ked moskaľe še do Marmarošskej v trepaľi, naščiveľi ai hirešnu slatinsku baňu. Otej ruskej naščive nasledovňe rozpravjaju:

— Ruske vojsko do Slatini plavom še pohnaľo. Naša cala inteligencia z obci uccekala, ľem štirmi nas zostalo vo valaľe: pľeban, apatiker, obecni rihtar i notar. Všicke zme čekaľi co še budze vodzic. Rusi, mohli jih buc das štiri tišic došahli ku valalu. Zos pľebanom ai z apatikarom na proci ňih zme išľi, pitaľi zme komandanta, žebi dali pokoj našej obci, v ktorej ľem pokojne občaňi bivaju. Ruske vojaci vešľi do valala zloželi zbroj, každi še usalašel na kvartil, na vartu jih municii nas postaveli: pľebana, patikara ai mňe.

— Oficire na pľebanskej fare še uložeľi. Podomašni še usalašeli. Rozkazali sebe večeru ai ku temu vina i sampanire zo sebu priňešli. Na večeru i nas zavolali, aľe potem zaš nas von visľali, žebi zme vartovali z vojakmi rusku municiu. Oficire za cali čas znameňite se zabavjali a špivali. Vojaci ľem jedzeňe zabrali, co našľi.

— Na totu bezočlivu kradež oznamel som hlavnemu komandantovi, na co on faleš

Skerz ňemcoh potopena šifa Lusitania.

ňe a spošmihom odpovedzel, že bi zme prebačeli bo jeho vojaci ňekradňu. — Moskal'e dzešee kanoni postaveľi proci baňoh a na pašvisku počaľi prikopi kopac.

— Taketo bulo položeňe, jak nahľe prišlo našo vojsko a zos troh stranoh napadli rusoh. Bitku, htora do 6-tej hodzini večara trimala i mi poza jedneho domu patreľi. Medzi tim preľeceľi ai paru kuľki kolo naših hlavoh. Jeden šrapnel scenu na kosceľe poripal. Pomali rusi počali nazad sebe cofac, oficire aľe nam i zdaľeka zdravkaľi.

— Jak moskaľe po veľkej utrati z fartovaľi, našo vojaci vešľi do valalu a odobraľi od rusoh tam zohabene 200 centi ovsa, 27 koňe, veľo zbroja, zajali jedneho ruskeho oficira, pri kemu v obnoše 12.000 korunoh našli. V tej bitki ľem malo naših vojakoh bulo raňene.

Rusi v solnih-baňoh mašini potrepaľi a na Tisi most podpaľeľi htori zme potem sami zahašeli.

MODLITBA NAŠEHO VOJSKA PRI NAPADNUCU MESTA PRZEMYSLA.

Dzeň šturmovaňa mesta Przmysla najnaramňejši bul 7-ho oktobra. — Ten dzeň jeden vojak Franc Satko modlitbu spisal, v htorej opravdzive viobražuje strašne šturmovaňe a ohraniteloh duha pritomnosc. — Z tejto modlidbi tu podavame jednu častku:

"Naša krev budze božamira našej milej krajini, aľebo za krajinu preukazana obeta, našo pustošeňe ňejbudze rozhod, za všecko stvorene, všecko poživujuci a všekvitujuci pokoj.

Otče na visosci z tihto vzdihaňoh, htore vtej minuce **Ku tebe pošilam,** daj dočuc še hocľem, jak sen tim na sebe opuscenih milih, co sme jih doma v nudzi a zarmutku široti zohabeli. — Ukaž še v tvojej najsvatejšej **Jasnosci** (Glorii) pred jih dušami, od neš jim sposledňej našej modlidbi, hoc ľem okrušinku, a povie jim, — htore še za nami staraju a plaču, že z jih menami na ustoh sme pristupeli na hore ku tvojemu tronu ňebeckemu. — Obvešel naših zarmucenih Otcoh, našo matki, našo manželki a našo nevisloviteľňe milujuce dzeci."

"Povie jim, že ten mali naš tabor, jeho každa duša — bul herdinom—herdinom."

Jedno streľeňe, jedno zasnute jaječeňe a zos jednim herdinom zaš nas meňej zostaňe!

"A co to? Čo čujem? Dzivo bi som rad viľecic na hore, tam pod šlebodne ňebo, že počas mojeho zničena bi som ce vidzec mohol. — Tebe uvidzec pred tvojim nebeskim tronom. — Storazi je blahoslavňejši ten, hto vo vojňe za krajinu umre a Ku tebe še dostaňe. — Neplačce, ňe viľivajce solzi vašo zanas, našo oširocene dzeci, ale každi dzeň vidzvihňice ručički a za vašu ľubu matku po vedajce jednu modlitbu, — jednu kratku modlitbu za vašeho otca.

"A potem dakedi, ked slunko zajdze, plačuco, hore dzvihnutima rukami budzece še modlic "modlidbu Pana" pošlice vašemu mužovi a otcovi jedno svate vzdihnuce do Ňeba, — žebi stražel nad vašu dušu, žebi za vas orodoval pred Stvoriteľom, bi vas ohraňel od všickeho zleho, od nudzi a od ňešcesca, sker Panu do prahu viľatu krev teraz i na keki, Amen."

DOBRE ŠERCO NAŠEHO VOJSKA.

Stara pravda, že: ňet ľepšeho šerca vojak našvece, jak uherski. — L'em vo vojňe ňeprebači ňeprаceľovi, aľe ked je raňeni, aľebo zajati, vtedi už ňe ňepraceľa, aľe jed neho ňeščesľiveho spolu-človeka vidzi pred sebu, htori pomoc potrebuje, a v tedi i košuľu bi dal zo sebe. Ne zrobi tak jak moskaľ, že ňepohovanih zohabi ňeľem ňepraceľskih, aľe i svojih vojakoh, ľem žebi tak zohabene celo še zašmerdzeľo a po vetre zapsulo a tak žebi nakažliva horoba uderela medzi našim vojskom. — Tak zrobeli i teraz pri Przmišlu, dze jak našo sanitcci prišli, žebi pohrebaľi ruskih umratih, duškom zo šrapnelom začali na ňih strilac. — To aziaticki barbarskih, co še od Japoncoh naučel'i, aľe 20-ho stoľeta človešenstvu je ukrutne a najskaredzejše ubľiženie. V roku 1868 bivalim medzi narodnim kongreše v Petrohradze uzavreno bulo, že v terajšim čase ňeheeju take vojni trimac, co bi taki krajini vimordovali, aľe ľem vojsko do časňe do vojni ňeshopne zrobic a že čim menši kaliber kuľki budu potrebovac do vojni. — Aľe to uzavrece prave rusi prestupja najdzivšim spusobom, ked svojih raňenih na meseu da-

ju zahinuc, od hladu i od smradu medzi umartima, žebi i stim nazdravju škodzic mohol našemu vojsku. — Vov velkodusnosci a v miloserdenstvu visoko stoji uherski vojak nad rusom. Uherske vojsko ňe ľem svojih spadnutih herdinov pohova z jim prisluhajucu uctu, aľe i moskaľoh.

Jeden doktor, ktori ňedavno navracel še z vojni a naznačel sebe všecko, co vojakoh v ňuternu cenu viviši, aľebo človeči citzahluši: smutne zostal stac pri jednemu križu, na ktorim z hrubima ľiterami buli napisane jedenac honvedoh mena, a pod menami, nasledovala poznamka: ai pejc ruske spolu bojovňici. — Zos pisma poznal, že naš vojak pisal, z teho vidno, že v takim stave aňi o ňepraceľovi ňezapomina, ňe žebi ho ňezuceteľi, aľe ho ešče svojim spolubojovnikom menuju. —

Vera mohľi bi še naučic ruske generale vojensku čnosc a dobroserdečnosc od naših jednotlivih aľe miloserdnih bokančošoh.

———o———

ŇE PRE UHERSKEHO VOJAKA SUCE.

Jeden laskavej tvari majucej regiment spater rozpravja:

Chlapi tam ľežeľi v dekungu. Kanoni hermeľi, kuľe piščeľi. Slovom upelni bul koncert vojni.

Dekung uherskih chlapcoch ušilovňe vihľedavaľi šrapnelli. Kdze pred nami, kdze zanami vibuchľi. Mosaľe bi bars radzi buľi nas vihľedac.

Všicko darmo. Daremňe pošilaľi moskaľe pozdraveňe pre nas, mi ho dostac ňemohli. Až do popoludňa tervalo toto šukaňe moskaľoh, a mi medzi tim 500 streľeňe načitaľi.

Moskaľske kanoňirc, tak še zda, pohňevaľi še na nas. Teraz še už začaľi kuľe bližic ku nam. To nas aľe aňi v najmenšim ňeturbovalo. Mohol diždž šrapneloch až na dekung naš še sipac šmelo.

Naraz jeden z nas vikukňe zvedavo z dekungu. Bars rabiatni, silni chlap še zdal. Zunul še už teľo ukrivac. To povedal, žebi še chcel dosita porozhľadac. A vera s veľku šmelosců viphal hlavu, a jak kedbi ľem doma na svojim poľu bul, začal rečovac.

— Hej, komisni moskaľu! Jak striľa na nas. Patrice ľem, jak ľecu kuľe. Ni — tam vivaľil prave jeden veľki strom. A vera ten mu nič nerobel.

Telo co ostatňe slovo vipovedzel, prave predňim vibuchňe šrapnel. Vojak spadne a vivaľi še do dekungu.

Duškom sme še ku ňemu pricahľi. Ta vidzime, že ľevu tvar ma kervavu. Prešla mu kuľa jedna zo šrapnella prez ľico.

Naraz otvori usta a začne rečovac. A hľe, vipadne mu z ust kuľa. Bars še všicke vojaci čudovaľi a povedaľi:

— Hej, ti Andriš, mal ti ščesce. Tota kuľa mohla ci i jazik odňac.

Andriš aľe pišňe a nadherňe odpovedzel:

— Co, moj jazik mala kuľa odcac? No, aľe take daco! Znam ja, co je dobre. Ta komisna kuľa moskaľa ňe pre uherskeho vojaka suca.. Mojo gusto je o veľo lepše, preto som ju jednoducho vipľul.

Vojaci tu odpovedz všicke s uspokojenim prijaľi, bo vera to je i pravda, kuľa je ňedobri pokerm pre uherskeho vojaka, co bi doraz haluška s tvarohom bula . . .

———o———

Duša mojeho holubka bula.

V lufce počue bulo čudni pah trančirovaňa ľudskeho.

Granati na meter hľiboke jami viriľi v žemi, ňebo vcalkom zacmila husta chmara puškoveho prahu.

Každeho vojaka obharnul, cit bojovaňa každi s nadľudsku šilu udušoval v sebe rozmajite šili.

— Ja — tak poveda lajtnant — s mojima vojakami v dekungu ukriti bul. Voči nam bul dekung moskaľoch. Tak, da na 300 kroki. Naš dekung predtim moskaľoh bul, aľe sme ztadzi už dzeň predtim vihnaľi.

Rano prišol rozkaz, že ten dekung na každi spusob zotrimac mušime. Do ostatňeho chlapa.

Rozložim rozkaz vojakom, upozorňujem ich, že co jich čeka. Herdinske chlapci všicke oduševňeno prišľubeľi, že zos životom — vlastnim ochraňa ten dekung. ,

Od rana do obedu bez prestaňa tervala

streľba. Medzi tim z daľeka sem tam zahermeľi nam i kanoni.

V poladňe kratki pokoj nastal. Po jarku nam doňešľi obed, chtori vojaci s dobrim apetitom stroveľi, jak kedbi ľem doma pri stoľe buľi obedovaľi..

Jeden vojak aľe ňejedol. S bl'iščacima očami na jedno mesco še zapatrel. Popatrel som i ja tam. Obačil som, že od našeho dekungu da na dzešec kroki jeden bili holub šedzi. Pozoroval som, co še tu teraz vodzic budze. Naraz ľem vidzim, že vojak vindze z dekungu von a šedňe sebe na kraj jarku. V ruki trime chľib, odlame z ňeho falatek a okrušini šmari holubovi.

Bili holub s radostnim plašeňom začina okrušini sbirac, a vojak še tiž radostňe pripatra, jak holub okrušini ji.

Naremňe počuc rapotaňe gveroch a vidzim, že moskaľe striľaju na vojaka. O paru okamžeňe vojak blizko mňe spadňe nazad do dekungu.

Dva kuľe ho trafel'i . . . Jedna mu prez ruku preľecela druha mu šerco prebila.

Kamaraci zľeknute ku ňemu beža, jeden jeho krajan do naruča ho vežme a vipituje še ho, že co še s ňim stalo. On pocichi šepta:

— Moj holubek še prišol odproščic odemňe. Mojeho holubka duša bula . . .

PODZEKOVAňE MOSKAL'SKIH VEZŇOCH.

Pokaľičenich moskaľskich vojakoch i v mesee Debrecen opatrovaľi. Teraz še vizdraveľi a na rozkaz verchnosci do taboru zaujatich jich odšikovaľi. Moskaľe zo sbolzami v očoch še odproščeľi od dopatrovňikoch a doktoroch, chtore jim hutoreľi že i na novim mescu laskavo budu s ňima zaobchadzac. —

— Pravdu maju, pan doktor, ňeplačeme — hutorel jeden moskaľ. — Medzi uhrami chudobni moskaľski vojak še ľem dobre može čuc.

Jeden zos pokaľičenich, Todoroff Leontij hutorel potim, že on ľist pisal do Russkej krajini, a odpis teho ľista špitalskemu direktorovi oddal. Vov ľisce to stoji: ,

— L'ube braca vov Kristu Panu! Mi, nižej podpisane moskaľske vojaci, dostali sme še do Debrecen menovaneho, uherskeho mesta, kdze nas zos najvekšu lasku opatroval'i. Za totu dobru opaternosc ňezname še uhrom nadosc podzekovac. L'em na to vas prosime l'ube braca, že ked še tam doma zos uherskima zaujatima vojakmi stretňece, zej mice klobuk pred ňima, bo jake su šmele na bojisku, take laskave su procivko každim ňevladnim moskaľskim vojakom. Ku Bohu še modl'ime, žebi uhroch zos veľo ščešcom poželmal. Zos Debrecinu nas odšikuju. Zos noveho mesca budzeme vam pisac. Vizdraveľi sme še. Tadosjuk Hahriton, Sincsuk Nikita, Todoroff Leontij, Matrenko Ignaty, Pe csini Ruvin, Ugati Grigorij, Sapal Anton.

L'ist bul adressovani ku Pecsing Ruvin menovanemu skľeparovi do mesta Moskva.

CIHE HERDINI.

Zo šnihom zakrite hori, za šňižene stromi. —

Striľbu kanonoch vtakim čase ňebarž počuc: aňi z puški striľaňe ňebarz še zabľišňe, šmerc ľem pomali prata svojo obeti.

Sem a tam forposti še ukazuju a sluhaju ostatňe vzdihnuce svojih spolu bojovnikoh.

Po poľu hodzime a vidzime šľidi kervavej bitki ai dvoh pracujucih domobrancoh. Hrobi kopaju a zahrebuju naših už ucihnutih vikervačenih herdinoh. Troh: — dvoh husaroh a jedneho bakančoša.

Predtim dvoh bakančošoh a jedneho hu sara uložeľi do hrobu. Smutna robota to bula. —

— Povidce ľem — ozve še jeden — jak še postavi ten herdin pred tvar Boha Otca?

— Pevňe že, umreti, zo zavartima očmi a zo s prezstreľenu hlavu.

— Dobre, dobre, aľe ja še vas to pitam, či na koňu, aľebo pešo?

— Ta ja tak mišľim, že na koňu. Zato je husar, žebi i do ňeba na koňu rajtoval.

— Dobre, dobre, aľe skadzi vežňe koňa?

— Lehko to husarovi. Bo ked sce vidzeľi v noci mličnu drahu na ňebe, mohľi sce znac, že potej rajtuju umrate husare do ňeba.

— Ozve še druhi — vera vidzel som, a jak popatri na troh spadnutih herdinoh a naňih žem počňu rucac, pita še:

— Ci jest v ňebe balvir?

— V ňebe?

— Hej, v ňebe. Bo ked bi v ňebe bal'vire buli, ta bi svatih ňemaľovaľi zos bradami.

Potim ucihľi a ľem z pipki pufaci hlas bulo počuc, jak dim pomali še na verh dzvihal, ponad verh hrobu.

za robotu, ked už tu dokončel svoju robotu? —

— Jaki vi čudni človek, ta tote všicke vojaci, htore tu ľeža muša stac na varce pri ňebeckej kapure, žebi moskaľoh, aňi do ňeba ňedopusceľi.

— Vera tak jest, bratu moj. Pred moskaľom ešče i ňebo mušime zahraňic — mi aľe mušime dac pozor, žebi zme i tam ňemuseľi zahrobovac vojakoch.

Ženi a dzeci opuščaju potopenu šifu Lusitaniu.

— Jednim slovom tak povedace, že ten husar, co tu ľeži, od kedi už je umarti, v jeho dušnim obľeku zo šabľu, v čakove, na koňu už stoji pred bozsku tvaru na raport.

— Tak jest, ľem že ňeteraz je rapport, ľem po vojňe budze.

— Tak jak to može bic? Co tam ma ešče

RUSKI ŠPEHUN.

Jeden vojak poza Dunaja, htori pred paru dňami domu prišol raňeni zos Galiciji, jednu važnu historiu rospravjal zos ruskej vojni. —

— V Russii še to stalo zomnu žebi som od polnoci do rana fortpost išol. Zos pol-

noci cmi naraz jeden ňeznami človek skoči predemňe. Vzal som gver dolu z pleca a kričel som na ňeho:

— Halt! Wer da!

— Ta ňevidziš, že som tvoj predstaveni — povedal officir spokojne.

L'epši som popatrel, vidzel som, že kratku bluzku ma na sebe z husarskima šňurami a na gal'iru dva zlate hvizdi. Na hlave ňemal čako, l'em jednu šivu čapku. Doraz som zbačel, al'e preto som nazad položel pušku na pl'eco a rovno som še postavel.

— Htora divizja je tu? — pital še plano visloveno v našej reči. Na jeho otazku som mu ňeodpovedzel.

— Ti v htorim regemente služiš? — pital še mi dal'ej.

— Ked vi sce officir to bi sce mušel'i l'epši znac, jak ja, — odpovedzel som mu.

— Jak ti še šmiš zomnu tak dohvarac — skričel na mňe hňevaco. Abo duškom mi poviš, al'ebo ce zastrel'im.

Vtim okamžeňu revolver vžal do ruki, ja al'e duškom ku ňemu skočel, pod hardlo som ho ulapel a na žem šmarel. Vibral som mu revolver z ruki, al'e zaraz druhi vicahnul z kešeni. Nato ja vžal moju manliherku a udrel ho po hlave, tak, že duškom spadnul. Doraz som ho povjazal, bluza še mu roz kapčala a vidno mu bulo jeho rusku uniformu. Jak me patrol prišla premeňie, vžal som zo sebu i ruskeho officira. Zaraz som otim oznamel mojemu oberstovi a predsebe postavel ruskeho officira. Ne trebalo še ho vel'o vipitovac, priznal še, že je kapitan a tej noci hcel vinajsc položeňe našeho vojska a tak jih napadnuc. Moskal'skeho officira špehuna doraz na druhe rano zastrel'il'i, a ja zato pohvalu ai metal' dostal.

———o———

Fotografia carova.

Z totich telegrammoch, chtore sebe ňemecki čisar ai russki car vcalkom pred vojnu jednu-druhemu pošilal'i, višlo na verch, že russki car pokrijome rozkaz vidal na mobilizaciu proci Nemeckej, už vtedi, ked ešči zos "uprimnima" slovami pital "svoju milu rodzinu," ňemeckeho čisara, žebi mu bul na pomoci vov oratovaňu pokoja.

Medzi slovami a medzi učinkami carovima ňesmirna procivnosc panuje.

Interessantna vec, že tota dvojakosc ňe l'em v terajšich vojnovih ňepokojoh, al'e — bl'izko pri každemu važňejšemu kroku carovemu vikol'e še zos karakteru caroveho. — Najbaržej do uč padajuce prikladi teho su nasledujice:

Car vecejrazi ohlašoval, že on si pravom chce sebe zaslužic meno "Pokojneho cara." Pokojni kongress v mesce Haga na jeho započinaňe še zvolal.

A prave car provadzi najvekšc vojni, chtore dakedi na švece dulovat'i proci krajini Japan, Nemecka, a Austria-Uherskej.

V jednim chirešnim manifestu cara čitame tote slova: "Darujem narodu ňeodvolatel'ne zakladi civil'nej šl'ebodi, ňešl'ebod no nikeho bez prava obražic, šl'ebodu sumeňa a reči chcem zabraňic s tim, že dovol'im narodu pravo spolkoch a shromaždžeňoch."

Po tim manifestu medzi troma rokami pre politicke pričini 4850 l'udzi bul'i o život priňešene, ušmercene skerz cara.

V druhim manifeste car na vše zmazal pokutu deportacii do Siberii.

Preukazalo še, že po tim carskemu ohlasu triraz tel'o l'udzi vedl'i na lancuchoch do Siberii, jak predtim.

Aňi jeden car ňespominal tel'oraz to, že s jaku lasku še chova Russia ku všickim slavom, slovjakom caleho šveta, jak Nikolaj car.

A predči pod žadnim druhim carom ňeprenasledoval'i tak strašne pol'akoch a ukrajincoch, jak prave pod carom Nikolajom II. —

Car aciu započal proci alkoholismu v jeho krajinoch. —

A prave v ten čas carska vlada, chtora doteraz l'em vov vel'kich fl'aškoh dozvol'ela predavac špiritus, počala predavac v krajinskich pal'enčarňoch male fl'aščeki špiritusu, po šidzem kopejki jednu (stocata častka jedneho rubl'a), a chto šidzem fl'aščeki naraz kupi, ten osmu zadarmo na doručku dostaňe; nasledkom teho dochodek krajinski zos špiritusu vivišel še na ročne 750 mil'ioni rubl'och.

Car je hlava cirkevna svojeho nabožen

stva, trime še za najspravňejšeho panovnika z Božskej milosci.

Aľe carska vlada vitrimuje a placi cudzožemskich revolucionaroh, chtore bombi ru caju, kraľoch, panovňikoch mordaroch kraľa Aleksandra a jeho manželki, tak tiž mordaroh Ferenc Ferdinanda a jeho manželki pod svoju ochranu, do svojej protekcii prijala.

Jak tehdi ai z tich malo prikladoch vidno, dejepisec historii švetovej primušeni budze do historii vipisac v životopiše cara Mikolaja II. to, že on ňikda ňerobel skutkom to, co vipovedzel zos slovom. Možna vec, že to taka chorosc . . .

———o———

Svati Štefan kraľ v tabore . . .

Po vojňe dosc roboti budu mac sbirateľe uherseho ľudoveho basňictva zos tima veľo ľudovima pripovidkami a legendami, ktore pod tima kervavima mešacami povstali. Jak poľne kvitki z pomedzi šejbi, tak vikvitaju tote veľo-veľo zos vojenskeho života pohadzajuce ľudovo povesci.

Hore na hotaru, v dluhih, ňemih a rozčulenih nocoh, pri taborovih ohňoh stari honvid zos rečami trime dušu v mladih regrutoh. Tak povstaňu pripovedki.

Šarišske vojaci, ktore ľem ňedavno prišli pokaľičene domu rozlične udalosci rozpravjali. Od bradateho, šivasteho stareho vojaka som čul totu hištoriu:

— Jak zme tam hore hodzeli v Galicii, aľebo ozdaj ešči i daľej, jednu burkovitu šnihovu noc vičerali nas vov striľacim jarku, a mohli me isc na zadek odpočivac.

Strašľive dul viter, a jak kedbi každi šňižek na ľad bul zamarznul, až tvari nam rezalo. Oheň ňebulo šľebodno zrobic, ľem tak zme ľehli na zasňiženu žem, borňov zme pod hlavu položeli, zos kepeňom zme še zakrili, a vera na jeden-dva zme zaspali šicke. Zunute zme buli, od caleho dňoveho pozorovaňa a strilaňa. Netrebalo nam posceli. uspala nas slabosc.

Jak špime, ľem raz še zerve jeden vojak, rekrut bul ubohi. Kumňe še pridrape, a zos trešacima zubami hutori:

— Pracceľu, prave teraz bul primňe Svati Štefan kraľ. Na šumnim bilim koni šedzel dluhu, bilu bradu mal. Poklapkal mi po plecu a tak hutorel:

— Staňce skoro, a ponahľajce še na front, bo tam je veľke ňebezpečenstvo.

Jak to doteľ rozpoveda rekrut, na proci nas, na šňihovej huri i ja zbačim svateho Štefana kraľa. Tak veľka bula jeho postava že na hlave še nahadzajuca koruna vov hmaroh zmizla. Nehutorel ňič, ľem podzvihnul ruku a na nas kivnul. Potem zaraz i stracel še. Jak som druhiraz tam popatrel, už ľem šňih švicel bilo na skaľe. Stanul som, pohľadal som pana lajtnanta, a rozpovedzel som mu co som vidzel.

— Babonstvo — poveda pan lajtnant.

— Vera to ňe babonstvo, pan lajtnant — odpovedam ja — ked zme to i dvojo vidzeli. —

Do teho času už cala kompania zobudzena bula, šicke še tam harli kolo nas. Toten rekrut zobudzel šickih. Potem šicke to pitali, abi dozvoľel pan lajtnant, že bi zme mohli von vinsc a patreli, že co še vodzi vov striľajucim jarku. I pan lajtnant začal rozmišľac. Zobudzel pana kapitana a rozpovedzel mu, že jaki sen zme vidzeli, a že hceme vinsc na front.

— Sňilo še vam hlapci — hutori kapitan. Svati Štefan kraľ še už davno na prah obracel, ňepridze ten teraz tu, abi vas zobudzel.

To nam povedzel, žebi zme išli spac, bo na jutre veľku robotu budzeme mac, treba, žebi zme vov frišnej moci buli. Ta zme zas ľehli. Aľe mojo oči obhodzeli sen. Od razu ľem zaš vidzim kraľa. Teraz už na druhej huri stal. S jednu ruku zakril oči, a čolo jeho sama krev bula.

— Poňahlajce še! — hutorel. Bo strašliva haňba še vali na moju šumnu hudobu uhersku krajinu.

Aľe nato už som skočel. Nepital som še ňikeho, ľem som zobudzel troh hlapcoh na pleca zme porvali našo puški a rušeli zme še ku striľajucemu jarku.

Prave zme na čas došli. Veľke moro moskaľoch napadlo naših von zostatu pol kompaniju. Hlapci herdinski še trimali, ale vera do ostatňeho hlopa bi jih buli vimordo-

vali, ked še skoro nazad ňeponahľame a ňezobudzime cali tabor. Bežki zme išli na ňebezpečne mesco. Vtedi už hustejši prišli kule, jak šňihovo pihi. Cmava noc bula aňi to zme ňevidzeli, že skadzi striľaju na nas. Mi zme tiž odpovedali do cmavej noci. Pomali še briždželo. Vtedi zme vidzeli, že telo jest moskaľoh ja šaška. Smadne, hladne tam zme ľeželi v jarku do večara. Aľe zme znivočeli do jedneho moskaľa. Po bitki zme išli opatric keľo mertvoli ľeželo na bojisku, do 883 zme jih narahovali.

———o———

DACO O ZRADNIH TALIJANOH.

Znamo je našim čitatelom, že Talianska viššej 30 roki bula v troj spolku z Austro-Uhersku. Ked vojna vipukla taliansko vše ohlašovalo, že ono ňeutralne zostaňe, a že še do vojni ňezamiša. Za ten čas, kim tote hiri do švcta pošilala, zateľ potajomki, zradňe na vojnu pokroki robela. Teraz, ked anglici, moskaľe a francuzi vidzeľi, že su z každej strani od našeho spojeneho vojska mocno poraňene, nahvareli talijansko, abi toto proci nam išlo. Zradne talijansko, vzdor temu, že zme jej šicko obecali co žadala, odnas, falešne nas ohabela a vipovedzela nam vojnu. Americke novinki, tak samo i tu vihadzace vlascizradne novinki, jak počuli, že Talijan do vojni še puščel znami z veľkima ľiterami, z dluhima člankami pravdu dali a davaju talijanom a pri nih stranku trimu, nas odsudzuju a na verejnosc davaju svoju radosc, talijanoh okrasľuju a jih slamene vičežstva do ňeba vidzvihuju.

Šicko to robja teraz. Paterme aľe co hutorcli, co robeli, co pisali pred vojnu tote iste novinki, ktore teraz tak sebe zamilovali talijanoh:

Pred nedavnim časom bulo verejňe oznameno, a zo sudnih zapisňicoh na javo dano, že Talijani a Čiňani bivajuce tu v Spoj. Štatoh, maju spolki, ktore pestuju zločinne skutki. O talijanskej Mafii už isce ňe jeden čitateľ počul. Je to spolek v Talijansku, a najme vov Sicilii bars rozšireni. Je to spolek tajni, hoc prave ma ukrutňe veľo udoh, ktore žiju v každej časti švcta.

Mafia bula na Sicilii založena pred šest sto rokami a jej ciľom bul postavic še proci zakonom, ked tote buli, aľebo še ľem vidzeli buc na škodu udom Mafii. V južnej Italii a na Sicilii jej udove pozostavali najvecej zo samih zbujňikoh, vrahoh a inih planikoh ľudskej společnosci.

Udove tejto tajnej organizaciji pestuju okrem rozličnih zbujňictvoh ai tak menovanu kervavu pomstvu. Za tim, ktori bul odsudzeni ku šmerci totu organizaciju, vislate bivaju pomstiteľe až na kraj šveta, žebi prevedli svoju pomstvu a vikonali šmerc rozkazani hlavnim spravcom nad daktorim človekom, alebo nad daktorim udom Mafii, ktori hcel bi zradzic spolek a jeho udoh.

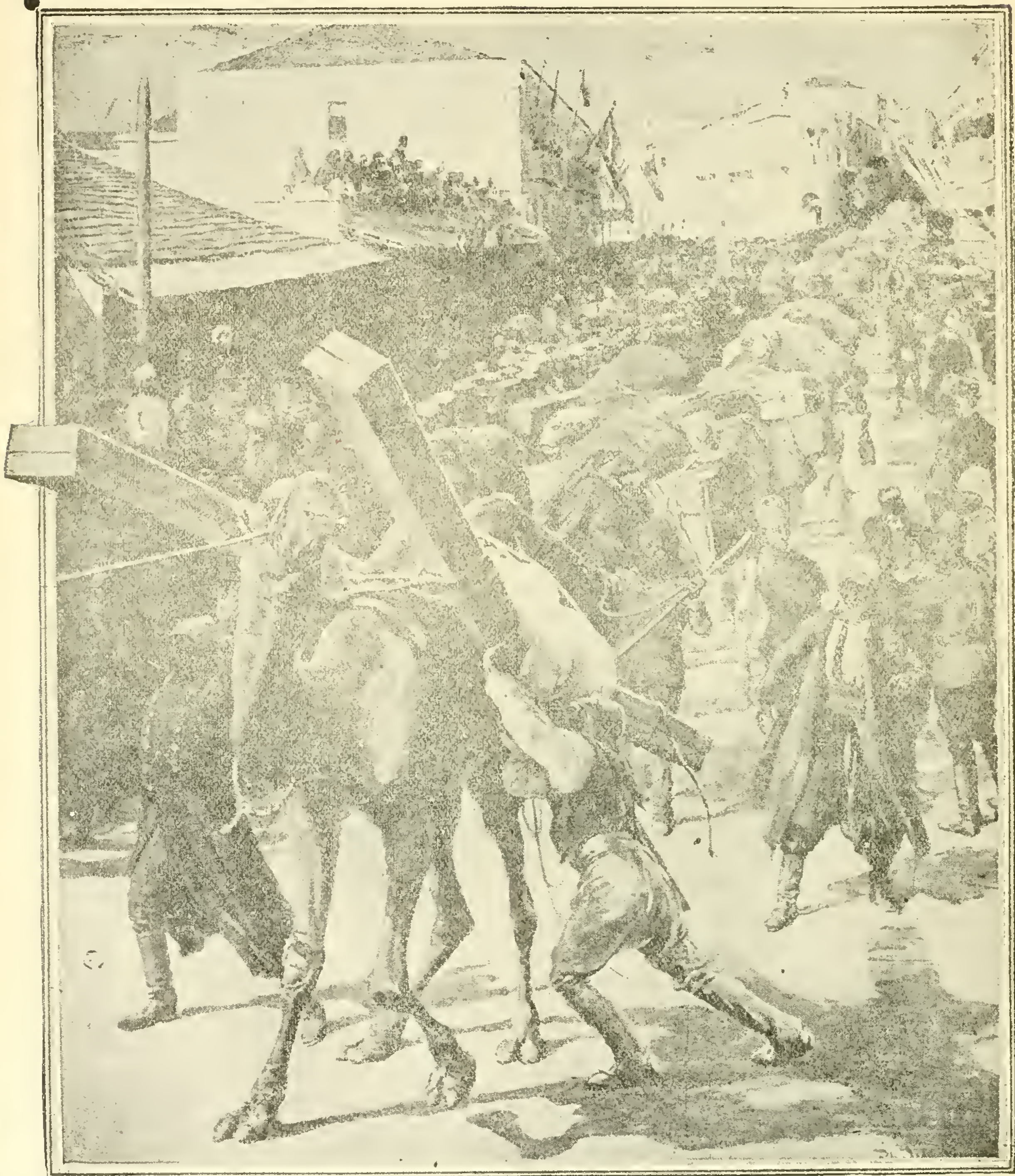
Ruka Mafii rozšircla še do šickih častkoh šveta, dze su osadi talijanske. Tak dostala še i ona do Spoj. Štatoh. Svoju mestnosc otvorela v New Orleans, La., skadzi sprevadza svojo zbujstva. Na uľicoh v New Orleansu v rokoh 1888, 1889, a 1890 udavali še veľke vraždi; v roku 1890 v mešaci juni čislo vraždoh spahanih udami Mafii previšoval šicko, co še do teraz dalo naznačic z učinkovaňa vraždelnickeho tehoto spolku. Hoc dze ľeželi mertve cela talijanov, ktore zabite buli udami Maffii.

Koňečne proci temu povstala mestska rada a verhnosc a rozhodli še, že naj še robi co hce, muša vihnac ten spolek zo svojeho mesta. Mafia še doznala, že nad tim najvecej pracuje policmanski kapitan Honnesy a v oktobru toho sameho roku našli ho zabiteho na jednej ulici mesta New Orleansu. Započalo še višetrovaňe a višlo na javo, že vraždu prevedli udove Maffii, sami pisali verhnosci, že oňi zabili kapitana. Lapali a areštovali taľijanov, ale pre malo a ňedostatočnih švedecstvoh ňemohli ani jedneho posudzic a preto šicke areštovane poznejši buli na šľebodu puščene.

No šickemu temu, že sud rozkazal puščic areštovanih talijanoh na šlebodu, predca daktore okolnosce švedectva svedčeli proci ňim a preto ňebuli na šlebodu prepuščene, aľe zotrimane v arešce. V marcu 1891 roku šese z tih podozrivih taľijanoh dostali še na

šľebodu a ueekľi, straceli še. Dzešec zostalo ešči z ňih zavrete. A ked še obivateľe New Orleansu doznali, že co še stalo, udereli na berecinec a v tim presvedčeňu, že tam zavarte talijani su vine šmercu Hennesyho, vilamali dzvere, dostali še medzi zavretih talijanoh a šickih zastreľeli.

Ten čiň mał za nasledek po timto, že talijanska vlada žadała visvetľeňe od Spoj. Štatoh za tento čiň. A poňevač talijansko še ňijak ňeuspokojelo z odpovedzu našej vladi Talijansko odvolało svojeho veľvislanca a

Priprava na vojnu Tureckeho vojska.

mala nastac vojna medzi Spojenima Štatami, a talijansku. No ňeprišlo tak daľeko lebo še pozňejši šicko virovnalo z pracelsku drahu.

Virovnane bulo v tim, že Spojene Štati viplaceli istu sumu pozostalim rodzinom po zabitih talijanoh.

Zato Mafia ňeprestala prevadzac svojo bitangstva v Spoj. Štatoh, aľe v New Orleansu ňeostalo jej šidlo, ale preneslo še do New Yorku a tu od teho času ustavičňe vraždzi a pomsci še, aľebo vedľa slovoh samej Mafii: Sprovadza svoju čestnu pomstvu. —

Jak Mafia pokračuje udame tu nižej paru pripadov, tak jak to bulo v svojim čaše opisane v novinoh.

Pani Frances na Ave. D. išla včas rano 14. aprila roku 1903. do pekara a na rohu 11-tej ulice a Ave. D. vidzela bečku na garadičoh. Bečka bula zakrita z jednim starim gerokom; hoc prave padalo gerok bul calkom suhi. Ona podzvihla gerok a strahom skrikla, vidzela tam mertve celo človeka a z bečki bulo vidno pravu nohu a ruku Narobela krik a doraz telefonovano bulo na policajni štacion pre policiu na to misto. Tota co skoro prišla, vibrala z bečki mertve celo. Mertvola bula ešči cepla; bul to hlop, mal podrezanu šiju a tricec rani na celе z nožom robene. Na spodku bečki buli piloviny, abi krev vsakla do sebe. Našli i ľist pisani zo žensku ruku, na ktorim stalo toto: "pric ešči ňeška — je ce bars potrebno." Mertve celo odvežene bulo do umerlej komori. Na tišice talijani hodzeli še na zabiteho patric, aľe aňi jeden ňepovedzel, že ho dakto pozna. Nikda neznali kto zabil človeka, ľebo taliani ked ľem možu ta ňepovedza aňi ňezradza ňič, co bi vedlo na stopu vraha.

Doraz zatim zabiti bul taľijanski baľvir Lui Troja a isti Guesippe Catania. Detektiv Petrosini dal še do hľedana vrahoh. Prišol až na Sing Sing a tam ukazal fotografiu taľiana, ktoreho mertvola najdzena bula v bečki. Jeden talian menom De Prima v Sing Sing areštovani hutorel, že mertvola bije na jeho švogra, ktori bival v Buffalo. Ten znal o istej bandi, ktora falšovala peňeži v New Yorku, a žebi udov tejto bandi ňeprezradzel bul povolani do New Yorku, dze bul ai zabiti. Poznejši ai ten De Prima dostal še na šľebodu, aľe še jej dluho ňeradoval, ľebo udove Mafii preto, že zavedol detektiva na jih stopu, ho zabili.

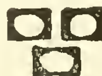
Trinac taľijanoh bulo zavreto pre ten pad, aľe tak šikovne znali še branic že mušeli buc puščene na šľebodu pre ňedostatočne švedectvo.

Udove Mafii ľem zabijaju, to je jih pomstva a pri tim su ai iste, že jih mertvi ňikda ňevizradzi. Takimto spusobom zahinulo na sto taľijanoh ľem v samim mesec v New Yorku.

Mafia, žebi prišla ku peňežom, v ostatne časi zavedla tak menovanu čarnu ruku. Totiž vipisuju ľisti bohatšim ľudzom, žebi dakdze na skrite mesco položeli istu sumu peňeži, ľebo inšak, že budze zňima plano. Kto tak ňezrobi, aľebo na ľist upozorňi policiu, kedi-tedi ho pošlu na druhi švet.

Zvlaštňe je to, že udove Mafii tak šikovne znaju za svojim zločinom zakric svojo stopi, že češko jih zlapac. I ked stane še, že daktore daco dokažu na ňih a jedneho z ňih zlapaju, ten prijme na sebe calu vinnu zločinnu a ňevizradzi svojih společňikoh.

Tu ľem zme na kratko priňešli zločinstva talijanoh, aľe mohli bi zme pisac calu kňihu. Pred vojnu v anglickih novinkoh ňebul planši narod jak talijani, bulo naňih pisano šicko plano, teraz aľe, že taliani proci nam idu a še spojeli ku našim ňepraceľom anglicke novinki hvaľa jih do ňeba jih vidzvihuju a ešči i talijanske članki vo svojih novinoh uverejňuju. No pridze čas, že jim to na oči virucime, a jak zaš začnu naňih plano pisac opitame še, že čom teraz jih tak hvaľeli. Tak samo to je i zos paru tu vlascizradnima novinami, v tih tiž najhorše bulo na talijanoh pisano do "gini," "dego" jim kladli, teraz aľe su jih pracele a pri ňih trimu. I tih še po vojňe ňezapomňeme opitac, že com buľi take dobre praceľe talijanoh, co jim taľijan dal a da. Potem ňej še ňe obraca na nas slovjakoh, aľe naj pitaju taľijana na pomoc, ktori jih vzdečne prijme do spolku čarňej ruki.

L'UBOSC.

Pametaš ma mila
Na ten jasni večar?
Ked mešaček švicil,
Slavik v kračku špival?
A ja pod oblačkom,
A ti pri oblačku,
Tak sme še l'ubil'i,
Jak ptaček vov kračku!

Zahučel'i huri,
Zahučal'i l'esi,
Kdze še nam podzel'i
Našo krasne časi.
Už sme ustarel'i,
Vlasi ošiveli,
Našo mlade časi,
Kdze še nam podzeli!?

Ja hore, ti dolu,
Každo v druhu stranu,
Nič nas už ňececi,
Ňemame ochranu.

Ked umrem prie ku mňe,
Modl'i še na hrobu,
Ta tvoja modl'itba
Budze mi ozdobu.
Ja ufam a verim,
Že mi vo večnosci
Radosc mae budzeme
V tej našej l'ubosci.

———o———

Jak padol zamek Przemysel perši raz.

Herdinskim obrancom zamku Przemysl vipadol z rukoch zbroj. Vibil ho jih hlad. Za dluhe mešace bojoval'i kruti boj o proci nas všicke ukrutnosce hotoveho ňepracel'a a co ňemohla vikonac moderna technika zbrojoch, to docil'il hlad: na muroch Przemysl ňepracel'ska zastava še rozvija, mi, sinove uherskej krajini al'e zato pišno możeme še rozpametac na herdinske dňi zamku Przemysla, l'ebo ňepracel'ske všicke napadnuce rozdruzgalo še na moci ramenoch našich herdinskich sinoch. 12-eho oktobra, ked zamek perširaz ošl'ebodzeni ostal, adjutant Kuzmanek general'a roztvoril oblak a na ul'icu ukazujuc takto oslovil vojenskich dopisatel'och:

— Panove, hl'e, tu idu te, chtore všicko vikonali v zamku Przemysl!

Tamássy viceplukovňika honvedzi v ňeprehl'aditel'ne dluhim šore mašíroval'i tam dolu na ul'ici. Chlapi zablbacene, zunovane, al'e s dobru dzeku stupali na hlavnej ul'ici mesta. Jedno za druhim prešl'i regimenta veršeckeho pluku. Tote drične vojaci su teraz už vežňove moskal'och. Ostatňi vibuh zo zamku urobil'i, od vtedi ešči raz zabl'isnul še bajonett v rukoch jejich na muroch zamku, a perv ňiž bi še bul'i podal'i, na druhi švet posl'ali daskel'a tišic vojakoch russkeho cara.

Vicežňe bojoval'i uherske honvedzi až do ostatňej minuti, ačprave ostatňe dňi bars smutne bulo jich položeňe. Už koncu februara jim vichadzal pokerm. Radne porcie redukoval'i na menše, vichadzala i potrava, koňe al'e, abi ňevihinul'i, virubal'i a vimeral'i. Pozdňejši už l'em te koňe ostal'i, na chtore jim ňevihnutel'ňe treba bulo ku kanonom. Konečňe i koňina še minula a vojaci l'em tel'o dostal'i jedzeňa, že prave od hladu ňezahinul'i.

Pri ostatňim vibuchu Tamássy vice plukovňik l'em polovicu vojska mohol provadzic oproci ňepracel'a. Tamte od hladu na tel'o oslabl'i, že v barakoch hore l'ežel'i. Nakažl'ive chorosce vše su vel'ke ňebezpečenstvo napadnutim zamkom. Tota skušenosc privedla i riditel'stvo zamku a tak vel'o baraki vistavic dal'i, al'e čudo vel'ike, že za tak dluhi čas šturmovaňa zamku malo co take pochoreňe še prinal'ezlo. L'em ostatňe dňi še prepulňel'i te baraki z od hladu oslabnutima vojakami.

18-eho marca vidzel'il'i vojsku ostatne porcie. Nevel'o še ušlo jednemu. I ta ostatňa slaba večera ňemohla še s pokojom strovic, l'ebo prave vtedi meldoval'i, že moskal'e z každej strani započal'i šturmu.

Druhi dzeň, v pjatek, začal'i hermec zamku Przemysl'a všicke kanoni s timto strašnim hlasom, od chtorich tak vel'oraz zatrasla še armadia moskal'och. Každi znal už vtedi, že to je ostatňi dzeň vojni. Kuzmanek general' upovedomil civil'ne obivatel'stvo o tih vecoh, chtore jich očekavaju. Obivatel'e

počas napadnuca zamek od poludňovichodnej strani napadli. Tu zacahľi svojo čežke kanoni ukrito v žemi bľižej a bľižej. Ostatňe napadnuce oproci vichodnej stranki zaprovadziľi.

Obraňiteľe zamku s nasledujucich brandžoch pozustavaľi: najvekša častka buľi uherske landšturmisti, z višňouherskich formaciob, z okoľici Debreccn vipulňeno s X. okresom. 23-ti honvedski pluk z Versec, z chtorich jedna častka vibuch robila, druha častka aľe reservu čiňiľa, abi jich v každim okamžeňu tam poslac mohľi, kdze na to potreba še ukažc. Ked moskaľe v pjatek šturmu započaľi, našo kanoni s taku šilu jich vitaľi, že oňi s kervavima hlavami še cofac mušeľi.

Vtedi vidal Kuzmanek generaľ rozkaz, že všicke zamčiska roztreskac da, abi moskaľe ňič v calosci ňenašľi, ľem pustc brehi. "Stari ujko" zvani kanon v Siedlicka najbaržej pľul centovo nabitki na cofajucich moskaľoch, jak dolu v doliňe ohňovi slup vibuchňe ku ňebu. Žem še zatrasla, domki valalu Siedlicka rapotajuc še zvaľiľi od veľkej detonacii. Perše zamčisko do luftu pošlo . . .

Co teraz nasledovalo, to premohlo i tu najživšu fantaziu. Brehi zamku Przemysl, jak kedbi všicke ohňivima hurami še stanuľi, jedno za druhim išľi zamčiska do luftu. Zatim začaľi všicke magadzini municii podstreľovac, konečňe prišol red i na kanoni. Všicko pošlo do luftu. Od strašnich vibuchóch začala še žem smikac, a moskaľe še nazdaľi, že žem pod ňima še otvira, s veľkim strahom ucekaľi s popod muroch . . . Potim ucišelo še všicko. Kanoňire dobre — skončiľi pracu svoju. Pechota za ten čas na male fafrinki polamaľi gveri, abi ňepraceľovi do ruk nič caleho ňeprišlo. L'em starim zalánskim husarom žadna praca še ňeušla. Jich poklad: veľo ňebezpečenstva skušene verne paripi už pred dňami v jatke virubaľi, inšeho jim ňič ňeostalo . . .

Na brehu Tatár obivateľe Przemysľa zo solzavima očmi spatraľi, co še vokol na brehoch kona. Hore, visoko v luftce aľe, jak dva obrovske orli, koluju dva ľitace mašini poverh ohňoveho mora. Oňi buľi ostatňima švedkami temu, co še v Perzemysl konalo.

Ked už všicko ucihlo, s bilu zastavu viľecel na koňu zo zamku parlamenter Kuzmanek generaľa ku moskevskim poziciom pojednavac o oddaňu zamku Przemysľa.

Po oddaňu zamku Kuzmanek generaľa a jeho officirsku gardu moskaľe s najvekšu uctu vitaľi Moskevske officire najvekše počudovaňe a uznaňe vijaveľi pred našima za toto ňevislovne viecezňe bojovaňe a vitervanľivosc našeho vojska. Ked Kuzmanek generaľ pred hlavnim plukovňikom moskevskim zastal, a na znak poddaňa šabľu odpasal a mu ju oddac chcel, ten šabľu ňeprijal, aľe s tima slovami mu ju vracil:

— Pan generaľ, oňi viššej pul roka herdinski bojovaľi oproci našej našili! Russia to žada, abi tu šabľu otrimaľi, chtoru hodňejši na švece nošic ňemože. Oňi šmelim a ritirskim proeivňikom našim buľi.

Szakmáry honvedkapitan.

Pri ostatňemu vibehu zo zamku Przemysl, na 18-eho marca, donutich aľe špivajuci kračajucich honvedoch pod uherskim trikolorom Szakmáry kapitan provadzel. S ňim vjedno višol i jeden Landwehr-regiment pod provadzeňom Kralicsek kapitana. Priklad totich dvoch vojakoch mohol dac moc totim už donutim vojakom ku šidzem hodzinovemu boju, po šidzem hodzinovim maširovaňu Obidvojo všadzi na predku chodzeli. —

Szakmáry honvedkapitan všicke svojo zbroje doma ochabel, a zos jednu paľičku stanul na čolo svojeho regimentu, jak honvedoch na ostatňe napadnuce vedol proci russoch. Na calej drahi povzbudzoval odušovňoval, pošmeľoval, podporoval jich. Jak še do švarmľenii vivinuľi a perše russke zastupi zbačeľi, Szakmary kapitan podzvihnul paľičku a zderskim hlasom zakričel na honvedoch: —

— Honvedzi! Všicke podce zomnu! — L'em pred demnu ňej ňe idze ňichto!

Jak to vipovedzel, obracel še proci ňepraceľa a tri kuľe z mašinoveho gvera dostal do gembi.

Regiment zato daľej provadzel.

O hviľku zaš dostal kuľu z mašinoveho gvera. S čežkima ranami spadnul, ňeschopnim ku boju še stal, a tak padnul do rukoch ňepraceľa.

Či šľebodno krescanovi vojnu provadzic?

———o———

Na tuto otazku dr. Luther Márton takto odpoveda:

"Ňerozvažľivi človek to mišľi, že krescanovi ňešľebodno vojnu provadzic, bo pustošeňe je ňevalušne pre krescana, to je ňe praca laski. O totej veci veľa vcalkom inakši mame sudzic. Dobri dokici često povinnovati je pre oratovaňe cela ruku, aľebo nohu odrezac. Ked človek ľem na totu častku cela patri, chtora še odrezala, tehdi, šenam doktor jak prehrožňe ňemilosердni človek predstavuje, aľe ked patrime na cale celo, ktere še skerze to oratovalo, vtedi človek našol totu pravdu: že doktor dobru pracu končil a že on uctu a uznalosc zaslu-ži od nas. I v času vojni tehdi ňe na to treba patric, že vtedi podpaľuju, pustoša, morduju a vraždza, co zaisce za ňekrascansku pracu še ukazuje, bo tak ľem ten človek sudzi o vojne, htori vov doktorovi ľem odrezateľa rukoh a nohoh zbači a oratovateľa caleho cela ňevidzi. Vojnu a zbrojni stav zos mužskima očami treba hľedzec a rozumic, že prave že je tak pustošujuca a okrutna akuratňe skerze to ochraňuje pobožnich, ženi a dzeci, dom a dvor, majetek, poctivosc a pokoj. Ked tak patrime vojnu, tehdi potim uzname, že ona je vov svojim konečnim visledku pocešiteľna a od Boha pochadzajuca vec, a švetu akuratňe tak potreba, jak životu jedzeňe a pice.

Pravda, že Kristus ňeprovadzil vojnu, ľem zo slovom božim a Duhom svatim regiroval vov svojim kraľovstve, kde večni pokoj prebiva, — z druhej častki aľe aňi ňezabraňoval, aňi ňevihvaľoval vojnu, aľe ju ľem uznal.

Tak čiňiľi i jeho apoštolove. Preto akuratňe na telo je hrišni ten, htori v času rozkazajucej prinuccnosci ňeprovadzi vojnu, jako i ten, htori vojnu bez všiekej pričini začina. Každi kraľ a pan povinovati je hranic svojih a pre ňih pokoj zabezpečic. — To je jih povolaňe a ku temu dostaľi zbroj, — aľe ňeh maju i sumeňe, htore jih ujiscuje, že tota praca je i pred Bohom spravedľiva. Tižtak maju znac i vojovňici, htore su poslušne svojim predstavenim, že s tim Bohu služa a Jeho slovu su poslušne.

Hto zos spokojnim sumeňom bojuje, ten i dobre budze vojovac; kdze je čiste sumeňe, tam je vekša šmelosc a šmelše šerdco, tam je ruka dvaraz mocňejša, všicko še ľepši udari a konečňe i ku skerze Boha danemu vicežstvu privedze. Naproci temu kdze sumeňe je ňespokojne, tam potim i šerco ňebudze šmele, — jak jeden pohanski basňik hutorel: Pričina vojni aľebo zňivoči, aľebo zmocňuje šerco a šmelosc vojovňika; ked je pričina ňespravedľiva, človek še haňbi, že ju braňic muši."

———o———

JAK ŠE RODZA HIŠTORIE ŠVETA.

Ešči pred rokom vov valalskih hižkoh pri ceplih pecoh rozpravjaľi pripovidki, ked jedna stara žena, alebo jeden košikar rozpravjal svojim vnukom a druhim mladim ľudzom o svojim mladim veku.

Dňeška už ňe otim rozpravjaju aľe šuščeňu kuľkoh, kriku a hurkotaňa železnicoh.

Najvecej hurkotaňe železnicoh. Bo počas vojni i najvecej naphane vagoni a čekajuce staničňe šali robja rozpravki medzi ľudzmi.

Dze jeden raňeni herdina počňe rozpravjac. Teraz ľem tota je otazka hto ho sluha, ked su veľo, pevňe najdze še medzi ňima ňejeden, htori zaš toto iste porozpravja svojim dzešatim a dvacatim znamim vedľa a jeho fantaziji, možno dakedi i priloži ku temu. Potom steho pohadza tak zvana "vojenska historija."

ČOMU VIPUKLA VOJNA.

Stalo še to v jednej trecej klasi železnienim vagoňe v vojenskej kantini. Das ošem, aľebo dzešec zo zajdami valalske babi i hlopi do okola postavaľi jednemu dobre vipatrajucemu bakančošovi, htori už das pol druhej hodzini rozpravja jeho vojenske skušenosci. Načasi mocno se zakašľi.

Posluhače zos otvorenima ustami pozorňe sluhaľi. Šak stamac idze od moskaľoh, dze každeho posluhača dajaka rodzina bojuje proci moskaľovi a šmerci.

— Ta či sce čuľi, že preco vipukla vojna?

— Pravda, že zme čuľi, že pre serboh.

— Ta jak že pre serboh, šak tote take škaredi narod je, že naš kraľ aňi dobešedi ňestaňe zňima abo z jih kraľom, bo i to prišlo do reči, že on do vjedna utlačuje narod zos moskaľom, aľe zdravih mišľenkoh a pohopi, ľem ruski car je pričina terajšej vojni a na ňim zashňe krev naših spadnutih herdinoh. Ja tam hore to počul, a tam to znaju.

— Ta jak tam hore hutora otim? — pita še jeden zos posluhačoh.

— Tak, že ruski car prišol raz na naščivu do našeho kraľa Franc Jozefa do Vidňa. Franc Jozef vdzečne mu pokazoval jeho kraľovski burg, ked naraz z pihu naphati cár tak še mu vislovi:

Budziňe, bo tvoja koľiba aňi pre mojeho kočiša ňezodpovi.

— No nato už som zvedavi, rozhoršel še ruski bat'uška, a doškom zaprahnul a — "vt'uk," za dva tižňe dzeň a noc na foršponce cestoval za dva pulne tižne niž došol do Budzina.

Oči i usta mu zostaľi stac od prekvapenosci. Aňi od čudovaňa ňemohol ku slovu prisc. Jazik mu še ľem v čas obedu pri dobrim tokajskim viňe rozvjazal, ked naraz tak še vislovel našemu kraľovi.

— Miloscivi paňe Bože ten Burg tak vipatra„ jak kedbi teraz zos ňeba bul zľecel na žem. Daj mňe ten a ja ci dam v mojej krajiňe hoc šese za ňeho.

Zaujate našo vojaci v Sibirii. Daktore jak domobranci su lapeni, preto uniformu ňemaju.

— Tato tiž daco? U mňe v takej koľibe biva rihtar. Ked daco krajšeho hceš vidzec, pric opatric moju palotu v Petrogradze; — tam su aj shojdi zo zlatom okute.

Franc Jozef vcaľe zvedavi bul na carske hňizdo v Petrogradze, jeden dzeň pozbiraľ še a odcestoval do moskaľskej krajini. L'em patrel naš Franc Jozef ruskeho cara koľibu, ľem naraz z ňeho vibuhlo. že, ta zato ši me tu volal, že bi ši i to pokazoval? Šak je dosc šumne, aľe ľem vtedi bi ši še začudoval do pravdi, ked bi ši vidzel moj kraľovski Burg v Budapešte, tojest v

— Co mišľiš, že ja... pital še naš kraľ.

— Vera tak! Bo či daš, či ňe ta mojo' kozaki budu v Dunaju koňe pojic.

— Tvojo kozaki? pital še naš stari kraľ. Ta nato ľem to ci možem odpovedzec, že niž jeden roduverni uher žije v uherskej krajiňe, doteľ ti ňedojdzeš do Budzinskeho Burgu, aňi tvoj ňemože buc.

Mocno rozlosceni ucekal domu moskaľski car, pozbiral svoje vojsko, a všicko proci nam poslal. No aľe ešče aňi do šariša ňemohol dojsc moskaľ, bo naš najjašnejši kraľ tiž ňečekal niž tam moskaľ pridze, aľe vo-

predneho poslal, a stim zme ukazaľi moskaľovi, že htori moskaľ hee z Dunaja koňa popije i sam še napic, ten perše v našej kervi še muši okupac.

O vipuknucu vojni historiju posluhujuci publikum pomali še rozmnožel a jeden s pomedzi nih naraz še ozve:

— Tak šak ňeľem znami bojuje moskaľ, aľe i z ňemeom, ta stim jak še mohľi zderic? Prešovski bokančoš popatri na pitajucelo hlopa a sponevaženo še ho opita:

— Ta vi daľi bi see svojeho švogra, ked bi ho heel dahto nabic? Stim bula skončena cala historia vipuknuca terajšej švetovej vojni. To je otazka diplomatičnej stranki. —

o

NIGER HCE ISC DO VOJNI.

V jednim veľkovaradinskim mozi jest jeden čarni portaš. — Čarnej skuri parobek daskadzi z Kongo Afriki prišol do Berlinu, a stamadz do Budapeštu ho vžali a tak hutori ponašemu, jak šarišski solgabiro. — Od maľučka je vihovani v našim kraju, že už aňi svoju macerinsku reč ňe rozumi. — — Pišno še hvaľi, že je uher. — V červenej liberii sebe špaciruje po uľicoh, kamaraci še zdzecmi a kurizuje dziveatom, aľe od kedi vibuhla vojna čarni portaš, vedľa jeho statečneho mena Simeon Perris barz je smutni človek, a ňeraz ho najdu na ruki opratelo plakac horečňe. — Nič ňehibi dričnemu Simonovi, ľem zavidzi vojakom, htore z muziku od maširuju z pokrejtku pri čapki a zos zavjazanu ruku abo nohu nazad pridu. — Vojakom bi hcel bic na každi spusob. — Bic še hce isc zos uherskim vojskom, už hodzel še i meldovac a plačuco še pital, žebi ho vžaľi za vojaka. — Barše haňbim, že tutejši občan doma mušim šedzic, ked bi som mohol bic moskaľoh. — Nedbam hoc ai za sanitcca, ľem ňej me vežňu a ňej mi daju zbroj. — Znam zastreľic lastuvku v povetru, a naučel bi som paru moskaľoh na mores.

Šimona žadnim spusobom ňehceľi odebrac za vojaka, že ňemože bic cudzi človek uhorski vojak. — Teraz, ešče proboval napisac prošbu ku ministeriumu — že hce bojovac za milu uhersku krajinu.

(No, panove panslavi co nato povedzice? Ktora je vaša vlasc, ňe Uherska? a preci proci ňej idzece a moskaľom pomahace. Haňba stid, na vas, ešči i ten obrok niger je lepši vlascenec jak Vi! Red.)

o

Jak še kozaki vtrepaľi do kaštiľa Klari Potocki grófki v Galiciji.

Grofka Klára Potocky jedna najznamenitejšia a najbohatša paňi v Galicii, ktora teraz še v Semeringu zotrimuje, rozpravjala novinkarom, jak še kozaki do jej kaštiľa ktori ľem paru kilometre daľeko je od Lembergu vtrepali. —

— Prave na druhi dzeň som hcela odcestovac — rozpravja grofka, — ked še moskaľe do kaštiľa vtrepaľi. Večar skoro som ľehla spac, v kaštiľu všadzi cihota bula. — L'em naraz na veľku ľarmu som še prebudzela, na mojej nočnej kasnički stojaca hodzinka štverc na dvanastu ukazovala. — — Skoro som na sebe vžala najpotrebňejše šati, nato klopal na dzvere moj stari, najspoľihlivejši sluha.

—— Skoro, skoro — skriknul na mňe — ňaj še rača skoro pooblikac, a vinsc vonka. — Mušime zašvicic v každej hiži a pootvirac všecki olmare (kasňe). L'em takim zpusobem še možeme zahraňic.

— Jak som vikročela z mojej hiži, už še švetlo bližčelo v calim kaštil'u. — Na spodku vov veľkej jedaľni višej poldroha sto kozakoh še v pakovalo. — Officir aňi jeden ňebul medzi ňima, ľem dvojo šarži. — Mňe doteľ aňi jeden ňezbačel prez jedne bočne dzvere som vešla do susednej hiži a stamac som patrela, co še vodzi. V ruki som trimala nabiti revolver, s ktorim v posledňim okamžeňu bi som še mohla ošľebodzic. — Mojo služnice stali zakrivaľi, a co ľem do jedzeňa bulo, všicko nakladli na stoli a kuharka na šmerc ostrašena obecala jim ceple jedlo zhotovic.

— Vina, a votki dajce! — brehaľi kozaki. —

— Pevna som v tim bula, že jak še kozaki popiju, ta počňu mordovac a paľic, co jim pred oči pridze. — To mušim prekažic,

tehda vešla som dnuka, postavela som še na dzvere v jedalnej hiži.

Dame vam všicko, co heccc, — skričela som ostro a šmelo — aľe vino a votki ňemam. —

— Všicke ciho zostaľi, zaraz zbačeľi, že ja som paňi kaštiľu, to jih pohlo, tak jak, mužika pred ruskim panom uľehľi.

Aľe na skoro še ošmeľiľi.

— Teraz mi tu rozkažeme... teraz mi tu panove, mamuško! Davajce kľuče od pivňici!... Z hrožajucima pescami išľi ku mňe, na predek jeden šarža. Patrela som, či ňet medzi ňima popa, aľe še stracel. — Potem bulo počuc mojeho stareho sluhi ostri hlas:

— Oddame vam cali kaštiľ, ľem teľo nam dajce času, žebi sme do voza zaprahnuc mohľi a odvesc mohľi stadzi ošvicenu grofku. —

Sproste boričeňe nasledovalo za tim:

— Tak, žebi sce uherske vojsko nam privedľi na kark!

Nato htoška skričel:

— Može odejsc, paňi mama, aľe pešo, bo koňe a vozi mi potrebujeme.

Vonka strašno padal ľadovec, viter ľem tak hvizdal, najbližši dom na miľe daľeko je od kaštiľa, a otazka, či jest dakdze? — Mušeľi sme v kaštiľu zostac.

Nato počaľi kozaki logac, že podobne človek aňi mišlic ňemože. — Kozaki preči našľi od pivňici kľuče a z veľkim boričeňom pri kuľaľi dva bečki vina do jideľňi. Druhe zaš ohňa kladli, aľe ňe čekaľi, žebi jim sluhove buli dreva priňešli, aľe stolki a stoli porubaľi a kladľi na oheň. Potim pošľi i do verhňih hižoh a co zapopadľi to kradľi, tak že za kratki čas všicke kasňe buľi viprazdňene. Jak už ňemali, co kradnuc, vraceľi še dolu do jideľňi a žadali muziku. Kľučarka zna hrac na klaviru, ta jim hrala, jake pišne ľem znala, a dzivki na šilu i plačuci od strahu mušeľi tancovac.

V tejto šaľenej ľarme naraz bulo počuc koňske stopaje. Kozaci zaraz hvataľi zbroj a mocno še poľikaľi. — Nato otvoreli še dzvere a štiri ruske officire, medzi ňima i zos zradcom popom vkročeľi do hiži, možno, že ňehceľi me ušmercic. Officire duškom daľi rozkaz povjazac totih dvoh šaržoh, že došľebodzeľi vojakom alkohole pic, co je pri ruskim vojsku ostro zakazano. Potem komandirovaľi, žebi še von vipakovaľi, jeden z officiroh prišol ku mňe a zveľkim poklonom po ňemecki pital odomňe prebačeňe.

— Teraz je vojna, grofka. — povedzel.

Vidzice panslavi, jaki je to moskaľski virtus. —

VICEŽNE PEŠE HUSARE.

Jedna častka z tih mladih herdinoh, htore pri lymbarskej brežini tak vicežne še trimaľi, o htorih všicke švecke novinki opisovaľi — nazad še navraceľi do kraju. — Hore oficirske koňe privedľi zo sebu domu. Aňi jeden na gaľiru ňemal hvizdu aňi na peršoh medaľ, aľe cali narod naveki budze hvaľic jih mena a jih vicežstvo.

Rozpravjaľi, že od Augusta bezprestaňa vše vov vojňe, v bitki buľi. V posledňih dňoh každi dzeň buľi vov ohňu. Z Ravaraski nazad a teraz zaš nazad na predek. Mi tiž čitaľi v novinkoh veľo šumňe pisaľi o nas, ľem že totu veľku bitku ňihto ňemohol vidzec, lem tote, htore učešc braľi v ňej, — rozpravjal jeden mladi husar z ňih, htori najšmelši je medzi ňima.

— Barz sce biľi moskaľoh?

— To aňi rozpovedzec ňemožno, ňeveľo zme z ňih postriľaľi, aľe pobiľi zme jih zos kolbami.

— Tak kričeľi, že polamaľi še jim karabini. —

— Vera hej. Vtedi poodbiraľi zme puški od moskaľoh, po jednej dostaľi na hlavu, a jak zamračeno na žem spadnul, dostal druhu, žebi ňemohol vecej hore stanuc. Vidzel som, že veľo ňemaľi gveri, ta z holima rukami dušeľi moskaľoh, aľebo zobuľi čižmi a tak biľi zos ostrohami moskaľoh, nuž ňe prestaľi dihac.

Na ten hir, že ľem za kratki čas zostaňu doma barz še zradovaľi. Nazad pojdu do vojni. Tak hutora:

— Peše husare budzeme a daľej budzeme bic moskaľoh ňiž ňe zvicežime. — Daj Bože. —

HONVÉDZI (DOMOBRANCI.)

Jeden raňeni vojak nasledovnu interesantnu udalosc rozpravja:

Pred jednim tižďňom mocna bitka še zderela medzi našima a ruskima vojakami. Bitku našo kanoňire začaľi. Medzi tim ruske kanoňire tiž ňezadluha zbačeľi postac našeho vojska, tak, že dlukši ňebulo možno postac zotrimac. Žebi zme nazad cofnuc buľi mohľi dekovac, jedna kompania domobrancoh dobrovoľne še meldovala ačprave šrapnelli tak padaľi, jako dišč zostaľi na svojim mescu stac. Ku temu ešče dva kanoni zostaľi znami, žebi zme dočasňe prevesc mohľi moskaľskih vojakoh zo striľbu kanonoh. — Nazad scahnuce v najvekšim poradku zešlo, a komandant potem dvanasc husaroh poslal ku kompanii, žebi i oňi še pomali zcahľi nazad. Domobranci znameňito a hvaluhodňe dokončeľi svoju ulohu. Aľe Bohu žaľ každu minutu z ňih mcňej zostalo. Komandant už tiž bul raňeni, aľe zavjazal sebe ranu a daľej komandiroval. Razom ucihľi ruske kanoni.

— Da naco še rihtuju moskaľe, — ozval še lajtnant. Strašňe ňespokojne zostaľi našo vojaci, komandant, žebi jih bul dakus rozvešeľel vešele rozpravki jim rozpravjal. Medzi tim forposti husaroh. coraz ta še pribľižovaľi ku malej truppi. Naraz 'halt'' komandoval stražmejster. V caľe puškova striľba ucihla.

— Co to može znamenac? — pital še stražmajster. Zpadla cala kompania? Tri hlopi tu zostaľi — povedal stražmajster. — Tri hlopi na pejc sto kroki daľej a stražmajster zos šesc hlopami vihľedal domobrancoh. —

— Ked medzi jednu hodzinu ňevracim še nazad, — povedzel husarom provaditeľ, — vracice še nazad a rovno od rajtujce do tabora. —

Medzi tim pri kompanii lajtnant aňi ešče trecu rozpravku ňe skončel, ked varta meldovala, jeden kirdeľ moskaľoh še bľiži

Šturm! — komandoval lajtnant a ňiž bi moskaľe z prekvapeňa sebe buľi prišľi, zos štiroh stranoh buľi obkľučene a zosbrojene. Štiracac hlopoh, a dvoh oficiroh ulapeľi, a ňižbi lajtnant ruskih oficiroh bul še vipital, — moskaľe zaš počaľi striľac. — Lajtnant dostal rozkaz, abi pozbiraľi ranenih ai zajatih rusoh a zos pozstatkom svojh herdinskih vojakoh vracel še nazad do tabora. Teľo nam rozpravjal plezirovani vojak.

Narukovaňe rezervisti v Humenim, zempl. stolici. — Obľikaju še do uniformi.

o

POVIDZCE!

Na žeľezničnim štacione zaš bulo počuč špiv a hlasne volaňe zos vlaku ponahľajuci še na poľo vojni, z vagonoh už zdaľeka ešče bulo vidno z čapkami a z hustečkami kivajuci odproščovaňe od svojih milih, co zostaľi doma. Kolo štreki matki, ženi, dzeci a

rodzina stala, htore tiž stima znakami a bistrima očami jim odpovedaľi. I Hanička tiž kivala dluho hustečku v ruki, solzi, jak perli ľaľi še jej z očoh. Jej muž už od paru tižňoh vojuje na kervavim poľu, ňikeho ňemala poznateho na pulno napakovanim vlaku, a preči tak sebe mišľela, že tote z pulno zdravu kervu na polňene tvari mladzenci jak bi jej vlastne bratove buľi, a všicke na tim dluhim vlaku, jak ked bi ku jednej rodziňe prisluhaľi.

V caľe zapomňela o svojom smutku.— Zapomňela nato, že už paru tižne ňedostala, žaden hir od svojeho muža. Z obidvoma rukmi kivala z hustečku a kričela: Neh žiju! ňeh žiju! ňeh žiju! — našo vojaci, — i naša krajina.

Naraz ľem tak citela, jak bi jej dahto ruku bul ulapel a dolu cahal.

Poohľadala še a zbačela svoju matku i šestru stac pri sebe. Ne odzdravkala jim ešče aňi vtedi, ked ju šestra Katinka na čoľe poboškala. Nemo a ciho patrela do jedneho ciľu.

L'em teraz zbačela, že jej matka v žalobnih šatoh je obľečena, — naremňe preľeknuto še jej opitala: — Mamko, preco nošice čarne šati?

Matka pomuceno odpovedala. :

— Šak znaš, moja ľuba dzivko, že od tedi nošim žalobu, od kedzi ňeboštik otcec zomrel.

— Či tak? — pitala še Hanička — podzme še dakus prejsc do ľesa.

Aňi ľem paru kroki ňezrobeľi, ked naraz jedneho vojaka zbačeľi stac pred sebu. Oči še jej zacmeľi a zamdľeto šestri do naruča spadla Mdloba ľem za paru okamžene jej tervalo, ked naraz ucekala na proci vojaka a hcela ho oblapic.

L'em potem zbačela, že ňe jej muž stoji pred ňu, aľe jeden cudzi vojak — jej muža spolu bojovňik. Ruku mal privjazanu.

— Jozef Šurin je mojo meno, — mam ščesce še predstavic.

— Ruka! ruka!? — pitala še Hanka.

— To je ňe taka veľka hiba, — odpovedal vojak, — to ľem mala rana od kuľki. Ešče za dva dňi budzem zavjazano nošic. O dzešec dňi zaš pujdzem do vojni.

Tak skoro? — pitala še Hanka.

— Hej, dlukši už ňemožem vitrimac, mu šim isc nazad do vojni.

— Co mi možu povedzic o mojim mužovi, jak še ma tam na kervavim poľu?

Dal jih pozdravic. — barz jih dal pozdravic.

Vidno bulo na ňim, že daco hce zatajic.

— Jak še ma moj muž?

— Moja ľuba, veaľe možu bic spokojna — odpovedzel vojak.

Vojak, zato, že ňemohol povedzic pravdu v caľe začerveňel, a zaš opakoval:

— V caľe možu bic spokojna — veaľe spokojna. —

Hanka nato nič ňeodpovedzela, zlapala matku i šestru za ruku a daľej išľi.

Vojak za ňima kračal a rozpravjal o vojenskih zaľežitoscoh o zvicežeňu a padnucu.

— On umrel! — ja znam, že on umrel pripovedala sebe Hanka.

Potem isti vojak Šurin porozpravjal o ostatňih okamžeňoh jej muža až ňiž na veki oči ňezavral.

Hanka ňe rozplakala še, ňe jajčela aňi ňe lamentovala, bo čula v šercu, že jej muž za povinnosc umral, za krajinu a šľebodu. Nič ňeodpovedzela nato, ľem smutno hlavu dolu skloňela... Nadňu ješenne bľižčace slunko ligotalo. — Šak on pridze nazad!

Vicežstvo vov Šňini a zemplinska bitka.

Pred Ladomirom, Malim Kolom a Šňinu ňemali času moskale še na dluho usalašic, hoc ai na zos šnihom zakritim zamarznutim poľu sebe prikopi vikopali, ba i pohuroh pokrite buľi, našo kanonire skoro jih stamadz viplašeli.

Preči v Šňini dze elegantňe še čuli moskaľe a jih officire baron Fisher v jeho vecej storočnej rezidencii vekše povstaňe probovali a za tri dni trimala bitka, chtora preči zatim rusoh pricisla nazad reterirovac. — Gróf Attems feldmaršal v noci rozkazal napadnuc ňepraceľa, kanoňire kolo polnoci započali striľbu, granati a šrapneli jak hrad padali do Šňini nad moskaľskim taborom.

Mocno cmave noc bula, ľem na zos šnihom zakritim poľu bulo vidno z balamucenih moskaľoh hore dolu litac. — Do ňezapomnuc pokazani obraz bul to v cmavej noci.

Naraz červene z ohňom napulňene zostalo podňebe, vo valaľe esče ostatňe kolibi paľeli moskaľe, aľe totu ňerozmišlenu robotu draho zaplaceli moskaľe, bo mušeli ucekac. — Šrapneli v tim ucekaňu hňed každeho dzešateho moskaľa pozabijaľi aľebo češko poraňeli. — Jeden na druhim ľeželi raňene a zabite ruske vojaci, medzi ňima i jedneho oberšta mertvolu našli.

Po nočnej vojne smutna robota nasledovala, pohreb zpadnutih vojakoh dušne spaseňe. Paradne vojsko a oficire okolo hrabu postavaľi, žalosne pohnuce bulo vidzec na tvari vojakoh, ked oberšta spuščaľi do hrobu našo vojaci a oficire "habt acht" staľi za ten čas, niž jeho hrob ňezasipaľi.

Dva veľke a jeden mali hrob budze rozpravjac potomkom na vhodze do koscela v zemplinskej Šňini za dluhe časi, že jak zvicežeľi našo vojaci nad o veľo vekšim počce bivajucim ňepraceľovi. Hrobi potem z jedlovima konarami okrašňeľi. Moskaľe potom jak roztrašene vrabľe sem i tam ucekaľi ku galicijskim užinom.

o

ROBOTA MOSKAL'OH.

Moskaľe do zalohu vžaľi zos Vidraňa (Zemplinska stoľica) predstaveneho štacionu ai plebana. —

Rusi, počas vtrepaňa še do uherskej krajini najbaržej Lupkov, Vidraň a Mezilaborcov zpustošeľi. — Jak oznamuju, že moskaľe zahaceľi tunel v Lupkove, vitarhaľi šini, vagoni na falatki potrepaľi. — Potrepaľi mezilaborski a vidraňski štacion.

Hto mohol, ta zucekal. — Vidraňski štacionšef už na poslednim vlaku chcel zucekac, ked moskaľe ku Vidraňu še bľižili.

Na ostatňi vlak posadzel svoju ženu, dzeci ai co najpotrebňejše veci, vechtara zo štacionu i jeho familiju, postavku pľebana i troh robotňikoh.

Prez Mezilabore až po Izbugyaradvaň mohľi dojsc, daľej ňe i z tamac mušeľi še nazad vracic do Mezilaborca. — Stadzi už ňebulo času aňi draha ňihdej ucekac. — Moskaľe ulapeľi jih v Mezilaborcu a všickih zo sebu vžaľi na hlavnu vojensku štaciu. Pomedzi všeckih štacionšefa ženu šľebodňe puščiľi — o všickim potem nasledovňe rozpravala: —

Moj muž ai druhe famiľie z Vidraňa na ostatňim cugu ucekaľi. Cmava noc bula. — Zo všickeho trapeňa, co zme za ten čas prežiľi, tvardo zme zaspaľi. — Už hňedka po ludňe bulo, ked zme še na to prebudzeľi, že cug mocno še strasol a potem stanul. — Moj muž popatrel prez oblak a preľeknuto skričel: ta jak, ešče ľem vše zme pri Laborcu!? To ňemože bic. — Zešol dolu a o paru minut vžal še vracel a povedal, že v Izbugyiarvaňu štreka je zopsuta a tak nazad sme mušeľi še vracic do Mezilaborcu.

Na totu odpovic všicke zme še zarmuceľi. Zme še vraceľi do vagonu, kdze kedz budze potrebno, ta i za paru tižňe možeme tu zostac. Za forpostami vecej ruskeho vojska še ukazovalo. Naturalňe jih perša robota bula na štacioňe še porozhľadac. Mi už veaľe po domašňe še čuľi vov vagonoh, ba i do bešedi zme še puščeľi na štacione zoz ruskima vojakami. Poštarka, poňevač už nam hľeb vihadzal, hľeba pitala od moskaľoh. Na treci dzeň jeden visokej rangi oficir prišol na štacion, skerz pľebana a poštarki, bo znaľi po ruski vipitali še nas všicko, potim nas osloveľi, žebi zme vžaľi zosebu co najpotrebňejše, a že nas beru na hlavnu vojensku stanicu.

Uspokojeľi nas, že ňič še nam ňestaňe bo moskaľe ňehnevaju še na uhroh, ľem zato bojuju proci nam, že zme še spojeľi z jih najvekšim ňepraceľom, z ňemcom i austriakom. Všicke oficire obzvlašňe dobre še spravovaľi, ľem dzive kozaci ubľižovaľi obivateľoh, najbaržej ženi a dzivki, a v pijatiki i v kradeži maľi najľepšu radosc. Pitaľi še o najbližših valaloh, aľe o bľižših vekših mestoh aňi slovo ňespomňeľi. O Budapeštu a o Viedňu še najvecej interesovaľi. Medzi druhim še pitaľi, že či dopravdi zme vihnaľi šerboh z Budapeštu? Mojeho muža vecej razi oslovel general, htori najvišši bul medzi všickima, žebi moj muž daľej provadzel službu na štacione. Aľe moj muž všicko odoprel.

General mu veľku placu ai dobre vitrimaňe i osobni dohodek obecal. Perši raz ho pital a potem ho šiľel a jak s tim už ňe-

mohol ňič došahnuc, oznamel mu, že jak zajateho zosebu ho vežňe.

Jak už spozorovaľi moskaľe, že dlukši kolo Laborca še zotrimovac ňemožu, povedzeľi, že mojeho muža, pľebana i troh robotňikoh zo sebu vežňu, poštarka ňeznam dze še stracela, ľem mňe še daľi i dzecom od mojeho muža od proščic. Potem še vipitovaľi, dze židzi bivaju, bo tam najvecej kradľi a trepaľi.

Co še z mojim mužom, z pľebanom a z poštarku stalo, do teraz ňeznam, ľem mňe puščeľi, pokladľi mojo veci, dzeci i mňe na jeden voz a do najbližšeho valalu odšikovaľi. —

HUŠI JAK PATROL.

Rimanskemu Kapitoliumu chirešne huši teraz nasledovňikoch dostaľi v Belgiume. Pri Pervyse mesce, tam, kdze na tri kilometre širki voda všicko zapľinula, stoji jeden samotni kaštiľ, chtori veľki štrategični viznam ma, ľebo z teho kaštiľa calkom dobre može pochibi ňepraceľa pozorovac. Ten kaštiľ je teraz vlastnosc ňemcoh a ačprave muri granati calkom rozrucaľi, ňemci še v pivňicoch dobre usalašiľi. Belgičaňi vecejrazi chceľi nočnim attakom ten kaštil nazad odebrac, aľe v tim jich vše huši prekažiľi. Na dvore kaštiľa ňemci totižto cali huf hušoh karmja, aľe hoc jak bi jim dobre pečena hušecina šmakovala, vidaľi rozkaz, že huši sanovac treba, bo oňi s veľikim jich gagaňom vše znača, ked ňepraceľ še ku kaštiľu bľiži, a tak oňi jak patrul, ňemcom veľku a važnu službu robja.

RAŇENE V KOSCEL'E.

Vo vojňe v Karpatoh jeden čas vecej raňenich priňešľi do Sztropkova. Tu ňenašli pre ňich prihodneho a komotňejšeho mesca. Temu ešči najľepši zaotpovedzel koscel, tehda tam priňešľi chorich.

Z koscela všicke lavki povinašaľi a na kameňe slami natrasľi a tu položiľi chorich, okolo 700 jich bulo.

. Každi chori mal dajaku žadosc. Jeden še spovedac chcel, bo bars slabi bul, druhemu ľist pisac trebalo, trecemu papir, ceruzu a co inše trebalo.

Zaisce počudovaňa hodna vec je, jak znaju umrec naše vojaci. Bul medzi ňima jeden bars intelligentni eugsfirer, z Peštu valušni kertis. Šrapnell mu ruku poraňil a i on tiž tu ľežel. Bars ho rušiľi slova cešuceho regimentspatra a často mu obecoval, že ked še do Peštu vraci, z povdzečnosci mu krasnu bukretu pošľe. Jeden večar rana mu brant dostala a na druhe rano še krašňe vispovedal. Po spovedzi še od kňaza šumňe odproščil, oddal mu jednu fotografiu s tu prosbu, abi ju žeňe jeho poslal, a bez ponosu o paru minuti na veki oči zavrel.

Vobec skoro pri každemu umirajucemu tak herdinski cit može spozorovac.

---o---

CO HUTORI JEDEN JAPONSKI GENERAL' O UHERSKIH HONVÉDOH?

Od 5 mešacoch vojuje zos moskaľskima regimentami na poľskim bojisku Ola japonski kanoňirski generaľ, chtori vov russko-japonskej vojňe vov mukdenskej bitke prehrožňe zbil moskaľske regimenti. Visľaňec stockholmskich novinoch na bojisku za dluk ši čas bešedoval zos Ola generaľom, chtori medzi druhima i toto hutorel švedskemu novinki spisateľovi:

— Vojna ešče najvecej za rok može trimac, ja aľe mocno ufam, že jarne perše boje už zos sebu doňešu i visľedek.

Ked o procivňikoch moskaľskeho vojska bula reč, Ola generaľ, chtori na russko-pol'skim bojisku vecejraz stal procivko naših honvedoh, nasledovňe hutorel:

— Znaju, že ja som ňe perširaz vov vojňe, a že už som i proci mocnich ňepraceľoch stal, tak tehdi v timto ohľedze ňečekal som prekvapeňe. **Predcaj prinešľi mi ho uherske honvedzi, od chtorich vibornejšich vojakoch ešče som ňikdaj ňevidzel na švece.** Našo vojaci še prehrozňe boja od šturmoch uherskich honvedoh a zos slušnej pričini. Mi sme vojaci a prinucene sme i čnosce ňepraceľa uznac.

---o---

PRI HOTARU.

Od Poľskej pohanski viter fuči. Ešči i huri stukaju. Chtoška resko skrikňe, jak bi truba zavzňela:

Chlapci! Doraz na žem drahej vlasci stupime!

Hurra! Ňej žije Uherska krajina!

Solzi bi kapkaľi, aľe primaržňu ku koščalovatim tvarom. Segedinske hlapci prehadzaju prez hotar. Za dvacecštiri dňi dzeň a noc, aľe z tamtej strani chotara. Tu najvecej moskaľe začaľi z bajonetami šturmu. Konečňe generaľ na čelo jedneho skridla sta nul a v noci na tricec kroki pribľižili še ku ňepraceľskim verchom. V hustej molhe človek oproci človeka bojoval. Zvicežiľi sme. Teraz — konečňe! — skruca še z Galicii do Karpatoh: na uhersku žem. Bez slova maširuju za isti čas, jak richle jeden infanterist s radoscu vikrikňe:

— Tu je hotar!

Sem i tu vikrikňu, a hlasi su tak čudne, jak kedbi moc z druheho šveta jich na skrira. Inakši všadzi ňerušeno. L'em jak kedbi ňeživa socha še rušila: socha Pannej Marii!

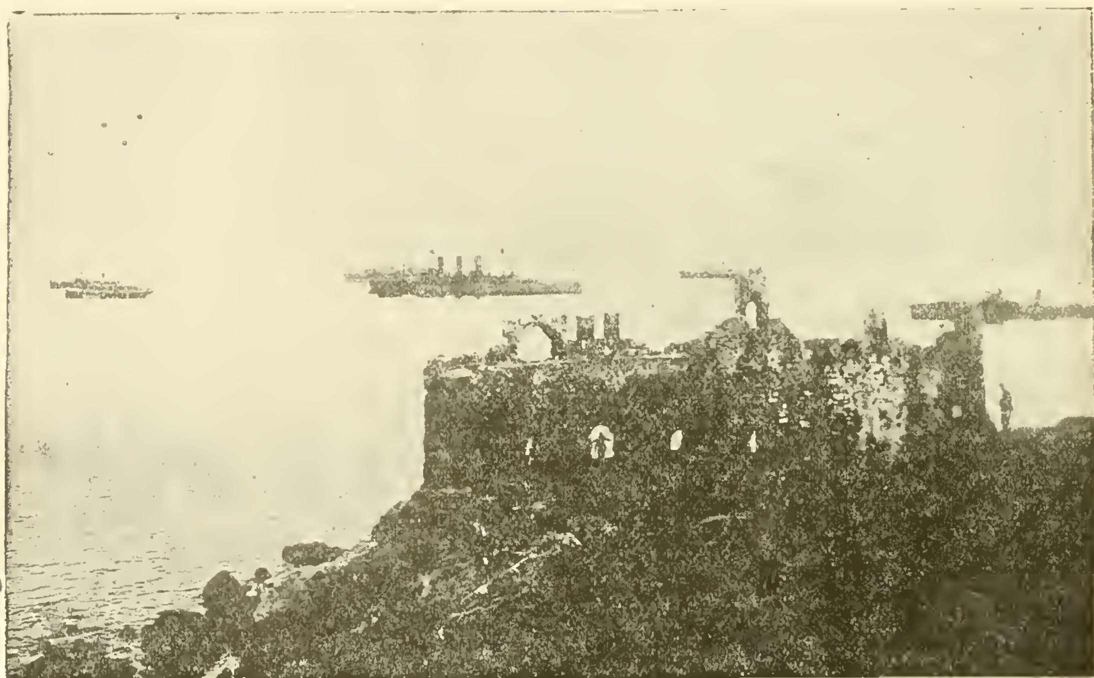
— I ju orabovaľi. Pannu Mariu!

— L'ehnuc a spac!

— O moj bože! Nemožem ja teraz spac.

Medzi horima jest jeden mali honved, chtoreho v dekungu ňestačiľi ohraňovac: židziku, daj pozor na nos, bo ked ho visterčiš, všicke kuľe ho trafja. A mali honved še vidrape, šedňe sebe a s veľiku uctu a dojimavim zahruženom patri na Pannu Mariu, potim ulapi še za perši, zejme šumňe striberni viceżni metaľ, vopred še caha a tam ku holim nohom sochi zloži ho.

Druhe vojaci to spatruju. Potim jeden za druhim zejmu z peršoh metaľe a na sohu

Rozštriľana turecka pevnosc v Dardanelloh.

dla porvala a ňesla po hurooch, prez veľke huri daľej:

— Uherska krajina! Požehnana, draha uherska žem!

V daľekosci jakiška valal. Tak še zda, že už zhorel. I tureň koscela už na bok stoji. Tam moskaľe bitangovaľi.

Dojdu do valala. Tam už husare a pechota občekuje: našu patruľ. Najdze še sem tam jeden dom, do chtoreho še utuľic možu. I koscel zabridziľi, raňene tam spočivaju. Koscelek viraboваľi. Švički na rozburanim oltaru ešči hora. Na druhim mescu fakli hopripňu a pobošk aju nohu Pannej Marii. A tak priehadzaju i druhe, všicke, starhaju s peršoh metaľe a hľe, v žari švičkoh vicežne metaľe vojakoh še skveju zaredom na sohi Pannej Marii . . .

———o———

VŠADZI ODUŠEVŇENE.

Z calej krajini s oduševňenoscu idu do vojni všicke narodi bez viminki jazika. Na priklad turčanske a trenčanske slovjaci s tima krasnima slovami lapaju zbroj do ruki: —

"Chto bi chcel rozlučic to, co sam naš Boh spojil dovjedna? Našo šerdco, naš umi šel', naša tišicročna pozostalose, naša duverna oddanose ku slavnej dinastii a milose ku našej spoločnej vlasti to nam rozkazuju, že bi sme še odhiľiľi od tich zasadoh, co našo predkove dakedi hlašiľi. Zo ščedreho šerca pitame Pana Boha, žebi našo zbroje premohli ňepraceľa. Na to še budzeme ušilovac hoc i s ostatňu kapku našej kervi, hoc i s ostatňim majetkom našim!"

———•———

HERDINA VOJENSKI FARAR.

Desider Dzurany evangelicki farar zos Cserepešu, gemerskej stoľici, jak vojenski farar zapulňel svojo šľahetne povinnosce, jak vojenski farar na bojisku a po rozmajitih špitaľoh.

Nedavno jedneho vov tifusu cerpjaceho vojaka obvešeľoval v ufnosci viri a bľizko ku jeho ustoh še shiľel, žebi ho mohol ľepši visluhac, co hce odkazac do domu svojej rodziňe. Od umirajuceho vojaka i on dostal tifus, odteho ňebezpečňe hori zostal, tak mišľeli, že še veccej ňevizdravi. Posledňe dňi še mu poľepšelo a na paru tižňe bul puščeni do domu ku svojej rodziňe, žebi še upelňe vizdravel a potim nazad še vracel na poľo vojini. —

———o———

DACO O NAS SLOVJAKOH.

Verejna minka, ktora še počas švetovej vojni o Slovjakoh otvorela, je prajna. Uherske občani slovenskej macerinskej reči, verňe, svedomite a oddane s oduševnenom polňa svojo povinosce. Toto dokazuje osvedčeňe vojenskih vodcoh, ktore bezprostredňe maju priležitose presvedčic še o herdinskim a sebeobetavim hovaňu še slovenskih vojakoh na bojisku, dokazuje to osvedčeňe a pohvala vodcovskih kruhoh. Že jaka verejna minka utvorela še o uherskih Slovjakoh v cudzozemsku, nato pokazuje članek videňskeho časopisu "Reichspost"-u, ktori nasledovne piše: —

"Slovjaci Uherske i v terajšej švetovej vojni krasnima dokazami vidavaju švedectvo o svojej herdinskosci a laski ku vlasci.

Stolice Hornouherske, v ktorih bivaju same Slovjaci, jak je to znamo, leža v bezpostrednej blizkosci bojiska, čeho šicke nasledki znašac muša v ňemalej miri. Z času na čas daktore, ked ai z malej častki tihto krajoh zaplavuju Rusi, tamejši ľud veľo razi citic muši hruzu terajšej vojni. Ku temu ešči vekšu častku raňenih v bitkoh priňešenih na tamejših hranicoh, opatruju v špitaľoh postavenih a utrimovanih obetavoscu horno-vernih Slovjakoh.

To dokumentuje hliboko dojimavim spu sobom dobro serdečnose a cit polňena povinnosci tamejšeho ľudu. Z každej medzi hurami ležacej dzedzini jednostajňe prihadzaju hudobne ženi, na hribtoh prinašaju zajdi rozličnih milodaroh pre raňenih. Duhovne a učiteľe zradzeli zvlasnu pomocnu akciu, po vlakoh pošilaju vozi a tak zbiraju milodari pre raňenih. Po calih Horňakoh z dobročinnoscu zaobiraju še paňe šickih tredoh společnosci. Na polu dobroserdečnosci šicke podavaju sebe braterske ruki. Ked tišice uceckancoh z Haliči prišli do krajoh Hornouherska, hudobni ľud i tih laskave prijal a živel. Liptovski Sv. Mikulaš, mestečko zo štiritišic obivateľmi, v jeden dzeň z jedženom zaopatrel'i a usalašel veccej jak 10 tišic uceckancoh.

Slovjaci slavnostne viznačeli še ai na bojisku. Prešporski 72. regiment pod veliteľom Wossala veľku herdinskoscu bojoval pri Rudniku. Ten regement dostal ňemeňej jak 117 viznačeňe. Podobne viznačel še i kaž di oddzeľ pjateho vojenskeho zboru prešporskeho, ku ktoremu patra Slovjaci zapadnih krajoh.

Co ale Borevič vstave bul prevesc so Slovjakmi 6-ho vojenskeho sboru severnih krajoh to ohňovima ľiterami na veki poznačene budze v dejepise Uhersku. Slovjaci podobňe viznačeli še ai jak honvedi, medziňima zvlaštňe 15 (trečanski), 13 (prešporski,)— ktori do teraz už 40 viznačeňe obšahol, — znak to najviššeho uznaňa herdinskosci a zmužilosci slovenskih honvidoh. Že veľka častka obrancoh Przemyšľu pozostavala zo slovenskih landšturmistoh, to je všeobecne znamo. Z vekšej častki gazdovskeho stavu pohadzajuce slovenske vojaci su ňepremoziteľne. —

Do attaku ňepuščaju še z taku ohňivoscu, jak mad'arske vojaci, jih zmužiloscu,— prisnu oddanoscu ku službe viňikaju ňe ľem

pri offensive, aľe svojim karakterom viborne konaju ai pri defensive.

Najvekšu pohvalu človeka tak v sukromnim, jak vov verejnim živoce je, ked o ňim povedza, že verňe svedomite polňi svojo povinnosci. Dvojnasobňe pada na vahu taka pohvala ňeškajših čežkih časoh, ked teľo a take važne zaujami su na kocku stavene. Každi smerodajni faktor vidava švedectvo, že uherske Slovjaci obstoja na svojim mesce, že v polňeňu svojih vlasceneckih povinnoscih či na bojisku, či doma nezaostanu za druhima. Tota pohvala ešči vecej povzbudzi nas slovenski ľud, žebi sebe svojo stare dobre meno novima čestnima skutkami zabezpečel.

Z teho članku vidzime, že našo Slovjaci vzdor všeľijakim vlascizradnim huckaňom verne su svojej vlasci a polňa svojo vlasceneeke povinosci tak na bojisku, jak ai doma. — Tutejše vlascizradne novinare aľe zato ustavične bura a do šveta trubja svojim čitateľom, že Slovjaci moskaľsku šlebodu hcu. Pavda to ľem tu v Ameriki robja, dze najdze še narod, ktori jih hatľaňinom veri a da še od ňih za nos vodzic. — Každi vlascizradca do teraz svoj trest ňeobešol, tak ai tutejših vlascizradcoh to ňemiňe. — Görgey general v 48-tim tiž zapredal Uhersku vlase moskaľovi. Po vojne odmenu išol pitac od bat'uška ruskeho Cara. A co dostal? Bat'uško zdvorlive mu povedal; že on na "vlasci zradcoh" ňema potrebu. Ked on hotovi bul svoju vlasc zapredac, svoju prišahu ňezotrimac a za mizerne peňeži še odkupic dac, taki človek, aňi jemu bi ňe bul verni i jeho bi časom zapredal: — von z nim — ňedostal ňič.

To budze odplata i tutejšim vlascizradcom. Tim to storaz horši budze, bo tu v šľebodnej republiki presvedča še občani, že vlascizradcove ňe su dobre občani aňi tej krajini, dze teraz šledobu uživaju. Presvedča še, že su to ľem "fakere," ktorim ňe blahobit narodu na šercu ľeži, ľem peňeži. Presvedča še, že totu vernosc, ktoru tu prišahali, tak samo zradne zapredaju, jak to zapredali svojej rodnej žemi.

Rezervišti v Šarišskej po preoblečeni idu do vojni.

Krajani! Slovjaci! V starim kraju vašo braca verňe bojuju, herdinski še trimaju na bojiskoh. Nenašol še do teraz medzi ňima ani jeden zradca, preto i vi ňedajce še zvesc tutejšim psohlavcom vlascizradcom, ňeverce ih gebuľinom, ňedavajce na dzejake zbirki "Lii" a ine kollekti, ktore od vas na ciľ pre raňenih pitaju. Nedaju oňi z tih zbirkoh vašej rodzini, aňi ešči i temu jih vernemu mos-

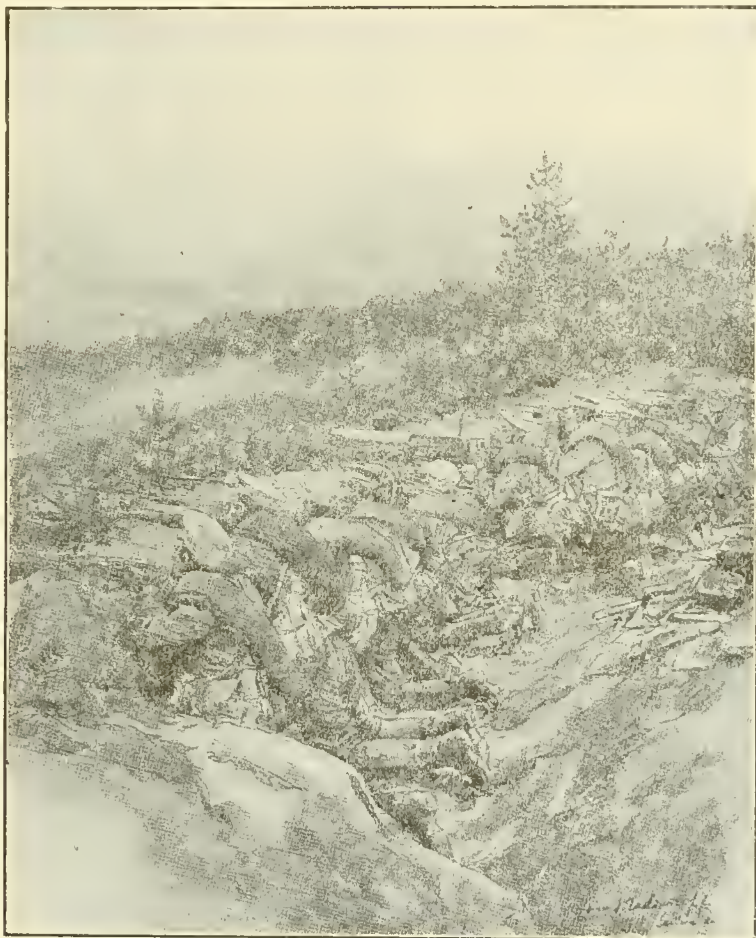
kaľovi še neujdze nič zteho. Dzejake humbugarske memorandi vidavaju, ktore žaden hasen vam ňepriňešu, ktore ľem plane meno Vam pred Amerikanmi zrobja. Za vlasci zradcoh vas predstavja pred tutejšima občanmi. — Pitaj še dze daľi tote 18 tišic dollare, co od robotneho ľudu na raňenih v starim kraju bidu cerpjacih pozbirali? Už pľivaju. Že "ved" až po vojňe pošlu do kraju Po vojňe ňebudze aňi hiru ani dudu tim peňežom. Daju vam rahunki, že "memorandumi" vidali a to jih stalo peňeži. Dobre cigare a šampanske budze še za tote peňeži pic, co ti mili slovjakoh česko zarobel a obetoval ši pre svojih. Preto ňedaj ani centa vecej, ked ce pre Boha budu pitac, ňever jim ked ci sto memorandumi budu ukazovac, ňemaš ti z teho žaden hasen, ľem vodcove, ktore su za pisaňe a vidavaňe tih memorandumoh dobre a masno placene.

——

CO REČUJU JAREMBINČAŇI.

—

Znamo je, že chlopske obivateľe obci Jarembina (Berkenyed) jak drutare i vov Serbii, svoj chľib vihľedavaju. Teraz, ked tam vojna stala vraceľi še domu a to rozpravjaju, že serbski narod je zos vladu bars ňespokojni a s radoscu bi rad bul našim poddanim, ľem bi ňebul prinuceni še teľo trapic a sužovac s ňedostatkom, a abi jich majetek a život bezpečňim bul. Nenavidza vojsko chtore jich ľem vižira a jak s hovedami zaobchadza. Nenavidza predstavenstvo, chtore jim krev cica a na jich ňedostatku jim pomose ňezna. Nenavidza i kraľa a jeho familiju, bo dobre znaju, že jich nadhera glupa a nemravnosc zňivočela krajinu. Zaisce vernu pravdu zjevuju te skušene ľudze, o chtorich pevne bic možeme, že to, co še tam okolo ňich vedlo, dobre spozoruju.

Napad moskaľoh v Karpatoh.

OSUD HERDINA.

Švarni šuhaj, bistri vojak,
Šol do boju vešelo...
Otcec, matka plaču zaňim,
Smutňe patra na ňeho.

U sušedoh za zahradku,
Plače jedno dzivčatko,
Zohabil ju švarni šuhaj,
Zarmucil jej serdečko...

Tam na vojňe tuňi život,
Tišic kuľe nad hlavu
Suhajkovi, herdinovi
Strašňe vokol piskaju.

Hej na vojňe život tuňi,
Krev potokom še ľeje...
Šuhaj švarni už je mertvi,
Ne zna co še tam dzeje.

Otče, matko ňenarikaj!
Vaš sin za vlast bojoval.
Švarne dzivče ňe lam ruki,
Za vas še obetoval...

ODMENA POL'AKOM.

Užeme caleho Ruskeho Poľska je v rukoh vičežnih spojencoh Rakusko-Uherska.— Ale na hranicoh ešči dudňa kanoni, ešči trime kervavi boj. Vojska spojencoh braňa teraz hranice Ruskeho Poľska pred napadami moskaľoh. A braňa jih spolu s Poľakmi, ktore hňed na počatku švetovej vojni utvoreli poľske legie, žebi za šlebodni vivin Poľska bojovali pri boku Rakusko-uhersko. Čislo legionov vzrastlo po vičežstvoh na ruskopoľ skim užemi, lebo vtedi Poľaci stali sebe pod rakusko-uherske zastavi. Na bojisku hceli zi skac zasluhi o ošľebodzene Poľska.

Ešči dudňa kanoni, kerv čece na bojisku ale Poľaci už dostali peršu odmenu. Vo Varšave, v ňekdajšim hlavnim mesce kraľovstva poľskeho otvorena bula poľska universita.

Otvoreňe visokej školi je vše viznamnu udalosc, lebo taketo školi višej vzdelanosci ma velki kulturni učinek. O keľo vekši viznamnosc ma otvorene varšavskej universiti. V poľskih šercoh obnovja še pamjatki davnih slavnih časoh, ked Poľsko žilo svoju najslavnejšu dobu. Vtedi bula Varšavska universita mocne bašt'u narodneho viviňu. — Ale nastali kriticke časi. Stalu politiku moskaľoh bulo, abi Poľakoh odnarodnili. — Moskaľska reč dominovala v Ruskim Poľsku, poľska reč bula ľem cerpena.

Z poľskej universiti vo Varšave stala še moskaľska universita. A tak prave bulo to i z druhima nižšima školami. Tak to trimalo višej sto rokoh, ba položeňe z horšovalo še z roka na rok. Polaci v Ruskim Poľsku ňe upuščeli še calkom nadzeji na lepši obrat, aľe na taki to rihli obrat ňemišleli, že še mladeži spolňi jedna z jih narodnih požadavkoh, otvorena poľskej universiti vo Varšave ešči pred skončeňom švetovej vojni.

Od padu kraľovstva poľskeho mali poľaci dva universiti a to v Haliči krakovsku a lembergsku universitu. Ale tote universiti naščivovali ľem študujuca mladež z Haliči; ruske kruhi krivim okom patreli na studentoh z Ruskeho Poľska, ktore bi buli hceli poľsku universitu naščivovac. L'ebo moskaľom išlo calkom o odnarodňene Poľakoh. A to je nam šickom znamo, že še universitna mladež za narodne ideale najvecej oduševňuje. —

Jeden vojak, ktori dluhi čas bul v Ruskim Poľsku rozpovedal, jak postupne pokračuje moskaľ s odnarodňovanom Poľakoh. V Ruskim Poľsku už ňe špivaju poľsku narodnu hymnu, už ľem melodiu znaju. Jaki je to veľki obrat, že Polaci hlašac možu svojo narodne povedome. Veľo viznamnu udalosc pre narod polski je otvoreňe varšavskej poľskej universiti. Aľe je toto ai dokazom veľkeho kulturneho citu Nemcoh.

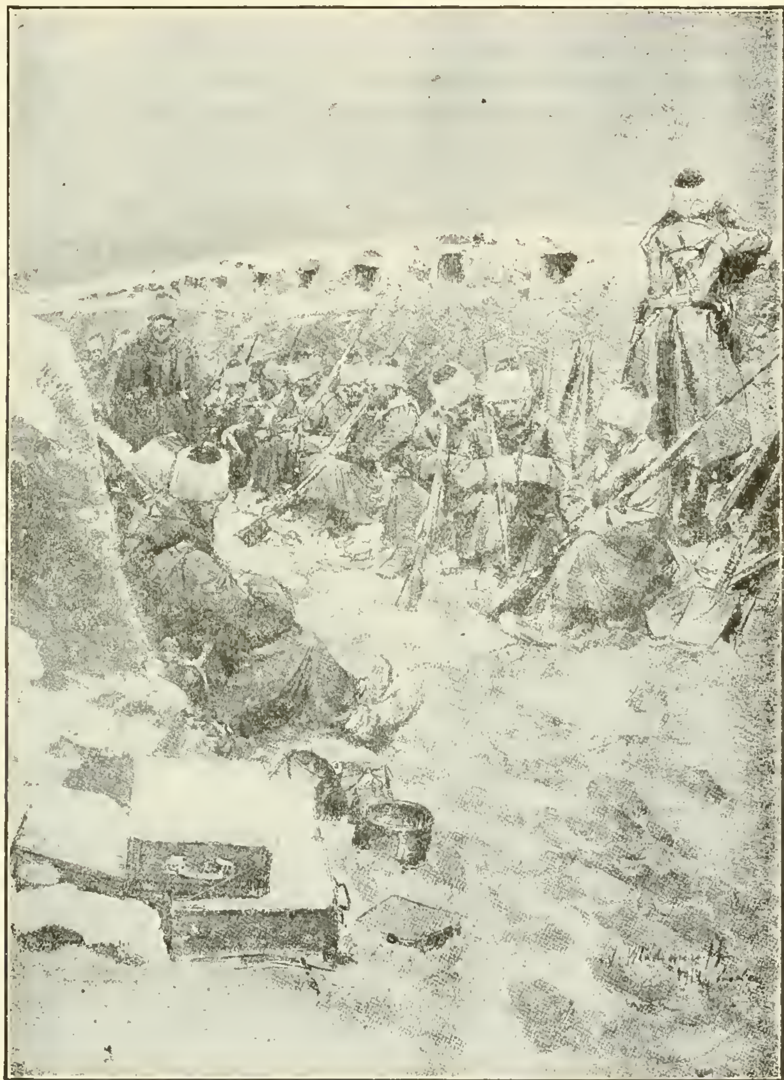
Brani visokej školi, ktore je ohňiščom vedi a umeňa ňej su ňet zavrene ani v tim českim čase, ked čeče krev potokami. Narod poľski, ktori nasledkom velkih švetovih udaloscih stupel teraz na drahu lepšej blažeňejšej buducnosti, potrebuje učenih mužoh, narodnim citom odušev'ňenih vodcoh, ktore su povolane radzic a spravovac verejni život.

Taku mladež ma vihovac otvorena poľska universita. Russke proffesore opuščeli katedri varšavskej visokej školi, jih mesta zaujali poľske učenci. Z ruskej visokej školi stala še nazad poľska univerzita. Timto

spolňena je veľka tužba poľskeho naroda. Tote poľske legionare, ktore za narodni vivin a ňeodvislosc svojej zbraň ulapeli, dostali peršu odmenu za prežite utrapi. A uskutočňilo še v nih povedome, že ešči Polska ňezginula.

———o———

Jozeť Veselski, zo šarišskej, obdržal veľke vieežstvo od Najjasňejšeho kraľa tak bul viznačeni, že pri Homonna už jak lajtnant bojoval, kdze i raňeni zostal. Do Požoňu do špitala ho vžaľi, ztamadz aľe Frid'eš kňeža do svojej paloti ho dal preveze i s druhima officirami.

Odpočinek moskaľoh v Karpatoh.

O NAŠIH L'IPJANSKIH HERDINOH.

Huszovszky Nándor pochodni rachunkar ľipjanskeho orsaetva, reserve lajtnant pri 9-tim domobrannim regimente už i druhu hvizdečku dostal na gaľir prišitu, to jest za oberlajtnanta zostal vimenovani. Nej mu Pan Boh pomaha čim skorej i ku trecej hvizdečki! —

Reichsteadter Štefan, čižmarski majster z Hethāršu pri Tomasove na ľevej ruki bul pokaľičeni, ľežel z Znaim (Moravi) v špitaľu. Druhiraz na zapadnim bojisku do tej istej ruki dostal šrapnel. Piľňuju ho v Namburg (a Saale) v Nemecku.

Gold Aleks., driňi mladzenec z Hethāršu v Galicii čežko poraňeni na ruki do Prahy, v Čechách, do špitala še dostal.

Miko Márton Marcel dipl. učiteľ, sin Miko Jánoša (Michely) z Hethāršu pri Tomasove še bars viznačel. Officire jeho všicke spadľi, konečňe on kommando odebral a svojih ľudzi tak šmelo provadzil, že ai regimentsku zastavu od ňepraceľa nazad podmaňel i veľo moskaľoh zanjal. Za toto jeho provadzene dostal vel'ku zaszluhu.

—o—

KERVAVE KVETI.

— Smerc herdinskeho honvedmajora. — Na Karpatoh proci Rusom bojujucej vojne herdinsku šmercu zomrel Ločey honvedski major.

Na stopejdzešat, alebo dvasto metre da ľeko buli našo vojaci od ruskeho vojska. Bez prestaňa hvizdali nad hlavu naših vojakoh kuľe, aľe ňepraceľa nebulo vidno. Pan major tiž ležel v leňii pri svojih vojakoh. Naraz stracel cerpežlivosc viskočel z ľenii, stima slovami:

— Ejňe zatracene moskaľe, keľo vas jest na švece, ta dze do pekla sce še pokriľi? — takto skričel a počal na rusoh strilac, vtedi jedna moskaľska kuľka ho trafela a merťvi spadnul na žem.

— Najvekši hrob na švece. — Odkedi ľem švet je švetom taki velki hrob ešče nevikopali, jak ňedavno v Galiciji. Hrob je šesc i pol'stopi (fusi) široki, tak isce hliboki, aľe stiri miľe dluhi, — a ľeža v ňim 40,000 moskaľe, ňemci ai uhri.

— Šikovne ňemci. — Jeden belgicki oficir, dostal kuľku do ľeveho oka, jak z prikopi na ňemcoh strilal. Spadnul, aľe potem z veľku boľescu še pozbiral, stanul a tak oznamel svojemu lajtnantovi: "Pan komandant ja umrem. Ja už dosc mam s teho zabaviska. — Tote šikovňe ňemci ňepatra, že dze striľaju. —

— Herdinska rusinka. — Jak ruske koza ki še vtrepali do obci Kanora, beregskej stolici, skadzi všecke hlopi na tedi už poucekali. Kozaki v tej malej dzedzinki ľem za kratki čas še trimali, bo še doznali, že ňe daľeko valalu uherske vojsko leži. Poňevač aľe neznali, jak isc, oslovели jednu mladu rusinku menom Mariu Holuščak, žebi jih zaprovadzela, ku našemu vojsku, a tak hceli naših zo zadku napadnuc. Mária Holuščak, aľe ňe zrobela kozakom na dzeku, aľe jih našim vojakom do oči pri provadzala, dze našo kozakoh už čekali, a tak naňih naraz počali štrilac. Kozaki to zbačeľi že prišľi do klepca, mladu ženu porubaľi a sami poucekaľi. Mariu Holusčak potem našo vojaci pohovali.

Raňene našo vojaci v Zemplinskej.

PULNOCNI NOVINKAR

o

Do mojej hiži stupi herdin s podvjazanim ramenom. Tvar jeho je červenobarnasta, jak keho dobre viter viduje. Pohľed jeho je otvoreni, duverni. Mocno dovjedna zbije svo jo bokanče, a to je jeho pozdraveňe. Potim popušči dakus zos svojeho napnuteho trimaňa, a ľem vtedi zejme čapku.

— No, ňej šedňu sebe, pan herdin a ňej rozpravaju, že v jakej zaľežitosci prišľi ku mňe?

— Zos dozvoľeňom zaraz. Szemok Andras kapraľ som zos Hindenburgoveho regimentu. Jeden ľist som priňesol.

Niž som list odebral, pan kapraľ šednul a na cigaretku zakurel. Moja manželka a medzi tim jednu fľašku vina priňesla dnuka a dva pohare položela na stol. Zos uhrom sme maľi do roboti, ňech tehďa zna, že ho vdzečňe vidzime. Čerkľi sme a piľi. Moja manželka dohvarala še s ňim, a ja ľist prečital. L'ist jeden dobrovoľnik pisal z ňemeckeho mesta Breslau a sverel ho na poraňeneho Szemoka, abi ho tu priňesol. Vichabeno vichabice, ľist tak zňeje: ,

... Mi sme ten husarski regiment, chtori už od dlukšeho času spojeni s ňemcami bije še oproci russoh. Prez veľo ňedostatki a trapeňa sme prešľi, aľe ňesanujem, bo sme zazračňe interessantne veci vidzeľi. Nikda bi som ňebul verel, že moj zdajňe cichim še ukazujuci život take prekvapeňa budze pre mňe zotrimovac. Naš regiment na teľo diriguju na pravo, na ľevo, že dakedi vov calkom malih odzeľeňoh koname službu, calkom dovjedna spojene zos ňemeckima vojakami. Aňi pohop ňemaju o tim pan redaktor, že jaka braterska laska še vivinula medzi nami. Vov pravom smišľe slova na dlaňoh nas nošeľi, ai s ostatňim falatkom chľeba še rozdzeľeľi s nami. Ta ešče obivateľstvo! Premaširovaňe jedneho našeho švadronu v

Rezervisti v Šarišskej stolici hotove na vojnu

mesce Breslau ku opravdzivemu triumfnemu sprovodu še podobalo. Paru dňi sme še v mesce pretrimovali, a kasarňa kdze sme usalašene buľi opravdzive putňicke mesco bulo. —

Aľe inše chcem ja teraz porozpravac. Po vekših trapeňoh a bitkoh jeden transport vežňoh trebalo nam do Breslau sprovadzac. Medzi sprovadzačmi bul i ja s dvoma dobrovolnici kamaratami. Naš oberšt dozvoľel nam z tej priľežitosci, poňevač sme už bars donute buľi, a jeden z nas ai chori bul, abi sme jeden tidzeň ostaľi v Breslau odpočivac. Mi

dobrovoľnici do jedneho hotelu sme še usalašiľi, zruceľi sme britke a potarhane šati, prebľekľi sme še za opravdzivih dričnih dobrovoľnikoh, a to ňe do šiveho mundiru, aľe do červenich nohavicoh a do višnurovanej atili. Uridzeľi sme, že za jeden tidzen zaš mescicki život budzeme žic.

Jeden večar na jednim zabavanim mescu sme še zjaveľi, chtore vov jednej šumnej žimušnej zahradze bulo. Jak sme vstupiľi a na predek prišľi, abi sme bľizko pri muziki še nahadzajuccmu stolu usadomiľi, cale obecenstvo viskočelo, začaľi kľapkac a kričic, že ňech žiju husare! Odrazu ľem kapelmajster klopkal s paľičku a muzika začala Rákóczi marš hrac, htori pri veľkej ovacii obecenstva triraz trebalo opakovac. Mi sme še pravda vo veľkej ňepokojnosci nachadzaľi, a sme še ľem na pravo a ľevo ukľaňaľi. Jeden pan vistupel na stol a zos privitajucu reču privital nas. Daskeľa paňe kvitki oddaľi nam. Na to sme še i mi ošmeľili, jeden naš kamarat, obzvlaštni herdina a šikovni chlapec z dolnej žemi, viskočel na stol a zos mocnim hlasom tak kričel:

— Wir können nicht gut deutsch sprechen, aber gut ungarisch raufen, ja! (Mi ňezname dobre po ňemecki hutoric, aľe dobre bic še po uherski, hej!)

Nikda som dokladňejšu reč od tej ňečul. Množstvo v jednim okamžeňu na pľeca nas vžalo a okolo nas nošeľi. Potim nas pri jednim dluhim stoľe zložeľi a pitaľi nas, abi sme še pripojeľi ku tam šedzacej společnosci. Dobru štvere hodzini tervalo, niž še obecenstvo uspokojelo a na biňe še zaš predstavjaňe započalo. Zjavela še i jedna tlusta ženska, v jakimška čudnim obľečeňu, to uherske šedlacke šati ehceľi bic a odšpivala uherske. Obecenstvo zos ňezvičajnu larmu dalo viraz svojemu obľubeňu. Pozdňejši muzika hrala Kossuth-notu tiž medzi ňeobičajnim klapkaňom rukoch.

Po každim prednašaňu cali huf ľudzi prišol ku nam a še predstaviľi. Naš stol pulni bul zos šampaňirovima fľaškami, a vera sme pozorovac mušeľi, abi nas ňeopojeľi. O tim pravda, abi sme našu večeru abo vino viplaceľi, aňi reč ňemohla bic. Vecej offieire ai dobrovoľnici še pripojeľi ku nam, a o pol noci v společenstve tich sme ochabeľi zabavne mesco. Prešľi sme do jednej kaviarňi, kdze všicke hosce zos prijemnim pozdravom privitaľi nas. Pravda i tu nam ňedozvoľeľi placic. Behom teho tižďňa, niž sme še v Breslau pretrimovaľi, offieire vprovadzeľi nas do veľo stolovich společnoscoh, kdze veľo značne občaňi zaujaľi mesco, chtore nas zos obzvlaštnu zdvorlivoscu prijaľi. Dobre vispočivane vraceľi sme še ku našemu regimentu, da na pul vagona valušne všeľijake darunki sme ňešľi pre naših vojakoh. Poznamenam, že našo vojaci i na hodi dostaľi darunki od ňemcoh, a husarske chlapci z Jaskun okoľici zos tak krasnih dupľovanich brandenburgskich porcellanovich pipkoch kura, že ľem pasia jich patric....

To je z ľista na uverejňene suca častka. Dobrovoľnika Szemok Andráša ňezdobački dorvaľi, jak še domu vracal, a tak dostal še ku ľistu. Podzekoval som panu kapraľovi vdzečnosc, a tri koruni som mu chcel do ruki šturic, co aľe on zmachnucom odstraňel a tak hutorel:

— Pitam jich pan veľkomožni, ňe v tim stoji vec.

— Jak to rozumja, pan kapral?

— Tak pitam pekňe, že jedna vdzečnosc zasluži druhu vdzečnosc.

— Ani to ňerozumim, pan kapraľ.

— Tak pitam pekňe, že i ja chcem pitac na daco pana veľkomožneho.

— No čujme!

— Zos malo slovami možno odbavic. Sekesfehervarskeho regimentu majiteľom je Hindenburg, chirešni ňemecki generaľ. Jak ten chir še zjavel vov novinkoch, ľem raz dostal regiment z Budapeštu jeden zaramovani veľki, šumni Hindenburg-obraz, ku ňemu pripojeni jeden anonimni ľist od jednej budapeštčanskej paňi, chtora to pišc, že toten obrazek vojakom pošila, a ňe panom offieirom. Ta teraz som zato prišol hore zos Sekesfehervaru, žebi som nasledkom teho ľista, chtori som priňesol, pital pana veľkomožneho, abi vihľedali nam meno totej paňi, bo mi chceme podzekovac jej vdzečnosc. Mi zname, že pan veľkomožni je znami vov novinkoch, a to možu zrobic.

A ja v skutku vikonal prosbu dričnih vojakoh. A podarelo še mi doznac, že pošilateľka obrazka je ňichto druha, jak Hegyessi Karolyova, jedna viborna budapeščanska paňi, chtora v tim najdze svoju najvekšu ra-

dosc, ked svoju obširnu dobročinnosc pod taku prozretedeľnu furmu može ukric. Na električnej želežňici šedzela, ked dva Hindenburgh-vojakoch čula še dohvarac, htore to spominaľi, že na keľo bi žadaľi sebe vojaci jeden obrazek Hindenburga. Bars su pišnc na to, že jich regiment chirešneho vudci meno noši, aľe veľka škoda, že oňi vera ňeznaju, že majiteľ regimentu jaki človek je, jak vipatra jeho obrazek. Vojaci o inim aňi ňediškuruju, jak o tim. Dobrej duši paňej teľo dosc bulo, a sekesfehervárske vojaci po uplinucu dvoch tižďňoch vidzeľi jich skromnej žadosci vipelňeňe.

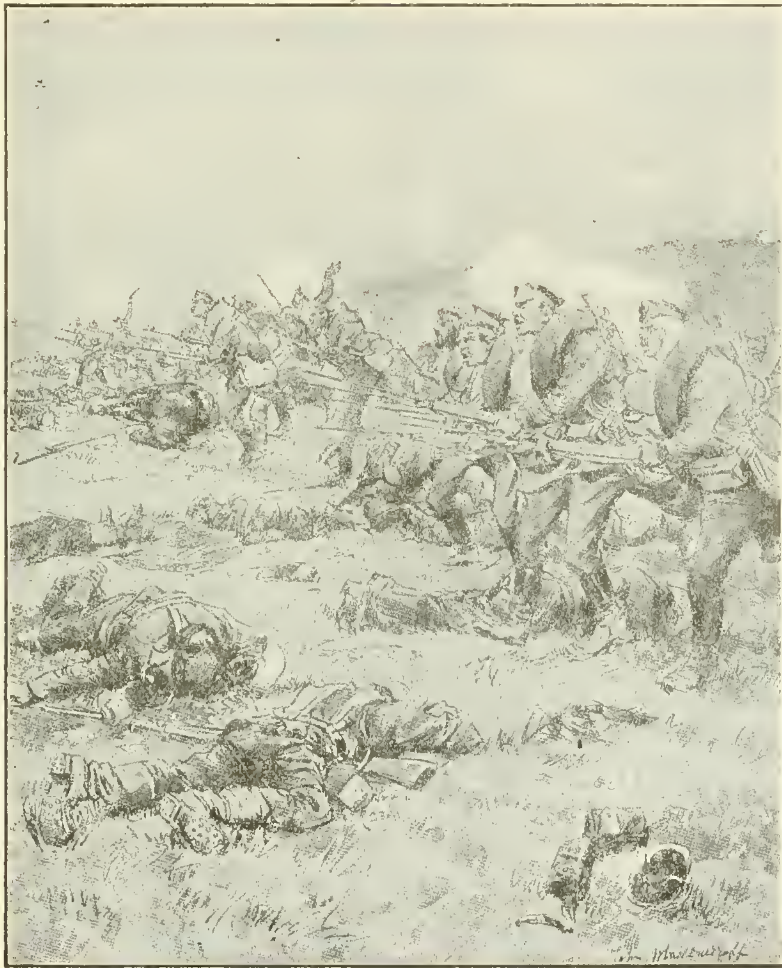
Panu Szemok Andrasovi na vedomosc som dal visledok mojeho skumaňa, a teraz sme už virovnane. Poňevač jeho vdzečnosc som podobňe vracel.

———o———

Preco bojujeme proci "Panslavizmu."

Znam, že každi znas je terajšej vojni siti, ale predsa hcem našim milim čitateľom o ňej paru šoriki napisac. Bivam dluhi čas v Spojenih Štatoh, aľe ešči vše je mi tota reč sladka co učela matka. A ktore zme še ai stali občanmi Spoj. Štatoh, od tih, Spojene Stati iba to žadaju, žebi zahovali zakoni Spojenih Štatoh a si jih uctiľi a ňe, žebi ne miloval svoj rodni kraj.

Mišlim, že každi človek od svojeho rodziska vzdaleni žije v nudzi a bidi, alebo v ščescu a hojnosci časom ale tajomňe zatuži po svojim rodnim kraju, a najme teraz, ked tam krivda prebiva a veľo solzi čeču. Nihto bi sebe ňebul mišlel, že nas tak smuti osud čeka, lebo zme vše tak mišleli, že za teraj-

Bajerske vojaci napadaju Rusov v Karpatoh

ših časoh vojnu skorej ľudski rozum rozhodne, tojest diplomaticke vijednavaňe. Ale buli zme prekvapene, ked zme še doznali, že rozum a schopnosc ľudska nebuli vstave vec uspokojive vijednac a tak bul primuceni ai naš narod za morom ulapic zbraň a teraz stoji skoro cela Europa v ohňu. Mi jak slovenske braca, šicko to co slovenski narod na bojisku obetuje, v šercu našim čujeme a zme ai presvedčene, že tote obeti darobne ňebudu, ľebo sebe nas narod na dlukši čas pokoj vidobije. Zname šicke Rakusko-Uhersko obvinuju jih ňepraceľe, že totu vojnu zapričiňeli, ked napadli Serbsko pre jeho mordarstvo. Každi z nas muši uznac, že uherska krajina ňebula ňigda žižňiva za falat cudzej zemi. jak je to u naših ňepraceľoh. ňepracele už bi ho buli davno spustošeli. Učene ľudze hutorja, že tota vojna ne je inše jak pokračovaňe balkanskej vojni. Druhe zaš hutorja, že ju zapričiňela francuzska pomstva, ruski panslavizmus, anglicka zavisc nemeckeho vivinu v obhodze a zvekšovaňa ňemeckeho valečneho lodstva. Pravdu maju šicke, ľebo šicke tote a druhe ine pričini su, pre ktore vojna vipukla.

Ale bečka bula napulňena z vibušnima člankami serajevska vražda bula ľem švabľikom, od ktoreho še vibušne članki lapeli. Aľe odpušc mili čitateľu. Miľel som še, šak som spomnul, že Anlicko zapričinilo vojnu svoju zaviscu atd. O ňe, vojna vipukla lem preto lebo bula Belgicka ňeutralita uražena, poňevač Anglicko je ohraňitekiňu malih na

Turecke hlapci vo vojňe.

Rozpamatajme še lem na rozteržitosci medzi Serbskom a Rakuskom z roku 1908-1909. Či še Uhersko ňeušilovalo pokoj utrimac a vojnu odvracic? A kedbi bulo cielo Rakus-Uhersko zaujac, lebo žňičic Serbsko, či ňe malo ku temu najľepšu priležitosc počas Balkanskej vojni, ked Serbia sameperše proci Turecku a potem ai proci Bulgarsku bojovalo. To je dobri znak, že Uhersko bolo odhodlane pokojne žic zo Serbiu, lemže mordarske Serbi ušilovali še Uhersko ustavičňe zňepokojovac. Na ostatku Rakušanoh ai naš narod prešla cerpezľivosc. Je pravda, že Uhersko bulo pripravene, ale ňe ku vojňe, ale proci vojni, lebo kebi ňebulo pripravene, rodoh Zme presvedčene, že belgicka ňeutralita ňestala aňi falatek papira, lebo v Bruselu našli uzavreňe smluvu medzi Anglickom Francuzskom a Belgickom, v ktorej zmluvi bulo určene, na ktorih mescoh v Belgicku budze postavene anglicke a francuzske vojsko proci Nemecku. Či teda belgicku ňeutralitu Anglicko a Francuzsko už davno ňe nahvaralo? Ale mili čitateľu ozdaj ši še ňeraz mohol presvedčic o tim, že v terajšim švece, ked dvojo daco robja to ňe je jedno. Anglicko je ohraňiteľku malih narodoh, ai majni, tak v Bursku alebo v Egpce a Indii. Som presvedčeni, že tote kraje bi nam znali šumne pisňički špivac o jih ohraneoh. Dalej

nas ubezpečuje Anglicko a Francuzsko, že bojuju za vzdelanosc a civilizáciu proci barbarstvu. Bulo bi lepši, ked bi taki humbug medzi štiroma murami vipovedali, cšči i to te bi še zato hanbeli. Jak to krasne vipadne: Za vzdelanosc bojovac a ku temu sebe dovedzu polodzivih Senegaloh nigroh a zauavov africkih a všelijakih čarnih dzivohov z calcho švcta proci rakusko-uhorskemu spojencovi a taki dzivoh, ked še vraci z bojiska, ma zavjazani venec okolo šiji z ušoh znim pozabijanih naših rodakoh ktorim odrezal na bojisku. Ma to na pamjatku šak on bojoval za vzdzelanosc. Americke muderci nas ale upozorneli, že Anglicko bojuje proci nemeckemu militarismu, ľebo ten je pre cali švet ňebezpečňi a prave teraz militarizmus ai v šamej ľšebodnej Ameriki zavadzaju. Ked som še nazdaval, že bi to mohla bic pravda, dočital som še, že Anglicko hce donucic každeho bojashopneho ku vojenskej službi prave tak, jak je to v Nemecku a Rakusko-Uhersku. Teda angličani bojujuci proci militarismu, muša podporovac militarismus, lebo jih vlada uznala militarizmus za potrebni ku anglickemu blahobitu.

Predstavme sebe ruski panslavizmus, ktori je ešči ai prisladzeni heslom "Šľeboda Slovanom". Ale pravdzive je ľem to, že šicke slovanske narodnosci musa še dostac pod ruskeho cara. Sameperše hcem dac znac, že Moskaľom ňigda ňeišlo o šľebodu slovanskih narodoh, jak to ai priklad Poľakoh a najnovše Serboh i Černohorcoh dokazuje.

Rusko malo dosc času ai pred vojnu ošľebodzic Polakoh, aľe jih v moskaľskim otroctve trimalo. A ked hcelo zabezpečic šľebodu Serbsku, to tiž ňe je pravda. Rusko ľem to hcelo, žebi še Serbi bili za Rusoh. Rusi navedli Serbov do vojni a obecali jim pomoc. O moskaľoh še vše pisalo, že su vstave kedi koľvek postavic do boja millioni ruskih vojakoh. Preco vtedi Rusko, ked hce zabezpečic Sersbku šľebodu, ňeposlalo z tih svojih millionoh hodzlem paru stotišic na po moc Serbom. Dakto bi povedal, že šak ešči može poslac. Kedi, ked už Serboh zos Serbska vihnali? Ňej psom trava rosňe, ked koň zdehnul. Nej pošila Rusko pomoc psom, ked je Serbsko spustošene. Skorej še ale može povedac, že Rusko hcelo žebi bulo Serbsko zňivočene, ľebo sebe mišli, že Serboh bez Serbskeho kraľa skorej dostaňe pod svoju mocu. A jak bi hcelo Rusko dostac pod svoju moc Serboh, tak bi hcelo dostac ai Slovjakoh pod svoju moc, obecajuc jim šľebodu jakej, že v Uhersku ňemaju. No ale preco ňeda Rusko šlebodu Litvinom, Ukrajincom, Poľakom s ktorima može samo rozhodovac? Co bi ale ziskane Slovjakoh pre Rusko znamenalo, to sebe možeme ľehko predstavic. Perše je, jak še zrovnava naša vira s rusku?

Baron Veigelsperg pripina viznamenanim husarom zasluženе križe.

Zname, že Rusi su ortodoksi a car je jih papežom. Katolikoh utlača, čeho najlepšim dokazom je Poľsko, ktore ukrutne cerpelo pod ruskim carom. A všadzi dze moskaľe v Galicii dajake mesto zaujali, katolickih kňežoh vihnali a na jih mesco dali moskaľskih popoh. A ked še lembergski grecko-katolicki arcibiskup grof Steptićki nechcel moskaľom podac, odvlekli ho do zaujaca. O tim žadne novini ňepišu, tak jak o belgickim kardinalovi ktoreho Nemci ňeposlali do derecinca a ma šlebodu bic katoľickim cirkevnim hodnostarom. A jak še zrovna naša reč z rusku? Mi pišeme z lacinskima ľiterami a kebi še mušeli Slovjaci učic vedľa rozkazu ruskeho cara, mušeli bi še nove ľiteri učic.

Jak je to z totu moskaľsku vzdelanoscu? Ked še pitace o tim anglickeho novinara, ten o tim ani rozpravjac ňechce, aľebo hňed obraci reč na inše. Lebo v Ruskus je tak jak bulo pred 50 rokmi. A z voľebnim pravom? Smutno, ľebo to bi še mušelo sameperše narodzic. Šak car sebe vimenuje svojih ministroh a vislanci muša lem to robic, co jim car rozkaže. Ked daktori ňeposluhňe, pošľu ho do Siberii. A teraz še pitajme samih sebe, či može bic ešči ai druhi narod tak utlačovani? A že ani ruski narod sam ňe je s tim spokojni, dokazal to z revoluciu po japanskej vojne, tak tiž ai to, že na tišice politickih zločincoh poslali do Sibirii

Anthony P. Szenko.

———o———

"TOTE CHLOPI."

Žila žena marnotratna,
Muža klamac vše obratna,
Teľo že muž dakdze vindze,
Už kmotrička ku ňej pridze;
Pridze ku šej i sušeda,
Slavna stoji tam bešeda:
"Jak som rada, že sme spolu!...
Šedňice ľem tu ku stolu!
Dobre, že moj muž preč išol,
Bars bi živi ňeprišol,
Mam ja už s ňim dose trapeňa,
Už som vcaľe oglupena.
To je korheľ, a ňe manžel,
Kedbi už raz čert ho vžac chcel!'
"Preco kmotra še hňevace!
Však vi krivdu tak ňemace,
Bo vaš hocľem do roboti,
Nemace s ňim žadnej psoti.
Aľe ten moj korheľ zlostni,
To je čudak ňemilostni.
Spiti pridze, jako šviňa,
Nebudze to z' psa slaňina,
Hev me štuha, tam me štuha,
Ja ho driľim až do mura,
Tak že na to vcaľe krasňe
Dolu tvaru na žem prašňe.
Ja še zľekňem, až me koľe,
Viľecim von ku stodoľe,
Šedňem sebe tam do kuta,
Pozor davam na huncuta
Ta moj stari ľem pul živi,
Tače še von jako dzivi.
Poohľada še po dvore,
Potom hľeda me v komore,
A jak ňikdze me ňenašol,
Zak pec sebe zdihac pošol."
"Ah! kmotrički mojo drahe!
Vi sce ešče veľmi blahe . . .
Co mišľice, ten moj stari...
(Žebi ňikdze ňemal pari!"
On vše ľem po karčme chodzel,
Ta mi spiti zlamal kudzeľ,
A jak bars bul nahňevani,
Trepal miski, harčki žbani..
Ja hňed berem žas paľicu,
A uderim ho po ľicu,
Aľe hňed som viskočila.
Žebi som še dajak skrila,
Viľecim von až pred dzvere,
Bo chto bitku vdzečňe bere?!
A moj huncut co urobi,
Ta do'žbanka ľeje vodi,
Po cichučki zamnu idze,
Čeka, kedi žena pridze,
Ja mišľela, že je dnuka.
Že me dakdze v chiži šuka.
Jak zakuknuc chcem do dvora,
Co že robi ta potvora?
Z poza mura von viskoči.
A mňe vodu šust do oči,
Ja na rati som volala,
Jak miš mokra som ostala.
Plačem, vzdiham, horekujem,
A na muža še žalujem,
Sušedki me všicke cěša,
A zlodžeja muža hreša,
Až konečňe noc nastala,
A vec še tak dokončela."

———o———

"L'EM PRAVDU"

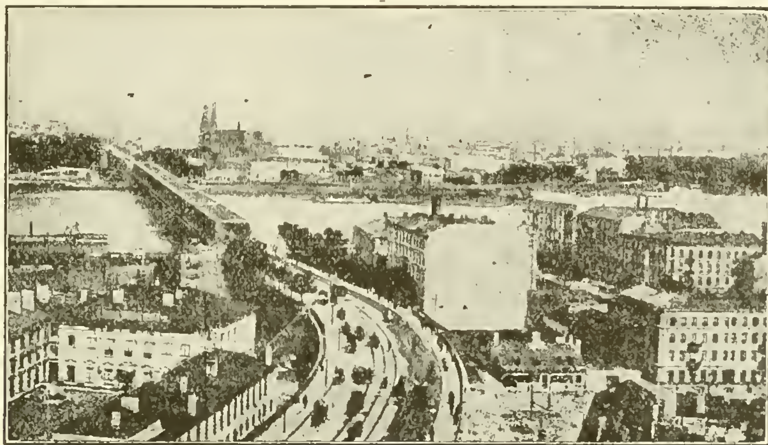
— Napisal: **Anthony P. Szenko.** —

o

"Vov bars veľkim počtu su take občani, ktore ňe na dosc še prihiľuju ku ameriekemu patriotizmu a zmišľu. Ja aľe ponahl'am še do radu postavic, abi zme na druhu stranu postaveli tih ľudzi, ktore pervi raz na dajaku inu stranu mišľa, a zaš na druhu stranu totih, ktorim každi čas je Amerika perša a ostatňa."

Spojenih Štatoh perši občan, president Wilson povedal tote slova v otrimovanej svojej reči na jednej ženskej shodzi. Svetlo tote slova povedza, že na keho pada toto presidentovo vipovedzeňe. Na tih amerikanoh, vekšej častki už v dospelim mužskim veku viseahovali še, kedi už samostajne znali odvažie svojo rozhodnuee a temu nasledki. — Psota vihnala nas šiekih, aľebo ňemiloserdni uder osudu. A priňesla nas do noveho šveta tota ufnosc, že totu robotu može najsc ten, ktori robic see, a priležitosc može najsc ku pokračovaňu. Každi zo sebu priňesol heelosc praci, zdrave udi, ušilovnosc a poelivosc ku vidobeňu svojeho života. Take su to pokladi, ktore najmocnejše fundamenti stavaju každej krajini, abi na ňih veľkosc, a moenosc vistavela še.

A viseahovalci ňe sklamali še v svojih ufnoscoh. Ten novi švet serdečňe jih prijal,

Warśawa, hlavne mesto Poľska, dze najtuk še bitki stáli.

ktore za druhu domovinu prijali ten novi švet, ktore ňe tu še narodzeli, ale ľem priseahovaľi tu. No a medzi tih prisluhame i mi Slovjaci tak i nanas pada toto upozorňene alebo pohroženie.

Ked bi mňe samemu sľebodnemu bulo hutoric v meňe šiekih tu žijucih Slovjakoh, vtedi bi som v mojej odpovedzi to odakazal ku Bilemu Domu, že ameriekc slovjaci ňečuju še bic uražene s tima slovami a daľej provadza cestu na poľu poel'ivej praci. Poňevač ňemam pravo v meňe ameriekih slovjakoh hutoric, ľem mojo mišlenki naznačim, v stopu mojej skušenosci, jak predstavuje še v duši mojej temu položeňu obraz, ktori ameriekc slovjaci v oči Ameriki zaujali.

Tote našo slovenske braca, ktore ameriku žem za druhu svoju vlasc vivoľeli,, z zaodzel jih z pracu a dal jim priľežitosc ku živobicu a pokroku. Tote znameňite ustavi, ktore Ameriku za sľebodnu žem zrobeli, koreňe v jih šercoh vivinuli a obľubeli zňima druhu vlasc, ktora zbudzila v nih človečenstvo. Šak take prava uživaju, o ktorih dakedi ani še jim ňe snivalo, a všiekim dobrim su učastňene a rovnaku šľebodu uživaju. A ameriekc slovjaci znaju odceňic to, co jim druha vlasc ponukla, a ňe zapomnu aňi o tim, že co je povinnosc v oči tej vlasci ktora jih prijala.

Od štatnih občanoh vižaduje še, abi statňe zakoni v uctivosci trimali, a tim poslušne buli, štatni dobrobit napomahali, a ked treba svojo majetki i život za svoju vlasc obetovali. Ked Spoj. Štatoh perši občan nazad popatri do minulosci muši še poklonic pred

totu spravedľivoscu, že americke slovjaci ňigda še ňeodcahli pod tih povinnoscoh, ktore na občanoh pripadňu. Statnim zakonom každi čas poslušne buli, tote každi čas v ucti tri mali. Z dvoma mocnima rukami napomahali temu štatu rozkvet v premišľu a obhodu, za jeho pluhom život otvorel še na pustacinoh a na švetlo priňesol poklad majnoh, produkcie veľkih fabrikoh z vekšej častki šicko jeho ušilovnosci a pracovitosci mož dzekovac. I život už obetoval svojej druhej vlasci, keľo už slovenska krev poľivala žem tej novej vlasci, kel'o martire praci odpočivaju v žemi tej novej vlasci.

A ja šmeľe možem stavic, že americke Slovjaci svojo majetki a život bi obetovali za Spoj. Štati za totu druhu svoju vlasc, ked bi potreba bulo. Smeľe stavim, že kedbi prišol čas, ked bi tota vlasc pomoc pitala od svojih dzecoh, zos amerických slovjakoh aňi jeden bi ňehiboval, ktori bi zos spravedľivu obetanľivoscu ňe obetoval cali svoj majetek ai svoj život na jej ohranu. V tej menki bul ai bivali president Spoj. Štatoh Roosevelt ešči pred paru rokami, kedi vislovel še, že Slovjakoh trime medzi šckima viscahovalcami narodnosci najcennejše a je presvedčeni o ňih, .e americke slovjaci ani kus ňe stoja zo za..ku vo vlastenectve medzi rodzenima amerikanmi.

Ňej pan Wilson ňemišli sebe, že tota citnosc premeňela šc vov amerických slovjakoh. Ne. Aľe eščik zvekšela še. Co ai jasno dosved čuje to, že vše vecej a vecej vibiraju občanske papire. L'em v jednim ma pravdu pan president. A to je to: že americke slovjaci z boľesnim šercom patra na toto položeňe, ktore terajša švetova vojna v tih štatoh zapričinila. Z kervavu dušu mišli na tih, ktorih tam zohabeli v tej druhej vlasci, ktore su z jeho kervi. Zos solzami poľiva tote vražedeľňe stroje, ktore z nemiloserdnosci jemu treba robic, žebi tote prebili šerca otcovi, sinovi a bratom. Smutna to praca, ňemiloserdna praca je to.

Aľe povem jednu udalosc. Sin odejdze od rodičovskeho domu. Zo solzavima očami odprošči še od svojej matki, ktorej svoj život može dzekovac, ktora ho vihovala. Na druhu portu še odscahuje, dze pri boku svojej ženi blaženo žije. Už i zapomnul svoj rodičovski dom, šak už i on fameľiu ma a pod ušilovnosci jeho rukami krasne rozkvita gazdovstvo a ľem vov šercu zotrima obraz svojej ľubej matki. Raz potem to vidzi, že žena jeho otravu rihtuje. Mocnu, vražedeľnu otravu. Kemu to robiš ženo? Pita še muž. Sušed me pital, žebi som zrob^la, odpovedala žena. Tak sušed? Šak to je otrava, ktora ušmerci. Keho hcece zabic? Tvoju matku, hutori žena. A hlopovi tvar ščerveňeje. Naraz šicko mu pridze do rozumu, šicke pamjatki, ktore ku jeho matki ho spojuju. A lapi ruki ženi, žebi jej vibral z ňih ten vražedelni jed.

V takim položeňu su i americke slovjaci. Spojene Štati su jeho mila žena, pri ktorej novi život našli, ktorej vernosc prišahali. A tota žena z ktoru vjedno hodza cestu života: Amerika teraz napadňe našu milu matku našu rodnu vlasc. Z peňežmi a municiu napomaha naših ňepraceľoh, že bi našu matku na šu rodnu vlasc zničeli a zabili. Čudo je vtedi, ked americkim slovjakom scisňe še šerco a trešuco kriči: — Ne rušaj moju milu matku .Američkim slovjakom občansku vernosc ňe može ňihto pohibovac. Verne občaňi buli, i teraz su ai na daľej zostanu svojej novej vlasci. Ale lasku ku svojej rodnej vlasci ňihto ňemože od ňih odebrac. Bo perva je jim rodna žem a vlastna matka, druha ľem prijata macoha. Preto nikto nam ňema zažľivac, ked vlastnu matku ľepši milujeme, jak macohu, tojest ked druhu našu vlasc uctime a verne zme ku ňej, a peršu zo šerca milujeme a nad jej osudkom žaľime.

———o———

BELGIČANI.

Belgičani najhorši pohodzeľi v terajšej vojňe. A preto najvecej šmihu z ňih robja.

— Či sce čuli najnovšu senzaciu? — že Nemec z Angliou še na Belgii rozdzeľeli.

— To ňemože bic.

— A preči je tak. — Nemci dostaľi krajinu a angličani belgicki narod.

Ešče jeden žart.

— Znace jak tuňo odcestoval belgicki kraľ zos krajini?

— Ne zname.

— Zo všickim jednu korunu placel za drahu — belgicku korunu.

———o———

Uherske-Rakuske vojsko v Galiciji v taboru čeka na menaž.

TROJO KRAL'OVE JEDNO ZA DRUHIM.

Ne o tih kraľoh idzeme pisac, ktore z Vihodu išli za hvizdu, kim ňenašli jašlički, dze potem klekli na žem a še modľeli.

Vera tote tri kraľove o ktorih mi teraz smutnu historiu povedac budzeme, zos kervi a mesa su, ale už še darmo modľa, tih tiž jedna žara hvizdi provadzila anglicka hvizda ktora ale spadla z ňeba a ubohe tri kraľe teraz ňeznaju, že dze maju isc.

Net krajini, ňet koruni, ňet vojska a už aňi dlustva vecej robic ňemožu. Ta vera je to bars smutno, na teľo, že cali roman bi mohol o ňih pisac, z červenim dekľom a hroznima ilustracijami, jak ucekaju v cmavej noci a jedna koscena ruka hroznu pomstvu a preklinaňe zašila za ňima.

Šumňe za redom utracili svojo krajini. Perši Albert belgicki kraľ bul. Za ňim Prišol Peter Serbski kraľ a teraz Nikita čarnohorski.

Ale americke novini krasne noti o jih vičežstvu pisali. Najme o Albert belgickeho kraľa, ktori vše vov šancoh bul, z dvoma rukami bojoval, na każdej fotografii zblacene mal čižmi, pohužvanu uniformu, od puškoveho prahu zacmudzena bula jeho jasnosci tvar, a hoc jak vše vov peršim radu bojoval a kuľe, granati, šrapneli nad ňim ľitali — ňigda ňebul poraňeni.

I Peter serbski kraľ herdina bul. I on vov šancu hcel zomrec, plakal a jojčel, že ňedožije stratu svojej krajini, že ani ňe hce dožic, bo on vjedno zos svojima vojakami hce vikervačic za serbsku krajinu, ku ktorej cestu vraždi še dostal a zatim potem americke novini uverejneli jeho podobizeň, jak on kraľ, herdina. Petroh Peter na jednej gebi ucekal, na ktoru ho zos kľatbu vojaci visadzeli, tote paru, ktore ešči pri životce zostali.

O Nikitu černohorskeho kraľa malo zme počuli ľem teľo, že lamaňe ma, a peňeži ňema, ale zato jeho vojsko ustavične vičeželo, kim jeden dzeň nato še prebudzel bruhati pastirski kraľ, že už i Lovčen huri fuč, krajini fuč a na ostatku ňet co zrobic, jak kost a kvartil isc pitac od svojej ceri, ktoru predči dobra mišľenka bula talijanskemu kraľovi na kark zavešic. Pravda i on plakal — bo preči každi stari kraľ plače — a vtedi plakal, ked monarchia svojo kanoni na Cettinje obracila a Nikita podpisal zastaveňe bojoh. —

Tak še dostali dovjedna trojo kraľove, ktore teraz pojednim a dovjedna uprimňe podzekovaňe možu povedac svojemu kollegovi anglickemu kraľovi V. Jurajovi, ktori jih tak mocno napomahal a pozor daval na jih džab.

Co ale teraz budu robic? Po panovaňu Božej milosci bars češko do druheho zamestnaňa še lapic, tak prave jak na priklad Rotchildovi tiž češko bi padlo na Frankfurt ulici znovu stare žeľeza a stare šati predavac. Petrovi serbskemu kraľovi — vzdor na jeho stari vek — mohlo bi bulo dajaku službu pri talijanskej Maffii vihľedac. Nikita černohorskemu kraľovi jeho vecej ročne skušeňe, na poľu vihovaňu šviňoh bi mohol obracic. Ale co budze robic Albert belgicki kraľ, ktori je ešči mladi človek, ked ňepridze za baseball hrača do ameriki tak naspravdi bez službi ostaňe.

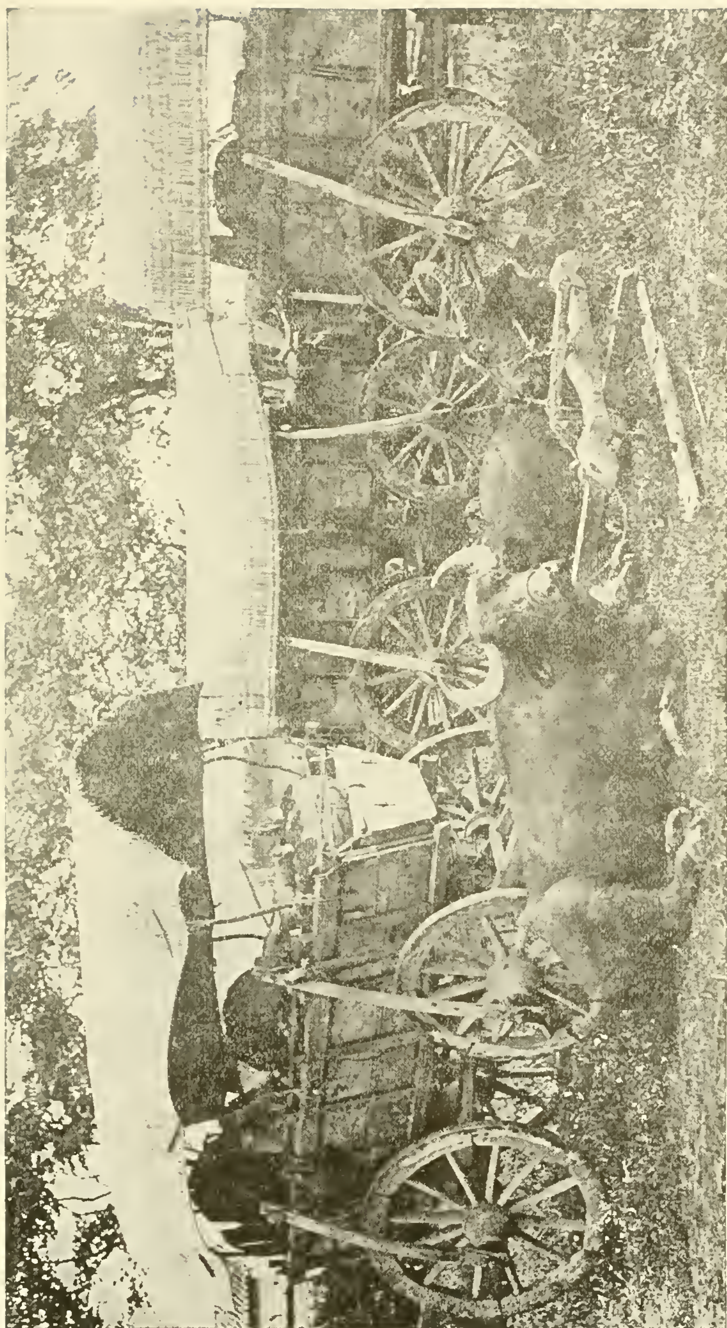
Ale Angliji ešči aňi to ňedosc. Nedosc jej, že behom jedneho roka take tri krajini na taki smutni osud zešli. Na udaloscc tote do rozumu nam pridze, že prave tote tri kraľove straceli svojo krajini, ktore Anglia braňela, do rozumu nam pridze i to, že prave tote tri male narodnosci buli vimazane z Europejskej mapi, ktorim za ňeodvislosc Anglia totu švetovu vojnu zrobela.

Ale Anglii i to ešči malo. Nedosc jej, že za jeden rok tri jej ohŕanne kraľove straceli koruni. Anglia ešči množic hce ekstrakraľoh čisla a jak se vidzi prave teraz na tim hlavu hlavi, že ktori ma buc štvarti? Najbližši je talijanski kraľ on ma najlepšu priležitosc, a ked Anglii i tota pomoc ku padnucu talijanskej šej podari — co zme iste, že hej — vtedi švetova hištoria pre poučeňe buducej generaciji z jednim novim heslom še z bohaci, ktora na kratko a virozumňe ľem teľo budze povedac: "Budz ti mala narodnosc a Anglia ňej budze tvojim ohrancom!"

———o———

ANGLICKO HCE ŠE VIPOMSCIC I PO VOJNE NA NEMECKO.

Plan anglickej vladi je ten, že Nemecko ňešme mac namorni obhod ani po vojňe. Žadnej ňemeckej, alebo neutralnej šifi, ktore majiteľe su Nemci ňeslobodno hodzic po mo

Privoz munici v Serbii.

ru, kim Nemecko ňezaplaci vojnovu nahradu, jaku budu od ňeho žadac spojenci. Anglicke šifi tvoric budu okkupačnu armadu, ktora opanuje mora ai po vojňe a budze zato vimahac od Nemecka nahradu. Anglicke namornictvo pujdze ešči daľej kim ňebudu spolňene podmenki pokoja, ktore určel anglicki ministerpredseda Asquith.

Slovom Nemecko može potrimac viboje v Europi, ale namornu šilu Anglicka budze istotňe ai daľej trimac.

Tak teraz tu je to, preco anglicko vohnalo calu Europu do vojni a preco mušelo za Anglicko teľo vojska život utracic a tri europejske krajini mušeli bic z mappi vitrene.

Vlascizradne novinare ustavične trubeľi do švetа, že Anglicko i z Moskaľmi bojuju za prava malih narodoh, kim ňeodtajiteľne bulo, že Anglicko preto bojuje a ai druhe narodi zahnalo do vojni, žebi Anglicko opanovac mohlo obhod na calim švece a proci ňem coh preto nahuckalo cali švet, ľebo Nemci buli anglicku na najvekšej prekažki vov švetovim obhodze. A že je temu tak to teraz ai samo Anglicko oznamuje, ale vlascizradne slovenske novinare a anglicke a popri temu i Ruske novini ešči ani teraz ňeprestanu kričac a blaznic svojih čitateľoh, že "vraj" Anglicko pomaha Rusku v boju za "všeslavjanstvo"'. Temu verie može ľem ten, ktori šicko za pravdu trime, co mu vlascizradcove slovenske panslavi pišu, aľebo kto z takeho balamucena ľudu žije po panski a na pravdze mu ani najmeňej ňezaleži.

PREŠOVSKE BOSORKI.

Zos červenu žaru zachadzalo slunko. — Eščiraz še opatrelo vov oblačkoh s olovenima koľuškami ozdobenih, jake v ten čas na štokovskih domoh veľkej uľici prešovskej še paradziľi. Prehadzajuce paňe, kišasonki jedna za druhu še vkrucovaľi do kapuroch svojeho domu. Rozešľi še pomali ai mužove, chtore kolo gotickeho veľkeho koscela, na stred pľacu v menših-vekših hromadkoch po zbijane, zos diškurovaňom strovuju čas v ňedzeľu popoladňu, po ňešpore. Mesto zos visokima murami a širokim šancom je obkľučene, ňema ľem dva brani, prez chtore teraz hufami še harňe von z mesta bivajuci narod. Adam, parobek mescickeho komenciašskeho majirňka, aňi ňemišľel na to, žebi už trebalo ku domu še sbirac; a vera od ňižnej brani dobru hodzinu ma domu, na pacere pri statku bi še mu trebalo obracac. Na kamennich garadičoh mescickeho domu daskeľa starših remešelňikoh šedzelo; jim še prisluchoval Adam. O jakihška čudnich novinoch še dohadovaľi; daskeľa viborňejše meščanki upadľi do podezreňa, že remeslo bosorkoch trajbuju, jest medzi ňima i senatorka, jest i mladše.

— To ňemože bic! — zamišal še do reči Adam.

— Ti teľo rozumiš ku temu, jak kura do piva, — zvirčel naňho majster Jeronim, ščetkar z jarkovej uľici. Tamte ostatňe tiž krivo popatraľi na všetečneho parobka. — Buľi bi ho odehnaľi, kedbi kresni otcec jeho — Baláž mešarč — ňebul šedzel medzi ňima.

— Mišľiš, — murči ten ku Adamovi — že bosorki ľem na to suce, žebi zo svoju prak tiku„ kravom tvojim mľiko odbiraľi? Abo žebi za svojo tajemstva druhich zdziraľi a sami še zbohaciľi? Mišľiš, že ňit medzi tima co vov hadbabe a v baršoňu še paradza i ženskej, chtora ked stareho muža ma, ošedla ho a odrajtuje na ňim na pekelnu schadku bosorkoch?

Majster Baláž veľkim ňeprаceľom bul všeckim predňejšim meščanom, senatorom, od kedi tote s konzulom vjedno ňedzeľňejše karčmi pozavirac dali. L'ebo jim bruchaľom že oňi i doma maju vino, aľe bidni, statečni človek od vtedi vera dosc smutno ňedzeluje. Kamaraci Balážovo tej istej mišľi buli. Jeden z ňih prave začal vipočitovac daskeľo gmiňakoch, chtore ňebaľi zo šivu hlavu še oženic. Teľo co reč dokončil. konzul Walter višol z kapuri mescickeho domu zo svojim notariušom, žebi prepatril na stred pľacu shromaždženich ozbrojenich remešelnickich tovarišoh, htore vedľa cechoch še redovaľi vov vartovaňu muroch mescickich. Varta od ku večaru, do rana tervala a od vtedi bula v običaju, od kedi chir prišol, že husiti na hraňici ňečiň robja.

Na zchujdoch pošidujuce majstrove, uctive postaviľi. I parobek majirňikuv podzvih

nul kalap a kdiž varta s bubnovaňom odmaširovala, odproščil še od znamich a drindal ku ňižnej braňe.

Od hvizdoch jasni, krasni večar bul, na zapadnej straňe oblohi, coraz baržej bľedlo červene ňebo večaršej zori. L'etni vitrik poduval z huroch, zo sebu harnul pach poľnih kvetoh, tak, že še až hlava zakrucela od ňeho na draže iducemu Adamovi, chtori hvizdajuco ku majiru cahal. Teraz jak už zochabil mesto, ňekorciľi ho mišľenki o bosorkoch. Naopak, vešelo rozdumoval na šumne paňe, chtore v mesce vidzel, a chtore popri starich mužoh svojih tak žiju, jak kvitek ku paľici pene, hlavami piju doktorovo Fabriciusovo medecini; a to na darmo bo jim bi ľem trebalo svojo žeňički privjazac ku posceľi, zos koňsku šersću na svateho Dzura vitarhanu, a maľi bi pokoj.

Majir v cihosci ľežel pod Viľec-hurku z tej strani vodi, jak Adam ku ňemu došol. Zakuknul do maštalňi, pod kravami frišno poposcilano. Eštok jeho kamarat i teraz včas ňejši prišol domu jak on, a nakeľo dobrej laskavej naturi je, sam odkončil všicko, ňeišol na skarhu ku gazdovi, chtori z tamtej strani jarku pod brehom bival. Adam spokoj ňe privrel vratka maštalňovo. Kundis pes

Zajate našo vojaci v Serbii. Na predku kuhar, ktori pre ňih minaž vari.

privjazani. Neužiju ščesca v tim cifrovanim s turňičkami okrašľenim mesce, kdze ai Adam tak še čuje, jak kedbi mu šerco zciskaľi tote ostre paragrafi zakonoch, pred chtorima aňi dichnuc ňevlada jeden bistrejšu krev meščan. Nad mravnoscu zos mečom vartuju, ňe je čudo, že i paňe ňemajuc inakšej radosci, vov bosorstve hľedaju pocehu a mužoch ošedlaju, ked še na dalše nocne tulaňe viberu. Ubohe staručke meščani potom strapri prachu ľežuci zamurčil. Adam ho pohlaskal a ku svojej komori še obracil, rucil z očmi i na procivko ľežuci dom, kdze zos jedneho oblačka švetlo kachanca še ukazovalo; pevňe Hanča ho čeka; chcela bi še doznac co noveho v mesce; gazda planej dzeki bul, ňepuščil ju aňi na nešpor.

Kolo pulnoci bulo, jak Adam popri paľici z briška dolu išol. Od vichodu tvar pul

mešačka vikukla, vov bľedim švetľe kupalo še daľeko ľežace mesto, vidno bulo medzene turňe a z bilich vapenih kamenoh vimurovane bašti. Parobek s krivim okom popatrel na tu stranu; prišlo mu do mišľi, že kedbi tam medzi murami bival, bul bi už mal roboti s drabantami, htore človeka i z naruča Marčuši abo Hančuši ňemilosrdňe vitarhňu. Tu von z mesta všicko šľebodno, i to, co v mesce s mečom pokutuju; ľem ňej gazda ňezna o tim. Z druhej strani od chiži pes zavil. Adam še stresol. Hňed za tim zaš ku mestu ľeceľi Adamovo mišľenki; na turňi dvanac bilo; hlas hodzini ľubežňe še tresol v noci, potemu s tupim hlasom še ozvaľi jedno za druhim še napulňil cali luft, cali švet. Adam calkom preľeknuti počina še ponahľac a jak z novu dzvihňe hlavu, trupom ostal od strašneho prekvapeňa. Od mesta jak čarna chmara cahaľi še jakeška straškove a visoko v lufce išľi ku Viľec-hurki, jak z dajakej poviehrici veľkej ozivaľi še dzive hlasi z teho ľitacecho čuda.

To bosorki! — šeptal Adam zľeknuti a zos kračini pod briškom skriti pripatral še, jak spadla tota strašna chmara na tamtu stranu vodi medzi verbinu.

— Prez vodu ľitac ňeznaju! — zabľiskňe mu v hlave mišlenka, tak hutora bajki o bosorkoch, — muša pešo prejsc prez most!

V druhim okamžeňu jak huši jedno za druhim beru še stražkove von z verbini. Adam še treše jak ošika a naraz mu pridze do mišľi, že tu bi še dajak zabezpečic trebalo proci temu babonstvu, pocahňe doobloka kolo sebe ľeňiu, a zo zvedavim okom viščiri oči ku mostu, prez chtori jedno za druhim das dva tucti hušoh drindaju naproci ňemu, zos očami na žeľeno še švicacima, kivaju še z jednej strani na druhu. Perša na koňce mosta dojdze. Adam še ošmeľi a machňe zaňu s paľicu. Ostatňe s hlasnim gagraňom še rozľecu, zos veľku zloscu na šmeleho parobka še oboru. Ten aľe kolko zrobel kolo sebe s paľicu a to kompaňia hušoh prekroči ňevladala, ľem še jim pirka zduriľi jak jižom a s rozprestenima skridlami vidzvihňu še do luftu. Jak Adam od veľkeho strachu preľeknuti še podzvihnul, zaš ľem čarnu chmaru vidzel nad sebu visoko. A prez ľarmu vše daľej odchadzajucich bosorkoch, tak še mu nazdavalo, jak kedbi jakeška horečne lamentovaňe čul.

— Co za jedne mohľi te bic? — murči ku sebe parobek, a perli strašneho potu ucira sebe zos čola. A jak na most stupi, podšpoci še na jednej čerčacej zvjazki kľučoh. Dzvihňe jich: cifrovaňe, paradne kľuče, na višivani reminek nadzate, na žemi aľe kapki kervi vidzi rozprizkane.

— Pevňe som pokaľičil hlavnu bosorku — hutori ku sebe, a jak ľepši poopatra kľučiki, až hlasňe kiriči:

— To ľem paňi senatorka mohla jich stracic, chtoru som v podobe bosorki poraňil.

Na druhe rano cale mesto pulne bulo zos chirom pulnočneho pripadu majirňickeho parobka. Sam roznašal novinu, kdiž z domu do domu nošil mľiko vo vendeľakoh. bľašeňih. Na pľacu veľki hurk še stanul. Drabanci hňed ulapiľi parobka, chtori do tak ňebezpečneho, a čežkeho podezreňa opovažil še priňesc paňe senatorki. Odvľekli ho na mescicki dom, chtoreho kapura goticku cala kom pania ňecerpežľivih a zvedavih ľudzi napadla. Varta zos alabardom ozbrojena ňepuščela dnu ňikeho, krem senatoroch a centumviroch. Majster Jeronim, ščetkar, calkom bez sebe hrožil drabantom, a majster Baláž s ňespokojnim hlasom volal:

— Ta kdze bi ňe!? Bidnemu narodu ňešľebodno še zamišac do panskich zaľežitoscoch! Uvidzice, že oňi vicahňu svojih z blata. A bidaka Adama odsudza pre ohvaraňe ňeznamih osoboh!

Na tote slova majstrovo čuc bulo medzi narodom ozivaňe stonasobne.

Na verchu, v senatorskej saľe mescickeho domu medzitim spokojňe visluchovaľi daľej pred sud postaveneho parobka majirňikoveho.

Manželka pana konzula Waltera rano ochorela. Ten s jaku uprimnoscu piľnoval svoju mladu žeňičku, s taku istu ňecerpezľivoscu vibiral inkvizicie z Adama, chtori pred sudnu stoľicu tich visokich panoh, jak dajaki glupi bembeľak zahakoval še v reči svojej.

— Čujes? ši ňebul pijani? či še ci vov pijanosci ňezvidzovalo take dace, jak to co tu pľeceš? — pital še ho dobrotivu tvaru perši senator.

— Vidaj švedectvo, abo ce vicahňene na dereš, mučeni, paľeni budzeš — vikrikoval konzul hňevaco.

Adam aľe daľej pľetol pripovidku o bosorkoch, chtore še na huši obraciľi.

Hajduk otvoril dzvere do sušednej chizi žebi kata privolal ku mučeňu co Adam hňed spozoroval. Naraz še posbiral. L'em teraz mu prišla do mišľi tota zvajzka kľučoch, chtoru za pas skril, a ňiž ju ztamadz vibral s jasnu tvaru vikriknul:

—Tote kľuče poraňena bosorka stracila Jakaška piľna gazdiňa muši bic, ked i na pulnoci taňec zo sebu bere svojo kľuče.

Senatore zvedavo postavaju, žebi zvjazku kľučoch položenich na stul — s paradnim postavom zakriti — opatriľi. Walter konzul jak šmertka zbľednuti vikopnul z pod sebe svoj opiraci stolek: to jeho paňej kľuče buľi.

Ňeznal co počac za sebu, centumvire murčeľi; Walter konzul na to pišno vipučil perši a s mocnim hlasom vivola:

— Spaľena ňej budze, na oheň s ňu ked še preukaže, že je vinna. A tote tiž pred sud budu postavene, na chtorich ona švedčic budze!

Na mescickim dome veľki rozbroj še stanul, centumvire a senatore ostro še dišputovac počal'i. Chir ňeočekavaneho švedectva došol i na pľac, a medzi množstvom coraz baržej še shromaždžujuceho narodu ňesmirni strach še rozešol. Ked Walterova paňi, i na krasu, i na dobrotu šerdca chirešna tiž na bosorstvo dala hlavu, tak rozmišľal každi, chto može znac, či podobna vec ňe vikvitne i na jeho vlastnu parečku?

Teľo co hajduci odbehľi po Walterovu paňu, žebi ju pred sud postaviľi. Fabricius doktor vtrepal še preľeknuti na dzvere senatorskej sali. Konzulovi Walterovi priňešol chir, že paňi Walterka sebe šerdco preklala: ňiž po ňeho priľeceľi, spomoc jej už ňemohol, umarla mu pred očami......

Sessia koňec vžala. Paňu Walterku zo svojim tajemstvom pochovaľi. Walter konzul od hanbi pošol švetom za očima. A ženske, stare i mlade jednak, v ten čas ešči vov vekšej uctivosci staľi, jak druhiraz. Na prenasledovaňe bosorkoch ňichto ňemišeľel: ňebezpečna vec je to,, ňetreba še s ohňom bavic bo še človek popaľi. Ked z ňezdobački upadňe do kľepca, ta ešči jak-tak. L'epši to ženom za lasku zachodzic, všickim, keľo jich ľem jest, a dotel ňiz ňe vindze na ňich, že su bosorki.

Od teho časú ňeprišvedčil ňichto v Prešove na žadnu ženu, že je bosorka. Aľe zvjazka kľučoch tich bosorkoch, co še na huši obraciľi na reminku nazdzivanich, i do dneš še nachadza vov starodavnim archivu mescickim.

Ku tej interessantnej rozpravki ľem teľo priložime, že tote od starih ľudzoh vichvaľene davne časú ňebuľi vov všickim tak bars dobre. Narod ňeučeni, zaostali ľehko viru dal všeliakim babonstvom, a tej zašľepenosci v obetu padľi tišice životoch ľudskich.

ŠABL'A.

Že jak išla vtedi politika, ja vera — hoc mi hlavu zetňu — i tak ňeznal bim povedac. Či mi še vtedi staraľi o politiku! Žil v tim čaše jeden pijak garbar, Karaska Macej; ten garbar vov svojej veľkej dzeki s tim še mulatoval, že na sceni pisal všeľijake mudrosce, on povedal ai tote slova: Chlapci, ňemišajce še do politiki, bo politika to naničhodne remeslo, politika panske huncutstvo.

Vera mi to ňebars rozumeľi, aľe hotove sme buľi i prišahnuc, že pravdu ma garbar. A preto aňi sme še ňemišaľi do politiki. Jak vivoľovanka nastala, všicke na bivaleho ablegata sme votizovaľi, a to zaš zato bula dobra politika, bo po vivoľovanki šumňe sme poviplacovaľi, kdze dachto dlužen bul dakemu. Naš mili ablegat potim ušiloval še vinahradzic sebe veľke konštitucionalne kelčiki. On, Pigay Gergely, tiž tak trimal, že sama politika ňič ňepriňeše na kuchňu, a preto do paruch bankoch, šparkassoch ušiloval še vstupic; a ňiž dieta nad tim lamala hlavu že v Orave hňiju bandurki, on še o akcioch straral.

Naš garbar znovu začal morfondirovac: Ten Pigay, pravda, je ablegat; pravda, ňikda ňeidze na dietu, aľe zato on najvekši politiker. Ba prave zato najvekši. Šak majetek z dňa na dzeň še mu zvekšuje, pomali virostňe, jak dajaki strom, až ku ňebu.

Aľe toto proroctvo garbarovo še už ňevipelňilo. Pan Boh še stara i o tim, žebi stromi ňerostľi do ňeba.

Tu je hňed tota česta vivoľovanka. Taka to, jak pre bars kervňisteho človeka rubaňe žili. A potom Pigay Gergely ňebul sam, mal ai sina, a jakeho sina.

Vojak bul, lajtnant, ku temu ešči honvedlajtnant. Buduci generaľ v našim mestečku rozširoval kulturu, učenosc. Dva veci še mu pačeľi osobitňe: ekzecirka a muzika. Ked poobedze okrutnu ľarmu sme čuľi od zahradcoch, každi znal: Pigay lajtnant trime ekzecirku s ciganmi! Povedam, pan lajtnant ušilovne, ušiloval še, žebi nastroje muzikantske še keľtovaľi. Nebul ten tidzeň, žebi kdze nove hušľe, kdze zaš nove baši ňebuľi prišľi na pošče pre ciganoch, žebi pan lajtnant zaš mal co potrepac.

Naturalna vec, že v takich okoľičnoscoh bars često išľi ľisti ku panu ablegatovi ktori tam hore v Peštce manipuloval s peňežmi. Telegrafi ľem tak ľitaľi hev i tam, ňiž calej veci ňezrobel koňec jeden peňezni ľist, ktori ňikda ňepošilal pan latnant panu ablegotavi, aľe — jak každi sebe može mišlic — vše naspak.

Voditeľe ňeodvislej stranki to bars dobre znaľi, a preto tajemňe vivoľeli sebe za honoralneho prezeša pana lajtnanta. Chto zna? D'abol ňešpi. L'ehko še može stanuc toto čudo, že pan Pigay lajtnant zunuje ekzecirku, a ochabi cale vojsko, potom ľehko mu možeme povedzic: Budz teraz našim ablegatom, aľe ňe tak jak tvuj otec, pri vladi, aľe kuruc, a potom ňepodaj še Vidňu, nauč moskaľa na poclivosc, a co najhlavňejše, postaraj še o to, žebi napozatim pri vivoľovanki dupľovano še placeľi furi.

A vera Pan Pigay lajtnant zrobi to, zrobi, jaki je kuruc. Zrobi, na muj pravdu. L'em kedbi še našol dachto, chto bi mu pomahal viskočic z teho oficirskeho mundiru.

Na to aľe ňetrebalo dluho čekac. Raz poobedze, v okrutnej horučosci, od chtorej ešči i muchi zaspaľi na cukru, Steiner major bars zaspani pripatral še z obloka na uľicu. A jak še rozdumuje nad tim, že preco ňezrobi Pan Boh čudo, žebi dajaku ľadovu huru preložel do našeho mesta, naraz zapomnul horučosc, ľadovu huru, všicko, bo ejhľe čudo pred ňim!

Pigay lajtnant špaciruje po uľici..... Gerok ma otvoreni, pevňe, že pre totu pekelnu horučosc, a šabľu ňema. Hej, hej! Nezľekňice še, ňema šabľu na boku! Major ľem patri, patri, a ľem čeka, že hňed tu koňec temu švetu.

Akuratne pod oblakom idze, jak pan major hňevaco še ozve:

— Ono... pan lajtnant.

Pigay popatri do huri, a jak obači rozhňevaneho majora, spokojnim hlasom še pita: —

— Rozkaz?

— Nej ľem pridu hore, aľe duškom!

Pigay lajtnant hitro še ponahľa do huri. V peršej chiži ňic, ňit, ľem jedna šabľa viši na sceňe. Nevelo še rozmišľal: šumňe zebral šabľu, opasal sebe, a v druhim okamžeňe už pred majorom stoji:

— Rozkažu, pan major? — pita še ušmichajuci.

Major ľem patri. Co to? Šak ten ma šabľu na boku. Ozdaj ňedobre vidzel, co ňevidzel? Teraz už všicko darmo, ňemože ho puščic bez slova

— Pan lajtnant! — napominal ho — prepis to prepis, to muši každi zotrimac. — Žebi som jich druhiraz ňevidzel na uľici s otvorenim gerokom. Poručame še!

Pigay zdravka a bez slova vistupi von. Šabľu zaveši nazad na scenu a hvizdajuci idze daľej popod oblakom.

Major patri zaňim a kriči:

— Pan lajtnant! Nej pridu nazad!

Pigay vraci še, aľe pred majorom zaš už zos šabľu stoji.

Major še až zoznojil. Ejhľe, čudo! Chto može to porozumic!

— L'em to som še chcel jich opitac — poveda bars čežko, — že..., že chto bul ten pan, s chtorim calu noc mulatovaľi?

— Miška Radák, poňižeňe meldujem, starodavni muj kamarat. Rozkažu pan major žebi som jim ho preukazal?

— Ne, ňe — odpoveda major — ňe! L'em to som chcel znac. Servus.

Až tremcel, ňiž lajtnanta čekal na oblaku. Pigay aľe bez starosci idze daľej, aľe šabľu ňema na boku aňi teľu, jak mali paľec.

Major už pulšaľeno kriči:

— Pan lajtnant!

— Rozkaz? — patri do huri Pigay.

— Maju oňi šabľu?

— Ne!

— Nej pridu nazad!

Jak do chiži stupel, už šabľa zaš na boku bula. Major ľem patrel, že co to, a potom s hňevom še ozval:

— Ta šaľeni ja?

— Neznam pan major, — odpoveda Pigay.

—Šabľa, to tu na boku?

— Hej, šabľa, pan major!

— Dobre, aľe ňej šabľa budze i vtedi, ked na uľici budu.

— To ňemože bic, — odpovedal lajtnant.

— No, a preco?

— Preto, bo tato šabľa ňemoja.

— Tak? A čija?

— Jich, pan major. Von som zebral zo sceni! —

Major dluhi čas ľem patrel pred sebe, aľe ňehvarel ňič. Potom spokojňe vidal rozkaz: —

— Nej še pači vžac šabľu domu! Zobraľi ju zo sceni, ta možu ju domu vžac. Rozumuja? Možu ju domu vžac.

Ešče ten dzeň začaľi še telegrafi pošilac od pana lajtnanta ku panu ablegatovi. Pan ablegat po dluhih časoh ponahľal še na dietu. Ministra hľedal!

— Nemožem! — poveda minister — ňemožem, sanujem ce, aľe ňemožem spomosc S vojskom ňehodzen figľovac. Sina ci virucime. Darmo!

Pan ablegat Pigay zľeknul še.

— Co budze z ňeho? Šak ňezna ňič. Čeho še lapi na švece?

Minister ušmichnul še.

— Znaš co? Podzekuj z ablegatstva a ňej budze ablegat pan lajtnant.

A vivoľeľi sme ho. Jeho protokol, aľe na keľo sme ho vivoľel'i! Honoralneho prezeša ňeodvislej stranki za mameluka, za ablegata stranki vladnej. Aľe ai už čas bulo raz, bo už sme veľo dlužstva maľi.

———o———

DAVNO BULO.

V taki čas doma v našim starim kraju už veľka žima je. Žimne vitri poduvaju. V smututnim ľeše vrani a kuviki viju.

Zabijačka stoji daľej! Z tižňa na tidzeň, bez prestaňa. Ozdaj už na veki tak budze. Už ozdaj aňi ňe pametame, jak bul švet, ked ešči vojna ňe bula. Tak davno už to bulo, a tak zme navikli na každi dzeň dezešec tišic vo vojňe padlih, utopene šifoh, bombovaňe pevnoscoh, prepadnuce diplomatoh, narodne zburi, ohromnu sumu keltovaňe peňežoh, už aňi v nas ňezbudzi strah opisaňe tej kervavej vojni. Už ľem preľecime spravi vojnovo a aňi še ňeshhružime, ked novinki pišu, že tišice vojakoh zabitih ostalo na bojisku, že mašinovo gveri dzešec tišic ňepraceľoh zabili, ktore su moskaľe, aľe ľudze, tak prave, jak mi, zos ženami, dzecami, ktore še radovali životu, jedzeňu, picu, laski, horucim boškom, blaženim nocom prave tak, jak mi. A mušeli zejsc zos sveta, kervavo do žemi prišli z rozbitima udami cela, bo tak hecla olovena kuľa, šrapnell, kanonovo kuľe a ohňive bombi.

Bože moj! Jak stvardňeje človek jak pri vikňe na totu hruzu, na toto pustošeňe calého šveta.

Dakedi davno-davno, pokojne šumne časi zme žili. Ľudze jeden druheho uceteli, pišne buľi na vzdelanosc, slaveľi veľkeho spisovateľa, hoc bul on sin ktorej koľvek krajini, slaveli maľaroh, ktore prirodu šumňe vimaľovali, radovali še muziki. Neška už ňet spisovateľa, ňet maľara, ňeška už ľem veľke kanoni a veľke vodceove su. Neška luft už ľem nato je, žebi ľitace mašini Zeppelini ľitali v ňim a zverhu svojo ohňive bombi rucali na ňevinni narod.

Dakedi davno-davno mali zme šerco, ktore vjedno znalo citic z ňeščestľivima a psotnima. A ked jedno bľadej tvari, veľkih čarnih očoh dzivče otrovu vipilo, bo ňe ľubel ju ten, ktoreho ona milovala, položeli zme novinki, rozmišľali zme nad prednami ňeznamim mladim živoce, že zešol zo šveta, zarmuceli zme se, že jaki je ňemiloserni osud a oplakali zme zalostne ten jeden život. — Neška pridze jeden zos dzešec slovoh uradni oznam z vojni, že na bojisku vov Gallipo v jednej bitki dzešectišic vojakoh bulo zabito, aňi ňe postojime, aňi ňe rozmišľame, že co to znači dzešec tišic mertvoľi, aľe jednoduho, calkom žimno čitame daľej.

Dakedi davno-davno veľo všeľijačino še povodzilo, co nas zujimalo. Buľi vekše i men še udalosci. Kerscini, vešeľe, zabavi, jubilenmi a ine udalosci. Zarľive zme buľi nad uspehom druhih, zavidzeli zme jeden druhemu vivišeňe a pokračovaňe, prednaški zme trimali, zabavjali še, robeli pre spolki a na podzvihnuce Slovenskeho naroda v Ameriki, vtedi zme še z tima vecami zaobirali bo to buľi tedajše udalosci. Bože moj! ňeška nas toto šicko ňič ňezaujima.

Neška ňet male udalosci, ňet katastrofi, nad šmercu dzešec dvacec zabitih, dňeška ňet oheň, ňet žeme trešeňe, ňet vražda, ňet povodeň, neška, ľem vojna, a udalosc tam še začina, dze dzešec tišic ľudzi ňevinne umre. A už i to malo. Už i to ňedosc.

Dakedi davno-davno modľeli še ľudze. Šumňe hraľi organi, svate pisňe buli špivane, kľekli pred oltar Pannej Mari, podzvihli svojo oči ku ňebu, hutoreľi s Panom Bohom, pitali ho, žebi bul blahobit, žebi ľudze jeden druheho porozumeľi, radzi še mali, a ľem dobre robeli, pomodľeľi še Otčenaš, abi Pan Boh jim dal každodzeňni hľeb, a take spokojne a dobrej dzeki buli, ked s koscela višľi. Neška za vidobice vičežštva gveroh še modľa, ňeška na to pitaju Pana Boha, žebi čim vecej pustošel z ňepraceľoh, žebi vičežstvo dopomohol jih armadi, žebi čim vecej mertve padľi od vistreľi kanonoh na bojisku, a žebi čim vecej ňepraceľske šifi potopene buli.

A temu už ňebudze koňec. To už tak ostaňe. Už zme v Marcu na polovicu. Na znovo jaro je. Robja už vojakom šati. Naznovo kopaju še šance, abi daľej mohľi striľac a mordovac ňevinne jeden druheho.

Dakedi davno-davno pokojne, šumne časi zme žili a radovali zme še životu. Neška šicko tak pridze nam toto, jak jeden krasni sen. Davno bulo. Bars davno, — ozdaj ani pravda ňebulo.

o

MUDRI CIGAN.

Notariuš v jednej obci
Na zajacoh poľoval,
Jedneho i zamordušil
A troch — vcaľe zhiboval.

Jak s radoscu trime v ruki
Zabiteho zajaca,
Ta akurat voprie ňeho
Jožo cigan prichadza.

— Daj Bože jim veľo ščesca,
Boškam nohi i ruki;
Či še dobre poľuje tu
Na horu, na luki?

— Dobre, dobre, aľe Jožu,
Viter ňech ce už žeňe,
Vež zajac a ľec frišno,
Hňedka oddaj ho žene.

Povidz, ňech ho na paprikaš
Ku večeri dňeš zrobi;
Tu maš šesták! Zato človek
Zritka teľo zarobi.

Bere, ňeše Jožo cigan
Zabiteho zajaca,
Ta akurat voprie ňeho
Kantor stari prichadza.

— Kdze že ňešeš ti zajaca?
— Domu, domu, hej vera!
A ho oddam hňedka žeňe,
Budze z ňeho večera.

— Noľe more, ked biš' predal,
Kupim teho zajaca
Za zlatuvku, še ci prida
Bankuvečka bľiščaca.

Tu maš šestak! Vež zajaca,
A daj žeňe, daj vera,
Povidz jej, ňech budze z ňeho
Jutre fajna večera.

Bere, ňeše Jožo cigan
Zabiteho zajaca,
Ta akurat voprie ňeho
Mladši richtar prichadza.

— Kdze že ňešeš ti zajaca?
— Domu, domu, hej vera!
A ho oddam hňedka žeňe,
Budze fajna večera.

— Noľe more, ked bis' predal,
Kupim teho zajaca
Za zlatuvku, še ci prida
Bankuvečka bľiščaca.

Tu maš šestak! Vež zajaca,
A daj žeňe, daj vera,
Povidz jej, ňech budze z ňeho
Popojutru večera.

Ponahľa še Jožo cigaň,
Nebriže ho sumeňe,
Jak zajaca domu ňeše
A hňed odda ho žeňe.

Žena doma v okamženu
Zajačka olupi,
Uvari ho na večeru
A ku ňemu i krupi.

Notariuš, kantor, richtar,
Zajačinu ňemaľi,
A vera še všicke trojo
Na Joža bars hňevaľi.

Notariuš, kantor, richtar
Oznamiľi vec totu,
Joža daľi do processu,
Ta mal veľku klopotu.

Jožo poznal chirešneho
Fiškaľiša vov mesce,
Tam išol on na poradu,
A bul doma na ščesce.

— No, ta Jožku, povidz pravdu,
Jak že bulo to vtedi?
Potom daco ci poradzim,
Žebis' ňebul zavreti.

— Notariuš ho zastreľil
A mňe ho dal, tak vera,
Žebim oddal hňedka žeňe,
Že ňech budze večera.

Jak me zbačil kantor, richtar,
Hvareľi, že zaplaca,
L'em žebi som odňeš duškom
Domu žeňe zajaca.

Tak som zrobil, jak hvareľi,
Dal som žeňe, dal vera,
A ona ho uvarila,
Bula fajna večera!

— Dobre, Jožku, ci spomožem,
Ja ci hňed dam poradi,
A ked vihraš, ta mi duškom
Daš do ruki peje zlati.

Hoc co še ci budu pitac
V sudze Jožku moj mili,
Ňehvar aňi slovo vecej,
Ti ľem chvizdaj: tilili.

Zavolaľi ho ku sudu,
Zname dobre, že zaco,
Ta orsacki z poza stola
Skriči naňho hňevaco:

— Zkadzi ši, a jak še volaš
Ti klamaru premili?
Jožo ňič ňeodpoveda,
L'em tak chvizda: tilili.

— Ta co more, či ci jazik
Ai zubi vihňili?
Že mi ňič ňeodpovedaš?
Chvizda Jožo: tilili.

— Vonekdi pan notariuš,
Jak zajaca zabiľi,
Tebe daľi, kde ši podzel?
Chvizda Jožo: tilili.

— A pan kantor ai richtar
Teraz ce tiž skaržiľi,
Co že poviš na to more?
Chvizda Jožo: tilili.

— Už šaľeni je ten cigan.
Virucce ho zo šili,
Hajduci hňed viruca ho,
Chvizda Jožo: tilili.

A fiškaľiš na ambice,
Už tam čeka od rana,
Raduje še, že tak ľehko
Ošľebodzil cigana.

— No ta davaj tu peje zlati
Skoro Jožku moj mili!
Jožko cigan še ľem šmeje:
— Tililili, tilili!!

FRAJTER VIT'EZOM

— aľebo —

"TAKA JE TO VOJNA"

Obraz zo života Europejskej vojni.
(Povodna hra v troh dejstvah.)

Napisal: **Francis Gombar.**

Osobi:

Petruška, zamožni mľinar ....
Betka, jeho manželka ....
Štefko, jeho sin ....
Julka, jih deera ....
Šebeš Horan, foršner ....
Eduard, jeho sin "Frajter" ....
Terča, sirota ....
Zborovi, kapitan pridzeľeni v špitaľu
Palko, verbunkoš ....
Sušed, sluha a učeň Petruškovo .....

I. Jednaňe. I. Vistup.

(Javišče predstavuje vnuterňe zaradzeni dom u mľinarovih. Jednoduhi stol, stolki, ob lak pri oblaku, na ktorih kvitki še nahadzaju, medzi ňima i rozmarin. Julča a Terča vstupa z prava.)

Julča: Povedz mi mila Terčuš preco še od nas odstraňuješ, a si taka smutna?

Terča: A.... mňe ňič ňehibi, Julko; — som hvala Bohu zdrava.

Julča: To vidzim, že ši zdrava, aľe predči ci daco hibi, a od isteho času naš dom obhodziš, jak bi zme ci buľi najhoršeho urobeli. —

Terča: Jak ti možeš take daco mišľie?

Julča: Hej, hej. Aňi ňeška bi ši ňebula prišla, kedbi som ee na šilu ňebula scahala.

Terča: Aľe, Julka!

Julča: Ej, ej! Ti misliš, že opravdziva pracelkiňa ňepociti, co jej společnicu šerco trapi?

Terča: Aľe, ňe hutor take veci.

Julča: Ne hutoric take veci? — No dobre, tak čekaj, ei ňeuhadnem. (Idze ku kvitkom, ktore su pri oblaku, otarhňe konarik z rozmarii a nazad ku Terči še vraei.) To ce trapi. — Či nepravda?

Terča: Ah! Julka, dze ti to eiliš?

Julča: Ja ne ciľim ňigdze, ale — jak znaš kus som podozriva, jak običajňe šicke dzivčata, a to ai sama musiš uznae; že odkedi Šteľko prišol od vojska, tak ši še calkom premeňila.

Terča: Ej, ej! To už je pri veľo! Pitamee Julčo ňe trap me teľo.

Julča: Ne trapie ee teľo? Ti še sama trapiš, a jeho sužuješ — ked bi ši totu rozmarin vžala a jeho kalap zňu ozdobila, — — potem bi ši sebe češke trapeňe zňala — a eo veeej jemu radosc spusobila. Čekaj, ked moj Edi visluži vojenčinu, potem budze až radosc. (Kruei Terču kolo sebe.)

Terča: Ah, ľem mňe ňeshnec dovjedna. Znaš dobre Julčo, že tvojo ščesce, ľem mňe veľku radosc spusobi.

Jluča: Tak akurat, jak tvoja mňe. — Pravda, že daktore ľudze volaju Eda mladim panom, preto že je sinom našeho dobreho a etihodneho foršnera, aľe on je opravdzivi dobrak.

Terča: Šak zato i tebe ňet hani; ľebo ši tiž vihodzila školi a ši še viučela co ošetrovateľka horih. A preto jedno z druhim še z jednace.

Julča: Hej, na draže domu zos Peščanskih škol zme še presvedčeli, že — tojest Edi mňe miluje, a že ja jeho rada mam.

Terča: Tak akurat, jak ja Štefka — spameta še. — Ah! co som to povedala?

Julča: Nič! L'em teľo, že mojeho brata Šteľka rada maš, jak ai on tebe.

Terča: Ah, ah, ti ši mi ľem hitra, ňedarmo ši veščila s totu rozmarjinu. — Ukaže ju.

Julča: Tak? Nej budze, jak je. Mi še pripojme ku temu špivu, ktori je nasledovni: (obidvojo špivaju.)

Ej, hora, hora žeľena hora
Dze še prescira ta husta molha.

Dzivče hodzi timto haju,
Slatki spanek objima ju.

Krasni sen
Šereo tuži v blahu jej.

Druhi vistup.

(Palko vstupi z prava.)

(Palko vstupi zos špivom. Začne špivae za

scenu. Jak nahle Julka a Terča počuju špiv, frišno scahnu še do zatku javišča.)

Ej Košice, Košice, na rovini stojice.
Ne jednej macceri žaľu narobice.

Palko (rečuje) : Aľe predči som tim panom ge-heneraľom, či jak še volaju, prez rozum prešol. Ked mne superovali — či opatrali, od razu povedzeli mi "untauglich" — a to teľo znamena, — že som ňe suci..... Hlap taki, jak aj ja (postavi še do posituri) untauglich? Taki chlap, ktori hce vojovac, a krev viľivac za svoju vlasc, ten ľem tak ľehko še ňeda odstraňic. A co veccej teraz ked je "vojna" vihlašena. Jak ai naš mladi pan, ktoreh-o som v mesce vidzel. — už vam je šarža; — tojest pitam poňižeňe pan "frajter." Aľe, bo to je vam za hlapina, jak jedno vajičko. A mňe še to bars pači ten vojenski stav, a preto som še dobrovoľne zverboval — tak pujdzem vojovac. (Odhodzi na ľevo a špiva) :

Hej vojujem, vojujem
zos ostru šabľičku.

S ktoru porubem
moskaľovi hlavičku.

Julča: Palku!

Palko (Zľekne še a hitro obraci še) : Ah, Julka. Jak som še zlek!

Julča: Co ši hutorel, že si vidzel Eda?

Palko: Hej, a ked bi ho vidzeli jak je viccahnuti, jak jedna maľovana popka, a mňe še to tak zapačelo, že na skutko som išol še zverbovac.

Julča: Paňe Bože svati, co on ľem v mesce robi? Palku! Povidz mi pravdu, či ši skutočne Eda v mesce vidzel, aľebo ľem ci še tak nazdalo.

Palko: Nazdalo? He, he, he! Šak som ňe mešačnik, žebi še mi nazdavalo. Šak som z ňim i hutorel, ňe ľem vidzel; tam je ai z calim regementom.

Julča: Zos regementom? Aľe, aľe! Co bi tam regement robel?

Palko: Co bi tam regement robel? Ta še biju, krev za očinu preľivaju.

Julča: Dze še biju? Dze krev preľivaju? — hutor skorej, ľebo zaraz zamdľejem.

Palko: No vidziš, take to su ritire v tih sukňoh. Nakadzi človek jim spomeňe 'krev' doraz zamdľivaju. Ked bi aj mi hlopi take buli, dze bi bul potem švet?

Terča: Ale co ši hutorel ai o vojne Palku? Dze je vojna?

Palko: Dze je vojna? Hm, v mesce som počul, že jakiška hlap dostal veľki čemer do žaludka a preto mu našo herbet nacciraju. Ta, tak je preto vojna tu ai na calim švece.

Julča: Ja temu calkom ňič ňerozumim.

Palko: Že ňe?..... Aľe šak mi ai sam mladi pan, tojest pan frajter hutorel, že dzeška do galilei — či do ga — galiciji idu do vojni.

Julča: Do Galiciji?

Palko: Hej, hej do Galiciji (uderi še po čole.) Ah, už bul mi som ai zapomnul, že mam list od pana frajtera pre našu Julku.

Julča: List? Pre mňe?

Palko (hľeda list) : Hej! (viňe ho z pazuhi) tu je (oda ho Julki.) A teraz še idzem meldovac od paňi gazdinki, že ňe som veccej sluha u ňih, aľe idzem vojovac za očižnu. (Odhodzi a špiva) :

Hej dzekujem vam gazdin,
za vašu rezanku.
Že sce me lapali
po hiži s kijanku.
(Odejdze na ľavo.)

Julča (otvira list) : Oh, Bože! Co to ma znamenac, že un v mesce še nahadza? (Čita) : —

Mila Julčo!

Pred večar budzem mohol ku tebe zabehnuc, a ce ku šercu svojemu privinuc. Tu nas regement teraz na odpočnku, z kadzi čekame rozkaz k dalšemu pohodu. Tak totu priľežitosc viužijem, a pojdzem tebe a svojeho tatuša navščic. S Bohom.

Tvoj odani Edi.

Terča: Ah, to je radosc.

Julča: Podz, že idzem matku vihľedac a jej novinu prinesc, že Edi pridze. (Odejdu obidva na levo.)

3. Vistup.

(Štefko vistupi z prava.)

Štefko (sam vstupi smutno a ňespokojňe, ohľada še jak bi dakeho hľedal, hodzi hore dolu): To už daľej vitrimac ňemožno. Ku kemu mam še obracic? a svojemu šercu poľepšic, ktore jak zvon bije v mojih peršoh. A to ľem prave od tej hviľi, jak še moj zrak stretnul zo zrakom isteho dzivčeca, — ktoreho krasa moju dušu na prik preňikla. (Staňe, patri do viški.) Ah! ked bi som ee mohol, hoclem ešči raz spatrec, a slovo ku tebe prehutorec. Ale jak nahle hcem usta otvoric — a ju oslovic, tak še čujem, jak kedbi me do "šrubštaku" scisli, a zo šarišskeho zamku, zamkom mi usta zamkli. —— Šedňe sebe, opre hlavu na ruku o stol.) Či to dluho budzem mušec tak cerpec? Ne! Radňej do vodi skočim, jak v takim stave žic. (Idze ku oblaku patri von prez oblak, uvidzi Terču. Odskoči od oblaka a zvola hlasňe): Terča! (Cahňe pomali ku oblaku a zvolna hlasňe): Terčuš, draha Terčuš! — (Obraca še do okola, pušči še ku dzverom, potem zastaňe): Ah! (Trime še za hardlo, jak bi še dušil). Tam je! V našej zahradze, ten poklad, za ktori ja taku cerpkosc znašam. Nemam odvahi ku ňej pristupic, a jej moju lasku viznac. Lasku, horucu, lasku! ktora tak horuca je, že ani slunečne paperšľeki ňemožu ju preniknuc. (Šedňe sebe, taki je, jak kedbi calkom žňičeni bul.)

4. Vistup. (Betka vstupi zprava).

Štefko: Co mam robic? Ku kemu mam še obracic?

Betka (Ktora za cali čas počula slova Štefkovo): Už zaš je osamoce! (približi še ku Štefkovi, ulapi mu hlavu z obidvoma rukami: Štefko pomali, jak zos spanka podzvihne zrak ku Betki, jak tota začňe rozpravjac).

Betka: Pitamce Štefku jak matka tvoja, co ci je? Ked ši prišol od vojska, tak ši še mal ku šickemu, šicko ľem ci tak v rukoh kvitlo. A teraz ľem mi vladňeš, jak kvet na ješeň.

Štefko: Ah, mila matko, hoc ai jim povem, aj tak mi ňespomožu.

Betka: Ejči ňe? Ci ňit pod slunkom dosc všelijakih kvetoh, ktorih zapah bi ce viľičel z tvojeho trapeňa?

Štefko: Jest! Ľem či bi namho starhnuc voľno bulo?

Betka: O dozvoľeňe postaram še sama, ľem vislov meno teho, kvitka.

Štefko: Ten ktoreho pah a krasa preňika šerco mojo nahodzi še v zahradze Zvodnih.

Betka: A menuje še Terča! A hej, že som uhadla? (Štefko še pošmiva). Naj ci mili Pan Boh budze na pomoci peršim kroku moj mili sinu. To je dzivče poradne a ušilovne; pravda, že hudobna širota, aľe pocľiva. Preto aľe mi hvala Bohu stojime dobre, tak že ešči še jedno zmesci v kruhu našej rodzini.

Štefko: Hej! hej, aľe či ona bi ku temu pristala.

Betka: O to postaraj še sam, ľem to sebe žadam, žebi ti ščešlivi a ona spokojna bula.

Štefko: Dzekujem jim mama, ľem to zrobim co sebe žadaju, ľebo bars dobre znam, že mi ľem dobre heu.

Betka: Ah! Daj še objac do naruča matki svovej. To som vše hutorela, že ši dobri sin (ucira sebe oči). Ňe taki naničhodni, jak ten tam dzeš vov švece, ktori rodičom žaľ spusobi a o ňih zapomňe.

Štefko: Ucišа še mama! — (ohľada še do okola). Mišľim, že som vidzel Terču, v našej zahradze; a ufam, že budzem znu mosc ešči ňeška hutoric.

Betka: To sebe žičim, abi sce na buducu ňedzeľu perše ohalski mali.

Štefko: Tak še staňe. (Odejdze na ľevo).

Betka (sama): Bože moj! Šicko ľem spočiva v loňe starej matki. Jaki bi to konec vžalo, abi mi starše pod opateru svoju ňevžali? Tu sin, tu zaš dzivka lem ku matki, tu sluha, tam zas statek a drobisk — lem namňe su odkazane.

5. Vistup. (Julka vstupi z ľeva).

Julča (Vbehňe): Mama! mama! Tu je list!

Betka: List? — Odkeho?

Julča: Od-od Eda!

Betka! Od... Eda?

Julča: Hej od ňeho, a znaju dze je?

Betka: Šak znam, že ňe je v Rime, ľem pri vojsku.

Julča: V mesce je! A piše, že — že mne, už to nas pridze navščivic.

Betka: Aľe co bi robel v mesce.

Julča: Ja ňeznam, že co robi, lebo ľem telo piše že tam jeho regement odpočiva. A Palko mi hutorel, že vojna je vihlašena, a preto ai on še zverboval.

Betka: Palko še zverboval? Aľe aľe, mušel opiti buc, tak ai ten rozum stracel co ho mal, a preto tak ai pľit, jak na hlušku.

6. Vistup.

(Palko vistupi ľeva.)

Palko (špivajuci vstupi):

Hej dumala moja mac,
že še mňe ňe zbudze
A na jutro rano
zamnu plakac budze.

Palko (plače): Bu, hu, hu, hu hu, hu!

Betka: Co ci Palku?

Palko: Fip, fip! Pri-pri-šol — bu, hu! so — flip — som še od-vas — odo-brac — bu, hu, hu, hu! Gazdinko moja draha.

Betka: Odobrac? A preco?

Palko: Preto flip, — že-že-už ňebudzem privas vecej služic. Aľe idzem do vojni, a budzem tak vojovac, že šicke dejepisci kurče podostavaju.

Betka: Do jakej vojni? Ah, tebe to še ľem tak šnije.

Palko: He, he! Šnije? ked bi sce vidzeli, jak v mesce še vojsko harňe z každej strani.

Betka: Ah, to budu zaisce dajake manevre.

Julča: Mama dozname še o šickim až jak Edi pridze. Aľe mušim dakus dom popratac — ľebo on tu može buc každu hviľu. (Začne pratac.)

Betka: Tak. tak! Ta ši še doista zverboval Palku?

Palko: Hej, a to ai pokažem čarno na bilim. (Vicahuje papire za pazuhi).

Betka: Ah, ah!

Palko (odhodzi špivajuci na ľevo):

Ej idze jar, idze jar,
idu hlapci orac
A ja ňeboraček
mušim maširovac.

Betka: Na calim cele še trešem, ľem abi toto še ňe stalo co Palko hutori. Pan Boh nas ohraň, žebi vojna vipukla. L'ebo naš dom bi calkom zňivočeni bul. Tu sluha jak hutori še zverboval, tu sin, ktori ňedavno prišol domu jak reklamovani, zaisce bi ho nazad seahli, a na totu (ukaže na Julku) ani ňehutorim. Bože svati! zahovaj nas hodlem od vojni. (Smutno odcjdze na ľevo)

Julča: Už kus ľepši vipatra. Už može prisc moj Eduško! (Rozprava ku sebe):

Laska, Bože laska
Dze, že ši še vžala?
Na poľu ce ňešeju
Aňi na luce ňe košu
A predči ce ľudze
V šercu svojim noša
Hoc zme daľeko
Za tima horami
Aj za burľivim morom
Preči laska je medzi nami.

7. Vistup.

Edi: Odpušč, tatku drahi, že tu a ňemovojaka vbehňe): Tu som Julča!

Julča: Ah, Edi! (Obejmu še.)

Edi: Jak som ci bul pisal, že pridzem tak ai še stalo.

Julča: Aľe, že ci dozvolel sem...

Edi: A... hoc bi cali regement zamnu išol, aňi kanonovo kuľe bi mi ňebuli prekažili. L'ebo laska je mocnejša jak šicke zbraňe, ktore še nahadzaju na švece. Ale ňe hutorme o tim, a ňetravme čas na darmo, ktoreho mňe bars malo zbiva. Radši ale obetujme ho pre seba a stravme blaženu hviľu ku našemu prospehu.

Julča: Hej, hej! Pravdu maš, ľebo od isteho času čujem dzivni cit v šercu svojim.

Edi: Ozdaj ce ľem ňeuspokojuje moja navščiva?

Julča: Co ci to napada?

Edi: Nič! L'em to sebe ňežadam, žebi moja pritomnosc tvojej českosci pričina bula.

Julča: Prestaň Edi! Jak možeš take mišlic? Znaš dobre moju odanosc ku tebe nakloňenu, ňej tej moci, ktora bi odomňe tebe odstraňic mohla.

Edi: (Obejmu ju.) A ňet tej hvil'i, žebi som na tebe ňemišl'el — a tvoj obraz v šercu ňenošel. (Ostanu v naruči až kim Petruška a Horan ňe vstupja dnu.)

8. Vistup.

(Petruška a Horan vstupja z prava.)

Petruška (vstupi na predek a Horan za ňim): Jak som povedal ai tak je. (Uderi spal'icu o dil'e.)

Edi: Ah! pan Petruška! ai Tatus!

Petruška: Ah, pan Edi?

Edi: Odpusc, tatku drahi, že tu a ňemohol som obejsc.

Horan: Hej, hej! Jak ai inc šibalci. — Mladi ku mlademu a mi starci, na straňe. Či ňe je tak? He, he, he. (še šmeje.)

Petruška: Pan Sebeš, al'e ňemaju Edovi za zl'e, že prah našeho domu prekročil.

Horan: Pan Boh uhovaj, pan Boh uhovaj.

9. Vistup.

(Palko vstupi z prava.)

Palko (špiva za scenu):

Ej ňe bojce še hlapci
vojenskeho hladu
žel'eňi še žito
kolo Seged hradu

Petruška: To je Palko.

Julča: To je Palko!

Palko (Vstupi a špiva s pintlikom na hribce):

Ej Segedin, Segedin
Segedinske pol'o,
Kadzi še rozhodzi
Pocešeňe mojo.

(Ucira šebe oči.)

Petruška: Co še stalo Palku?

Palko: Pan gazda prišol som jim s Bohom dac, bo už idzem pobojac.

Petruška: Dze idzeš, dze?

Palko: Ta do vojni, ta dze indzej. (Zbači Eda.) Ah, — mladi pan — či pan frajter (postavi še do pozituri). Meldujem poslušňe panu frajtrovi, že už som hotovi.

Edi: Ti ši dobri hlop!

Petruška: Lepši bi bulo, žebi ši doma ostal, a...

Palko: Ta už to ňe. Druhe, žebi še bili za očinu, krev vil'ivali, a ja? žebi doma poza pec še poval'oval? He, he! Ta to už ňeidze

Horan: Pravdu maš Palku, ked každi budze doma...

Palko: Hto potem ohraňi našu krajinu?

Petruška: Kedbi šicke take bojovnici buli, jak ti. He, he! Tak potem.

Horan: Včas potrebi každi je vitani

10. Vistup.

(Betka a Štefko z l'eva.)

Štefko: Hej — mama, už šicko v poradku. —

Betka: Hvala tebe Bože na visosci a na žemi rač nam udzel'ic pokoj dobrej vol'i (zbači Petrušku). A dze že ši bul starki?

Petruška: Bul som s panom foršnerom, ten falat l'esa opatric co je na predaj.

Betka: Pekňe vitam pan forsner.

Horan: Moja ucta paňi Petruškova.

Palko: Ai tu mam ščesce predstavic pana frajtra.

Betka (Prekvapeno a radostne): Ah! pan Boh priňis.

Edi: Dzekujem pekňe.

Horan: Frajter? Hm, hm! Jak vidzim ši še dobre spravoval.

Edi: Hej, mili tatuš, tak ufam, že o kratki čas budzem nošic mesto bajonetu šabl'u.

Horan (ušmiva šc): He, he! L'em še mi dobre trimaj.

Petruska: Bodajce co biee, — pri tej šickej bešedze bul som zapomnul, že mam list pre Štefka. (Odava mu list.)

Štefko: Pre mňe? Ufam, že ňe je od vojska. (Otvori ho čita, frišno a meni tvar, Betka zastarana.)

Štefko: Hej! Tu mi prišne nakazuju, že po otrimovaňu teho ľistu, abi som še pod šesc hodzinami na eestu vibral a ku svojemu regementu pripojel.

Edi: Hej, tak je. Vojna je vihlašena — a teraz (sciska Julki ruku a zaľubeno naňu patri) je čas ku mojemu odhodu, s Bohom Julča. S bohom tatuš a každe. (Odbira še od šickih.)

Horan: S Bohom moj sinu!

Palko: No či som ňehutorel, že vojna je. (Bere pintľik a špivajuco odhodzi ku stredňim dzverom. Edi še ma zabavie do tej hviľi, pokeľ Palko ňeodšpiva, potem še postavi do stredňih dzveroh a tam ostane. Štefko še nakloňi ku Betki. Julka opre hlavu na Betkino pľeco. Petruška stoji zaražena. Horan kive s ruku s Bohom.)

Palko (špiva):

Ej forvere, marš, forvere marš,
kamarat do boja
Na Boha ce poručam
draha matko moja.
Ej budze mi tu zdrave
či stare či mladi
Hore, luki, pole
Ai vi zahradi.

(Opona spadňe. Koňec peršemu jednaňu.)

II. JEDNAŇE.

11. Vistup.

(Scena jak ai v peršim jednaňu. Betka štrikuje, Julka višiva a Terča bigľuje.)

Julča: A hej mama, že to ľepši, ked Terčuša je v našej společnosci.

Betka: Pravda že, prez ňej bi nam bulo bars cľivo. L'em to še obavam — či še ona dobre čuje v kruhu našej společnosci?

Terča: Preco vomňe tak pohibuju? Verjami,, že jak žijem ešči som še tak ščesliva ňečula, jak od tej hvili, co som pod jih pristreše še dostala.

Betka: Hej, hej! L'em ked bi ai šereo tvojim slovom zaodpovedne bulo.

Terča: Preco bi ňebulo? — Šak znaju i sama, že nemam ňikeho som sirota a višej jak tri roki, co som odkazana na svojo vlasne ruki. —

Betka: Znam moja draha; som davno za misľala to zrobic — a co do našeho pribitku dovese, aľe...

Julča: Ale preco ju ňe vžali mama? ona od mala bula moju najmilšu společnicu.

Betka: L'ebo som še bala ľudskih jazikoh.

Julča: To jest pravda mama, že ľudze vidza veeej na druhih, jak same na sebe.

Terča: A preto ai ja som še vihibeval i vašemu domu.

Betka: Hja, ked to tak bulo, je, a budze, že ľudze veeej še mišaju do zaľežitosci se jih ňetikajucih, jak bi maľi svoja d[illegible]nose do poradku priňese.

Julča: Z višivaňom už som hotova mama. —

Terča: I ja hotova z bigľovaňom.

Betka: Dobre mojo dzeci, ja tak sama hňed hotova zos štrikovaňom, ľebo znam dobre, že še našim hlapeom dobre pridaju, ked pridze žima.

Julča: Ale co to mama, že višej jak dzešec tižňe co odešli a ľem po jednim ľisce zme od ňih dostali.

Terča: Hej, a to temu už skoro ošem tižňe. —

Betka: Neznam mojo dzeci. Ah, to bula ale češka rozlučka.

Julča: Oh! (Vzdihne.)

Terča: Ah! (Vzdihne.)

Betka: Ale co že mame robic, ked ňebežpeče nam hroži z každej strani. Preto každa matka ma pišna buc, že može vihovac obraneu svojej vlasci.

Julča: Pravdu maju draha mama! Co bi znas bulo, abi zme šicke doma buli? Na takih driěnih hlapeoh jak Štefko a Edi, ľem pišne mame buc.

Terča: Edi je taki jak všadzi bul.

Betka: Še obavam, že jemu najskorej daco še staňe.

Julča: A ja som presvedčena, že Edi veľke herdinstvo prevedze vo vojni.

Betka: Daj to Bože!

Julča: Či ňezpozorovali mama, že už ma "šaržu."

Betka: Hej moja dzivko.

Terča: A ku temu ešči ňe je ani rok pri vojsku.

Julča: Tak je, "frajterom" je a jak še ai sam vislovel, že o kratki čas budze nošic

dluhu šabľu. A preto, abi še ai on ňezahaňbel, ked budzem pri boku jeho kračac, som še hlašela ku společnosci "Červeneho Križa."

Betka: Tak ai ti mi odľeciš?

Julča: Hej mama, znaju dobre, že tam v špitaľoh najvecej pomoci teraz budze zapotrebno.

Terča: Hej, bez ošatrovateľkoh tam ňemožno ani buc, a ku temu, ktora jest nato viučena, jak ai ti Julča.

Betka: Tak to je, ked človek da dzeci ku dačemu viučic, mišľi, že budze v společnosci jih še cešic.

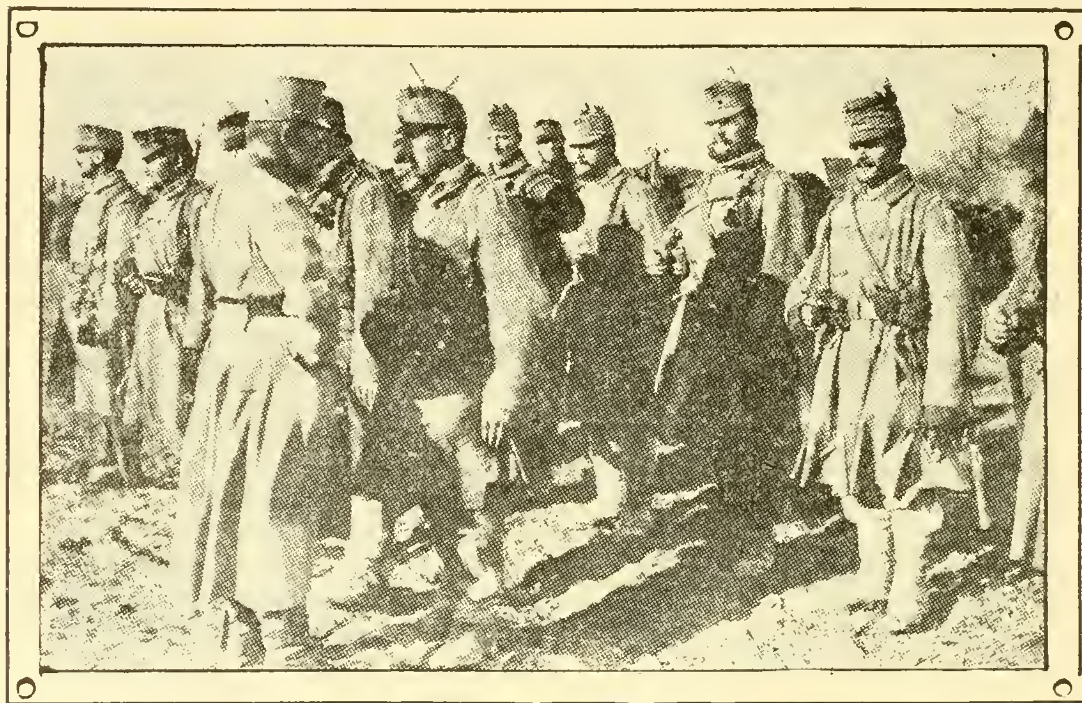
Julča (beži ku učňovi, odbere listi čita adressu): Ah to je pre matku! (Oda Betki list. Učeň poskoči, zašmeje še a odejdze na pravo.) A ten, premňe od Eda, ľebo jeho pismo dobre poznam. (Otvori ľist a čita ho v sebe.)

Terča (idze ku Betki, patri na ľist): Ah, to je od Štefka!

Betka: Od Štefka? Noľe prečitaj ho ti moja dzivko, ti maš ľepše oči ku čitanu.

Terča: Z radoscu, ked dozvoľa. (Otvori ľist, šedňe na šamerľik, na ktorim Betka nohi trime a začňe čitac).

Drahe rodiče!

Jozef Ferdinand v Tyrole oznaki pripina našim jagrom.

Julča: Co že mame robic, jak okoličnoscom še podrobic?

Terča: Na Božu voľu zdajme še.

Betka: Hej jedine u ňeho obranu najdzeme, a vzivajme jeho svate meno, abi pomoc račil udzeľic našim bojujucim hlapcom.

Terča (vzdihňe): Daj to Bože!

12. Vistup.

(Vstupi učeň z prava.)

Učeň (Priňešc dva listi): Prosim pekne ľisti prišli!

Odpušča mi, že som jih skorej z mojim ľistom ňenavščivel, poňevač do teraz ňemali zme odpočinku aňi na teľo, abi zme mohli poradňe zjesc. V bitki ešči zme ňebuli, ľem tote ňeprestajne manebri su na dzennim poradku. Hvala Bohu zdravi som. L'em o jedno jih mama pitam, abi vžali Terču pod jih ohranu a budu jej opravdziva matka.

Betka: Tak je moj drahi sinu.

Terča (čita): Adressu jim ňemožem dac, ľebo zme každu hodzinu na druhim mescu.

Betka (ucira oči): Ah, ah! Segiňatko!

Terča (čita): Ani to ňeznam, že kedi bu-

dzem mose jim dru.raz pisac. Zo serdečni pozdravom jih sin. Štefko.

Betka: Bože nas co to znami budze.

Julča (ktora prez cali čas čitala list, stanula a išla ku Betki): Čuju mamuš co piše Edi? Že častečnej bitkoh podzel už bral, a že na našej strane ľem ten je poraňeni, ktori sam do kuľki vbehňe.

Betka: Bars bi tak bulo.

13. Vistup.

(Vstupi Palko z prava.)

Palko (za scenu): Hej prac še mi zdrahi! —

Julča (viskoči): Palko!

Terča (viskoči): Palko!

Palko: Retriden, einz, zwei.

Julča a Terča (beža mu v ustreti).

Palko (vstupi zatkom a vihraža): Patri še ho, jak še mi tu budze stoporčic.

Julča: Palku! (Ulapi ho za levu ruku.)

Terča: Ah Paličku! (Ulapi ho za levu ruku.)

Julča: Dze ši še tu vžal?

Terča: Jak ši še tu dostal?

Julča: Co ce tu prinešlo?

Terča: Či ši vidzel Štefka?

Julča: Nestretnul ši Eda?

Terča: Či našo dobili skvele vičežstvo?

Palko: Aľe šak ľem ňe umucce, dajce mi žebi som sebe kus odihnul.

Terča: Hej, aľe nam perše povedz o šickim. —

Julča: Tak je, lebo stužebnoscu očkujeme noveho zos bojiska.

Palko: No ta vidziš, tu tak stojim jak holubek, medzi dvoma holubičkami.

Betka: Aľe dzivčata, dzivčata! Sak ľem ho ňeutrapce.

Palko: Ah, pani gazdinko! Pri tej šickej frantariji ani som ňezbačel, že ai oňi su tu. —

Betka: Tak jest, tak! Vitaj že mi vitaj!

Julča: Aľe un nam muši o šickim porozpravjac mama.

Terča: Tak je!

Betka: Lem už še uspokojce, dozvolce mu naj sebe dakus odpočine.

Palko: Aľe paňi gazdinko ešče sce vše taka dobra.

Julča: Povedz dze ši teraz pridzeleni?

Palko: Ja, som pridzeleni ku kapitanovi Zborovi.

Julča: Ja še pitam, dze tvoj regiment teraz je?

Palko: Moj regement? Je het až v trantariji, dzeška bars daľeko.

Terča: Jak ši šem prišol, ked tvoj regement daleko je?

Palko: Šak som vam povedal, že som pridzeleni, pri panu kapitanovi.

Julča: No hej, a kapitan dze je pridzeleni? —

Palko: No vidziš ani to ešči ňeznaju, ked jim človek šicko ňe viešplikuje, ta ani to ňeznaju? Ta v našim mesce pri špitaľu.

Paľko: Hej, hej, pri špitalu, ta ľem ňe pri ciganskej koľibi.

Julča: Ah, tak! Špital je pod dozorom pana kapitana Zborovi. Ci ňe tak?

Palko: Tak, tak! Jak to vam treba šicko višnurovac.

Terča: A ti, jak vislužka kapitanova hejže?

Palko: Ah, jak to vi scece šicko znac.

Julča: Mi každe do teraz mišleli, že ti ši tiž na bojisku.

Palko: Tak jest. Bul som aľe mi tam panove officire povedzeli, že to bi bula samovražda, žebi mňe i na dalej na bojisku obtrimali. A preto mne preloželi a dali mi mesco pri panu kapitanovi v mesce.

Julča: Preco ši še herdinski netrimal a ši nevikonal d jaku sebehodnosc?

Palko: Šak som to učinel, aľe ked to ňebulo uznate za dosc hodne.

Julča: Jak še to stalo?

Terča: No ľem povedz jak to bulo?

Palko: Tak počujce! Raz v noci bul som na varce na "fortpaus". Cmota taka vam bula, jak v rohu, že som ani nos sam sebe ne mohol rozpoznac, to bulo na poľu. Ked hodzim hore dolu, raz zbačim vdalke jednu postavu, mišlel som v sebe: To je nepracel! Na hlave mi vlasi stanuli od strahu, ale zato som nestracel duha pritomnosc, odhodlaňe pomišlel som sebe: že teraz je priležitosc pre tebe Palku, dokaž co ši hodzen učinic pre svoju vlasc. Tak som sebe rozmišlal, že co mam zrobic. Ale to šicko bulo ane cvaj!

Reku strilac? To bodaj kto potrafi a ja heel daco herdinskeho dokazac. Tak reku počkaj ja ee zdrapem, či živeho či umarteho co zajateho dovlečem do našeho tabora. Tak som priskočel jak striľa a haps mojeho ňepraceľa za kark zdrapal stresol som znim dersko višmarel na plecа a hojda ku našemu taboru. Tak še hňed meldujem pred veliteľom zos moju korisču. Pri všetrovaňu bars som bul prekvapeni, ked som rozpoznal mojeho nepraceľa, že to ňebul inši jak skura z medzvedza.

Šicke še šmeju.

Palko: A pri tim šiekim me naj vecej merži to, že ňe znam co še z jeho celom stalo. Ci som ho vitres, abo sam viskočel z tej skuri? A tak predstavce sebe mojo nasledki. —

Terča (šmeje še): Aj, aj! Ti ši mi ľem za vojaka.

Julča (šmeje še): To bi še malo zaznačic do historiji. Dr. Coceka. On tiž prinis ľem mapu a nočnej oši ani hiru, sam ňezna, ktorej končine šveta jestvuje.

Betka: Aľe, aľe. Majce cerpezlivosc dzivčata, znace dobre, že nahoda každemu pritrafi se. Idz Terčo do kuhiňi a priprav daco ku jedzenu znam dobre, že Palko je ai lačni.

Palko: Pravda že, jak je všeobecne znamo, že mi vojaci mame vše dobri apetit ku jedzeňu.

Betka: Tak je; tak. Lem idz do kuhiňi a Terča ci daco pripravi ku jedzeňu.

Terča: Hej, Palku! Taki ci olovrant pripravim, že ši už davno taki ňemal.

Palko: Ah! (Patri bokom za milovano na Terču, obidvojo odejdu na ľevo.)

Julča: Mama, co to ma znamenac, že tatuš je taki premeňeni a taki skrekni?

Betka: Neznam draha dzivko co mu jest aľe to badam, že od kedi tota ňeščasna vojna nastala, tak šicko ho merzi, šicko še mu procivi.

Julča: A ňemohli bi zme vinajsc taki prostredek, ktori bi ho keľo teľo uspokojil?

Betka: Už som všemožno probovala ho ucišic, aľe mojo namahi bez visledku buli.

Julča: Počekaj mama. Ja vidam šicke sili ku temu, abi som tatuša mohla ucišc.

Betka: Možeš probovac, ale som ista, že tvojo namahaňe daremňe budze. Poznam jeho tvardosc, tojest, že co raz pred sebu vežme to še ňeuspokoji pokel še mu šicko na vlas nestaňe.

Julča: Probovac aľe možeme.

14. Vistup.

(Petruška vstupi z prava.)

Petruška (vstupi daremňe a meržuto hodzi hore dolu po javišcu): Hoc bi človek na šicke strani še roztarhal i tak ňeda radi Tu ten novi minarčik, zlamal mi piteľ, idz ti ho naprav. Tam zaš temu ňeobruhatemu sluhovi koňe še splašeli, voz mi dolamal. Dalej zaš voda prišla, hac mi rozorvala. Tu zaš toto, tam zaš toto tam zaš ono, všadzi lem škoda. Ani ňeznam dze mi hlava stoji. A to ľem od kedi mi sina scahli do vojni, šicko naspak idze, jak bi to porobeno bulo.

Betka: Co ci še stalo starki? Patri tu je list od Štefka. (Ukazuje mu list.)

Petruška: Od mojeho sina? (Odbere list a čita v sebe.)

Betka: Hej od našeho sina. A teraz dzivčata do praci.

Julča: Hej mama, lebo aňi ňeznam sama že kedi povolaňe dostaňem od spoločnosci "Červeneho Križa."

Petruška: Skadzi? Od Červeneho Križa? Nigdze ňepujdzeš. Ci mišliš, nato som keltoval a dal ce učic, žebi druhe z teho osoh mali? —

Betka: Aľe mužu ňe hutor tak...

Petruška: Co ňe hutorie tak? Ci ňe tote co po kavarňoh višeduju najvekšu balamutu robja?

Julča: Aľe ucišа še tatuš o to jih pitam, — dostala som list od Eda.

Petruška: Od Eda? Ja ci zakazujem še z nim shadzac a...

Betka: Co ci na um prišlo?

Petruška: Mňe na dum nič ňeprišlo, ľem teľo, že jemu zabraňujem prah domu mojeho prekročic.

Julča: Aľe drahi oco: on...

Petruška: Ani slovo vecej. Rozumiš?

Julča (plačuci odejdze na levo.)

Betka: Aľe učiš še starki.

Petruška: Ja'k ce ňema ai to meržie, ked ci jeden jakiška z kadzi ruka s kadzi noha še ci opovažic povedzic, mňe prosto do oči, že ňemam pravdu.

Betka: Okim to ti rozpravjaš?

Petruška: O tim pan velkomožnim jakimšik foršnerovi.

Betka: Aľe starki — možno ce ňezamišľal ubližic.

Petruška: List? Od keho? zaš?

Betka (list odebrala): Neznam od keho, ale mišlim, že od Společnosci Červeneho Križa. (Vola.) Julčo, Julčo.

16. Vistup.

(Julča vstupi z ľeva.)

Julča: Co je draha mamuš?

Podane moskaľoh v Karpatoh.

Petruška.: Nezamišľal? Však ja jemu po kažem ľem ňej še mi opovaži ukazac na oči Tak samo ai jeho sinovi.

15. Vistup.

(Učeň vstupi z prava.)

Učeň (ňeše list): Tu je list pre Julču. (Odda list odejdze).

Betka: Tu je List pre tebe.

Julča: List? (Otvira ho naremňe a čita v sebe). Ah, še mušim z rihtovac jak najskorej k odhodu.

Petruška: K odhodu? Ta už toto ňe. — Tu doma ostaňeš!

Julča: Ale drahi otče, — tu pišu, že jest veľo vojakoh poranenih a muši jih dakto ošetric. —

Petruška: Nej ošetra tote, ktore su pričina jim.

Betka: Nezaškodzi to ked ai (dava znak Julči abi odešla) Julča na pomoci jim budze. (Julča odejdz, na ľevo.) Šak shľedni starki ai mi sina tam mame.

17. Vistup.

(Horan vstupi zprava.)

Horan (novinki ma v ruki): Tu som a tu jim ukažem čamo na bilim. (Ukazuje a na novinki.)

Petruška: Jak še opovaželi sem prise.

Horan (rozpravja važňe): Praceľu, ja som ku ňim prišol, abi som jih presvedčil, že ohľadom jih presvedčeňa su na omile.

Petruška: Mňe šmeju povedzec, že som na omiľe, tu v mojim pribitku? Pakuju še mi stadzi. —

Horan: Neodejzdem praceľu — pokeľ jih ňepresvedčim o pravdi; a jako opravdzive praceľe ňepodame sebe ruku.

Petruška: Ruku jim podac? — To še ňigda ňe staňe!

Betka: Aľe mužu moj drahi.

Petruška: Idz odemňe.

18. Vistup.

(Vstupi sluha zprava.)

Sluha (vstupi česko zimušno oblečeni a s bičom jak zos drahi): Aj, aj! To je strah.

Petruška: Co še ci stalo?

Sluha: Prave prihodzim z mesta. Ked bi sce vidzeli! Oj! joj! co še tam robi?

Betka: Pre Boha, hutor skorej co še tam stalo?

Sluha: Poraňeni a mertvih je polno po calim mesce.

Betka: Ah, Bože.

Sluha: A potem špitaľe a školi su šicke prepulňene s pokaličenima vojakmi.

Petruška: Tu mame vojnu. Ci teho potrebno nam bulo?

Horan: L'uto mi je praceľu že temu je tak. Co že ale mame zrobic, jak ne ulapic zbraň ku sebe obraňe? (Sluha odejdze na pravo).

19. Vistup.

(Vstupi sušed z prava.)

Sušed (vstupi bojažľivo a ňespokojňe): Pomoc, pomoc!

Betka: Co zas še stalo?

Sušed: Už su tu! Už su tu!

Petruška: Kto? Dze?

Sušed: Už su tu v sušednej dzedzini.

Petruška: V sušednej dzedzine? Hvarim ci, hutor, že kto?

Sušed: Ah ta tote zatracene ňepraccle moskaľe.

Petruška: Co? Nepraceľe? To mu nešmime odpuščic na žaden pad. Dze mi je zbraň. (Odbehňe na ľevo.)

Horan: Zbraň? A ku čemu? (Odejdze za Petruškom.)

20. Vistup.

(Vstupi Palko z ľeva.)

Palko (vstupi usta ma prepulňene, v ruki hleb ma z ktoreho kuše): Co to je za lomož tu tak? Co ňepraccle? (Vicahňe bagneť a vibehne na pravo.)

21. Vistup.

(Vstupi Julča a Terča.)

Julča (vibrana na cestu ňeše na ruki dizdžovňik): Tak draha mama, už som hotova ku odhodu.

Betka: Ah moja draha dzivko. Ti odhodziš. Otecc je ňespokojni. Bože moj. Bože moj. Co mam robic?

Terča: Naj še uspokoja, ja ostaňem tutak; a budzem jim napomoci. Šak ufam Boha že on nam pomože.

22. Vistup.

(Vstupi Petruška a Horan z ľeva.)

Petruška (tarha pušku z Horanovih rukoh): Pušca! pušca! Naj ai ja budzem učasni našej vlasci. (Zvonka počuc ľarmu, krik, psoh brehot atd.)

Betka: Oh pomoc! (Klesne bez sebe do Julčinho naruča.)

Horan: To to už ňeidze. P ımetajme, že mi starci ešči zme k činu ňepovolane. (Nedozvoli Petruškovi pušku.)

Palko (htori še prave navraci robi z bag netom sving, dupne a sahne bagnetom stranu) : Tak je!

(Koňec druhemu jednaňu. Opona spadňe.)

III. JEDNANE.

23. Vistup.

(Scena predstavuje z vonka budovu. — Nad dzvermi vivišeni napis "Špital Červeneho Križa". Vstupi muzinkant, ohľada še do okola, zbači napis.) Ah — tak ai tim jednu starodavnu zacahňem, v jih cerpkim položeňu. (Začne hrae na hušloh. Po hvilki Palko še objavi v oblaku na hlave ma ošetrovateľkin čepec. Ohlada še rozospani a živka še mu.) Co totu za čvirčkaňe? Kto to tu še opovaži pokoj rušic? Hej muzikance! (Muzikant daľej hra.) Hej muzikanee! Ci počuješ? (Daľej hra.) Abi do teho šicke peruni še parali. Ci ňečuješ? (Muzinkant hra.) Hej, muzikance či ši hluhi? Tak počuj! Tu naš mladi pan či pan frajter leži, a ňešlebodno žadne komedie vistrajac. Či rozumiš? (Muzinkant hra daľej.) Nepočul me! Hej muzikant prac se mi stadzi, a jak ňe tak ja ce vipraeem. (Muzikant hra.) No, žebi do teho šicke čerci vešli. Nepraeeš še mi stadzi? Jak vidzim tu moj krik ňič ňeošoži.

Tak mušim ho vipratae ja sam. (Po hroži mu.) Počekaj ja ce naučim vojenskeho moresu!... (Muzikant hra jak prestane odejdze na ľevo.)

24. Vistup.

(Palko vstupi z prava.)

Palko (naremňe v behňe ohľada še do okola za muzikantom, ktori predtim odešol.) A dze že ši mi? (Stranu.) Aha! tam idze. (Kriči.) Hej, muzikant počkaj, že ci kosci namascim. (Idze za ňim povhvili še nazad zatkom vraci, a hroži.) L'em še mi opovaž tu ešči raz prise. Až potem ce naučim, jak po koscele čvirikac

25. Vistup.

Štefko vstupi z prava.)

Štefko (ma ruku a hlavu ovjazanu patri na napis červeneho križa.)

Palko (zatkom uderil do Štefka): Ah!

Štefko (poznal Palka) : Co je stebu Palko?

Palko: Ah! — Štefku — vitaj u nas vitaj! Ah! — ši i ti ši tiž plezirovan?

Štefko: Jak vidziš Palku.

Palko (smeje še) : Ho, ho, ho! To su mi vojaci! — he, he, he! Daju še mi pokaľičie od jakiških starih baboh — ha, ha, ha! Patri mňe še ňič ňestalo! (Zastaňe zamišleno.) Aľe prisam to ne je špas. Včera tu tak priňesli našeho Eda, abo pana frajtra.

Štefko: Hej prišla zvesc o ňim až do klaštora, tam dze ja som; a preto ho idzem opatric, či je mocno poraňeni.

Palko: Tak mišľim. L'ebo lem še vo sne kriči a komandiruje.

Štefko: Aj, aj segiň!

Palko: Segiň? Ta už toto ňe. Un je už veľkim panom.

Palko: Hej, vecej jak general'om.

Štefko: Aľe Palku, Palku! Neplee do šveta!

Palko: Neplee do sveta? Jak še presveeiš potem ti budzeš plesc. Počuj, ked v bitki buli, znaš že jeho regement še prebil, a poražil veľo moskaľskih regementoh.

Štefko: Hej, a potim?

Palko: Potom? Hja, znaš dobre, že jak general spadnul, prišlo komando a na menšeho officira a tak to ci išlo — až kim ňeprišlo do našeho Eda ruki.

Štefko: Ah, šieke officire spadli a potem jak običajňe on Edi mal komandovae.

Palko: Tak vidziš vičežom je! Aľe — bo to ci bul za herdinski komandant. Šicke ňepraeele od strahu dostali afrikansku hlušku: a tak ci še prevracali jak capi. (Patri stranou.) Aha! — Patri Štefku, sem prihodzi naš pan foršner. (Idze mu vstreti.)

26. Vistup.

(Vstupi Horan s leva.)

Palko: Pekne vitam pana foršnera!

Horan: Ked še ňe miľim to je naš Pal-

ko, abiee, ani bi som ho ňebul poznal v tim čepeu.

Palko (ulapi še za hlavu): V čepcu? — (Ztarhne čepec z hlavi a ruči zňim o žem.) Pitam za prebačeňe pan foršner. To je temu pričina ten zakľati muzikant, co tu tak ňeška rano hrel šickih do rampašu priňese, ked bi som ho v tim nebul prekažil.

Štefko: Ti si mi ľem za herdina.

Horan: Ah, Štefko! (Daju sebe ruki.) Ti si tiž poraňeni?

Štefko: Jak vidza pan foršner, som tiž vbehnul do jednej kulki. (Obidvomi še šmeju.) —

Palko: Ci pan foršner prišli opatree pana Eda? Ten leži v privatnej lľiži. Bars z ňim je plano.

Horan: Telegrafične mi bulo oznameno o stave jeho; a preto jak najskorej heem ho vidzec.

Palko: Na skutku ho budu vidzec. Ale to jim radzim, pan foršner, abi nahlas pri ňim ňehutoreli — lebo i nam je zakazano — ani muk pri ňim.

Horan: Dobre Palku! (Veisne z kešeni vizit kartu a oda Palkovi.) Idz a oznam moj prihod, a — či navščiva je dozvoľena.

Palko: Ci lem to? Pan kapitan budu až skakac od radosci, že pan foršner prišli. Hto bi še panu foršnerovi neceešil. (Odejdze.)

Štefko: Ci mojo rodiče ňeprišli do mesta? —

Horan: Ne som isti ale tak mišľim. Lebo ked som tamadz išol, som vidzel, že zaprah bul hotovi k odhodu. Podzme ale do čekalni — a budzeme čekac tam, na dozvolene navščivi.

Štefko: Dobre pan foršner...... (Odejdu na pravo.)

27. Vistup.

(Druha scena: Predstavuje pisareň, dze še nahodzi stolki a pisaci stol a obraz panovňika. Spaňolska scena, za scenu poscel pre jednu personu abo divan, na ktorim leži Edi. Poza sceni vindze Julka, obľečena jak ošetrovateľka. Kapitan, ktori pisal pri stole staňe a idze ustreti ku Julči.)

Kapitan: Co je doktorov vikaz?

Julča: Rečoval, že ostatňa hodzina prihodzi; že še musi vbraci abo na jednu, abo na druhu stranu.

Edi (kriči za scenu): Napredek, hlapci! Napredek!

Julča: Odpušča pane! (Idze nazad za scenu.)

Kapitan: Naj še pači slečna!... (Zahviľku.) Za isce bulo bi škoda teho chlapčiska abi nam zomrel — ľebo on učinil herdinski kusok v bitkoh, ktorih prevedzene buli. Jak to ja dostal zpravu.

Edi: Ľem šmelo hlapci, napred!

Kapitan: Že v tim regementee, v ktorim on pridzeleni bul; šicke officire podlehli obetu kuľkom ňepraceľa, — ktore komando dostalo še do ruki, jako frajtra. Neohroženo zastal svojo mesco: pokeľ ňepadnul trom kuľkom, ktore vičerpali jeho sili.

28. Vistup.

(Vstupi Palko z prava.)

Palko (vstupi pred kapitana, staňe do pozituri a salutuje): Poslušne meldujem panu kapitanovi, že pan foršner Sebeš, pitaju o dozvoľeňe navščivu. (Oda kartku kapitanovi co mu Horan dal.)

Kapitan: Foršner Sebeš? To muši buc otecc našeho herdini. Na skutku privedz ho sem.

Palko: Na rozkaz pan kapitan! (Salutuje a odejdze na pravo.)

Kapitan: Sebeš! Hm, Hm! (čita vizit kartu.) Matej Sebeš, Ebata, či to ňebudze moj Matejko?

Edi: Ľem dalej! Napredek hlapci!

Kapitan: Moj najlepši kamarat za mladših časoh. To ani ńe je dziv, že sin daľeko odňeho še ňeodlučel. Som zvedavi či mňe on ale pozna.

29. Vistup.

(Vstupi Palko, Horan a Štefko z prava.)

Palko: Naj še pači panove.

Kapitan: Vitam vzacnih panoh! (Štefko salutuje.)

Horan: Moja ucta paňe! Servus! (Davaju sebe ruki.)

Kapitan: Ti ši to Matejku?

Horan (prekvapeno patri mu do tvari): Ah, ah! Šak je to moj Feri.

Kapitan: Hej, hej, Feri! Tvoj starodavni kamarat. Feri Zborovi.

Horan: Nigda bi som še teho ňebul nazdal, že ce ešči raz uvidzim; som ce davno trimal za mertveho.

Kapitan: O mojim povodzeňu ci druhiraz porozpravjam, a jak vidziš še všelijaka nahoda počituje ku vojne.

Horan: Hej! Vojna pričinu je ai mojemu sinovi, že tu tak češko poraňeni leži.

Kapitan: Inakši ňemožem, lem gratulovac tebe mili pracceľu, že ši takeho ňeohrože neho sina vihoval. Ale zakazano je teraz ho zňeuspokojovac; ľebo — najmenši ruh bi je ho stav zhoršil. A jak vidziš, preto zme mu dali mesco v mojej privatnej pisarňi, abi obšahnul najľepše ošetrovaňe, tojest, žebi zme mu mohli prinavracic zdrave, ktore sebe tak vitečne zaslužil. (Zpatri na hodzinu.) Hodzina prihodzi ku premeňeňu jeho stavu, ale nadej je ku poľepšenu. Zaco mame dzekovac jeho ošetrovateľki. (Julča še objavi z vonka čue brinkot. Palko odejdze na pravo.) To jest slečnej Julki.

Horan: Slečnej Julki? (Spatri Julku pre kvapeno.) Ah, ah! — Prijmu odomňe serdečne podzekovaňe. (Hce boškac jej ruku, Julka odopre.)

Julka: Odpušca paňe. — Som konala lem svoju povinosc.

Horan (važne): Hej! hej! Povinnosc. — Sebe obctivu povinnosc. Ktora nas z laski na kloňuje ku našej vlasci, ku pribužnim a ku našim odanim praceľom.

Julka (še ukloni.)

Julka (zbači Štefka, ktori prave še ku společnosci vracel): A — Štefku, a ti si tu tak? Tak ai tu ostaňeš kim še ňevizdraviš.

Štefko: Ležel som v klaštore, ale mi je už lepši, že o kratki čas budzem mosc zaš zbraň do ruk ulapic.

Kapitan: Dobre maju! Takim padze keho še mame bac? Ked takih šikovnih vojakoh mame.

Julka: Pan Zborovi, mam ščesce predstavic mojeho brata. (Štefko še ukloni.)

Kapitan: Brata? Ceši me!

30. Vistup.

(Vstupi Palko, Petruška, Betka a Terča.)

Palko: Stadzi, stadzi! Tu je pan foršner, Štefko ai naša Julka.

Kapitan: Vitam pekňe dobrih ľudzi.

(Všetci še ukloňa.)

Julka: Ah, draha mama!

Betka: Dzivka draha! (Obejmu še a boš kaju.)

Štefko: O! Terča!

Terča: Oh, Štefku! — či ce bars boli?

Štefko: Ne, Terčuš, lem to mne boli, že ňemožem budz na bojisku.

(Všeobecne vitaňe a objimaňe).

Julka (ulapi Petrušku a Betku za ruku a provadzi jih ku kapitanovi; ktori na straňe bul še v cihosci dohvaral)): Pan Zborovi! To je moja matka a otcec!

Kapitan: Ceši me, ceši mňe. (Podava jim ruki.)

Petruška: To je strašni uder pre nas rodičoh, že naša mladež muši tak velke trapeňe znašac. Ale jak vidzim, to inakši ňemože aňi budz.

Kapitan: Tak praceľu inakši aňi ňemože buc.

Edi (kriči mocno): Na predek! Hlapci, napredek!

Šicke (obraca še stranu skadzi hlas išol. Zvolaju okrem kapitana a Palka. Julka idze za scenu): Co je to?

Horan (ku kapitanovi): Praceľu teraz mi už ňemožeš zabraňic, abi som ňevidzel mojeho sina.

Edi: Napred! Hlapci! Napred!

Kapitan: Tak naj še staňe po tvojej voľi. Palku, odstraň totu scenu.

Palko (salutuje): Na rozkaz pan kapitan. (Idze a odstrani spaňelsku scenu, z ktoru bul Edi zastaveni. Šicke idu ku Edovi, okrem Štefka a Terči, ktore spolu dohvaraju še.)

Julka (trime ruku na hlave Edovej, ktori leži na divaňe, abo na posceli): Mišlim, že to je ostatňa minuta ku premeňeňu, jeho stavu.

Horan (plače pri Edovim boku.)

Kapitan: Neplač praceľu. Taka je to vojna. —

Horan: Ne praceľu. Ja zato ňeplačem, že tu sin predomnu leži, ňebezpečno poraňeni, ale plačem radoscu, že som še mohol dočekac tej hvili, že moj sin prevedol taki skutek večni, a žadose učinil svojim povinnoscom. Vitrimal svojej pozicii, pokeľ bezvladne ňeklesnul.

Edi (za dlukši čas, mal oči otvorene a nameraňe na Horana, jak tento hutori): — Tatuš, mňe kuľkovo rani ňebola. Lem toto mňe boli, že som ňemohol v boju dalej pokračovac. (Patri druhu stranu, spatri Julku.) Ah, Julka! (Boška jej uku.) Draha Julka!

Petruška (ktori za cali čas smutni bul, podzvihňe hlavu; podava ruku Horanovi): Odpušča mi paňe moju vinu, ktoru som proci ňim previňil.

(Koňec. Opona spadňe.)

PIŠŇE VOJESNKE.

V Galicii v poľoh, v haju
Už ňe pluhi, ľem kanoni oraju;
Vojaci tam kuľe šeju, ňe zarno,
Rodzi še tam kvitkoh slavi ňemalo...

L'em ňch roštnu, ňch pupec kvet
dostaňe
Ňeh bez venca narod ňe ostaňe!...
A krev draha ňepoľiva na darmo.
Všicko še tak stanuc malo,

Ah, Bože moj, jake mame bivaňe!
Tak jak miši mame džuri hrebane;
Našo domi ľem čarna žem objima,
Ňe lastuvki, kuľe nad ňima.

Boh vše pri nas, mi sme ňikda ňe sami
Pomaha nas, a ked vojna pomiňe,
Novi život da Uherskej krajine...

———o———

DACO O ZDRAVJU.

———o———

Najmocnejša, najpevnejša a najtunša ohrana človeka proci šickim nakazlivim horoscom je čistota.

Čistota je zdrave, ňečistota je matka šickih horoscoh.

Na keľo ľem možno, každi bi mal raz do tižňa še v ceplej vodi okupac. S tim čisto še trime celo a stim ai moc še mu dodava ku temu, žebi še samo braňic mohlo proci horoscom, obzvláštňe tim, ktore su nakazľive.

Dze su takzvane ľudovo kupeľe, dze ľudze zadarmo še okupac možu, tam je už preukazano, že horose pľucova še zmenšila. Čisto mame trimac celo, oblečeňe bovaňe, čisto mame trimac celo, oblečeňe bivaňe, čizdrave budzeme. Proci skutečnej čistoti ľudze terajše bars veľo prehrešuju. To je najhlavňejše pričina pre ktoru tak veľo tišice še nahadzaju v suhej, pľucovej horosci..

Jak to može mišlic dakto, žebi zdrave mohlo ostac take dzecko, ktore matka, abo dopatrovateľka zos vlastnih ustoh karmi.— Znamo je, že vov ustoh matki, abo dopatrovateľki možu buc bacile horoscoh, ktore še do krehkeho cela dzecka zaščepuju. Može buc, že matka, abo dopatrovateľka to zos najľepšej vuli robi, bo ňezna, že to, o čim oňi presvedčene, že je ňevinna, dobra vec, je najvekšim ňebezpečenstvom dzecka.

Preto še ma ľud učic spusobu zdraveho, čisteho živobica, žebi take veci še napozatim ňestavali.

Zos najňevinnejšeho dobreho šerca a z praceľstva poda jeden robotnik svojemu kamaratovi žbanek zos vodu, žebi še v horučosci napil. A jak ľehko še stanuc može, že stim obživujucim napojom človek sebe horose pije.

Pevne bi to ňerobil ten človek, ked bi znal, že zos společnih načinkoh ňetreba pic, aňi jesc. Zos společneho žbanka ňej ňikda ňihto ňepije, zos společnej miski s druhima naraz ňej neje. Znama vec je, že v ustoh nahadzaju še bacile horoscoh, ktore abo na žbanek, abo na pohar, abo na lošku prejdu a tak še rozširuju a zapričiňuju nakazlive horosce.

Každi človek ňej ma osobni pohar, osobni taňir, osobne ľoški a vidľicki.

Veľkej važnosci vec je to, žebi usta vše poradňe, čisto trimane buli, tak ai zubi vše čiscene, ked sebe pred jedzeňom usta, zubi viplukame, s timto zrobime, že bacili na usta, na zubi priľipnute odstranime, inakši zos jedlom do žaludka pridu a tam še rozširujuce nam horosc zapričiňuju; po jedzeňu tiž še maju zubi plukac, žebi pozostatki jedloh medzi zubami ňezostali, bo inakši od teho še zubi psuju. Zubi dobre je pilno zos zubovu kefu vičiscovac i po večeri, bo pozostatki jedloh, ktore medzi zubami ostaňu škodza zubom a to je barz važna vec pre zdrave, žebi zme sebe zubi dobre zdrave zahovali. Bez zdravih zuboh ňemože človek dobre žuc a plano požute jedlo zapričiňuje človekovi horosc žaludka, obzvláštňe na pľucovu suhuhorosc. Fabricke robotňici zos plukaňom ustoh a zuboh ešči i to dociľuju, že zdrave obzvlaštne škodlive olovo, takim spusobom do žaludka še jim ňedostane.

Že čistota požaduje, žebi každi človek, mal osobne mesco na ľihaňe, osobnu poscel, to už samo od sebu še rozumi. Jak veľo razi dostalo inakši zdrave dzecko od kašľujuceho rodiča s ktorim v jednej posceli spalo ňevi ličiteľnej horosci. V timto ohľedźe najlepši bi bulo, kedbi kašľajuci človek calkom v osobnej hiži spal a kedbi ňebul v bivaňu hoclem dva hiže, tak hodzľem v tej jednej hiži treba kašľajuceho človeka čim baržej na stranu uložic a zos deskami prehradzic, žebi hori človek druhih okašlovac ňemohol.

. Ale ňe ľem v bivaňu samim treba pozor davac na zahovaňe čistoti. Pozor dac mame ai na to, žebi zme z vonka ňedovľekli bacile suhej horosci, abo tifusu, abo druhej nakazi. Najlepši je v takim čase, ked ňebezpečne horosce panuju na vonka, mac druhe topanki i na dnuka. A ked to ňe idze, tak še vonka domu vracime, poucirac mame vov mokrej, ked možno v octovej renti svojo topanki. —

Ženske tiž maju pozor dac na to, žebi nakazu ulici zos svojima sukňami dnuka ňedovekli. Z tej pričini bars plani običaj ženoh je dluhe sukňe nošic, nato už na veľo mescoh i zakon jest, že ňešľebodno dlukše sukňe nošic, jak take, ktore na tri palce su kratše od žemi.

Najbaržej a najľekčejši vov ľeču bacili horosci do hiži muhi. Muhi tedi čim ušilovňejši pustošic mame. Na kontroh vov hnoju še množa milioni muhoh, i tote bi še mali puštošic, najleňečjši je tak, ked dvaraz do tižňa poľejeme. hnoj zos taku vodu, ktora zos jedneho litra tuňeho suroveho petroľeumu a zos 9 litroh horucej vodi pozostava.

To šicko je ohrana ňe ľem čistoti aľe i zdravja.

Čiste ňej budu šati, tak biľizna, jak ai verhňe obľečeňe. Ne šmeme taku biľiznu nošic, ktora je starša jak tidzeň, každi tidzeň človek še ma do čistej biľizni obľesc. Verhňe obľečeňe zaš poradňe kefovane ma buc. L'em že kefovaňe ňešľebodno vov hiži končic, bo to potem ešči horši, tote bacili, ktore do teraz ozdaj hlibši do postavu zarepene nam ňe škodzeli vikefujeme do luftu a potom šicko vdihame do sebe. Vše vonka treba klopac, kefovac sati i šicko zos hiži, co še čiscic da. Pametajme i nato, že slunko je najvekšim ňepraceľom baciloh. Preto v takim dome, dze hori kašľujuci človek še nahadza, najlepši je čim častejši pomoc dobrotľiveho slunka uživac.

Obrus, šati, servitki, pernagi horeho človeka čim vecej maju buc na slunku obzvlaštňe tota stranka, na ktorih jedol aľebo ľežel, žebi takim spusobom veci od bacilloh nakazľivej horosci skerz slunka vičiscene buli.

BOZSKI PAL'EC.

Kervave a ukrutne poučeňe dava nam tota veľika švetova vojna. Každi, ešči ten najvekši ňeverec a Bohaprazni človek uznac muši a v skutku ai uznava, že to je veľiki trest boži na pokoľeňe ľudske. Však ai tak še modľime: Od hladu, moru a vojni višľebodz nas Paňe! A toto šicko še nahadza v kervavej a ukrutnej vojni. Hlad — mor — vojna. Ne hcem obšírňejšej opisovac to, lebo to ňe je predmetom teho mojeho članku. L'ebo to je povinoscu novinaroh a každi kto novini — obzvlaštne "Krajana" čita, ten može bic prešvečeni o tej pravdze. Ja ľem jednu skutočnu udalosc hcem ct. čitateľom predňesc, ktoru som čital, a možno veľo ňe čitaľi ju. Titulom je: "Bozski paľec." Ta skutočna udalosc začala še v Šmilňove (Szemelynye) a skončila še v Stebnik Hute — (Esztibnyek huta) v šarišskej stolici ňedaleko od Zborova (Zboró).

Krasni, ľubezni apriľovi dzeň 1914. roku. Slunečko radostňe roziralo svoje ceple žari, a ku životu vivabilo calu prirodu žemsku. Poňižena fijalečka a druhe poľne kvitki prebudzili še zos tvardeho žimušneho spanku, vipučiľi svoje hlavi, a ľubežnu barvu a pachom, napeľnili cale okoľe. Stromi zruciľi svoje žimušne ruho a obl'ekli še do jarneho žel'eneho obľeku. Ptački krasnim špevom zveľebovali Stvoriteľa svojeho, medzi ktorima škovranek podzihnul še zo žemi a z največšu radoscu pehal svoj prekrasni špev ku ňebu. A hej krasni a poetični čas. Človek še nazda, že je ten najkrajši a najžadaňejši pokoj medzi prirodu a človekom, medzi ľudzmi teho šveta. L'em že nas o tim calkom na opak prešveči Janko Zbreka zo Stebnik Huti.

Co to je Stebnik Huta, mušim poznamenac: co je: Je to jeden mali z paru domoh pozostavajuci valaľik, 4—5 kilometre od Zborova. Dobre, statečňe a pobožne obivateľe su v ňim; verne svojemu slovenskemu rodu, aľe ai verne Uherskej krajini. Maju svoj kosceľik na šumnim mestu, a školu no valaľe, dze še po uherski-slovenski čitac pisac a katolicko naboženski v macerinskej reči zmiľac uča. A ku temu moskaľa a jeho priverženeoh — panslavoh — tak radzi maju, jak d'abol švecenu vodu. A toto prešvečene jejich od roku 1914. apr. mešaca ešči hlibši zarite je v nih.

Ta jak som povedal, že Janko Zbreha nas opak prešveči o tim pokoju a krasnej prirodi.

Vindze vonka z hiži, poopatra še vokol a vejdue dnuka, tak poveda svojej ženi Hanki: "Čuješ ti Hanko, mňe ten dzeň, hoc jaki je krasni, še ňe pači. Pravda, že slunečko šumňe švici, ptački krasňe špivaju, ľemže vrani a havraňi dzeška jak na vesele hoscinu ueekaju, a moskaľe su ňespokojne. A potim šak zme čuli už streľbi; aľe hermeňe v tim čaše okolo nas som ešči ňikda nečul, a teraz dvaraz abo triraz, a Pan Boh zna že keľo raz, to som ešči ňikda ňečul. A zato dňeška ňe idzem do ľesa, bo ja v tim Božski paľec vidzim. —

Hanka mu nato: Aľe idz het. Co sebe take mišliš. Šak zme tu ňe same, žebi sme še mohli bac. Tu su i druhe valalčani a potemka tu su i moskaľe — a pichňe ku Jankovi — žebi jih kim skorej čert vžal. A pritom šeckim ciho mušiš bic, bo znaš, že u nas su dva moskaľske officire. Pravda, že perše nam šicko vžali, okreme tih bandurkoh, co zme pod posceľ skriľi a zo slamu zakriľi; a tak inakši še dobre spravuju tote moskaľe. L'emže — oh Bože — kebi ľem skorši prišli.

Janko na to odpoveda: Šak pravdu maš žeňičko. Aľe žebi aňi sceni ňe čuľi — ta pocihi še dohvarajme. Nam tu dahtore panslavi, abo d'abol jih zna jak še volaju, povedaľi, že moskaľe su našo braca; že oňi nas višlebodza von. Na to ja em to povim, že aňi mňe aňi druhich našich valalčanoh ňe treba višlebodzovac, bo sme ňe kradľi, aňi ňezabijali, aňi plane ňezrobiľi, žebi nas harešťoh višlebodzovac trebalo. Aňi ňe pametam, žebi steho valalu dachto tak ostro bul štrofani, a na vecej roki v Munkačove zamknuti bul. Mi svoju porciu, učiteľa a paňa pľebana vše viplacime, a mame svati pokoj. Mi ňe hceme ňijake višlebodzeňe, od ňikeho, a tim meňej od moskaľoh; žebi pozdichaľi do jedneho, keľo jich jest. Šak i sama znaš, co še stalo z Halku sušedom a zo Zuz-

ku z ňižneho konca a z druhima, ktore moskaľe tak po haňbe a z najvekšu ukrutnoscu višľebodzovaľi. Ta daj sebe pokoj z dobrim spravovaňim moskaľoh. Cerpme, kim še pan Boh ňezmiľuje na nas, a totu moskaľsku čvar gu ňe odžeňe od nas. A preto ci povedam, že to je Božski paľec.

Hanka spušči hlavu a z rukami na perši zloženima smutňe poveda: Pravda mužičku, pravda.

Paru minuti stoja tak jedno pri druhem; ľem naraz veľke hermeňe čuju, po za čim mozg roztrikajucim hlasom padňe jedna bomba ňedaľeko jih hiži. Obidvojo prestrašene ucckaju ku oblaku, doznac še co to. — Čuju hlasi truboch a vidza moskaľoch uccekajucih pres valal. Vindu von. Strah moskaľoh jich z vnutorňejšu radoscu napelňi. Hvala Bohu! mišla sebe obidvaja: Pan Boh vislišel nas.

A šickemu co bula pričina? Pri Zborove a Smilňom uherske honvidzi napadli moskaľoch a ukrutňe jich pobiľi. Dzešec tišic (10.000) moskaľe už zabite a z kervu poľivaju tu uhersku žem, ktoru višľebodzic hceľi, aľe ktoru tak ukrutňe z poškevrňiľi. No a pri cintiru zborovskim až ku šmilnovskim hotaru tervala ta kervava bitka, ked na raz moskaľe daľi še do noch, a ku Poľankom v tim najvekšim ňeporadku pred Uhrami uccekali: Bulo tam čuc: Ah Bože! Ah Bože! Uccekaľi moskaľe, a zohabiľi na bojisku 10.000 mertvih a velo tišic raňeňih, ktorih ňemohľi zo sebu vžac, a tiž paru tišic zajatih.

A tej moskaľskej armadze prave skridlo bulo v Stebnik-Hute. Uhri i to na padľi. Zato bul rahot tej bombi, co prekvapilo Janka Zbrchu a jeho ženu.

Či som ci ňe povedal, ženo, že dňešejši dzeň še mi ňe pači.

A jak tam stoja, naraz čuju hlas z jih hiži: Pre Boha vas pitam skrice nas! Prekvapeňe bežim do hiži, a keho tam vidza; svojih dvoch kvartirňikoh, moskaľskich officiroch.

Gospodiňe gazdo, skri nas.

Janko popatri na svoju ženu Hanku ktora mu prikivňe, žebi jich skril. Rozmišľa sebe, dzebi jih mal skric· Na pujd ňe; do stodoli nad humno je ňe pevne, aňi v dolku ňe, bo šicko možu moskaľe prepatrec. Jak tak rozmišľa, pridze mu do pameci te bandurki, ktore jim moskaľe zohabeľi, a ktore oňi pod posceľu zo slamu zakrite maľi.

Z ľudzkostu napelňeni Janko poveda jim: Panove officire, ňej rača isc pod poscel do bandurkoh, a mi jih zakrijeme.

O blaga Bogu! i mi sme krescani, odpovedaju.

L'edvo to dokončiľi, naraz vstupi do hiži jedna patrulla russoh a kapraľ pita še: Nema ce tu russoh? Bo šicko opatrime!

Janko tvardo odpovi: Ne! Nej še pači opatric.

Poopatraju šicko, ale ňikeho ňe našli. Janko a žena povedaju — pocihi: — hvala Bohu už jih d'abľi beru!

Na to vindu officire z popod poscceli z bandurkoh, ruki davaju jich ohrancom a povedaju: Gospodin vam zaplac, i mi sme krescaňi. A kľeknu na koľena pred obrazom na sceňe visacim — Pannej Marii, a horľive še modľa. Jich modľitba bars pohla ai Janka a ženu, tak že i oňi kľekľi a modlili še. Šumni krescanski obrazek.

L'emže bars prekapene zostali, jak naraz dzvere še otvora a druha moskaľska patrula vojduc dnu pita še: Su tu Rusi? A tam obača dvoch svojih officiroh kľečacih pred obrazkom Panej Marii. Vežmu jich zo sebu von, a na dvore jich zastreľa, a ai tam jich zahrebu.

Prestrašene Janko a Hanka jeho žena, od velikeho strahu, ked čuli vibuh puškoh, staľi jak mertve. Pita še Janko: ženo žiješ? Hej, odpoveda. A ti? Ai ja! poveda muž.

Podzme vonku, a opatrime co to še stalo.

Vindu vonka, a doraz pri dzveroh zbača jeden nasipek švižej žemi a vzdichňu sebe: Večne odpočinuce daj jim Bože!

Na jih dvore zastreľiľi a pochovaľi moskaľe svojih officiroh.

Ked už še Janko ošmeľil višol na valal, abi znal, jak teraz vipatra valal, bo ked tam buli moskaľe, ňe bars bulo šľebodno vinsc vonka, alebo zdruhima še dohvarec.

I jak idze po valale zbači tam jednu hro madu svojih valalčanoh, kdze barz ostro a hlašňe rozpravjali. Pridze ku ňim a sluha. Jak už daco počul pita še: Co to je! o čim še dohvarace. Jeden z ňih Jurko Nižňi poveda: šak ti bi mal najľepši znac, bo o tebe še dohvarame; a totu Marinku už Pan Boh potrestal.

No naš Janko teraz ešči menej znal, jak predtim. Pita še: Co take, co bi mal znac?

No ta jak ši Janko Zbreha, ta biši mal znac, že u tebe dvoch moskaľoh a dobrih moskaľoh zastreľiľi moskaľe a ai tak jih zahrebľi. Pravda! abo ne?! Pita še Jurko.

To je pravda — odpoveda Janko —— tam je čerstvi hrob na mojim dvore; podtec a prešvedče še. L'em to ňe znam, že preco sce take rozhorčene a hňivace. Šak ja jih ňe zabil, aňi ňe pohoval. A potim co vam s tu Marinku, o ktorej povedace, že ju Pan Boh potrestal.

No ta žebi ši lepši znal — odpoveda Jurko — ta ci povim. Ti mal dvoh officiroh, i ja a každi maľi zme vojakoh moskaľoh. Ale medzi všickima najlepše buľi tote officire co u tebe buľi. A Marinka jich prezradzila, bo ked išla na vodu z kupami, ta še jej pitaľi moskaľe: či ňeznaš dzivečko o dajakih naših ľudzi tu vo valaľe, ktore še pokriti teraz? A ona, tvoja vnučka, povedzela: O, hej, u Janka Zbreha ša dva panove officire pod poseeľu v bandurkoch. Na to doraz tam neekaľi, bo ešči jim tvoj dom ukazala, a tam svojih dvoh officiroh, ulapili a zastreľiľi, a tamto znaš že jich tam ai zahrabaľi.

O Bože moj! To moja vnučka zrobila.

Hej — odpoveda Jurko — a zato ju Pan Boh potrestal. Bo jak vodu brala zo studňi prišla jedna uherska bomba a priňej spadla, a jej hlavu odtarhla. Neveriš? Podz, a uvidziš!

Janko zostal prekvapeni, a bez slova zo zarmucenu tvaru idze do domu. Žena Hanka pita še: Co ci mužu? Šak už teraz ňemame še čeho bae. Pan Boh nas vislišil, a vžal čvargu moskaľsku.

Pravdu maš ženo — odpoveda Janko. — Ale idz ku švagrovej studni, a prešveč še o tej pravdze: Božski paľec. Tam najdzeš vnučku našu Marinku mertvu a bez hlavi. —

— s — y. —

LASKA KU VLASCI.

Prekrasna a ucešena čnosc je laska ku vlasci!

Milovac tu žem, na kterej oči naše perširaz vidzeľi ušmivajuci paperšlek slunka milovac tu žem, na kterej opaterna a mila matka himbala koľisku našu...

Milovac tu žem, ktera švedkom bula zabavoh našeho dzecinskeho, radoscoh našeho mladzeneckeho a bojoh našeho mužskeho veku...

Milovac tu žem, ktera je koľiska: je božske pravo, je ňebeška povinosc!

Vlasc! Rodzisko! Ah jak mocne a oduševňujuce je to slovo. Nit na širim švece svatejše a milše mesco nadtim, kdze sme vov radostnim dzecinskim veku bez starosci prepeľički nahaňaľi, a kdze otcovska laska stražela nad zabavami našima.

Mladzenecke sni, ľitace nadeje, manželska vernosc, braterska laska a tišic-tišic mile obrazi všelijakih pamjatkoh pripojuje nas ku tebe oh draha, dobra a mila vlasc! Mila ši ti nam zos tvojima ružami, aľe i zos tvojima cirňami. Kdzekoľvek a hoc jak dluho bi sme hodzeľi po krucacih drahoh života: našo zunute šerdco konečňe po tebe tuži, ku tebe še žada. Ešči i strašna mišľenka šmerci še uspokoji, ked s totu povedomoscu skloňime hlavu ku merci, že tvojo luno da večne od počinuce našemu veľo cerpicemu a zunutemu celu.

Hľe, tak drahi poklad je nam vlasc, tak mocni a oduševňujuci cit je v nas cit laski ku vlasci!

Či še najdze medzi nami i ľem jeden, kteri bi ňe tak citil a ňe tak mišľel?

Neverime, ňemožeme veric! O veľo baržej sme prešvedčene o laske vlasci naših ľubih čitateľoh, jako žebi sme o ňih daco take mišľeľi a v ňih v tim ohľedze pohibovaľi.

Mi dvojnasobňe mušime milovac svoju vlasc, ľebo ona dvojnasobňe zasluži našu lasku. Milovac ju mušime pre jej krasu a bohatstvo, pre tu bohatu pominulosc, kteru ona nam vov najkrajših ideoh predstavuje.

No tak miluje šerdcom i dušu tuto vlasc, toto drahe a svate dedictva otcoh naših, kterej každi kusek žemi, každi zburani zamek o veľkosci a slavi starodavnih časoh mluvi ku nam!

Budzeme mi hodne potomci hodnih naših predkoh! Ked predkove našo na bojisku, na poľoh kervi nadobudľi sebe palmi a slavi, ňeh o čiňa i sinove našo dňeška, ked krajina naša vov ňebezpečensvu vojni stoji! A mi, ktere sme ňe tak ščešťľive, žebi sme vjedno s ňima na bojisku procivko ňepraceľa vojovac mohľi, čiňme tu všicke povinnosci svojo, ktere sme vlasci našej dlužne a povinnovate!

Milujme tu vlasc v jej radosci a žalosci, vov dobrih a zlih dňoh jednakim spusobom!

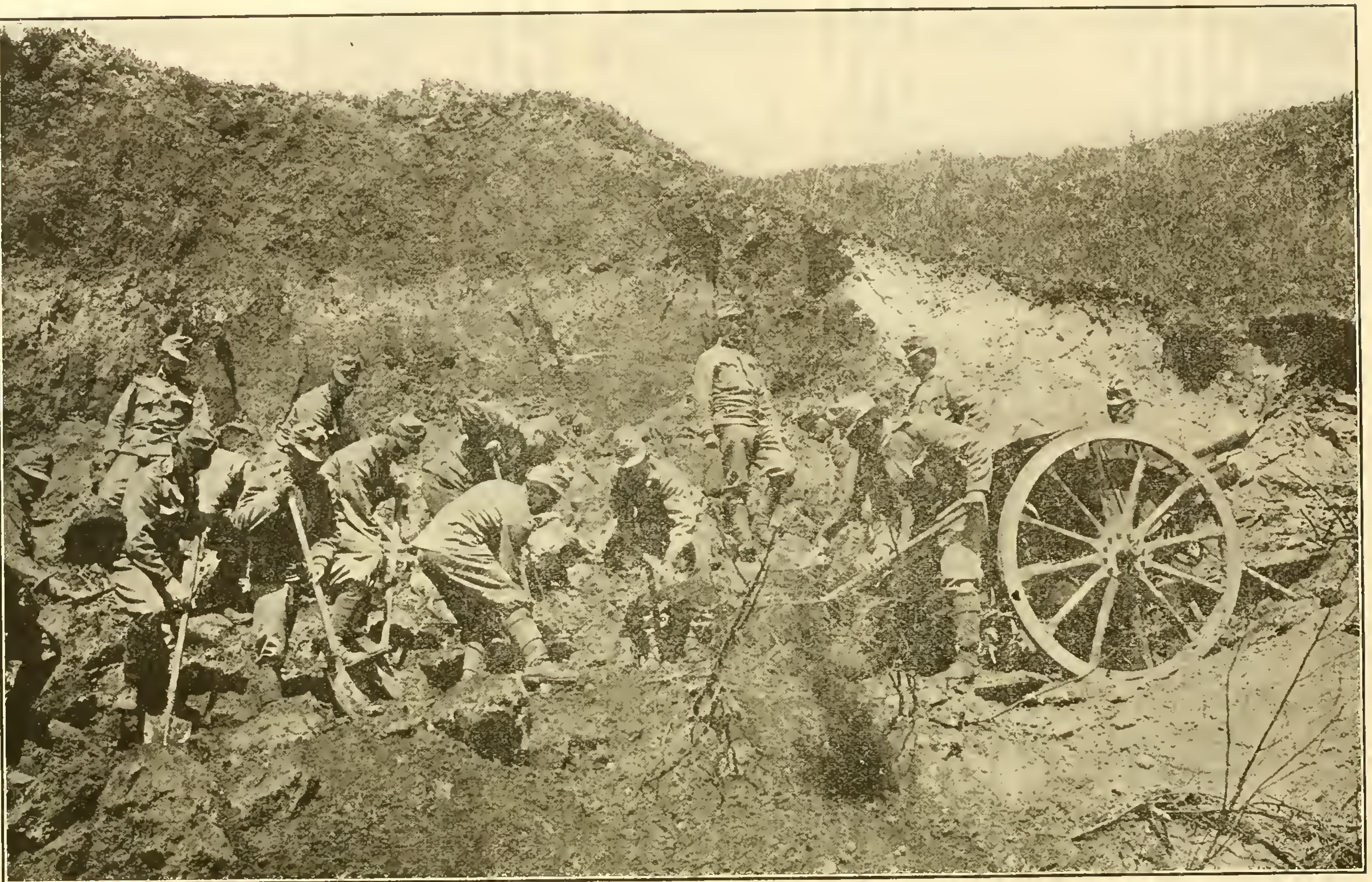
Ked laska ku vlasci ta, ktera tu krajinu na jej tišicročnej draže od zaujaca krajini až po dňeškaj medzi tak mnohima ňebezpečenstvami zotrimala: naša laska ku vlasci ňeh budze ta, ktera jej ščešťľivi los i na druhe mnohe tišic roki zabezpeči!

No tak hore ku praci! Zos pominulosci prekrasne prikladi ozivaju še ku nam. Oduševňime še! Neh budze tota ňebezpečna pritomnosc zakladom jednej ščestľivejšej a slavňejšej buducnosci!

Ti o draha vlasc a mile rodzisko našo, čim daľej, tim baržej zvicežuj nad ňepraceľom svojim a kvitňi, rozviňuj še až do skazaňa šveta!

Neh budze tvoj bľesk bľeskom našim, a slava tvoja slava naša!

Kopaňe šancoh naših honvidoh v Karpatoh.

BRATIA SLOVANI

— aľebo —

MOSKAL'SKA VDZELANOSC."

Prevzato z kňižki **Lázár Miglós, mad'arskeho reportera.**

———o———

Popoľudňu na raz velika cma še stala. Zašňižene verchi Liscj Gori, a ľes z kadzi našo honvidzi na oheň drevo zbirali, jak ked bi na raz zmižľi. Na 10 kroki ňe bulo mosc vidzec; pred nami za nami husti bili fat'ol še prestrel. Husta molha tak naremňe prišľa, jak ňespozorovani zbojnik, ňe richtovaľi sme še naňu, prekvapila nas; vojaci prestuľi špivac a koňe v podžemskih maštal'och rehotaľi a ňespokojňe kopali z nohami po mokrej žemi. Nikda eš i taki samoti-cit ňe nastihnul me.

Bulo to v Galiciji, pri Dunajcu, dze 1400 mad'arse honvidzi smutňe a opusceno patreľi a pozorovaľi pred sebe. Posti (patrole) tu i tam počinaľi štriľac. Druhim časom take daco o 6-ej hodzine še ňestalo; vtedi prestala palba puškoh a rahot kanonoh, bo ešči ai ňepraceľ v uscivosci ma čas jedzeňa — (menaži,) — ked už tak jedno ku druhemu priviknu. Teraz dobre jim padňe tota richlejša a richlejša streľba. Podobňe temu cestujucemu pres husti ľes v nočnim čase, ked mu všel'ijake. straškove pridu na mišeľ, a zdaľeka počuje hlas dzvona tam še nahadzajuceho valalu, ta sebe hvizda, aľebo špiva, abi še s tim pošmeľoval. Tak to bulo i pre naših vojakoh, v tej hustej molhi, v tej bilej cmi. Hlas puškoch bulo jim, jak hvizdaňe, a kanoni, jak daľeki hlas dzvonoh. Aľe dze su kanoni, kedi už začnu!

A kanoni, jak ked bi znaľi, že na ňih vojaci z tužbu čekaju, na raz še ozvaľi, a puščali hlasi svoje do hustej, šivej cmi. Calkom inakši durk maľi, jak v čistim — jesnim dňu, aľebo z hvizdami še migotajucej noci. Dlukši, tupi a češti hlas bul to, tak že nato jeden honvid — Šivó — povedal: — Ten kanon taki hlas ma, jak ked by jeden stari oľbrin kichnul! I vtedi žarti na mišli mal.

Vov šancoh šľebodno ohňa klasc. Bars su radzi temu vojaci, bo sebe pri ňim bogančc ohrivaju. Z ritka pridu ku temu, bo znamo je, že v takim važnim čaše švetlo je najprekľatejši špion. Teraz aľe aňi ňepouživaju teho dovoľena. Molha za duši oheň. Oňi trešu še, a každi na svoj dom a domacih mišľi.

Po pulnoci v officirskim obedňiku. —

Tri metre dluha jeden a pul metra široka podžemska jama. Maju tam jeden železni pecik, ktori je puľko-červeni; petroleumovu lampu i divan; jeden stolek a 2 poľske obrazki na sceňe. Kapitana ku telefonu volaju od štabu, hadame pre co. Azda upozorňuju ho na molhu, aby še znal čeho trimac. Dames-cigaretki kurime; jedzeňa jest na dost; sardinie, haringi, salámi, zavarovana ovoc, hraňčeni hľeb bulo na večeru. L'ehnuc še ňe oplaci, bo jednak ňe možno v tej molhe spac; ta molhova mokrosc šicko napelňila, počnuc od šancoh, veisla še ai do koscoh mozgoch a pľucoch našich tak že sme šicke pokašľovaľi.

Pan kapitan prišol do svojej spalňi, a priňes jednu fľašku cognacu, ktoru z pod stružľaka vicahnul. L'epši padňe tak vartovac. Moskaľe ľehko možu vinžic totu pekelnu cmu, a aňi neobači patrul, uš su pri drotoh. Každu štvere hodzini prinaša hiri jeden officir. Že moskaľe hustejši štriľaju; pozatim, že G. F. kapraľ kuľu dostal do pľeca; a jak švitalo: ňič noveho. Šicko v poradku. Tak prešol čas do štvartej hodzini rana. —

Švita. Perši znak, že streľba slabňeje. Našo ľem bodaj odpovedaju moskaľom; naco psuc municiu. Ešči še prida; šporovac treba. A take su našo vojaci, jak zo svojim, tak ai s krajinskim su sporľive.

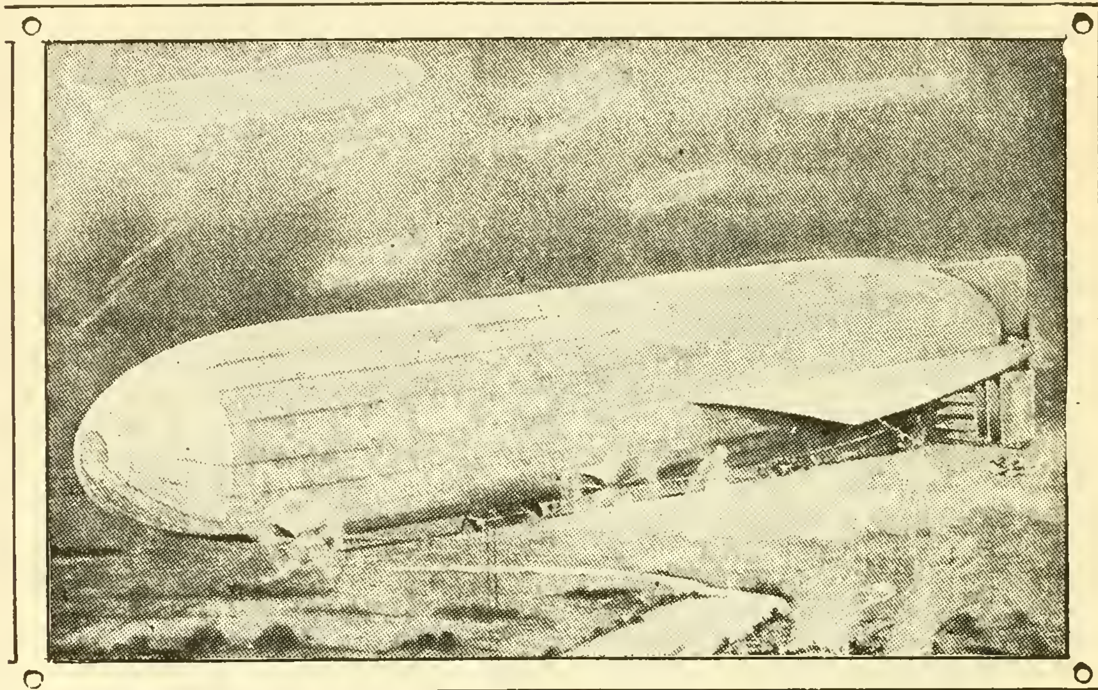
Škareda žima. Po pretrovenej noci ešči nam ľadova ošedzina, mraz hibovaľ. Nichto

aňi slovo ňe poveda, ľem še ščuľi do bundi čapki a ľem zubi mu vcingaju.

Kapitana zaš ku telefonu volaju. Ten rozkaz dostal:
Jeden patrol z officirom ňej idze do Lubija Szcepatowska, a ňej popatra tam šicke domi, bo pred troma dňami tam moskale buli. —

Ten poľski valal je na višňim kridlu uherskeho vojska, das 2 tišic kroki od mad'arskeho šancu. Bars bidni valal, das zo 30 koľibki, obivateľe pevňe poucekaľi, bo tam i našo i moskaľske kanonske kuľe bars še krivjaju. Už sme pri valaľe, dva šumne sarňički ucekaju nam, teľo že nas ňe prevraceľi. Jeden honvid, ktoremu v kervi bulo jagrovaňe už takoj chcel štrilac, aľe W. lajtnant ho uspokojil. Jeden kamard mu povi: Co, azda hceš moskaľoch zobudzic. Za prebačeňe, poveda, šak ked mi do puški ucека.

Valal Lubija. Dva šorove z valkoh budovane koľibi, bez strehoch, to moskaľe vipaľiľi. Ktore ešči zostali, aľe ňe zo strehu, aľe hocľem muri. No ta v tih še najvekša ohavnosc nahadza. Bulo tam šickeho: zhňita slama, potrepane grati, potarhane šati, načinka od jedloh, buksi od conservoch atd'. a najbaržej smrad moskaľski. Šicke te koľibi (domi) sme prepatrali: aľe ešči dva mame opatric.

Nemecka litaca mašina, ktora vecej bombi rucila na Angliu.

zhadzaľi. Opatrime mapu, tam vera ňe barz vidzime dze, a jak stoji valal, ani stopi foršnerskich domu, uhlarskih koľiboch. Hej, ked bi ja mohol tam isc, pomišli sebe L. K. — Prejdzeňe je ňebczpečne — povedaju vtedi ciho su kanoni, bo v takej cmi ňepraceľ ňemože vidzec. Maju dzeku ku temu? Nej jim budze na dzeku, poveda kapitan.

Dvanac honvidzi, W. officir a ja vindzeme zo šancu, a idzeme do tej šivej cmi. Po bilej a mekej šňihovej žemi kračame· Ciho je,ešči i vrani špja. Živajuce idzeme dalej.

Nedaľeka draha, aňi še ňe zoznajime, nijaku škodu ňemame, tu uboč 2 breški ob-

Na dvore stara ohňiska. Patra honvidzi, z nohami kopaju do ňih, kruca z hlavami, a na ostatku povi kapraľ: Kozaci kladľi tu oheň, bo lajna su tu. A lajtnant zos dverami bul zaoberani. Z povrazom buľi zavrete. Roztrepac jich treba. Perše aľe pita še: Je dahto tu?

Nijaka odpovidz. Jeden honvid lehňe na žem ku dzverom a slucha pres škari po pod dzvere.

Oznamujem panu lajtnantovi, že tu jeden pes škvarči — poveda.

Ten dom ňe ma strehu. Z verhu viter duje, šňih a šňižnica pada. Zapru še honvidzi do dzveroh a na raz z rapšňom otvora dzvere. Bagnetovimi gverami čekaju rozkaz.

Jedna hiža, običajňe to je i kuhiňa i maštaľňa, jak všadzi indzej. Roztopeňi šňih leje še po scenoh, blatna slama tak řečeno pliva po žemi. Pri pecu vo veľkej cmoti jak ked bi še daco rušalo. Neznaju či človek abo dajaki dživir. Z elektrickim lampašom tam švicim a honvidzi s puškami pririchtovane čekaju co budze. Tri nahe ľudze ľeža v kuce. Na predku jedna stara ženska do polovici zakrita z potarhanu plachtu, calkom žolta, šive vlasi ľedvo ku pľecom jej šahňu. Pri noboh jej jedno male dzivčatko skruceno v jednej kervavej košuľ'ki ľeži a vzdichuje; možno že jej hlas čul kapral, ked povedal, že tam jeden pes škavunči. Ubohe hude a na belavo zmarznute, požgrapane dziv čatko 10-12 ročne mohlo bic, ubožatko od strahu a od boľu calkom zufanľivi obraz uka zovalo. Daľej v samim kuce jeden stari človek ľeži vistreti, ňehibe še, calkom zamarznuti, umrel, koňec jeho putovaňa na tejto žemi.

Honvidzi zloža ohňa, saru babušu a dziv čatko ku ohňu priňešu a zakriju z kepeňami svojima. Vežnu fľašečki (feld flasche) a do ustoh jim paľenki uleju, oňi ku sebe pridu a ktori z honvidoh znal po slovenski abo po poľski, ošmeluju jich, žebi še ňebaľi: Nebojce še, šak i mi sme ľudze a krescani;— kozaci pouccekaľi, aňi hiru o ňih. Mi sme uherske — našo — vojaci. ,

Medzi tim druhe honvidzi stareho umar teho a zamerznuteho starička pohovali. Nej mu pan Boh večnu slavu da.

Pri ohňu ľežace babuša a vnučka, perše vnučka prišla ku sebe. Počňe plakac, hlava še jej traše, a bojažľivo patri na vojakoh. Vše toto opakuje: —Jaj, jaj, dajce mi pokoj, umrem, jaj! jaj!... Babuška še už tiž ruša modli še, a z tužebnu tvaru patri na flašečku W. lajtnan to obači.

Zdnuka jej žimno, zatopic jej treba. A vleju doňej pul druha deci paľenki. Na to na raz horečňe zaplače. Po viplakaňu še, toto nam rozpravja.

Pred troma dňami prišli do našeho valalu kozaci. Šicke ľudze pouccekaľi stadzi,— ľem dva fameľie buli tu ešči o krem nas, ňeskorše i tote odešli. Ja ňeucekla, bo som ňechcela horeho starčika mojeho ohabic; a pozatim som sebe mišlela, že takich starich krakoch a to ňevine malučke dzivčatko ňichto ňebudze bantovac. Tak v poľedňim čase prišľi dnu do našeho domu kozaci-moskaľe, staručkeho a horeho mojeho muža jeden kap raľ, abo pan Boh zna co bul, ľem že on provadzil druhih, — tak uderil po hlave, že še na raz prevracil, spadnul a aňi še ňe rušil. Zomrel'. Vžaľi nam šicko jedzeňe; pul mecha bandurkoch, dva sakajtovi repi, a pol hľeba; potim z našilu starhaľi z nas šati, a maľučku našu vnučku, jak kervožižňive dživi re, do kuta scahľi. Miloserdňe a šerco pukajuce kričelo ubohe maľučke, pitalo, modľilo, še ku panej Marii, nič ne osožilo; ňemali miloserdenstva, na kervavo-pokopane šma rili ju pod pec. Po poledňu odešľi, dzvere z povrazmi povjazaľi, i strehu nam vzaľi, a mi nahe zostali v tej februarskej žime. Tri dňi, tri noce...... Ah! Bože moj!

Z kepeňami zakritu staričku a dzivčatko honvidzi so sebu vžali a odňešľi do vojenskeho pomocneho (hospital) domu, kdze jich oddajuc do opateri, z najvekšu rozhorčenoscu a pomstvu napelňene vraciľi še do šancoh.

Hej, "Bratia Slovani"! taka je vaša slovanska laska ku slavjanom? Trimajce sebe ju, nam ne treba "Moskaľskej vzdzelanosci."

—ys.—

NA GRUL'OVISKU.

———o———

I.

Pripadnosc, htoru opisujem, počala še u moskaľoh, medzi červenima hurami a dokončela še na naših čarnih rovňinoh, v jednom okoľičnim špitaľu.

Medzi tima červenima hurami jedna dluha, aľe uzučka dolina še cahala, a tam še nahadzalo i našo gruľovisko, na jednim ňepevnim mescu. Bo z tej strani doľini našo honvidzi v hľibokih šancoh še pretrimovaľi, a na druhej, v ešči hlibših jamoh moskal'e še vcahnul'i.

Našo honvidzi už bars bi buľi radzi s ňepraceľom na pasi vinsc, al'e "statečna" bitka ešči zakazana bula, jak hľisti mušeľi še do žemi vtrepac, a tak ňemohl'i ňeprace-l'ovi škodzic. Pravda, že aňi on jim.

Kuľe od ňepracel'a vistreľene daremno do luftu ľeceli, aľebo do gruľoviska še zavertal'i.. Ba i tak vel'o cerpela tota rol'a od vojni. Hoc statečňe priňesla svoj bohati urod zaj, predči, jak ho posbirac trebalo, prišľi husare a pre paru sto kozakoh podeptal'i, zňivočeľi ho, po temu granati i šrapneľi priči ňeľi jej hľiboke rani. Požehnana bula, ľem že co že z teho, ked podzekovaňa ňebulo v ňim.

Mihal Bago, honved zos zarmucenim šercom spomnul:

— Z tej rol'i čežko budzeme pečene gruľe jesc.

— Aľe aňi moskaľovi še ňeujdze z ňih! — doložel Ordasi Lajos, stari kapraľ.

Ne, aňi jemu še ňeujdze. Na ňivoč vindze požehnane Božske, a jaki krasni hasen bi bul z ňeho v tih psotutih časoh, v tej prekľatej okoľici, kdze už treci dzeň temu, jak premraženi honvid ceple jedlo ňeužival, bo vojenske kuhiňe moskaľ roztriskal. Pravda, že i nad jeho kuhiňami ňezmilovaľi še uherske kanoňire...

Nepačela še tota vec Štefan Suger, honvidovi, ňedala mu pokoj, ňiž tak ňevibuchlo z ňeho:

— Ja tvoju, taku i taku, huncutsku, na ňičhodnu moskaľsku paru! Neľehňem dňeš doteľ, ňiž še s pečenima gruľami ňeopakujem!...

Na tamtej straňe, v moskaľskim logru podobne mišľenki ňespokojovaľi hlavi. L'em inakšim hlasom. Moskaľ v bidze i psoti ňehreši, ňelaje, jak uher zviknul, on jojči, ba ňehaňbi še i zaplakac.

Plačujuci skaržel še i Gregorievič Stepko.:

— Svati Vasilij, moj mili patroňe! čom to ti me tu poslal, co i doma bi me bulo ušmercilo mojo hore serdečko. Čom žadaš odemňe, abi som tu od hladu zhinul, však možeš znac, že moj žaludek surovu diňu, abo kapustu, repu ňijak ňeprijme. Ah, kedbi som sebe ešči jeden harček gruľoh mohol na varic, jak ja bi potim vdzečňe mojo oči zavrel!...

Kamaraci jeho sterpnuto patreľi pred sebu. L'em planeho šerdca Štepanovič Sejmo kapraľ odpovedzel dersko choremu Štepko tebe veľka škoda, bo do tebe še už vtrepe šmerc!

Štepko dumal sebe — a ten Semjon pravdu ma! Vera on še nasici — ked možno budze — s pečenima gruľami a tak radostňe odda dušu svoju Panu Bohu.

II.

Mešaček višol zpomedzi červenih huroh i zošvicel calu dolinu.

Suger Štefko, vidrapal še zo svojej jamki i rozdumovac počal, jak ma zrobic? Vžac zo sebu pušku, či aľe l'em tak, s holu ruku vibrac še do ňebezpečnej cesti? Na koncu tak vimudroval, že naco mu pušku brac, ked i tak ostro zakazano striľac. Však bi ho duškom zastreľeľi, kedbi ňepraceľa na svoju kompaňiu, htora tak sladko špi, nahuckal. Mesto puški radňejši dva torbi vežňe zo sebu, naj še z gruľoh i druhemu ujdze. I še vibral na gruľovisko. Sameperše panu lajtnantovi Krepelki žičel z tih gruľoh, htoreho zato miloval, bo ten raz vo veľkej uzkosci ostatňi cigar na poli rozrezal a polovičku jemu dal.

Mešaček jasno švicel, co še Štefkovi ňebars pačelo, bo dluhi čas na bruhu še mušel smikac abi ho moskaľe ňeobačeľi. Cežko ma

padlo, aľe mocna jeho vuľa ňeoslabla zato. Odpočinul i popatrel na ňebo. Tam ňedaľeko od mešačka jedna cmava hmara pľiva. Hej! — dumal sebe — kedbi ona zakrila teho okruhleho zraditeľa.

I tak še stalo! Pan Boh jeho žadaňe vi pelňel, bo mešaček akuratňe pod hmaru še skril, ta i naš šmeli honvid mohol stanuc. — L'ecel Štefko, jak ľem mu nohi starčeľi. -- Ešči cma bulo, jak na gruľovisko došol. – Vtedi aľe zaš mešačka požadal.

Aľe kdzeš bi ňe! Však vov cmoce gruľe vihrebac i každu zpomedzi žemi vimacac, veľka klopota, ňespora robota. Štefko počal hrabac, aľe z podeptanej, z poritej žemi ľedvo znal jedno-dva zdrave gruľe vihrebac.— Vecej šrapnel falatki, kuľe i prazne patroni vihrebal, htore mu ruki zkervaveľi.

Jak tak še trapel, ľem raz ku uhom mu došol jakiši nezvičajni hlas. Štefko roztvori oči pozoruje. S očami ňič ňevidzi a s ustami tiž ňič pevneho ňečuje. Fučeňe, co počuval, tak mohlo pohadzac od šviňi, jak od človeka, daľekose virovna hlasi. A on na každi spusob hcel znac, hto ho turbuje v jeho i tak kervačnej praci. Na ostatku — dumal sebe — ked ľem dahtori jeho kamarat?

Vedľa hlasu daľej še prismiknul, a už zbačel pri cmoce, že s človekom ma robotu. Hej aľe! či s mad'arom, či aľe s moskaľom? A ked s moskaľom, či ten ma zo sebu i pušku, aľebo i on ľem tak s holu ruku še vibral na gruľe?... Prekrasni mešaček, viknuňi ľem z popod tej hmari a ukaž mi pravdu! —

A mešaček posluhal ho, zašvicel na jeho ňeznameho nocneho konkurenta. Vera moskaľ bul. A pulnu torbu gruľoh mal už nasbirano. Aľe zato ešče vše hrebal; pevňe i do druhej hce sebe nabrac — dumal Štefko.

Žolta zavisc prevladala Štefka. Ja jeho moskaľsku paru! — švandral ku sebe — však jeho oči muša švicic, ked on i v cmoce teľo gruľe najdze... A teraz, jak pri mešačku už i on bi jih našol, ten naňičhodni zavadza mu! Však temu bi som spomuh, kedbi pušku zo sebu ňemal. Aľe pevňe na žemi pri sebe ju ma položenu — morfondroval nad'alej.

Ne tak bulo. Moskaľ ňeodluha dzvihnul še a na sebe zavešel i druhu torbu, že nazad še vraci. Pušku aľe ňemal zo sebu.

Vecej ňetrebalo Štefkovi. Uecu za moskaľom, a ňeveľo mišľaci za kark ho shicel. Abo mu odda gruľe krasnim spusobom, abo ho duškom zaduši.

— Stoj, ja tvojeho ancijaša! — pomedzi zuboh zviščel na ňeho.

Moskaľ od naremneho napadnuca podšpocel še a na koľena spadnul.

— Nehaj me bratu, ja hori človek!

— Brat tvoj Belzebub, htori do tvojej skuri vešol, jak še opovažiš mňe za tvojeho brata volac?

V preľeknuteho ňeboraka očoh take po ňižeňe, take dzecinske ustrašeňe še ukazalo, že vibiti honvid zmiloval še nad ňim.

— Neboj še, ňeubližim ce, ľem gruľe daj sem!

Moskaľ ruki zložel a tak ho pital:

— Nežadaj to odemňe, bo takoj me zabiju mojo kamaraci, ked s prazdnu torbu še vracim.

Pišta, jak taki šveta skušeni človek, htori veľo vandroval i po hurnih krajoh, znal slovensku reč, i počal še s moskaľom glajhac.

— Rozdzeľme še s gruľami, a tak možeš isc. Abo ked ci hibi, nasbiraj ešči, ti še ľepši rozumiš do teho, jak ja.

— Nevladam už vecej hrebac, bo som hori — stukal moskaľ.

— Ta co že ci?

— Bars me šerdco boľi, često me ciska, ľebo skače až po hardlo a vtedi ľedvo diham.

— Prečo ňeidzeš do špitala?

— Tam ľem poraňenim daju mesco. — Prebij me, naj ci Pan Boh zdrave da, vtedi še tam dostaňem. L'em me vcalkom ňezabij, bo rad bi som ešči raz vidzic moju milu ženu Olesju.

Huncutska to psota — dumal sebe Štefko — a s duvernim posanovaňom podal moskaľovi ruku.

Ten aľe hitro pobošal mu ruku.

— Ti dobri človek, jak andel, a Semjanovo plane, jak d'abľi. Modľie še budzem za tebe.

Štefko zhiľel še ku žemi a počal v ňej hrebac.

— Druhu torbu ňemaš ešči pulnu, podz, že ci pomožem do ňej ešči nasbirac.

III.

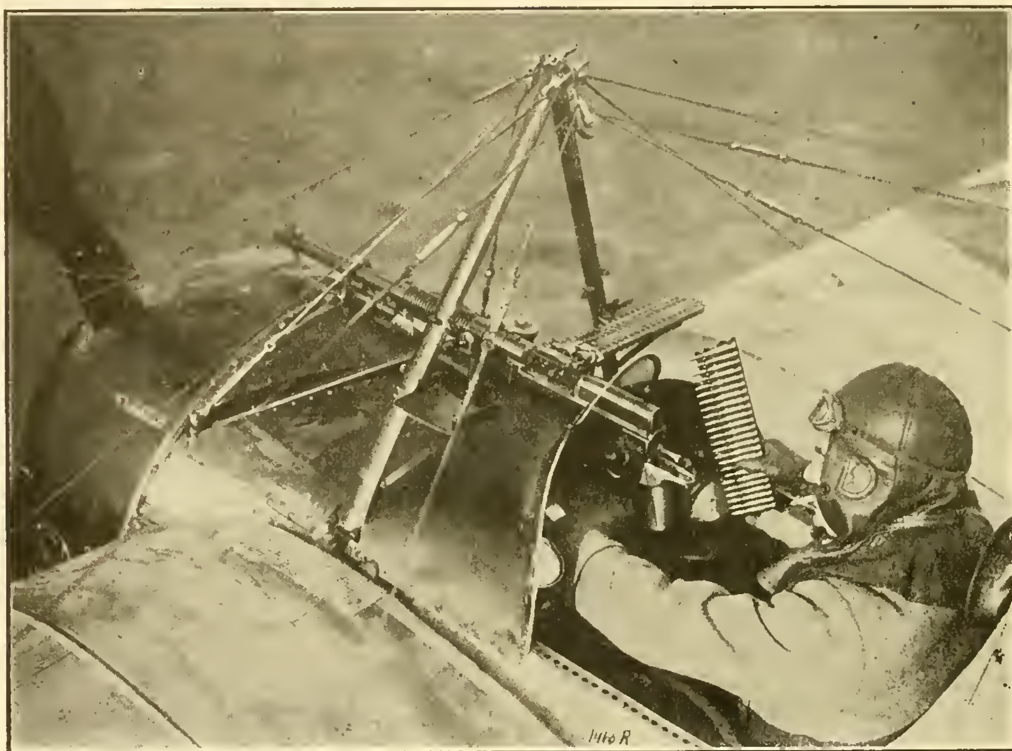
Štefka višmivaľi kamaraci, že s prazdnu torbu vracel še nazad.

On aľe ciho ostal, ňemo cerpel šmih, aňi to ňezradzel, že vera hoc i dva torbi bi bul zo sebu doňes, kedbi bul hcel...

Na druhi dzeň včas rano puščeľi panove officire ňecerpežľivih honvidoh na ňepra ceľa. Aľe i moskaľe ňepodaľi še, jak druhiraz zvikľi, hňevaci Semjan dobre jih pohuckal na honvidoh.

Uhrovi hutorel. Bo za teho trimal svoje ho ošl'eboditeľa. A ňe uher bul. Bo moskaľ ten istiž s htorim še v predešlu noc na gruľovisku rozpoznal. Ešče spoznal ho Štefko, potem aľe spadnul...

I daľej še bil'i herdini vojaci padaľi, jak v ješeňi ľisce zo stromoh. Jeden na druheho padal, uher s moskaľom še zmišal. Na žemi še valaľi, od boľescoh jojčeľi, aľe už ňebul'i jeden-druhemu ňeprāceľe. Z ranoh vel'o kervi viceklo a zmazalo jih hňev, — vidobreľi še na žemi.

Nemecka litaca mašina na ktorej mašinovo gveri še nahadzaju.

Štefko tak pracoval, jak tiger, ked pomedzi ovcoh še najdze. Nevidzel, ňeslišel ňič, ľem rubal furt, bez odpočinku, a v bitki ňeobačel, že jeden ňepraceľ za cherbet še mu dostal, i takoj bajonet na neho rihtoval, že ho prebije.

Koňec bajoneta do kosci lopatkovi vešol, celo jeho aľe ňeprebil. Chtoska Štefkovi na pomoc priľecel i zavčasu vibil pušku z rukoh jeho mordara.

— Dzekujem ci praceľu, zato še ci odslužim!

Mertvoli i poraňenih sbiraľi na gruľovisku sanitec-vojaci. Gruľe i teraz v zemi ostaľi. Nepraceľe poucekaľi, tak kemu bi teraz prišl'i na mišel' mizerne grul'e, ked z vojenskih kuhiňoh pah smačneho guľašu kruci nosi. Ešči i vina dostaľi hlapci, a od ňeho taku dobru dzeku, že vešele herdinske noti počaľi špivac, ba od radosci i rozvirgaľi še. Vešelosc, ľarma zobudzela zo svojeho zomgľeca i na gruľovisku ľežiceho Štefka Suger.

Pomali dzvihnul še, a hoc ho rana bars

boleľa, predči čul v sebe, že je ňešmerteľna, ľem pil'ňovaňa potrebuje. Rušie še hcel, aľe nohi mu jakoši ňeslužeľi, zakričel tehda, na keľo ľem vladal:

— Sanitec!

Sanitiei od ňeho ešči bars daľeko buľi, ňečul'i jeho hlas. Al'e zato ňeostalo jeho kri čeňe bez odpovedzi. Ba na štriri peje kroki od ňeho porušal še jeden poraňeni bradati vojak v belavej, kľapkastej čapki, a jojčel:

— Uherski!

Ten s očami dluho, verňe patreľ na — Štefka.

Štefko l'edvo vidzel na oči, aľe zato duškom spoznal svojeho ohranen, dobrodušneho moskaľa, s htorim sameperše na grulovisku še zešol. Šerdeo še mu napulňelo s milim i uprimnim podzekovaňom, ba i veľki boľ na pľecoh še mu zmenšal. Kľeknul ku čežko poraňenemu ňepraceľovi. Ulapel mu ruku a s calu ľubosciu pital še ho:

— Kdze ši poraňeni, bratu?

Moskaľ i pri svojej boľesci ušmiehnul še a odpovedzel:

— Ta teraz už i ti me za brata volaš?

— Ti to zasľužiš, bratu. Ja ci moj život možem dzekovac. Chcem ci teraz hoc ľem tvoju ranu zavjazac.

— O mňe še ňestaraj, ľem sam ó sebe, ja i tak umrem.

Honvid ňepopuščel, zavjazal moskaľovi skervavenu šiju. Potom ten zaľepel honvidovi ranu na herbce. Obidvom ľekčejši bulo.

— Jak še volaš, moj kamarace?

— Mojo meno Gregorovič Stepko.

— Ta vtedi sme drussi, bo i ja še Stepko volam.

Moskaľ bars še zradoval, že jeho uherski kamarat tiž še Stepko vola, ušmihoval še jak dzecko.

— Stepko, Stepko, — spominal furt a s duvernoscu pohlaskal ruku dobroserdečne ho uhra.

Neodluha našľi sanitec-vojaci i odňešľi dvoh poraňenih do uherskeho špitaľa. Doktor Štefka hcel povizitirovac, ten ale perše Stepka pital pil'novac.

— Perše naj teho statečeneho moskaľa oratuju, pan doktor, on ma ženu Olesju, ja aľe ňikeho ňemam, ešče i moja dobra matka umarla mi v minulu jar...

O ošem dňi rozešľi še Stepko i Štefko. Aľe ňe na vše, bo Pan Boh tak ridzel, ... i še ešči raz, treciraz uvidzeľi.

Štefko do Nyiregyhazskeho špitaľa še dostal, kdze še mu rana krašňe zahojela.— Doktore mu ľevu ruku podvjazaľi a už šľebodno mohol hev-tam hodzic. Tam še doznal že v sušednej špital'nej sali poraňenih moskaľoh pil'nuju. Jedno rano doktor s tim prekvapel Štefka, že jeden z ňih veľorazi jeho meno spomina.

Štefko doraz shadnul, že to ľem jeho Stepko može bic.

— Nech me pušča pan doktor ku ňemu.

Nesklamal še Suger Štefko, bo isce Stepko bul... Uher i moskaľ serdečne še oblapeľi a spolu zotervali ňejaki čas a obom še solzi phali do očoh.

— Nezufaj bratu, ja še vizdravel, i ti moj uherski brace, aľe vuli Božskej še poňižeňe podam i zato dzekujem Panu Bohu, že tebe ešče raz vidzic možem.

— Ej, ňepľec take, ta co že ja ci padňem?

— Ti najl'epši moj človek na calim švece, tak, jak ti, ňihto ňebul dobri ku mňe, aňi moj vlastni brat. Vidziš — a s paľcom ukazoval Stepko na svojih kolo ňih stojacih kra janoh — vidziš, tote všicke su moskaľe, z jednej okoľici pohadzame, mož povedzic dzecinstva vjedno sme rošľ'i, a ozaj dostal som od ňih jedno dobre slovo? Ked som moju Olesju spominal, višmival'i me, žebi som še ňesmucel pre moju ženu, bo jak poradna ňevesta, dostaňe ona ešči inakšeho hlopa za muža, jaki ja bul. Pevňe už i ma dakeho aňi ňe jedneho, aľe ozdaj i troh... Ta vidziš Stepku, — dokončil smutnim hlasom svoju bešedu — take su tote mojo krajaňi.

— Sviňare! — skričel naňih Suger Štefko, a od zlosci bľiščeľi še mu oči.

Hori moskaľ s podzekovaňom ciskal ruki svojeho dobrodušneho braňiteľa.

— Stepku, Stepku, budz ľem ešči taki dobri, napiš mesto mňe mojej milej Olesji jedno pismo, bo ja už ňevladam pisac.

Jeden pritomni russki unterofficir ponuknul še mu:

— Ja jej napišem, ja ľepši potrafim.

— Možno, že ľepši potrafiš ľiteri, bo ši doma sam učitel', al'e ja ňepitam tvoju pomoc, moj dobri Stepko naj jej napiše moj ostatni ľist.

Jak to vipovedzel, ľem raz tvar še mu premeňela, počal ťežko cerpic, bo šerdco jeho kurč ulapel. Mušeľi čekac, ňiž mu kurč prejdze.

Vtedi napisal Štefko ženi Stepkovej jeho ostatňi ľist, jak jej muž mu kazal. Adressu aľe už učiteľ napisal, bo jak na to red prišol, Stepko už ňežil. Z jeho rani vihojeľi ho uherske doktore, ňeboraka smutneho moskaľa aľe ušmercilo ho jeho vlastne hore šerco.

Suger Štefko kľeknul ku ňemu, pomodľel še za jeho dušu jeden Otčenaš... potim aľe, jak ňihto ňezbačel, pokrijomne poboškal umarteho ruku, a s tim vracel umartemu to, co on od živeho dostal tam na grul'ovisku.

———o———

Vojenska patrola na Alpoh v Tyrolu na drevenih korčoľoh hore brehom idu.

ALEXANDER KORUNI PRINC V SABAČU. — NAJZNAMENITEJŠI SERBSKI VUDCA SAMOVRAHOM ZOSTAL.

———o———

Jeden visokej šarži vojenski officir, htori ňezdobački pri dobijaňu Sabaču svedkom bul, o dobijaňu mesta nasledovne rozpravja.:

V Mačve ucerpenej strašnej bitke hir došol dňa 30-ho oktobra do Sabaču, na okolici nazad vracene obivateľe stare hlopi, ženi a dzeci jednim slovom bez teho, žebi dahto bul patrel čito je muž a či žena, aľebo mladi abo stari každi sabačski obivateľ, pod vedzeňom francuzskih a ruskih inžiniroh, oh romnu robotu preukazaľi, abi hotove bul'i ked jih nepraceľ napadne proci stanuc mu do oči. Od Sabaču na poludňe Warna, Rumska i Lavka obce su tiž mocno do okola zašancovane, co vecej, jak spevneho prameňa som še doznal, pomocňene mesto Valjevo tiž hotovo čeka našo napredek še ciskajuce a ňe premožne vojsko.

— Sprovadzeňem jedneho ruskeho štab officira korunprinca Aleksander tiž še zotrimoval vov Sabaču, tak še nazdava, že še bul odproscič od mesta. Koruni princ. mocno bul od žaľu pohnuti a ľem z veľku oddanoscu oz nameňe (raport) prijal od svojih officiroh. Pravdzepodobno še doznal, že "ňigda ňepre možene" vojsko moravskej tridi pre možene a znivočene bulo, pričemu Stepanoviča a Bozoriča generaloh vojsko do dziveho uceku še dalo skerz napadnuca vojakoh našej monarhii. Stefan Stefanovič general v tej preukrutnej bitki i sam zostal raňeni, a jak zbačel že ho našo ulapja, — zastreľil še. Hir o strašnej bitke pri Mašve v sobotu došol do Sabaču, dze medzi obivateľmi veľki strah spusobel. — L'udze ošľep ucekaľi von z mesta a za dva hodzini bezmala všicke obivateľe poucekaľi z mesta. — Večar kolo 6-tej hod ziňe v hitrim maršu ucekalo serbske vojsko prez mesto. — Veľke posanovaňe zascihlo človeka — na jih vipatreňe. Vojaci od hladu a od dluheho maširovaňa ľedvo še vľekli prez mesto. Najvecej v potarhanih bočkoroh aľebo veaľe bose ušilovaľi došahnuc na svojo ľežisko.

Večar okolo 7-mej hodziňe uhro-rakuske eroplani še pokazovaľi nad mestom Sabač. Ne bombardovaľi mesto, l'em položeňe mesta hceľi vipatric a da o pul hodzini granati padaľi na znamenitejše punkti mesta,

Najkrajša čast mesca roztrepana i ja o dišč, zatim ešče i ostatňe obivateľe patreľi z mesta het uceknuc. Pritemu ňeslihana kervožižna vražda nastala. — V Sabaču ležece češko raňene marodi hceli do stred krajini odvesc. — Aľe to še ňestalo. Obivateľe spoločňe i z vojakami hladnokrevňe zabijaľi tih češko bidnih raňenih serboh, svojih vlastnih bojujucih bratoh, pozrucaľi jih z vozoh a sami potem zaujali sebe mesca. Napredku všad zi tam bul'i sami serbske officire, oňi pošidaľi najvecej na vozi. — I ja som sam bul prinuceni ucekac a ňedaľcko mesta v jednej jaskiňi som precerpel noc. Kolo 4-tej hodzini rano som še mohol navracic nazad do zrucaneho mesta, dze pri "Rakocého maršu", pod zastavu vešelo maširovalo po mesce uherske vojsko. — Pred komandantom som sa ohlasil kdze som dostal i šľebodu cestovac do Sofii.

Pri odebraňe mesta Sabač najvecej nove "regruti" še preukazaľi, htore ľem perši raz buľi vov bitki, a dopravdi ošľep, zveľku cerpezlivoscu išli na predek medzi kanonovim ohňom.

Net vekše žemetrešeňi aľebo oheň, co bi tak mohlo spustošic toto hrišne mesto, jak našo vojaci. — Ne vdzečňe to zrobeľi, aľe primušene bul'i nato.

L'IST KU MILEMU.

Už šl'ebodno, dozvol'il'i
Tebe pisac, šuhaj mili.
Od vtedi, jak vojna vstala,
Smutna je tu obea cala;
S Annu mi tiž smutek mame,
Pocihi še dohvarame:
Jak že teraz vojna idze,
Co že teraz tam robiec?

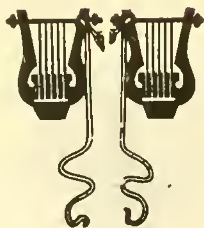
To čujeme, že ši šmeli,
Že druhe bi tak ňešmel'i;
Že ši vojak isee, veal'e,
Boja še ce sto moskal'e.
Doma ši bul jak ňeživi.
Dzivče boškac bojažl'ivi;
Tu sme l'em to povedal'i,
Že darmo ci hvizdi dal'i.

U nas jest tiž poraňene,
Kolo ňih mi pracujeme
Ja vše mišlim tu na tebe,
Žebi ši bul tak, jak v ňebe,
Kedbi ce tam poraňil'i,
Ked bis' prišol šuhaj mili.
Tak bi som ce obchodzila,
I od vetru ohraňila.

Al'e ztamadz prise ňe lehko,
Vidno, že see bars dal'eko.
Hej, jak som tvoj l'ist dostala.
Dobre že som ňeplakala!
A to mi bars čudňe pada,
— Aňi človek ňevihada —
Že ten numer napisani
Najdze ce i pod l'esami.

Tote, htore tu ostal'i,
Taku šmelose sebe vžal'i,
Znaju, že su tu l'em sami,
Še prehodza vše pred nami;
Al'e každi darmo čeka,
Ja l'em patrim do dal'eka,
Že kdze teraz bojujece
A moskal'oh jak bijece?

Ked maš času, piš o sebe.
Ja še modl'im vše za tebe,
Modl'im še za svojo zdrave,
Žebis' prišol nazad v slave.
Nepraeel' še modl'ie može,
Boh mu zato ňepomože,
Prinas pravda ňekoňečna:
Ku nam pridze slava večna!

PANSLAVIZMUS V AMERIKI.

Dobre je nam znamo, že ňet taki ustav na tim švece, proci ktoreho bi ľudze vihvarku ňemali. Žal' Bohu ale proci teho ňet pomoci aňi tu v tej šl'ebodnej krajini.

Tu v Spoj. Štatoh "tlač" vel'ku šl'ebodu uživa a totu šl'ebodu jednotlivci nato človečenskej společnosci všadzi mož najsc a za peňeži tote hotove su šicko zrobic. Ked to vidza, že robotni ľud ňe je nahilni šednuc jim na ľep, bo v tim žaden osoh ňe vidzi, s obecunkami patra ho na svoju stranu dostac, a co vecej ked vidza že robotnej tre-

Nemeckih generaloh hlavna stanica v Brest Litovsk.

viužitkuju, že svoju ňespokojnosc cestu novinoh do verejnosci podavaju. Každemu, i nam zato, že všadzi še najdu take ľudze, ktore zos štatnima zakonami ňe su uspokojene, bo tote ozdaj su ňe po jih voľi, ponevač aľe ňemaju v možnosci zakoni premeňic, tak še heu vipomscic, že medzi robotnicki ľud, ktori ňebars še zaobira z politiku ňepravdzivosci ohlašuju. — Takih falešnih vodcoh v di daktore vodcove jih plani ohotne su rozširovac, tim i peňeži daju.

Najdu še take ľudze, ktore na obecunki tih falešnih vodcoh sluhaju a jih remeslo, "blaznic narod" i oňi provadza. O takih hoc prave ňe doraz, aľe pozňejši še verhnosc dozna a potem, ked jih zlape, tote na krivu cestu obracene ľudze svojih vodcoh na pomoc volaju, al'e vera darebne čekaju jih višľe-

boditeľa, bo ten na kanfor še obracel, straeel še, jak prepasnik. — Vzdor ušilovnemu hľedaňu ňepodarilo še falešneho vodcu verhnosci do ruk dostac, až pozňejši o paru tižňe pridze sprava, že ten "majster" tu v Ameriki je a jak hlavni vodca roľu hra. — Krajinu svoju ohabel jak Sv. Pavel Olahoh, bo še bal od trestu.

Co započnu tote falešne vodcove tu v Ameriki? Sameperše od taja še svojej rodnej vlasci a tu zo slovenčinu probuju ščesce. Bankovo obhodi otvora, medzi slovenskim narodom z medovima slovami ohlašuju, že jih obhod je najpevnejši, peňeži najbezpečňejši pošilaju a vkladi podnajľepšu dopateru su u ňih uložene. Dal'ej pozemki predavaju a slovenski narod nahvaraju, žebi v starim kraju svojo majetki predal, bo tam slovenski narod ňemože vižic, a tu sebe majetek kupel. Pozemki na mešačne splatki mu odporuča a su mu i na tim na pomoci, abi i jeden domik sebe vibudoval.

Hudobni slovenski narod za ščesce sebe trime, že agent (vodca)), tak na šercu trime jeho dobrobit, prirodzeno je, že hotovi je odpredac v starim kraju možno ešči od predzeda zdedičeni majetek, žebi na poradu agenta tu novi sebe zaobstaral. Pan agent (vodca) zos kupnej ceni svojo procenta scahne, ktore najveccj raz jedna trecina a časom i polovica je. Vel'o raz še staňe, že ubohi krajan z caleho majetku ľem paru dollare dostaňe do ruk. Hudak človek, ktori potem tu od takeho agenta dajake pozemki kupi za roki a roki vel'ke procenta muši placic, a ňezbači do jakeho kľepcu ho zapratal ten jeho dobrodinca. Ne zbači, že temu hasen ňe on bere, al'e pan vodca, ňežbači že zdňa na dzeň jak še miňa jeho od predzeda zdedičeni majetek, a ešči je ai zato poňiženi temu vodcovi, ktori to l'em pre svoj prospeh zrobel. —

Narod ešči i spolki zaklada, žebi vodcom napomoci bul. Vodca taki prirodna vec je v spolku hlava a milačkove jeho su uradňici. Skerz hudobneho, česko pracujuceho naroda placenih mesačnih prispevkoh cahaju uradnici mešačnu masnu placu, skerz teho su osľebodzene, abi vov fabrikoh al'ebo v majnoh mušeli češko pracovac. Cil' svoj teda došahli, komotňe žiju, l'ehko zarabaju svoj každodzeňni hl'eb, a ku temu ešči i hlavnu rol'u hraju medzi narodom.

V spolkoh na shodzoh hlavnim bodom je potnpovaňe stareho kraju a kritizovaňe starokrajovih pomeroh. Tak a hen tak je platno v starim kraju, pravda ku temu ešči dzejake vimišlene ciganstvo doloža, prekl'inaju vladu, verhnosce, v taki čas ňevibiraju ňikeho oproci keho dajaku vihvarku maju.

Či jestvuje človek, ktori bi na medovo obecunki ňesluhal? A v ufnosci vihľadu dobreho života ešči i obeti su hotove doňesc. Robotni človek, ktori malo čita, al'ebo vobec ňič, ňe previdzi prez šito, ňe zna, aňi ňe tuši, že ten jeho dobrodzinec ňe pre jeho prospeh, aľe pre svoju kešeň robi. Vodcove v svojih novinoh mocno ohlašuju: 'podzce ubohe utlačene Slovjaci ku nam mi vas ošľebodzime od mad'aroh, ktore vas utlačovali." Uvidzice, že za kratki čas i vi v dobrobitcu budzece žic. Ubohe na falešnu drahu zvedzene ponahl'aju še vihľedac svojeho visľeboditeľa a šlepo idu zaňim, bo ňe tuša neščesce, prave tak jak moskaľe, ktore ňe tušeli, že do mazurskih močaroh vbehli a tam v muľisku močaroh zahinuli.

Rozmišl'ajme na zadek mame nato dosc prikladi z minulosci: Slovenski robotni narod svojo kervavo zarobene peňeži zverel na tih vodcoh, bankaroh, a tote jak už naňih zverene peňeži na stotišice višli, straceli še jak kanfor. Ubohi slovjaku možeš za peňežmi narikac, ňihto ce ňeposluhňe. Ten tvoj višľeboditeľ "vodca" už je za hurami a l'e sami. Dze še podzel ten vodca, ten višľeboditeľ? — vera nato je česka odpovedz.

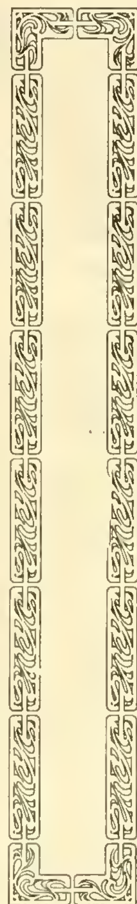
Take vodcove svojo ulohi dobre še nauceli ai o to še obstaraju, abi trestu vimkli a o jih strimovaňu ňihto še ňedoznal.

Co taki vodca narodu na novim šidlisku znovu započne — nato je ľehka odpovedz. Klamac budze narod z novim humbugom, pokračovac budze v svojim remešl'e dal'ej. Aľe doteľ hodzi žbanek na studňu, kim še raz roztrepe, tak i ten narod na falešnu drahu privedzeni raz pridze ku rozumu, takeho falešneho vodcu osudna ruka trestu ňemiňe.

Žal Bohu ale mušime uznac, že z malu viminku tote vodcove Uherskej vlasci sinove su, v Uherskej krajini še vihovali, tam vidzeli perve švetlo Bože, tam cical'i matkinu perš, tam še vihovali, tam jih dzedove, otcove, matki v tej uherskej žemi odpočivaju — a co še stalo zňih tu? Ne dosc, že sami zostali ňepracele svojej vlasci, al'e ešči i ten

ubohi, robotni l'ud, ktori bul poslušni svojim rodičom, ktori miloval a uctil svoju vlasc i teho na zlu cestu zvabeli. Kto lepši zhreši? ten, co na falešnu cestu bul zbaveni, al'e bo ten ktori ho zvabel? Teraz v dobe tej švetovej vojni dvojnasobnu mocu svojo hrišne remeslo provadza. Burja narod proci jeho rodnej vlasci, proci jeho matki, otca, brata a šestri. Nepracel'e zostali svojej rodnej vlasci, pripojeli še ku našim ňepracel'om, vlasbo medzi vodcami prepadňu. Každi plani učinek, kedi-tedi sam na sebe še vipomsci. — Trest Bozski, tedi na tih falešnih zradnih vodcoh pridze, ked to aňi občckavac ňebudu. Mile krajani! ukažce, že sce verne občani Spojenih Štatoh, al'e ňe zradcove svojej rodnej vlasci. Ku tim zbirkom z vašima milodarmi prispejce a pošl'ice jih našim konzulom, ktore vašo češko zarobene peňeži pre vaših v starim kraju nudzu a psotu cerpjacih

Uherski general Kövess, podmanitel Serbii.

cizradcami še stali, za peňeži od tajeli še od svojej vlasci.

Zbirki na podporu vdovoh, širotoh a ocemňenih vojakoh, tote vlascizradne novinare kritizuju, l'ud napominaju, že tote vizvaňe, ktore ňe odňih pohadzaju, abi dopovahi ňebrali, a milodari l'em jim a na jih adressi pošilali.

Mile krajani! Ne sluhajce na tih falešnih prorokoh. Ne duverujce jih obecunkom, vašo zbirki ňe zverce na ňih, bo tote peňeži tote vodcove pre vaših ňeprac el'oh daju, al'e otcoh, matkoh a širotoh pošl'u a ňe pre vaših ňepraceloh moskaloh, serboh, ktore vaših starih rodičoh o majetek donešli, a ktore vaših ženoh a dceroh poskverňeli. Nej vam pridze do rozumu. že Pan Boh šicko vidzi jeho spravedl'iva ruka dobrotu obdari a planstvo ostro pokare. Ne opušče še pravej cesti, odstrance še od vlascizradcoh, ktore už dose še na vaših kervopotnih zarobkoh na tučeli. Čas rahovaňa už še bliži, ňe meškajce, al'e ukazce, že sce verne občani Spoj. Štatoh, ale ňe vlascizradcove svojej rodnej zemi.

MATYAS KRAL'.

Matlyas kral' uherski, ňebars bul hakľivi,
Vše bojoval a bul vo vojňe ščeštľivi;
Na drahej poseel'i odpočival zritka,
Pravdu sudzil l'udzom, ked ňebula bitka.

V taki čas vel'oraz vov eichim pokoju
S radoseu poehodzil prez krajinu svoju.
Chudobneho skarha bula visluehana,
A ked pan previňil: potrestal i pana.

Po čežkej roboce — vedl'a običaju —
V Gemerskej stoľiei oldomáš trimaju.
A pri dobrim vine vše pridu do reči
— Jak už to bie zviklo — všel'ijake veci.

Jeden dzviha pohar na mileho kral'a,
A druheho slova zaš drahu vlasc chval'a,
Treci zlostňe pije: kare turka, čeeha,
Vecej zaš bi ňemea zašiľi do mecha.

Už s jedlom, napojom veal'e su hotove,
Al'e pic na jedno zapoml'i panove.
Až ku brehu jieh čuc, kdze jak brabeňaci,
L'udze vo viňiei su vo vel'kej praci.

Matyas kraľ rad robi i špasi dakedi,
Hňed staňe od stola, a tak hvari vtedi:
''Ejhl'e 'ludze robja, mi pijeme vina, —
Nej še tiž zabavja, čerajme še s ňima.''

Jak panove vidza, že to ňe špas znači,
L'em idu za kral'om, hoc še jim ňepači;
Kral' vežňe motiku: ostro kope hrudi,
A panove zaňim, hoe jieh bol'a udi.

Bars še čudoval'i všicke robotňiei,
Jak šikovno kope jich kral' vo viňiei;
Každi pan bez moci na ňivóč strapeni,
Chtori hen, chtori tu skerčeni na žemi.

''Paňe, kral'u — hvara — už ňemame moci,
Ked budzeme robie, umreme do noei,
Zo šabl'u robime, ňech kope ten chto zna,
L'ebo to ňe pre nas ta robota hrozna.''

A kral' rovno staňe: ňič je ňezunuti,
L'ebo ku roboce vše bul privikuuti,
L'enivose pre sebe ňikda on ňehľeda,
A ku panom teraz ostro odpoveda:

''Zložee už motiki, naučee še dňeška,
Že robota jaka kervačna a čežka,
Žem je tvarda hruda, a chto ore-šeje,
S prekervačnim potom často ju pol'eje.

Preto ked budzcee mac oldomaš eščе,
Pre vaš l'ud vinčujee tiž zdrave i ščesee!''
Každe zrozumel'i nauku do čista.
Taki bul oldomaš, — to je pravda ista.

PATER FLORIAN BOJUJE.

Pater Florian vel'o vidzel, vel'o skušel. Tote tri-štiristo roki ktore prel'eceli nad ňim nijaki znak ňezrobeli mu ani na tvari aňi na vlasoh.

Vlasi i teraz padali mu na pl'eca, krasne kruceno a dal'eko še bliščeli, ked zašvicilo na nih slunko. Brazdi na tvari i teraz hliboko buli, jak od počatku, ked jih vikresal majster.

Pater Florian vidzel už bars vel'o jasnih dňoh, prave tel'o molhovih ješenih večaroh, vel'o l'etušnih burkoh.

Pater Florian von stal z behu času, ramena mu ňerušila žadna naruživosc, po vel'kim čol'u jeho ňezrodzeli še marne mišlenki, l'ebo Pater Florian z mramoru bul a vel'o sto roki stal vartu pred Laonskim kl'aštorom.

Mesco pokoju a cihosci bul ten klaštor; sceni, muri zo žel'enim zarostnute; dze Peter Florian bul postaveni. Kolo ňeho pčoli bruňeli, šicko tak krašne bulo tam v tej vel'kej cihosci.

Dakedi davno ešči še ozval dzvonček kapl'ici, v klaštoru žalmi čitali, špivali mňi hi, — l'em že temu už davno koňec.

Francuzi vihnali mňihoh, ucihnul dzvon ček.

Šicko ciho ostalo, jak medzi hrobami.

L'em dakedi, ked nastala mocna burka, vtedi zmizla cihosc. I tu, i tam pukli muri, spadnul falat dolu, prave pred nohi Pater Floriana, a zas ciho še stalo.

Take buli dňi Pater Floriana.

Raz l'em šicko še premenilo na švece.

Klaštor novih obivatel'oh dostal. Francuzske vojaci žili tam hlasno medzi umartima murami. Mesto modl'itbi vojenske rozkazi, mesto dzvončeka hlas kanonoh bulo počuc.

Medzi peršima raňenima tam bul i Pater Florian. Falat kul'i še zamil'el a prave mu do čola trafel, dze dosc vel'ku dziru zrobil v marmoru a spadnul dolu za herbet medzi vishnute kosci.

Bo Pater Florian hrob stražil, za herbetom jeden mňih spal do vzkrišeňa.

Každi bi bul umar v tej hroznej rani Pater Florian, on al'e stal dal'ej na varec. Krasne visoke čolo sice znivočene ostalo od kuli, al'e ostali mu oči a tak dal'ej patrel začudovano do šveta.

Jakbi do kameňa vrezana bula tota otazka: Preco?

Preco še zabijaju ňepoznate l'udze, ked Boh život zato dal, žebi še l'udze trimali na švece?

A ked še človečenstvo naučilo totu z vojnoh tišicoh a tišicoh rokoh ked še ludze na to prebudzeli, žebi spokojni život sebe zabezpečili, — teraz jak sprovadzaju požadanu prepasc, vojnu?

Pater Florian citil, že bila hodzina horkih skušenoscoh.

A vera vel'o še naučil, vel'o skušil. — Kedbi še mu bul mohol rušic, zaisce bi še bul obracil tam v scene a s reču duhovnu s plačom bi bul porozpravjal za nim odpočivajucemu mňihovi, co vidzi, al'e tak mušel dalej stac a pripatrac še, jak zabijaju virozumni, mudri, učeni človek druheho podobncho človeka. —

Mesto hlasu dzvonoh hlas kanonoh hermel, jedno vistrel'ene vecej škodi zrobilo, jak predtim sto burki.

Nepracel'ske granati tam padali okolo ňeho. Zapalili perše vereh, potem pomali muri roztreskotali, velke, krasne slupi še vivracali, už i on sam zakriti bul až do driku z čistim, drahim mramorom.

Francuzi mušeli ucekac, na jih mesco prišli nemci. Šicko poopatrovali v klaštore. Vedl'a pravdi Pater Florian l'em teraz dostal toto meno, bo predtim l'em jeden zapomnuti kameni človek bul, lem jeden ňemec obačil, že v pravej ruki vedro trime, z ktoreho marmorova voda še vidzi l'ac na malu kapličku, z ktorej marmorovi oheň vibuha prez oblaki. Vtedi dostal meno: Pater Florian, jak ňemci ošl'ebodzeli ho od zbureňini.

Nemci tam ostali. Peršu noc stoji varta prave kolo Pater Floriana. Jak po pul noci druhi vojak mal stac vartu, peršeho tam našli umarteho. Od kul'i umar. Prave do šerca ju dostal.

Na druhi dzeň druhi vojak stal tam, po pulnoci i ten umarti bul. Prez pluča mu prešla kul'ka; ešči žil jak ho našli, ale ani slo-

vo ňeznal prehvaric, o kratki čas konec mu bulo.

Šicko poopatrovali, živeho ňepracel'a al'e ňigdze ňenašli.

Na treci dzeň na každe dva kroki vistavili vartu, ktora na šicko pozor dala.

Šicke vojaci čuli strel'eňe, a ten vojak ktori medzi slupami pri Florianovi stal, bez slova še prevracil. Hardlo mu prestreľilo. Cala varta štrilac začala, šicko poopatrali— bez šickeho visledku. Zastreleni vojak už dav no umarti bul jak še okoličnosce visvetlili. I tak bars malo še doznali.

Jeden vojak prave vtedi patrel hodzinku, jak čuli strelic. Prave dvanac bulo v noci. Druhu skušenosc sušed umarteho rozprav jal, že pred strel'eňom, jakbi dajaki vel'ki bogar bul bruňel kolo sceni.

Malo ufnosci bulo, žebi tote dva veci dajak spojene mohli buc.

Tote tri smutne padi do planeho hiru pri ňešľi klaštor, aľe zato ňe to še stalo, co bi človek čekal.

Nemci bivali tam, ktore šicku tajnosc višvetlic hcu.

Na štvarti dzeň predstaveni oslovel vojakoh, kto bi išol na vartu dobrovol'ne. I sto še oznamili.

Ešči vidno bulo, jak každi kameň poopatrali. Jeden vojak stal na tim ňebezpečnim mescu, kolo ňeho vel'o druhih, jak mocni laneuh. Tu vera ňepracel aňi na skridloh ňemože prisc.

Šicko ciho bulo v noci, vojsko medzi slupami spokojne še prehadzalo. V každej ruki hodzinka. Jedno oko na hodzinki, druhe na vojakovi.

Prišla pul noc, zaš začňe bruňic bogar.

Všicke vidzeli, jak varta še hitro obraci a ku scene leci, naraz čuju strel'eňe, vojak še prevraci. Do boka dostal smerteľnu kuľu. Nemci bez sebe patreli jeden na druheho. Ešči aňi to ňemohli znac, že skadzi prišla kul'a, bo kto bi znal, že jak stal vtedi ten ňeščešťľivi vojak, jak ho trafila kul'a z boku.

Kedbi na jednim mescu bul stal, l'ehko bi bulo znac, skadzi strel'ili, al'e šicke vidzel'i, že še obracel. Ku temu ešči i bruňeňe jih pobalamucelo.. Co bulo čuc perše, streleňe či bruňene? Našli še ktore tverdzeli, že to lem hlas kuli bruňil tak.

Na druhi dzeň každi tam hcel buc na varce. Predstaveni vivoľel Schultza.

Pan Schultz v pokoju mali uradnik bul v jednej banki, vo vojňe herdina. Pravda ňedočul, al'e to vo vojne l'em dobre. Hodľem ňečuje hrozni hlas kanonoh.

Spokojňe stanul na vartu, prehodzil še, jak dajaka mašina bez cilu, ktora ňepozna ňebezpečenstvo, ňepatri na čas.

Prišla pulnoc. Štrelilo, kul'a na pul metra od Schultza uderila do sceni. V druhim okamžeňu šicke vojaci ku Schultzovi ľeceli. oblapeli ho, z ruki do ruki ho davali. Nič še mu ňestalo.

Teraz už mohli najsc teho tajneho nepraceľa. Kul'a v scene ostala, s položena jej našli, že skadzi še rušila šmerc roznošic. — Toto mesco prave na čol'e Pater Floriana bulo. Z dziri čola jeho stril'a ktoška. Za herbetom jeho je skriti ten ňepracel. Krasne zobrali ho na žem, a tam medzi prahom a koscami našli šickemu pričinu.

Sak taka ľehka vec bulo to šicko.

Francuzi jeden mašinovi gver skrili do hrobu mňiha, a tak postavili ten gver, že prave v jednej lenii bul z čolovu ranu Pater Floriana. Ku gveru shotoveli jednu hodzinu, tota hodzina stril'ala z gvera každi dzeň raz, o pul noci. Hodzina pred pulnocu pul minuti skorej ešče elektriku spojela, ktora v sušednej sceňe bruňela, na kratki čas — potem al'e na jedno okamžeňe zapal'ela dva lampečki.

Francuzi dobre poznali ňepracel'a, ňem coh. Hoc kto budze na varce, kadzi učuju bruňene, obraci še a budze hl'edac pričinu, ked obači male švetla, na každi spusob pujdze jih opatrec. Niž tak obraceni patri švetlo, kul'a z čola Floriana prave ho trafic muši.

L'em jeden vojak ňch umre tak, pevna vec, že na druhi dzeň druhi budze stac, potem treci a tak dal'ej, ňiž z mašinoveho gvera i ostatňa kul'a ňetrafi svojeho človeka. To al'e dvastopedzešat smertelne noce znamena pre dvastopejdzešat ňemeckih vojakoh.

Lem v tim še zamiľeli, že Schultz ňedočul a tak aňi bruňene čuc ňemohol. To ňevžali do rahunkoh.

Samo še rozumi, že Pater Florian prestal strilac dal'ej.

Nemci ňeodluha mušeli klaštor opušcic,

na jih mesco zaš francuzi prišli, l'em že druhe vojaci ňe co predtim buli.

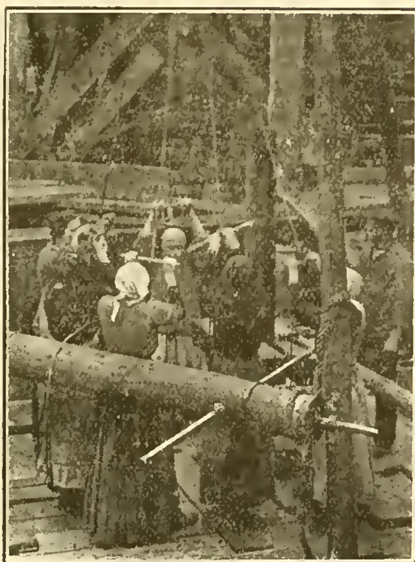
Že potem co še stalo v klaštore, to l'em od zaujatih francuzoh še doznali ňemci.,

— V klaštore jakiška duh straši, ktori každu noc zabije jedneho francuza. Vojaci šc pozl'ikali,, vel'o prociveli še a ňchceli isc na vartu. dze jih pevna šmerc čeka.

I to taka l'chka vec bula. Nemci zaš nacahli hodzinku, rahovali nato, že perše vojaci zapomni višvetlic o tej tajnosci nasledujucih vojakoh francuzskih.

Al'e kto bi mišl'el nato, že ňemci vihl'edaju pričinu strašaka?

———o———

Nemecke ženske v praci pri jednim tunelu.

HUMBUG VLASCIZRADCOH.

Ked ce na koľenoh budu pitac tutejše vlascizradne novinare, abi ši dal dajakeho centa na Ligu a na politično-agitačni fond ňedaj aji centa, tote peňeži ňe pre tvojo dobre ňe pre dobro tam za morom tvojej rodzini poslane budu, ale pre tvojih najhorših ňepraceľoh, pre tiranoh, ktore tvojih bratoh sinoh, zabijaju, ktore tvojo dominki v kraju roztrepaľi, ktore tvoju milu manželku, aľebo tvojo nevinne dzivčatko poškverňeľi. **Tim psohlavcom moskaľom budu tote peňeži zaslane**, ktore ti z českoscu tu zarabjaš a tim vlasci zradcom pošleš. Tote bez sumenite panslavi tvojo peňeži zašilaju na zbraň moskaľom, abi potem ešči vecej mohľi tvojih pribužnih zabijac a o majetek okradnuc. Ked maš mili Slovjaku kus citnosci, ked miluješ tvojih v kraju pozostalih bratoh, šeštroh, matku, ženu, vtedi ňedaj ani centa na tote zbirki co vlasci zradcove tu pre moskaľoh zbiraju.

Ňever, ked či dušu na dlaň vipľuju tote vlasci zradcove že oňi chcu ci dobre, že oni chcu ce višľebodzic z pod jarma. Naopak je temu. Hcu ce do Sibirii, hcu ce pod rusku kančuku zahnac, abi ši aňi teľo šľebodi ňemal, jak ju maš teraz. Hcu abi ši tišic raz horšim otrokom bul jak ši teraz. Teraz češko v majni, aľebo vo fabriki robiš, dosc ce tote vlasci zradcove vicicaľi, a cicaju daľej, aľe to jim malo. To hcu, žebi ši ešči za svoju obetavosc za svoju dobrotu pod jarmo ruske prišol, abi ši vov olovenih majnoh v Sibirii robel, abi ši už calkom od šveta odvraceni bul a ňeznal ňič, l'em jim peňeži na dzejake humbugi a na moskal'ske tiranstvo daval. Je to humbug ciganstvo co ci tu vlasci zradcove novinare pišu, že l'em vtedi budze dobre, l'em vtedi budzeš šl'ebodni, ked moskal' vihra. Pitaj še mili Slovjaku jedneho moskal'a, ktori tu v Amerike z tebu robi, jaku on ma šľebodu v rusku, pitaj še ho, abi ci čiru čistu pravdu povedzel. Zhružiš še nad taku šl'ebodu. Moskal', bat'uško svojemu vlasnemu narodu ňeda šľebodu, svoj vlasni narod za hovedo trime. Tam v moskal'sku ľem panove a bohače maju pravo a hudobni mužik tišic a tišic raz je horši utlačovani, z patreni, jak u nas najmizernejši pes. —

Moskal' ňikemu ňeda pardon kto ňe je Rus, kto ňerozpravja po ruski, a kto jeho krivoslavnu viru ňeuznava. Každa narodnosc ma svoj narodni a obl'ubeni kvitek Slovjak ma rozmarinu, i moskal' ma jeden narodni kvitek: ten še naziva "**Kančuka.**"

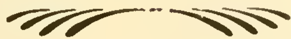
Z tim kvitkom "**z totu kančuku**" dava on pocešeňe svojemu narodu. Z tim kvitkom i tebe mili Slovjaku ňeraz bi dal popahac na herbet, tak že bi ci skura pukla. Bat'uško ňehodzen vistac, aňi pol'aka, aňi ľitvina, slovom žadneho, ktori jeho krivoslavnu politiku ňe hce uznac. Net na švece horšeho barbarizmu jak v Russii, a tote našo vodcove, ktore su od vas mile krajaňi placene a vitrimovane dobre o tim znaju, no jim blahobit našeho naroda na šercu ňe leži, oňi bi to hcel'i vidzic, abi ši horši utlačovaňi, v horšim položeňu bul jak ši teraz.

Batuškovo vlasne vojsko je proci ňemu, sami ked padnu do uherskeho vezeňa rozpravjaju jake pomeri panuju v Rusii. O svoj vlasni kraj, tak rozpravjaju jak o najcmavšu Indiu, aňi tam tak narod ňecerpi jak v Rusii.

Narod ruski už od davno ňeje spokojni. Ten ubohi narod je pracoviti, poňiženi ľem že vlada ho zrobi a prinuci, abi dzivi bul. Trapi, bije prenasleduje ho za každi najmenši prestupek. Pravo ňigdze ňema. Ked še mu zrodzi daco odberu mu, ked čita inakše novinki al'ebo kňižki zamknu ho, ked daco še zamiša do politiki do olovenih majnoh ho zašlu, skadzi ňigda vecej še ňevraci nazad ku svojej famelii. Preto ten narod ostrašeni a dzivo poslušni, ked še dakdze vtrepe bije, runtuje a zabija, bo mišľi že každi mu je ňepracel', tak jak v moskaľskej jeho vlasnej domovini.

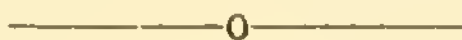
Tutejše vlasci zradne novini nič ine ňepišu, ľem že Rus, moskaľ vihrava. Hvalebne članki pišu o moskaľoh a z nas ľem smiški robja. L'em že jak to vše zviklo buc, že ten še šmeje najepši, ktori na ostatku še šmeje. A to budzeme mi. Mi budzeme še šmjac, bo ňe ľem že zme pevne aľe calkom isto už teraz možeme povedac že moskaľ ňigda ňevi-

hra a ňigda v našej vlasci panom ňebudze. Ciganstvo pišu tutejše moskaľe, že moskal' všadzi vitazne vihrava, treba to mile krajaňi naopak mišlec. **Mi, našo Slovenske a Uherske vojsko vihrava a bije moskal'a.** Po skončeňu vojni vindze šicko na javo, a vtedi mi budzeme šmiški robic z moskaľoh a z tutejših vlasci zradcove, aľe ňe tak jak oňi znas teraz aľe tak, že jim dzeka odejdze vecej od moskal'oh. Nej slovenski narod ňigda tim vlasci zradcom ňezapomňe, že jak ho ciganil, jak ho balamucel'i, a jak hcel'i ho pod rusku kančuku a pod moskal'ske jarmo zavesc.

OSTATNI ODKAZ.

''Mila ženo, jak ten ľist pridze ku tebe,
Vtedi už mi dušu Boh vežňe ku sebe;
Vtedi už ňebudzem, jak som, na tim mescu,
Nemožem už vecej prisc domu pri ščescu...
Prebač, že ľist britki, že ľiteri krive,
L'ebo pirko v ruki ľem ľekar mi trime.
Dotľa v každej bitki ja bul samiperši,
Teraz už zraňene mam ruki i perši.
A ja vše ľem s kolbu zabijal moskaľa,
Niž som tiž ňespadnul za vlast i za kraľa...
Mila ženo! Teraz bojujem zo šmercu,
Znaš, že som ce ňebil, ľem vše ľubil v šerdcu;
I ti bula dobra, dopaterna žena,
Nech ce Pan Boh z ňeba každi čas požehna,
Na dom i na statki ňech shľedňe vše z ňeba,
Nech da mojim milim, malim dzecom chľeba.
Ti najme na male budz vše dopaterna,
Nech ňezna, že ono širota mizerna...
Ked še dopitovac budu jak virostňu,
V krasni večar vivedz jich na dvor pod sosnu
Ukaž jim, kdze hvizdi še bars migotaju,
Tam ľežim, tam ľežim na pulnočnim kraju,
Hore pri Vistuli na tim slavnim poľu;
Chlapci za vlast i vi ukažce moc svoju!...
...Už hore ku ňebu moja duša ľeci,
Pozdravujem tebe ešče raz i dzeci!...''

MODL'ITBA DZECOCH POČAS VOJNI.

Mili Paňe Bože, chtori ši na ňebe!
Na koľenoch kľečim, modľim še ku Tebe!
Požehnaj mi otca, daj mu zdrave, šilu,
Žebi ochraňoval vlast predrahu, milu;
Nedozvol', žebi ho poraňiľi v ceľe,
Abo do vežeňa vžaľi ňepraceľe!
Nech mu Tvoja milosc domu prisc pomože!
Budzem Ce slavic: chvala Tebe Bože! Amen.

RITIRSTVO MOSKAL'OH.

———o———

Na šňihovom pol'u, proci ľesa stoja dva uherske vojaci dobre zakrito, žebi jih moskaľ ňevidzel: Andriš Kuľka i Jan Smetana. Z jedneho valala su. Cali dzeň še už pripatrali na l'es, či neobača dakdze moskal'a, dal'eko buli od cugu, ešči dalši od meňaži. Daco čuju v ľese, ostro patra medzi huste stromi, aľe tam teraz aňi ňemurkne ňič. L'em vrani žgravča a viter ruca šňih do slabeho slunka·

— Vidziš daco, bratu? — pita še Andriš?

— Ne ja ňič!

Andriš Kuľka še obraci, vzdihňe:

— Tu nas zapomli bratu!

— Tu veale!

— A vera aňi zme včera ňeobedovali.

— Šak aňi predvčerom — odpovedal Jan smutno, popatri na tarisňu Andrišovu, oči še mu tak blišča, jak še dopituje:

— Maš ešči daco z tej domašnej slanini?

— Mam!

— Ta vtedi bratu!... — I tak ňebudze večera!...

Andriš Kuľka bez slova otvori taňistru, vibere z papira slaňinu, popaha a s jasnima očami prehvari:

— Hej, bratu, kedbi tota slaňiua ňebula... Jaka to sviňa bula... Ešči i na koncu hvosta šmalec jej kapčel.

Dakus cihši dodava:

— Otec ju soľil. Matka eesnikovala.

Prave hcel odvalic z ňej falat, jak še Jan ozve:

— Ciho! Ruša še ľes.

Andriš Kuľka hitro skrije slaňinu, za pušku šaha a s hňevom murči:

— Sto anciašoh. Hoc lem bi sme dakus buli jedli!...

— Moskal'e! — šepta Jan,, až oči vali, jak idu naraz z ľesa ňepracelske vojaci.

Višlo jih das dvacec, odruea zbroje a ľe ca ku našim.

Jan preľeknuto ozve še:

— Ti, tote še podaju!

— No ta dobre vipatrame — hňeva še Andriš. — Ta ňebulo nam tu dobre? — Čort jih hce.

Ruka aľe zato še mu dakus zatresla na gveru.

— Keľo tak možu buc? — pita še z ciha.

— Kolo dvacec.

— Naňih!

Šmelo ľeceli na moskaľoh. Tote al'e po mali ľenivo talabali šňih, ruki do huri trimali. Andriš i Jan da na dvacec kroki stanuli pred ňima, moskaľe aľe naraz ruceli še do šňihu. Potem i tu i tam dzvihli še paru hlavi, z bľedih tvaroh solzave oči patreli na uherskih vojakoh.

Andriš Kuľka stanul pred ňih, gver obraci na ňih a surovo še opita, že kelo su:

— Vifil?

Jeden moskaľ ušmihajuco še ozval:

— Cvancik!

— Porozumime še — hvari Jan ku Andrišovi. — To poveda, že cvancik. To dvacec ahejže!

— Tel'o!

— Bars malo·

Jan murči, hňeva še, že ňezna po ruski, abo hoclem tote moskal'e bi znali daco po našemu, ked še už raz heu podac. Posbira cali poklad svoj ňemecki, paru slova co še pri vojsku naučel, a kriči na moskal'oh:

— Venig! Netreba cvancig. Ruckverc!

I Kul'ka še zamiša:

— Ruckvérc! Nazad!

Kedbi hoclem pejdzešat buli prišli. No ešči nas višmeju, ked ľem dvacec priňeseme. Hvar zňima ti lepši znaš jak ja.

Jan zaš še obracel ku moskaľom, ostro kričel.

— Komen fufcik, gut, veniger nikt gut. (Pridce pejdžešat, dobre, meňej ňe dobre.)

Moskal'e začali še dohvarac. Našo lem jih patreli. Naraz jeden moskal' viskoči a ozve še pomali, jak hto pevni vov svojej veci:

— Kommen fufcik.

Kul'ka podžmurkňe na Jana:

— Ejňe bratu, sto trebalo jim povedzic.

— Ta, ked ľem fufcik mi prišlo na mišeľ.

— Ta vtedi dosc — potem aľe na moskaľoh skričel:

— Gut, kommen fufcik.

Na to dvojo z moskaľoh beru peti na pľeca a v nohi do ľesa. Kul'ka spuščel gver ku nohom. Popatrel na moskal'oh a ozval še ku Janovi:

— No bratu budzeme mac moskal'oh dosc. Aľe totu slaňinu ľem bi sme mohli spakovac do žaludka. Nej še jim zahľiva.

— Takoj idzem po ňu!

Moskal'e še ošmeľeli dakus, už i pošmihovac še začali. Teľo, že i Andriš še ňerozesmjal nanih, aľe hcel ostru tvar ukazac, preto skričel na ňih:

— Ruhig!

Jan priňesol slaňinu! Z hľeba odvalil jeden falat a oddal Andrišovi i zo slaninu. Kul'ka a Jan spokojne začali ukladac slaňinu a hľib na pevne mesco do žaludka. Pah cesniku rozprestrel še v luftce. Moskal'e začali še rušac ňecerpezl'ivo. Jeden znih, bidni, bľedi moskal' prismiknul še až ku Andrišovi. Ruka še mu tresla, jak dzvihal ju ku našim. Oči belave veale zal'ate mal zo solzami, coška hcel povedzic, aľe vera aňi prehvaric ňeznal.

Kul'ka še pohňeval a skričel:

— Co z tej slanini bi si hcel? Taku ani vaš Car ňepahal. He! Ruhig!

Mali moskal' skrucil še na šňihu a horeč ňe začal plakac, jak jedno dzecko, ked ho pobiju. —

Andriš obracel tvar a slaňina jakošk horko mu padla. I Janovi zacmila še tvar.

— Jak narika! — Vojak!... A jak narika?

Andriš hitro dal Janovi i hl'eb i slaňinu:

— Na daj mu!

Ja lem patrel:

— Slaňinu? Ja?

— Hej, hej! Ja kričel na ňeho. Ta ja ňe... Aľe ti možeš mu dac. Nemožem sluhac narikaňe.

Jan dal moskaľovi hľeba i slaňini. Ten z radoscu šahnul za jedlom.

Z ľesa naraz vel'o moskaľoh še začalo harnuc — bez gvera.

Jeden oznamil Andrišovi:

— Kommen zipcik.

Andriš ku Janovi še obracel:

— Ti kel'o to zipcik?

— Čort zna! Porahujme jih jak ovce.

Andriš komandiroval:

— No, Forverc!

Moskal'e rušeli še na predek. Za ňima našo dvojo. Mali moskal' všc na zadek zostaval. Kolo naših hcel bic, jak dobri pes. L'em še tak obl'izoval a ušmihoval na Jana.

Jan sirovo skričel na ňeho:

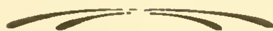
— Ne rehotej še! Forverc! Stvoreňe tvojo! Zožrel si slaňinu. Trimaj pisk!

Andriš po cihi še ozval:

— Daj mu pokoj. Do šmerci budze mac ten šmak na jaziku. Ešči i vnukove jeho vnukoh to budu spominac.

A doložel pišňe:

A kedbi ešči z kolbasoh bul jedol naňičhodni!

VOJAK, HTORI ZNA SVOJU POVINOSC.

Na kervavim poľu Koenigreatzu tužna ňepremohutitel'na bitka ku koncu dohodzela. —

Z ohromnu šilu napadnul koruni princ pruski prave kridlo našemu vojsku. Z veľku utratu, na šmerc strapene, rozsipane vojsko regementu Mollinari a scahlo šc do Swiepľesa. —

Benedek, viznačeni pri Sammarino znameňiti hlavni komandant, v cal'e zlamani, ňemohol už najsc drahu zahraňic svojih roz tracenih vojakoh. Tak še mu nazdalo, že vcaľe hce zňivočič ňepracel' našo vojsko.

Vtedi naveki v pameci zostaci Vilhelm hlavni kňeza medzi Chlum a Nedelist horu rajtoval, žebi mohol prepatric, dze može kanoni postavic.

Jak pruska garda bezprestaňa še na pre dek ciskala, perša i druha klasa zos 64 kanonami postavel'i šc medzi Chlum a Nedelisc, žebi mohľi zakric prave kridlo nazad še vracajuce naše vojsko.

Pevne stril'anc naših kanoniroh veľku utratu narobilo medzi vojakami ňepraceľa.

Koňečňe Jan Kubin kapitan prinuceni bul prestac strilbu, ponevač na jedno stril'ane daľekosci zbačel našo vojsko še pokazovac, ktore až po tim mohl'i na pevne mesco ucahnuc. — Kapitan Kubin, — ňe žebi mušel veľo vojakoh, a koňoh utracic — prinuceni bul jeho dobru postac zohabic, a z jeho diviziju nazad še scahnul.

Hvala jeho kervohladnej cerpežlivosci, pohlo naših kanoňiroh trimaňe jih komendanta. — Z vecej oficirami pošceseelo še mu vojsko zaš doporadku dovjedna pozbirac.

L'em da na 600 metre vedol kapitan Kubin svoju diviziu, postavel kanoni a na novo začal strilac. Take mesco ňikdze indzej ňemohol najsc, dzebi bul mohol kanoni postavic. Teraz še pokazali pruske kanoňire z pravej strani a ukrutnu kervavu bitku zapri čiňeli, vojaci a koňe šmertelňe raňene padali. —

Pod kapitanom Kubinom dva koňe spad li jedno za druhim, aľe preto bistro a spokojnim šercom komandoval svojih vojakoh. Našo herdinske vojsko z okamžeňa na okamžeňe baržej bulo scisnute, pri dvoh kanonoh 6-ho regementu všicke koňe popadal'i,, pri trecemu stiri koňe spadli, hňedka všicke kanoňire tiž zostal'i po bite, aľebo mocno raneňe. Tak še stalo ai pri druhih divisioh. Ne bulo inšc co robic, ľem medzi tim ohromnim strilaňom reterirovac.

Nepočitedelna suma bezmennih herdinoh tam leži! Z ňevislovitedelnu šmeloscu vedol kapitan Kubin svoju divisiju, htori pod kratkim časom stiri koňe stracel po pod sebe, a on čudnim spusobom ňe raneni zostal, koňečne svojo roztracene a vcal'e žnivočene pozostale vojsko nazad pozbival a medzi — Swety a Rosberitz postavel. — Chlum potim ňepracel odobral. Kubin spervu pri Chlume še ukazujuce pruske vojsko striľal, potem ku Wsetaru še ciskajucu pehotu napadnul.

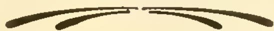
Toto naremne napadnuce veľki ňeporadek zapričiňelo, tak, že dahtore vojaci probovali z ucekac. Z vicahnutu šabľu, a z ňeunavnu ušilovnoscu a smeloscu zaš pozbiral svojo roztracene vojsko. Prusku gardu pošceseelo še mu z kartačmi roztrepac. Medzi tim z ostatňu šilu a pozostatkom vojska ešče raz napadnul Chlum. Tišice padali z ňeprateloh, od mocneho striľaňa, aľe zaš počalo našo vojsko slabnuc a zaš še dalo do ucku Zviceżni ňepracel' znamenite vedzeni ku Wsetaru še vopredek ciskal, žebi drahu do Koenigratzu zavrel pred našima. Zas naš herdinski kapitan Kubin, z paru zostalima kanoni a harstku vojakami povstanul, a ňepracel'a zotrimal ňiž našo vojaci pri Wset aru do lenii še pripojeli.

Štiri i pol hodziňe vitrimal herdinski kapitan v ohňu ohromnej strilbi. Po perše podzekovaňe zasluži on, jeho znameňitim oficirom a šmele našo hlapci, že ňe zostalo vecej zajatih a raňenih, a že vojsko pokojňe scahlo še nazad.

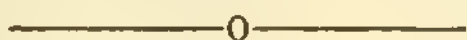
Od I. a II. klasi 64 kanonoh zostalo 28. Velka utrata bula vojakoh ai koňoh.

Že jak še hladno krevňe trimal'i pred ohromnim ňepracel'om našo kanonire sami pruske officire joh pohval'eli, jak dluho zatrimal'i ňepracela pri Koenigratzu.

Ne ľem medzi vojsko došol hir znameniteho a bistreho herdini kapitana Jana Kubina, aľe i v najvekših kruhoh a kralovskih domoh jeho meno viznačeňe a znamenite zostalo. Jeho meno zos zlatima literami je napisane v historii 6-ho kanoňirskeho regementu a naveki v pameci zostaňe. Tak bi mal znac i teraz svoju vojensku povinnosc, ked treba krev vil'ac za krajinu každi dobri vojak.

ŠMERC DOMOBRANCA.

Jedneho honvidskeho kapitana našľi zme v uboči pri ľenii pehoti, prave teraz odpočivaľi. Druha kompania je scisnuta vov prikopoh počas zamarznutej, mrazovej noci. Odpočivajuce vojsko, jak ked bi zos dajakih mešaroh bul'i pozbirane.

Jest medzi nima jeden "jagerski" menem vojak, cihi dobrej tvari hlapec, tak vipatral, jak dajake dzivče. Do včera zo šickima poradňe končel svoju povinnosc, žadna skarha ňebula na ňeho. Jagerski prave taki dobri vojak bul, jak ai druhe, htore kolo mňe staľi. Naraz naramňe dzeška še stracel. Hledaľi ho, ňikdze ho ňemohľi najsc. Oznameľi perširaz kapitanovi, potim generaľovi a tak až do hlavneho vojenskeho uradu. Tam zapisaľi, že Jagerski še stracel.

O paru dňi, jeden večar prišol Jagerski vov ženskih šatoh.

Bez teho, žebi dajaki rozkaz, abo spelno mocňeňe bi bul dostal. Jagerski pošol do valalu Sobowa, tam sebe zaobstaral od jednej sedlački ženske šati a tak jak še zacmelo prez tajne cesti prešol prez ruski front do jedneho valala, a tam, jak ľem najľepši znal po poľski vipital še od poľskih ženoh, co ho malo interesovac. Ruske vojaci tiž še tam zamišaľi medzi ženi, žartovaľi z ňima, moskal'e ňe mohľi zbačic, že Jagerski plano rozpravja po poľski, aľe i zňim še daľi do bešedi. Veľo važne veci še doznal od ruskih vojakoh, a tak počas noci, ked už vo valal'e ucihlo, Jagerski po tej samej cestce, za htoru prišol, nazad še vracel ku svojemu battahonu. Všicko sebe pospisoval, najhlavňejše, tu istu noc oznamel to generalovi. General, oddal to svojemu kapitanovi. Kapitan takoj jak prečital ten ľist, duškom podpisal a rozkazal Jagerskemu za jeho šmelu opovažlivosc 50 koruni darunek dac, doteľ niž zos viš šeho mesca ňedostaňe vekšu uznalosc. O pol hodzini už v ruki mal Jagerski 50 koruni, zaraz še zňima zmiznul do valalu Bobowa, dze potem jednu šviňu hcel kupic, poľak aľe už mal znamosc o Jagerskeho viceżstvu ňehcel od ňeho žadne peňeži za jeho šmeli sku tek daroval šviňu pre kompaniju.

Šviňu zabili i upekli i zjedli našo vojaci aľe zaten čas Jagerski zaš še stracel.

Veľke tajemstvo. Netreba še pitac. Zaš znaľi pevňe, že zaš pošol na ňebezpečnu robotu. Jagerskeho, ked še nazad vracel zo svojej druhej cesti moskaľe poznaľi a ho zastreľeľi.

Prave vtedi som doznal še o jeho peršim vistupeňu. Jagerski ňeprišol nazad, jeho večera zostala naveki.

Privoz municii našeho vojska pri Dukla.

JAK ZOMIRAJU HERDINI.

Z poľa vojni medzi inšima piše nam jeden naš znami kňaž nasledovnu smutnu udalosc:

Hodzim ku umirajucim a češko raňenim vojakom, žebi som jih z ostatňima pred šmercu svatoscami prihotovel na večnu cestu. V jednej čistej a vidnej hiži dze pred paru dňami jeden talijan dal duha stvoriteľovi... tu teraz ľeži jeden češko raneni vojak. Tak povedali opatrovatelki, že i dva šmertelne rani ma.

Tvar ma bľadu, zapadnutu, oči dolu mu spadli do hlavi, ja kedbi švetlo už z ňih bulo vihaslo. Zašpi, zobudzi šc, z uctivoscu me privita, časom zos smutnim šmihom. Poľak je, z tlumačom ľem še možeme porozumic· 55 regemence služi. Prave teraz najčežšu službu koňču. Dvacecpejc ročni ženati.

Z veľku pobožnoscu prijal o domňe ostat ňe pomazaňe. Solzi padaju tlumačovi rozplačem še i ja. Pomodl'i še: "Otčenoš i Zdravaš'' pevňe jeho posledňu modlitbu. To co mu cirkev ostatňiraz uridzi pomohlo mu. — Pokojňe še pripravel na šmerc. Hcem odejsc het. Hcem še odprošic od ňeho. ''Martin Varňak'' ňej mu zostaňe tu jeho meno na večnu pamjatku. Kivňe na mňe. Vibere jeden poterhani skurčeni bugiľar, z jednu šňurku zavjazani. Roztvori ho, vibere z ňeho jednu pejckorunnovku; cali jeho majetok 5 kor. Nej še pomodl'a za mňe veľebni paňe.

— Zotrimajce sebe tote 5 koruni, odpovedzel som mu... Ja še pomodl'im za tvojo dušne spascňe i bez peňeži.

Nijak ňehcel na to pristac. Jemu i tak peňeži už ňepotrebne, že i tak už umre. Uspokojel som ho a prijal som tote 5 koruni, aľe stim poznameňom, že ked še vizdraveje, ta mu jih nazad vracim a inakši dahtoremu jeho spolubojovňikom. Odešol som, dal'ej po druhih mescoh v Galicii i vinašol som, že jedna žena muža oplakuje.

Moskaľ, Francuz, Anglik, valečne dlužstvo cahaju za sebu.

Dva jednake mena.

V obci Nižnejpoľani dvojo buli Peter Kovala: Jedneho už pred tim odebraľi za vojaka, ůž ai vislužel tri roki pri regemenee a ňedavno pred vojnu umar, druhi ňebul suci za vojaka ta ho ňeodebraľi, teraz aľe jak vojna vipukla, dostal povolaňe od regementu umarti Koval', žebi narukoval ku vojsku, ponevač ale opravdzivi vojak Peter Koval' už ňebul medzi živima doručeli povolaňe temu Peter Kovaľovi, htori pred tim ňebul vojak. Koval' znal, že počas vojni na každeho hlopa ma krajina potrebu, ňe veľo rozmišľal, aľe še pozbiral a meldoval še v Prešove pri regemence, skadzi potem odmaširoval do Galiciji do vojni na proci moskaľoh, tam še herdinski spravoval a ňeodluho cugsfirerom zostal. Za štiri mešace bul na poľu vojni a v ošemnac bitkoh vžal učase v každej vicežne bojoval: V mešacu Decembru zostal raňeni: jedna moskaľska kul'ka prešla mu prez ruku okrem teho jeden paľec mu tiž odervalo.

Na dlukši čas bul domu puščeni dze ňedavno zaš ho nove povolaňe našlo. Koval' zaš še hlašel a po novim roku aľe pre poraňenu ruku ňeheeli ho nazad odebrac ku vojsku. Koval' ňcheel nato pristac a rozpovedzel o jeho raňeňu na poľu vojni. Uradnici potem poprepatral'i pisma a tak višlo naverh, že ten Peter Koval' na mesto umarteho Petra Koval'a služel pri vojsku. Kapitan ho poklapkal po plecu z radoscu mu povedzel:

— Dobre od tebe sinu. Dobri a krasni učinek ši preukazal, jaki ľem jeden [illegible]tni človek može dokazac. Možeš isc domu.

— Meldujem poslušne pan kapitan, — odpovedzel Peter — ked som už odslužel za umarteho, ta teraz za sebe heem služic

Assentačni vibor ho za "tauglih" uznal a po šese tižňovej šľebodze zaš narukoval, dze zaš bije moskaľoh.

PIJATIKA A MOSKAL'E.

Na Bujwia krakovskeho profesora majetku tiž bul'i kozaci, ked prešľi mestečko, Bochniu. Sam doktor ňebul doma, ľem jeho zastupca, on privital kozakoh. Dal jim pic i jesc, keľo ľem z komori i od sušedoh pozbirac mohol, jednim slovom dal jim všicko co ľem mal. O tim naščiveňu nasledovňe rozpravja:

L'em teľo, co prišľi do dvora všicke naraz počaľi revac:

— Dajce nam pic! Dajce nam vodki!

Dal som jim všicek napoj a dzive kozaci za paru minuti vipiľi. Nato zaš počaľi revac dajce nam pic.

Bojažľivo som jim povedzel, že už ňemam vecej paľenki v dome.

— Co? Nemaš co pic?... pital še jih voditeľ... No zaraz uvidzime! Hľedajce!

Kozaci rozľeceľi še po calim dome, o krat ki čas z veľkim krikom nazad prišľi, jeden z nih veľku fľašu ňesol pred sebu.

— Pre boha, kričel som naňih — ňepice to, bo to otrava·

Kozacki oficir šmjal še zomňe:

— Ne krič! to je alkohol, a ked zaraz ai arniga ta može to vipic!

Lapeľi še do teho a o paru minuti zatim po žemi še vaľaľi dostaľi kurče.

Jedna druha kompania šaľeno okolo tan eovala jedneho pijaneho kozaka, htori z jednu žoltim napojom napulňenu fľašku tancoval.

To je paňski napoj! Panski napoj! revali šaľeno kozaki.

— Ne piee to neščešľivci tam su vov špirituše namočne bacili difterii (barz nakažľiva horosc.) Všicke poumirace odteho napoju!

Nepomahalo toto napominaňe kozakom, o paru minuti ai tota fľaška prazna bula.

Treca kompania vov pivnici šukala. I tote tiž našľi jednu flašku pulnu zos švabľovu cekucinu. I to viprazňel'i kozaci.

Ňeminulo temu dva hodzini, zos štiracec kozakoh tricec na žemi mertve ľežeľi, ostat ňe od boľesci po žemi še rucaľi.

Znal som, co me čeka. Ked ešče vecej kozakoh pridze, to budu mišľec, že ja jih pozabijal a preto me bez žadnej vihvarki obeša.

Ňeveľo som otim rozmišľal, aľe som ucekal. Za dva dňi dva noce som še blukal, ňiž som na mojih ľudzi trafel.

SOBAŠ VO VOJNE.

— Napisal: **Rev. John Szeman**·

———o———

Jozef Cingáry, krajčirski tovariš v Prešove dostal povolaňe na assentirku, bo vojna vipukla z moskaľom. Před 6 rokami ho sice ňevžaľi za vojaka, bo jak každi krajčir, i on slabi bul, a cenki jak ihla, aľe teraz ked je potreba na vojakoh, ňelem slabich, aľe i hluhich beru, ľem ked gver zna ulapic, bo treba kraľovi proci moskaľom a Serbom.

Už par dni pred assentirku čital gombički na šickih gerokoh, jak zaľubene mlade dzivčata zvikľi še pitac gombičkoch, abo Margareti kvitka: "Szeret — nem szeret", abo: "l'ubi me, — abo ňe." I on rahoval vedľa gombičkoch: "Odberu me, — ňe odberu me." Aľe z teho ňemohol še ku svojej gazdiňi, ktora bula mlada gdova bez dzecoch, aľe bars poverčiva, a u ktorej už 5 roki na kvartiru a kosce bul· Tota hňed bula hotova karti mu vibožic.

Karti ukazovaľi, že Jožo budze odebrani za vojaka, aľe skerz to bars veľke ňeščešče ho spotka. Jožko už aňi spac aňi jesc ňemohol. Tresol še, jak ošika.

Veľki dzeň assentirki prišol.

Na "čarnim Orľe" u Bergera bars živo bulo. Officire, doktore, mlade vojenske kandidati ľem tak še harľi.

Jožko v Adamovim kostume bľedi stoji v šore medži druhima, a na calim ceľe še treše. Ne mišli inše, ľem na karti. Šak ľem ňe maju pravdu tote karti, to je ľem povera, babona.

"Jozef Cingáry!" vola kapraľ. A konečne i Jožko už stoji na vahi pod miru. Ked zejdze dolu oberartz še ho pita: "Hibi jim daco?"

Jožko skerz totu laskavu otazku preňiknuti, z radoscu odpoveda:

"Dzekujem za laskavu otazku, pan... pan... pan... pan... pan... general'. Okrem šatoh ňehibi mi ňič!" Šicke panove kommissiji daľi še do šmihu.

"Na, ta vtedi šicko dobre!... Tauglich! kriči doktor. "Ku honvedom!"

Karti teda pravdu hutorel'i. Perša stranka še vipelňila. Nepohiboval teraz aňi najmenej, že i druha stranka vikladaňi kartoh še vipelňi, o veľkim ňeščescu. Aľe co za ňeščesce budze? Veľke, strašne ňeščesce? jak povedala Žofka, gazdina jeho, tojest, jak karti ukazuju.

Neščesce! Strašne ňeščesce! Co može bic inše, jak šmerc? Odstreľa mi nohu abo ruku? Stracim zrak, ostaňem kaľika? Abo umrem vo vojňe? A ponevač život svoj bars rad vidzel, bars miloval, najvekše ňeščesce pre ňeho ľem šmerc može bic.

Tak jest! Strašňe, veľke ňeščesce, ktore mi ten vojenski stav ma priňesc lem šmerc može bic· Umrem, sebe mišľi, aľe, jak herdin, šumnu herdinsku šmercu, za svoju uhersku krajinu.

Od teho času Cingary bul presvedčeni, že vo vojne muši spadnuc. Totu ideu, mišlenku ňikto mu ňemohol z hlavi virucic. Za tote paru dňi, ktore ešči mal pred narukovaňim. Zadumani hodzel cali dzen, ku ňikemu še ňeozval, oči mal dnu vpadnute, tvar bľedu, a hockedi na hlas vzdihnul: "Jaj, jaj, tak mlado mušim umrec!"

V takim položeni vkročela do hiži Žofka, jeho gazdina. Horko vzdihla a s plačom povedala: "Ah pan Cingary."

"No co jim zaš hibi?"

"Nič mi ňehibi, aľe preči veľki žal — mam."

"Ta preco plaču, glupa ženo?" pital še kandidat šmerci.

"Ta znaju pan Cingary, oni odejdu, pujdu do vojni, a ja ňeščešľiva ostaňem tu sama."

"Takto určil Pan Bob, proci teho ňič ňemožeme zrobic," odpovedal spokojne.

S tim ňebula Žofka spokojna, aľe daľej začala:

"Ta ked už to muši buc, že oňi do vojni muša isc, drahi muj paňe, ta hocľem bi som sebe žadala, že... že... že... bi...." a hlasne počala narikac.

"Co bi sebe žadal'i, Žofko?"

"Ja — ja — ja bi sebe žadala, žebi moja žadosc še spelňela."

"Jaka žadosc? No co že je jich žadosc?'

"Ja še haňbim to povedzic!"

"Sto streli! co to može bic? Von z tu žadoscu!"

"Oňi mňe raz daľi pričinu,... pričinu, že ja možem ufac, že oňi, že oňi dakedi, že že....."

"No co to steho vikvitňe? Ta ňej ňe plaču, aľe ňej hutora!"

"Že, že oni mňe možu za ženu vžac."

Jožko Cingary neznal co na to odpovedzie. Nemohol še na to rozpametac, žebi še dakedi bul vislovil, že Žofku bi chcel vžac za ženu. Aňi na to ňemišľel. Aľe teraz, jeho už ňeinteressuju žemske veci. I tak ma umrec, a preto ľem teľo povedzel: "Hej, hej!"

Žofka, tak mišľel sebe, dobre ho piľnovala za 5 roki, i pri zdravju i v horosci, un jej zato uznane a podzekovaňe dlužeň. Druhi bi v jeho stave, v testamentce še rozpomenul o ňu. Aľe on ňema ňič. Co jej ma zohabic? A preto po malej rozvahi takto ku ňej prehvarel:

"Ja bi še jim, Žofko, za jih visluhu a opateru bars rad odslužel. Aľe znaju i sama, že som hudobni. Peňeži jim zohabic ňemožem. No aľe ked jim to radosc spusobi, že na paru dňi pred mojim narukovanim a šmercu, še za mňe vidaju, ta jim totu radosc zrobim."

Jožko podal jej svoju ruku, a ona naňho se rucela, božkala a objala ho. Už bolo po plaču.

Na druhi dzeň klečeľi pred oltarom. — Vojenski regement pater jich vihlašel za manželoch, a Žofka ostala už pani Cingary. A od teho času, už vecej ňebulo vidno solzi v jej očoch, hoc ai čas narukovaňa jej muža še približoval. Ba čim baržej še pribľižoval ten dzeň, tim baržej vishľi jej solzi a mizla jej laskava piľnosc a opaternosc. Ba prave teraz už še ukazala v calej jej postave. A ňeborak Jožko, musel uznac, že ňe andela vžal, ale čerta, ňe laski pelnu manželku, aľe zvadľivu bosorku.

Co mal robic Jožko? Z andelsku cerpezľivoscu znašal fanti a zvadi svojej ľubej man želki, rekajuc:

"Hoc ľem zošporujem sebe časи, co bi som v očiscu mal cerpic. Odpokutujem tu v tim kratkim živoce, cobi som v očiscu mal pokutovac. I tak dluho ňebudze trimac. — Chvala ci za to Bože!"

O jeden tidzeň infanterist Jozef Cingary, bul mesto narukovaňa na supervizitaciu zavolani a tam ku svojej radosci bul vcalkom visuperovani pre slabosc cela.

Z radoscu še ponahľal domu z dobru novinu. Žena vipudrovana prave na mesto išla. ked še z ňim stretla, začudovana na neho patri. Jožko z radoscu jej oznami:

"Žofko, visuperovali me, ňe idzem do vojni!"

"Co? ti lajdaku! Tu maš!" A ručička jej na jeho tvar še priľepila, až še mu v očoh ziskrelo.

"Na! ti živaňe ešči jednu! Chceš — vecej?"

"Ta zato ja še za tebe vidala, žebi ši mi na karku ležel? Ti cverno, ti ňemaš nohi, ľem palice. Za to ce aňi tam ňechcu. Ti psoto horľava!"

"Ta pater še ho teraz! Ja sebe mišľela, že budzem dostavac vojensku podporu z mes ckeho domu. A ked spadňe vo vojňe, ta odmenu za šmerc spadnuteho manžela. A teraz šicko fuč!"

Jozef Cingáry bul v calkom bez nadeji. Za paru dňi už še nasicel radoscoh manželskeho stavu. Chcel še už ošlebodzic svojej premilej manželki. A teraz i temu je fuč. Len to mu do hlavi ňevešlo, že jak še vipelňi teraz to druhe prorokovaňe kartoh o tim strašnim ňeščescu. I jak tak rozduma, naraz vikrikňe: "Ne šmerc, ale **žena, žena** je to veľke neščescee. Žena vekše ňeščescee, jak šmerc Ja bidni to už skušel. O jak ľepša bi mi bula šmerc vo vojňe, jak ten "ščeslivi" stav manželski!"

Moskaľe še dobijaju ku Prešovu. Z Bardijova kanoni čuc, až tak dudňi. Vojsko še harňe bez Prešov ku Bardiovu. Radostna sprava pridze, že moskaľoh vibiľi z Bardijova a Zborova. Zahnaľi jih prez Karpati až ku Lembergu, a stamac daľej. Každi še raduje v Prešove a na okolici, lem naš Jožko, horko, smutno vzdiha: "Či ňemohol som ja radši moskaľoch rubac zos šabľu, jak teraz mňe ma z ostrim jazičkom trepac moja draba ženička?"

—o—

Nemecke vojaci v šancu prihotovene na n pad. — Vojaci tote na bicikl'oh hodza.

CO JE ZRADCA?

"Webster Dictionary" definuje "zradcu" nasledovne:

Zradca je jeden, ktori zlamal šľub, ktori bul dal, ked še stal meščanom v cudzej krajini, jeden ktori je vinni prestupeňa najhlavnejšeho civilneho zakona, abo jeden, kto ri trima pri ňepracel'ovi svojeho rodneho kra ju, a ktori dava pomoc ňepraceľovi jakukoľvek či zo slovom, či zos pismom, či zos inakšu pomocu. Jeden, ktori bojuje oproci svojeho rodneho kraju, jeden ktori urval duveru jeho krajanoh, a ktori poddal kraj, pevnosc (festung) abo vojsko ňepraceľovi s ciľom, abi jeho krajina prehrala. Jeden, ktori da pomoc ňepraceľovi jakukoľvek, jeden, ktori prezradzil duveru ľudzsku."

Toten co robi jak višej podane slova ukazuju je: "ZRADCA."

Nej še vihvaraju teraz tote paskudne po tvori, ktore prezradzeli ai prezradzuju svoj rodni kraj, svojih krajanoh ai svoju rodzinu.

Aľe našo potvorne zradcove davaju totu vihvarku: "Mi zme Slovaci, ta zato pri moskaľovi trimeme." Ja aľe bi še jih opital, či Talijan, Francuz, Englik, Japanec, Belgičan, Indian, Afrikanski Niger atd. atd., su tiž Slavjani? Tote šicke bojuju oproci našich krajanoh.

Same peršc, jeden ktori je rodzeni v Uhroh je Uher a ňe Slovjak, abo Slavjan, aľe je čisti Uher inše nič. Može buc zo Slovenskeho koreňa, aľe ked je v Uhroh rodzeni je Uher. A zos Slovenskeho koreňa ľem vtedi, ked može šľidzic svojo pokoleňe do čisteho Slovenskeho koreňa. Ked je rodzeni v Uhroh, je Uher, ked v Ameriki je Amerikan, ked Franciji, je Francuz, ked v Spaňolskej je Spaňol, ked Švedskej je Šved, ked v Taliansku je Talian atd. Zato podavam paru čiste (?) Slovenske mena a ku tim možno doložic tišice vecej takih, ktore še uznavaju za Slovjakoh a mena jih ňeukazuju ani kus ku Slovenčini: Klen, Urban, Erhart, Sokoly, Lovas, Bugos, Pankuch, Wolf, Seman, Urland, Balog, Herman, Furar, Hajer, Kopp, Illaftner, Albrecht, Geiger, Kiss, Schoenleben, Oschleger, Kulamer, Gross, Benedik, — Hill, Feher, Huml a i tišice vecej takih.

Či teraz bi mohol tih uznac za čistih Slov jakoh? isce že ňe Aľe našo zradne učiteľe mu ša robic klasi, bo jak bi na švece žili, ked bi ňemali gluptakoh, ktore jih karmja? Ukažce mi jedneho, ktori bars mocno pri Slovjakoh kriči, a ja Vam ukažem jedneho, ktori z teho živobice robi.

Ne treba nam bars daľeko nazad patric, abi zme uvidzeli co porobeli druhe narodovci pre Slovenski narod v Ameriki.

Jedne su skrite a žiju na češko zarobenih peňežoh jih milih krajanoh, jih širotoh a gdovoh. Druhe sebe odebrali život, abi oklamaľi zasluženi trest, ktori jih čekal, trece visluželi trest, visluželi čas v žalaroh a štvarte? na uvidzime daľej co se stima staňe; tote šicke buli predňe narodovci, Slavjani. — Braca, mile Krajani! Čijo prislovko bulo:— "Svoj k svojmu?"

Pri jednej veci našo zradcove zrobeli dobri pokrok, a to je: že naučeli daktorih krajanoh, že Uher a Mad'ar je jedno, aľe vekšu zmilku ešči ňikdo ňezrobel jak ten co to veri, bo jak Amerikan je ňe Indian, a Afrikan je ňe Niger, tak Uher je ňe Mad'ar, ale každi ktori je v Uhroh rodzeni je Uher, v Engliji, je Englik, v Ameriki je Amerikan atd.

Teraz na priklad mojo, ai veľo krajanoh mojih dzeci su rodzene v Ameriki, co su? Amerikani či Slovjaci? a dal'ej ja, jak veľo z mojih krajanoh, Amerikanski meščan dzebi zme lapeli, kedbi vipukla vojna medzi a Moskvu? Či bi lapeľi tote Amerikanske meš čani pri Moskvi (zato, že su uznate za Slavjanoh) či pri Ameriki? Povidce Vi zradne potvori, dze bi sce lapeľi či pri Moskaľovi ci pri Ameriki?

Každi spravedľivi človek še paradzi v svojej rodnej krajini, jakej koľvek rasi je. Na priklad v Južnej Europi a v Južnej Ameriki bivaju Latinske rasi, to su Talijani, Ešpaňooli, Francuzi, Portugali, atd. a v južnej Ameriki še najdu Brazilčani, Argentinčani, Chilani, Ekuadorčani, Poničani atd. — Co povedza tote ľudze, ked še jih opita, že co su? Aňi jeden ňepovi, že je Latinak, aľe každi še budze menovac za jeho krajinu, v

ktorej še narodzel a za zastavu, ktora nad jeho domom viši.

Teraz vežňeme sebe veci kuščik bližej doma: Slavske rasi su Moskaľe, Serbi, Poľaci, Česi, Bulgare, Horvati atd., co povedza tote ľudza, ked še jih opita že co je? Každi še uznava za svoju krajinu a za svoju zastavu. Moskaľ pove, že je Moskaľ; Čeh, že je Čeh, Serb, že je Serb a Uher ma povedzic, že je Uher.

Ja som zos čisteho Slovenskeho koreňa, al'e ňezapominam, že som Uher rodzeni a pod Uhersku zastavu. A teraz mal bi som vistupic procivko mojeho rodzeneho kraju a procivko tej zastavi, pod ktoru som še narodzel, radši bi som bul abi som bul roztarhnuti na million falatki, abi ani jeden marni kus z mojeho cela ňeostalo na tim švece.

Moj sin je Amerikan rodzeni, aľe mal bi zradcom buc jeho rodneho kraju, a mal bi lapic pri cudzim kraju, ja bi som perši bul pocahnuc porvaz, z korim ho zavešic.

Veľo razi som čul, jak prenasleduju Slovjakoh v Uhroh, aľe to bulo vše od profesionálnih agitatoroh, ktore steho robja svo jo živobice. Pravda, že vel'o mojih krajanoh presvedčili zradcove, že su ucisnute, aľe ňej sebe rozmišľa mojo krajani, že jak su ucisnute? Či ňe pravda, že to vše tote, ktore še na veki stavaju zakona krajini? Ked zakoni su ňe po vul'i vekšini, vtedi zakon može buc čerani, aľe to muši buc zrobeno v poradku, ňe zo zradckima taktima, bo ňet jedna krajina na švece, ktora take taktiki dozvoli, jak teraz a predtim a vše vlasci zradcove robja a robeli.

Každi, ktori biva v Ameriki muši uctic zakoni krajinske, a ktori, še tim zakonom stavja muši občekovac pokuti, jake zakon mu odsudzi.

Ne mojo krajaňi ňedajce še presvedčic, že zradcove su narodovci, bo zradca je zradca inše ňič. A ňe dozvolce ten hrih na Slovjakoh bo stim robice haňbu calej Slovenskej rasi, ktoru haňbu ňezaslužela.

T—y.

Ženska, jak kondukter v Nemecku.

O PISAŇU NOVINKOH.

Jedno z najvekših daroh Božih, htore človek od Pana Boha dostal je švetlo. "Nej še staňe švetlo" čitame slova Panovo v Genesisu, v peršej knihi stvorena. A hňeď zatim stoji odpovedz: "I stalo še švetlo." Zjavilo še švetlo, bez htoreho ňebulo života na švetce. Bez htoreho ňebulo bi aňi luftu. Bez htoreho ňebulo bi aňi vodi, aňi kvitka, aňi dživira, aľe v šl'epej cemnosci, v ňesmirnej, žimi ľem skali bi še kručiľi, obracaľi od jedneho konca šveta ku druhemu za večne veki. Však na pokoštovaňe i mi dostaneme z teho daco, dluhih mrazovih žimušnih šečaroh a nocoh· Žebi sme tim baržej važic znaľi ten ucešeni dar Otca ňebeckeho, kdiž na nas zašvici na jar žaru, krasneho, cepleho, život prinašajuceho slunka.

Človek ňe ľem čolo ma, aľe i dušu, i tej treba cepla a švetla: tužim zaňim, hľeda ho. Z počatku nadarmo ho hľedala. Učenosc starodavnih pravekoh ľem kumštov ne švetlo bulo, htore ľem bohatim a možnim švicilo. Niž potom ňezešlo z ňeba Švetlo šveta a ukazalo novu cestu, po htorej kračac može, ňiž ľem život jest na žemi, a na htorej iduce otvoric može vše nove, vše užitočne veľke, slavne ucešene ňiž švet švetom budze. A tota cesta ňe je už ľem tih vivoľenih, ňe ľem bohatih a možnih, aľe co raz lepši, co raz baržej hudobnih. Hudobne ňežiju už dživiratski život jak vov davnih vekoh, aľe co raz vecej maju častki vov šickim tim, co nam Pan Boh udzeľil tak duši jak celu, žebi sme to uživaľi.

Muderstvo, učenosc, čitaňe, tote pokermi našeho rozumu ešči ňedavno ľem vilučňe skerz najpredňejših ľudzi bul'i uživane. Od vinajdzeňa drukovaňa kňižkoh pravda vše vecej a v širših kruhoh še rozešľi, aľe do toho stavu, htorim jih každi človek došahnuc može, ľem od vtedi prišľi, od kedi še novinki a časopisi baržej rozširiľi, tote v kratkosci podavaju človeku všicko, co še na švetce noveho utvorilo, zaprovadzilo.

Pisaňe novinkoh ňe je bars davna inštitucia. Na keľo še rozpametame, ľem kolo 300 roki prešľi, že perši časopis povstal, ai to ľem bars v primitivnim položeňu.

V opravdzivosci ľedvo, že 30 —40 roki temu, že še časopisi ľepši rozširiľi. Z počatku ľem učene, intelligentne ľudze jih čitaľi, až pozdňejši našľi cestu ai medzi l'ud. Neverime, žebi daco inše na švece tak obrovski pokrok bulo zrobilo v tih novših časoh jak novinki. Ozdaj ľem želežňice a parovo šifi še rozmnožiľi tiž s tak veľku rihlosču. V terajšim čaše malo jest takeho domu, hoc je najhudobňejši, htori bi ňemal svojih novinkoh, takrečeno ňit človeka, htori bi ňemal žadosci poznac to, že co še stava na tim krasnim, širim švece.

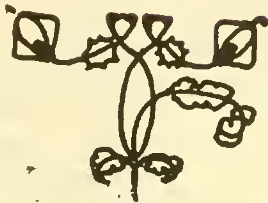
Bl'izko ňepohopitel'ni je ten pľiv, s htorim v terajšim čase novinki na človeka učin kuju. To ai naturalna vec, však novinki su prave zo svoju obrovsku rozšahlosču na duševnim poľu tim, čim su železňice, šiľi, pošta vov obhodnim a materialnim švece. Z novinkoh še doznamé o novinoh, htore še na švece udaju; z tih bereme veľoraz mišľenki, idei; tote nam višvetľuju veľo veci a zjaveňa; v tich najdzeme sudžeňe a považovaňe bľizko šickih udaloscoh, pohopoh, htore še v živote pridaju· A prave toten vipľiv s ňesmirnu zodpovednoscu občežuje tih, htore še s pišaňom novinkoh zaobiraju. Malo jest ľudzi, htorim bi tak veľo bulo povereno na jich sumeňe, na jich statečnosc, takrečeno bez všickej kontroli, jak novinkarovi. Otrovic može, zahubic, ňešćešťľivih učiňic može tišice, a naopak užitečnim bic može, dzvihnuc na cestu laski a dobrobica zaprovadzic može tišice. Bľizko bez šickeho dopatrovaňa, aňi ňepozorujeme kedi nas može zavesc do šickeho zleho, zaščepic može do nas najňešľehetňejše ľudze naruživosc, zlosc, ňenavisc, zpoňevažeňe božskih a ľudskih zakonoh, zahubeňe cela, zňivočeňe zdravja, pomstu, rabiatnosc, ňespokojnosc zo svojima bľižnima, verhnoscami a s calim švetom, — a naopak vzbudzic može v šercu našim dobrotu, lasku ku bľižnemu, ku vlasci chudobi, vidzvihnuce materialnih interessoh a zbohaceňa, milovaňe virozumneho pokračovaňa, strižľivosc, mirnosc, statečnosc vov verejnih a privatnih zaľežitoscoh.

Ked novinki vov statečnih, poctivih rukoh še nahadzaju, vtedi oňi ňikda ňebudu hcec

zrucovac, aľe vše budovac, šicko dobre ku rozkvetu dzvihnuc, ňebudu hcec účinkovac na ňenavisc, na smišelnosc našu, aľe na rozum, na šerdco a na lasku našu, a po jih prečitaňu ňeodluha citic mušime, že to ňe je otrova, htora škodzi, ňe napoj a pokerm, htori rozžuri, htori ľem šmaku, ľem smišľom na šim je prijemni, aľe zdravi, čisti, htori je suci ku pokermu, ku vidzvihnucu rozumu, šerdca znalosci.

Každi statečni novinkar za povinnosc uznava, žebi jeho novinki takima buli. Aľe naopak povinnosc bi mala bic každeho čitateľa, že perv, ňiž bi duveru daroval, dahtorim novinkom, ňeh jih viskuma, opatri či su take? A ked ten čitateľ da daco na to, že bi jeho rozum, šerdco zdrave buľi, ňej odruci od sebe take novinki, htore ho otruc hceju, htore ho jak dajakeho opiľ'ca, ľem na ňešlehetne naruživosce privezc hceju. Nej pomišľ'i, že škoda za každu minutu, htoru na čitaňe naňičhodnih abo prave až i škodľivih spisoh obracame, mesto teho, žebi sme čas na rozmnožeňe virozumnosci, abo na solidnu ňevinnu kratohviľu, zabavu stroviľi.

Aľe ked to zkušuje, že jeho novinki mu ku užitku, na hasen vtedi tote novinki ňej sebe zamiluje, ňej jih visoko važi. L'ebo laska čitateľoh, vipliv s htorim ku jih dobremu na jih zmišlovaňe učinkuje, to je jedina a najhlavňejša odmena jedneho spravodľiveho, statečneho novinkara, jeho najvekši roz koš a radosc, jedina cenna vec, s htoru še mu čitateľ odplacic može. Spravodľivi novinkar ňehľeda auktoritaš, moc, vladu — však on običajňe bez mena, ňeznamo piše, — zos obľubena a zos popularnosci ňe on ma hasen, aľe verejna vec. A ľem jak ten ker tis, htori svoju zahradu opuščil a do daľekeho kraju pošol, dostaňe z tej zahradi jednu ružu na darunek a na pamjatku, tak dostaňe ai novinkar z tih spisoh a historih, zos jednotľivih vijevoh laski, htore od čitateľoh ku ňemu dojdu ten hir, že co on s Božsku pomocu a s calu mocu, zos šickima shopnoscami svojej duši začal, zasadzil, utvoril, to šicko už kvitňe, už dobre ovoce prinaša.

VOJNOVO MESTO.

---o---

Vojnovo mesta su vecej v Uherskej krajiňe, dze moskaľe bul'i, abo dze jich čekaľi. Take su: Munkacs, Ungvár, Bardiov, Sobinov, Prešov, Košice, Zboró, Humenc, Sztropkó, Mezőlaborc, a z častki Nagymihály a Sátoralja Ujhely.

Medži tima Ungvár je, ktori za priklad može služic druhim. Jak moskaľe udereľi do Ungvarskej stolici, i Ungvarčani ucekaľi, aľe ňe šicke, ai lem za paru dňi. Jak prešlo perše zľeknuce, šicke še vraceľi pomali nazad do mesta. A od tedi, može prisc moskaľ, ked može. Daremne je všicko strašeňe. Aňi jeden človek še ňeruši· A to iste možno povedac o Prešovu, Košicoh a druhih mestoh. L'em bohače a bojazlive ľudze a židi ucekaľi. V Bardiove, Zborove a na okoľici i kňežove i ľud z vekšej častki doma ostaľi, hoc ai kuľe z kanonoch ľitali nad jih hlavami. —

Aľe teraz l'em o mestu Ungvár daco. Ungvár v kratkim čase še premeňel na vojnovo mesto. Z jedneho dňa na druhi povstanul'i nove a nove inštitucie. Nebula taka potreba, ku ktorej pomoženu, hňed nove ustavi ňevidumaľi. Zdravotne poradki a špitaľe bez hibi bul'i. Ku živeňu ľudzi tiž buľi potrebne veci obstarane. A všickemu poradku hlava a duša bul Stefan Bercevicz, mescicki kapitan.

Niž jedna častka mužoh, ktore doma ostaľi, jak meščanska straž, hraňi mesto, a trime poradek; doteľ druha stranka svoju civil'nu robotu konči; ňiž še na druhi dzeň ňe prečaraju. Meščanska straž počituje 950 l'udzi. Z tih 114 hlopi su ozbrojene, jak vojaci.

Najinteressantňejše je dom na tej (tea ház), dze každi za darmo dostaňe teju, abi še zohral. Ten dom je prepulňeni každi dzeň. Tu še zostavja ucekajuce pred moskaľom, a vojaci hore dolu prez Ungvár iduce, abi svojo od Karpatskej žimi zamarznute kosci zohraľi. Keľčiki teho domu jedna buksa obstara, ktora na stole kapitanovim ľeži, a vše brinči.

Podobňe vipatraju i druhe vojnovo mesta. —

MAD'ARSKI RUSNAČEK.

---o---

V jednim žimnim dňu v kapitanovej hiži tri panove diškuruju, a o Tarnove še dohvaraju. Pred ňima je mapa· Všicke trojo hledaju na mape Tarnov, aľe ňemožu — najsc. Jeden mali hlapec popravuje oheň v pecu a še prisluhuje.

"Ne tam je, hutori, Tarnov aľe tu," — ukaže s paľcom.

"Co to za hlapec?" pitaju še.

"Muj sin!" poveda kapitan.

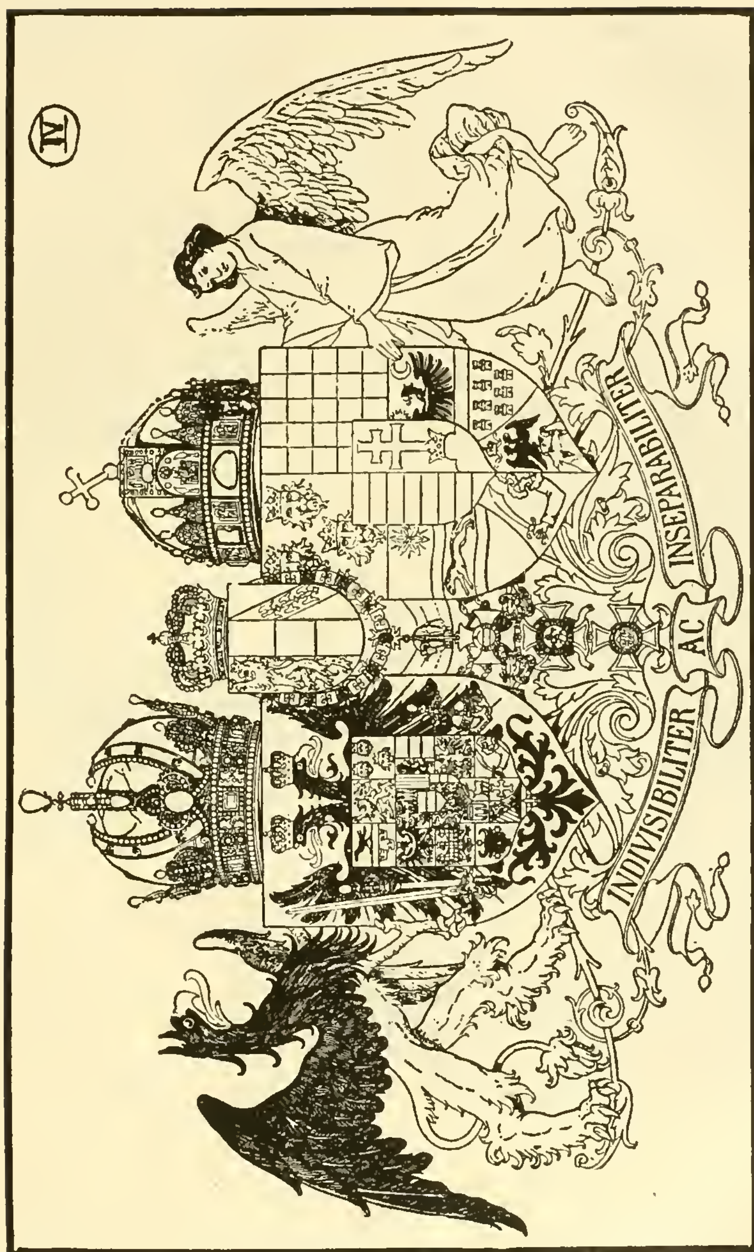
" Vtej otarhanej valalskej huňi? No ču ješ, i ľepše šati bi si mu mohol dac."

Kapitan še zašmeje a jim eksplikuje:

"O to už je šidzmi hlapec, ktoreho ja hovam. Mam už 6 takih sinov. Tromi z ňih učiteľe, dvomi gazdove, jeden stražamešter pri vojsku. To široti bul'i, a ja mam času i možnosc, ta ľem jich vihovam. Ten malučki je Rigán János. Rusnaček 10-ročni. Dobre še uči a rozum ma, ta uherskeho učiteľa vihovam z ňeho.

Ku temu kapitanovi podobne je teraz cale mesto.

---o---

NAJNOVŠA SPOLEČNA KORUNA AUSTRO-UHERSKA.

PRACEL'STVO.

———o———

Britke, škarede je počase, a večar na bočnih ulicoh vecej je blata, jak švetla. Na hlavnej ulici, dze je korzo, panove officire a dami špaciruju, na bočnih ulicoh jednoduche vojaci še prehadzaju. Kus žimno je, aľe zato hňed šicke oblaki otvorene. Paňe a dzivčata na oblakoch po opirane. Každe oko do huri patri, a zdaľeka prijduce officire ňič inše še neušiluju, jak čim bližši pristupic z očami ku šumnim vikukujucim hlavičkam ženskim. To iste robja i vojaci na bočnih ul'icoh, ľem že tam ňit štokovo domi, a paňi domu aňi na gangu ňestoji, aňi na oblak še ňeopira, aľe pod kapuru gustiruje špacirujucich vojakoch. Tak vtedi i v približeňu je rozdil. Bo ňiž officire ľem z daľeka fiksuju dami a ľem cihe vzdihaňe čuc na korzove; tu bars bľizko je pan vojak ku frajli, a ňe raz i jeden-jeden vikrik a visk počuc z podkapuri.

I teraz prave take daco še stalo. Tromi panove vitezi idu vjedno. Zaisce oňi daľi pričinu temu zviščeňu. Dvomi z ňich husare a stredni infanterist. Na hlas še dohvaraju, aľe na dvojakej reči. Husare po mad'arski a infanterist po nemecki.

"Či čuju panove vojaci? Šak oňi po dvojakej reči še dohvaraju" ozve še jedna šumna fruška. — "Ta jak še rozumja?"

"Ne reč je potrebno tu, aľe **praceľstvo**, odpovi pišňe jeden husar, a s tim daľej cahaju zos sebu ňemca.

Rev. J. S—nn.

Predposol vojenski (Jár őr — Fortpost.)

V Kárpátoh vojna stoji. Moskaľe še har nu, jak saska. Ku večeru jeden fortpost na predek idze, a hľeda moskaľoh, abi dal znac našim, že dze jak veľo moskaľoh stoji. — I vinajdze moskaľoch, aľe vidzi, že bars veľo jest jich, a rušaju še, na predek idu proci našim, uherskim vojakom. No pane Bože! Co tu bi trebalo robic? Veľo, bars veľo su. Vecej i jak totich, ktore forposta poslaľi. Šesc raz, dzešec raz teľo, jak našich jest. Nedlho rozmišľa· Skul'a še dolu do doľini a vidrape še na druhi verch pred moskaľoch. Na verhu ruždže nazbira, a rozňeše všadzi po verhu, po doľine, a potem podpaľi každu kopku. — Plameň na široko a dluho še rozejdze. Veľo ohňa. Na sto a sto mescoh vidno oheň, ktori še červeňi v cmavej noci, jak jeden veľiki a mocni tabor vojenski, ktori ňešpi, aľe straži. Zľeknu še moskaľe, a staňu. O Bože, bože, što to jest? Vera mi ňeidzeme dal'ej aňi našemu presviatemu carovi bat'uškovi. S tak veľo vengrami še do boju ňepuščame. A tam zostaľi, jak ked bi jich pribil bul dakto.

Vojsko našo v Montenegro na jednu 50 metre visoku huru še drape.

A staľi, pokeľ našo uherske vojaci ňedostaľi pomoc, a jich ňeprehnaľi prez Karpati a prez Galiciu nazad do Russii.

JAK VOJUJU NAŠO PEŠE VOJACI V RUSKU.

Vov Russko-Poľskej krajini pri herdin skich regimenoh peršej armadii pametnu reformu uskutočňil Dankl general', veliteľ armadii, a s nim bizovňe i vov všickich armadioch všicke druhe vel'itel'e. Vov striľajucich jarkoch možno vidzec ňe ľem odušev- ňenosc a ochotu samoobetavosc, aľe i frišnosc a zdravu čistotu pri našich, vov ohňovej ľenii stojacih vojakoh. A co temu pričina? To, že od 5-eho januara na rozkaz vel'itel'a vojaci še na každi štvarti dzeň prečeraju. Vojaci peršej armadi za 4 dni konča službu a potim 4 dňi do reservi idu, žebi sebe odpočinuľi, a zos kupaňom i očiscovaňom še občerstveľi. Reserva sebe zvičajňe v bl'izkosci ohňovej ľenii v jednim valaľe od počiva. Tu reformu našo vojaci zos radoscu prijaľi, bo s tim še jich čežka služba barsbars obľehčela.

General Frigyes, hlavni veliteľ armadi, ňedavno navščivel peršu armadiu a zos najvekšu uznaloscu prijal totu humaničnu reformu.

---o---

VANOČNA BITKA. — HODI V TABORU.

Pred hodami ňepraceľ v obci S. bul a tu nas hcel zos svoju veľku mocu zňivočic· Uloha našej divizii bula ňepraceľa z obci R. u poladňu nazad odbic. Z každej strani striľali na nas, tak, že sme prinucene buľi kuščik še nazad cofnuc. Mi sme še za dva dni trimaľi.

Nepraceľ koňečňe vov 25tim decembru, na dzeň svatih hodoch napadnul nas. — — Zimni a mokri čas bul. Svati dzeň sme vov z vodu napulňenim striľajucim jarku preživ'i. Prehrožne sme bul'i rozžaleňe. Už ľem napadnuce ňepraceľa chibovalo. Jak višľebodzene d'abľi pekla, tak vojovali husare. Zos rukami dušeľi moskal'och. Tel'o ešče ňikdaj ňebuľi zňivočene, jak teraz vov vanočnej bitke. Na druhi dzeň v 26-tim pri koscel''e obci L. bul'i vistavene kanoni čežkeho kanoňirstva. Od pulnoci a od vichodu puščeľi na nas svoj strašni ohňovi diždž. Aľe dobri Pan Boh bul nam na pomoci. Aňi jedneho pokaľičeneho sme ňemaľi. Svati večar pred hodami i mi sme pošveceľi. Nadobudl'i sme sebe jeden veľki stromik. Dr. Berend Miklós doktor ho ozdobil, na konariki moskaľske patroni navišal· Našľi sme i švički, ktere sme zapaľeľi. Potim shromaždžeľi sme še vov stril'ajucim jarku okolo vanočneho stromu a tam zazňeľa ustoch husaroch melodia vanočnej pišnički: ''Z ňeba pridzece and'eľi.''

Jako rozčul'ene častki ňekterej rozčuľujucej historii, tak še pripojuje jeden ku druhemu toten zos čujnoscami a zňešenima skutkami pulne epizodi, zos kterich bizovňe še zrodzi ucešena druha uherskej slavnej budučnosci.

Odpočinek nemeckih vojakoh po bitki v Eisnenthal. — Listi čitaju z domu a pišu do domu.

ZRADCA.

(Špion.)

———o———

Šumna je ta Uherska krajina. "Šerco Europi," volaju ju, a v skutku je tak. Teľo prameňa vodi, tel'a huroch a ľesoh, rovňinoh a krasnih doľinoh— možeme povedac — na calim švece ňet· Každemu krasni ucešeni je ten kraj. Mňe aľe kervo ucešeni kraj. Na aľe žebi sebe ňichto ozdaj inšo ňe mišľel, ta povim jim, že preco: "kervo ucešeni kraj." Ta povim: že z kervu našu sme sebe ho ubezpečiľi, a z kervu chceme sebe ho ai na buducnosc ubezpečic.

Huri a ľesi tak šumňe harmonisuju; tak jak ked bi oľbrinske rodiče z rukami svojima objimali a hraňiľi dom a domacim svoju. Počnúc od Pozsony (Pressburg) až po Oršovu-Karpati, jak mocne a ňepremožiteľne ruki ohraňuju to šerdco Europi od zvonkajšeho — ňekulturovaneho — ňebezpečenstva; od poľedna rieka Sava, jako ohňivi meč hroži ňevitanim a ňevzdeľanim hordam Balkanskim. Od zapadu stoja jako mur nepremožiteľne sinove honvidskich armadoch.

Ne idzem daľej opisovac geographiu — zemepis — našej starej vlasci, bo to je ňe moju ulohu; calkom inša udalosc me ku temu nuci! L'em to hčem tu v članku predňesc, co še v skutku stalo, abi sebe jeden každi, kto tote paru šori budze čitac, znal považic, že každi, kto proci tej krasnej krajini — domacini — zmišľa a učinkuje, ňe je hodzen, abi tote olbrinske čuki karpatoh jemu blahobit a ohranu ubezpečili. Rozumim pod tim šickih panslavov a steho nasledujucih zradcoh — špionoh. — ktore ši tak tu v tim novim kraju, jak ai v starej vlasci až na velku summu nahadzaju. Že zradca svojej domacini, ktori je predmetom teho članku tu še nacical v Ameriki teho najohavnejšeho hrichu "vlasci zradctva," to višvitňe z dalšeho opisu. Pravda jednoduhi človek čital tu všeľijake gebuľini, za rubľe pisane novini, mišľel sebe, že to šicko pravda co tote gebul'inske novinki pisali, a tak nasiceni sue s tima gebulinami, mišľel sebe, že co v Amerike šl'ebodno "šicko" to i tam v starim kraju v "Lubovni." — Ó-lubló — tež šicko može. Ale bars skoro — aľebo ňeskroše prebudzil, ale až na druhim švece.

Jak som povedal, šicke huri ľesi, dol'ini a jarki — rieki — šumňe harmonizuju, t. j. ku jednemu cilu še ušiluju: ku Dunaju a Tisi. Aľe jak običajňe je to vo familijoh ňektore udi na proci smišlaju. Tak to je ai z potokami Uherskej krajini. Sicke ku jednemu cil'u — k Dunaju a Tisi — ceknu, ľem dvojo su: Dunajec a Poprad — ktore na opak ňešu svoje vlni na sever — polnoc· — Preto nazivaju jih ňevernima a zradcami svojej vlasci. No aľe zato ňe treba sebe mišlec, že každi pri tih potokoh bivajuci obivatel' je podobni jim. Najdze še jeden-dva, abo i vecej, že suhlaša z ňima, aľe to ľem v kruhu takih še nahadza, ktore tu v Amerike za maslagovane bul'i z panslavskima gebul'inami — jak ai naš Mike — Majk — z Parii, z L'ubovni.

Každi, kto doľinu popradsku — v šarišskej a spišskej stoľici — precestoval, uzna, že to je krasni ucešeni kraj. Ai narod je dobri; hoc ačkoľvek še najdze tam jeden abo druhi v Amerike zbohatnuti, ktori po Amerikánski-Slovácki smišľa, ten l'ud tam bivajuci predcaj len je verni ku svojej vlasci — krajini — a dobri statečni narod; že še najdze jeden, jak ai naš Majk z Parii, na to druhe ňedaju ňič. Ja poznam ten kraj ai narod, preto to tverdzim.

Stalo še 1915 v januáru; ked totižto našo vojsko pred ohavňe veľiku armadu moskaľsku mušeľo še cofac, kim pomoc dostaňu. To cofaňe stalo še po pri Popradze pri Orlove. Coflo še našo vojsko až ku Podolinca. Moskaľe pravda za našim vojskom išli. pravda ňe z calim vojskom, aľe zo znameňitu čatu kozakoh, bielo hlavcoh, jednorožcoh a druhih vandalskih — dzivih — hordoh, Že šicko ňespustošili, to preto še stalo, že še baľi, či uhri dajaki figeľ ňehcu z ňima zrobic. Pri tim šickim aľe zato dosc škodi a ňepravosci zrobili te našim panslavom veľmi prijemne a vitane "bratia slavjania." Od poľskej hraňici ku L'ubovňi su 5 valali — dediňi — co tote cerpeľi to je ňeznamo, možno malicherňe, aľe v L'ubovňi tam še

važna vec stala. Ponevač L'ubovňa jakeši me stečko bulo, ta tam še moskaľe pomscic hceľi a spravovac. — — — — Každih promi. nentnih — znameňitih — občanoh zlapac, peňežitu pokutu virucic atd. L'emže l'ubovčani mudrejše bul'i, jak te dzive moskaľe; šicke prominentne mladši ľudze z familiami svojima poucekaľi ku taboru honvidskim, ľem starše tam poostaveľi. Medzi ňima bul ai L. Lossinszky, penziovani učiteľ a organista. —

Jak še tam spravovaľi moskaľe, to ňe možuo opisac, ľem to, že jich voditeľ bul ten Majk, na ten čas rihtar ľubovenski· — Kamaracil, pajtašil še zos vodcom moskaľskim. Pomahal jim v korištovaňu — kradnucu. — Vožil še znima na automobile, tak po amerikanski, a živioval ''pro Carja Russie.'' — Ubohi a vlasci verni ľud z najvekšim opoveržeňim a horkoscu pozoroval na jeho učinki, aľe ciho bul, bo znal, že jedno slovo, a švička života vihasla! Majk še tak čul, jak dachtori narodneho spolku baša, predseda, ba co vecej, premišľal sebe o gubernatorskej paľici višneho špišu pod ohranu russkeho 'Carja.' — Ubohi ňemišlel na to šumne lacinske prislovo: co koľvek činiš, vždicki pater na koňec! Aľe keho pan Boh chce potresstac, perše mu rozum vežňe, a kèd ai to malo, tak ai zrak, abi ňepoznal a ňevidzel ňeščesce. Gubernatorsku paľicu trimal — mišľel sebe, že trime — v ruke za jeden koňec, aľe druhi šlebodni bul, a ten obracel, a šahnul ho po karku; a ten šach taki bul od ktoreho še až na druhim švece — a pan Boh zna v ktorim — še prebudzil. Vlasci zradctvo je veľki hrih. —

Kratke 3 dňi trimalo panstvo moskaľoh a gubernatorstvo Majkovo. Jak z čisteho belaveho ňeba hrom — perun, — tak napadli honvidzi L'uboveň. Moskaľe jak cieň pominuľi a ňe zostalo po nima ňič okrem kruzi a smradu; a co najlepši, ai najvekši smrad Majk rihtar tiž. A jak to v običaju naših herdinoh honvidoh, začali mestečko čiscic od moskaľskeho najvekšeho až do najmenšeho smradu. Ne šanovaľi metli. Meňše smrodi doraz višiscili, tak rečeno učesaľi mestečko od hnoju a brudu moskaľskeho, a tak prišol rad na najvekši smrad t. j. na Majka. Neborak ňemohol ucekac, a zapomnul še skric. Odvolaval še, že on ai v Amerike bul. Jedna koľba houvidskeho kaprala duškom ho steho vizdravela, tak že počal tajic, žebi on dakedi moskaľom bul, aľebo še praceľil z moskaľmi. Svedkove aľe mu inše, a sice pravdu došvedčiľi, tak že on od vojenskho sudu — statarialne na provazovu šmerc odsudzeni bul. Dvojo honvidzi prišli z novim provazom, a ponevač inšej šibeňici ňebulo, na jednu virbu zavešili ho. Honvidzi za pracu jim dane koruni, na gdovi a široti padlih honvidoh jih darovali·

Mestečko Lubovňa oddihlo, a na peršej shudzi svojej za uzavrelo, že od teho času virbi, jak najužitečnejši stromi, z najvekšu ohotnoscu každi rok sadzic budze.

Y—s.

LEGENDA ČENSTOCHOWSKA.

Cihosc stoji dookola,
Tam, kdze v molhi Jaznagora;
Na ňej koscel veľki, krasni,
L'em tam biva život hlasni,
Tam še ľudzom šerdca hoja,
Od včas rana omše stoja,
Tišice na omše prišľi...
Oplakuju boľese v mišľi...
Vindu všicke jak lelia:
Posluhala jih Maria....

A tam, kdze už prez sto ľeta
Poľska duša radosc hľeda,
Tam, kdze plaču pokrijome,
L'ebo jih kat ňit v tim dome,
Kdze bivaju mile mňihi
A čitaju svate kňihi:
Tam žil smutno, vše zamknuti,
Od každeho zapomnuti
A ostatňi mňih uherski:
Pater Kovács... Niž bul derski,
Cešil narod poľski v nudzi,
L'al nadej do šercoh ľudzi.
Postavaľi kolo ňeho,
A sluhaľi slovo jeho:
"Bratca! v stredku vašej duši,
Nech še nadej ňevidnši;
L'em ňej ufa vaša duša,
Niž Karpati še ňeruša.
Ešče raz tu uhri pridu,
Zrucime moskevsku bidu,
— Bez pokuti ňeostaňe —
Neodluha še to staňe..."
Hoc ma celo same kosci:
Pater Kovács ľem vše posci;
Pred obrazom svatej Panni
Modľi še, hoc už še raňi:
"Na ten kraj na širo-uzko
— Kdze bojoval Kosciusko —
Daj kanoni i zastavi,
Čarni orel ňech zastavi
Teho kata dzive tlupi,
Nech ho z moci raz-olupi,
Neh še z Uhroh chmari vaľa,
Chtore zňišča už moskaľa.
Jak vihrame v timto boju,
Boh može vžac dušu moju!...
A už prešľi veľo roki,
Šivi mňih mal slabe kroki;
Pital veľku pomoc božsku
Vše na horu Čenstochowsku.
Htori taja meno bože,
Hvareľi, že to ňemože.
Jak mňich šedzi v noci v chižki,
S viru čita svate knižki,
Duša mu tka sni ňebeske:
Zaduďňa von hlasi ceżke,
Od tih hlasoh žem še treše
Ešče ľepši jih čue v ľeše,
Vojsko trubi a bubnuje;
— Šľeboditeľ isce tu je! —
Ah, sladki sen... pevno drime,
Tak mišľi, hoc kňihu trime,
Aľe však je ňezaspati:
To šrapnelli i granati...
Pod kľaštorom vidzi vcaľe,
Jak vracaju še moskaľe.
Skoči, oblak hňed otvori:
"**Rajta, rajta!**" — kriča z doli.
— Ah však dolu uher kriči,
Ten hlas tu jak hvizda švici.
Nečuje už boľese v nohi
A ľeci ku priorovi:
"Shľedňi dolu do doľini:
Pokutuje kat za vinni.
Vojsko uhroh ho vibija....
— Zastavala nas Maria!..."

Obľika še kľaštor cali
A každi mňih fakli paľi,
Tak idu na uzkim šľidze,
Cali kľaštor napred idze,
Jak pridu pred generaľa,
Chtori vibil už moskaľa,
Staňe pred ňim prior stari
A s trešacim hlasom hvari:
"Pan generaľ, vudco šmeli,
V prospehu še každi dzeľi;
Naša vernosc tak jak kameň,
V naših šerdcoh tiž jest plameň.
Pater tam, kdze veľka hora,
Tam v koscel'e švički hora.
Podce, švetlo vam rozvija,
Podce, čeka vas Maria!..."

A tak, jak su: v kervi, v prachu,
Idu tam prez uzku drahu,
Volaju jih dzvoni z hori,

— Dolu každi valal hori —
A šivi mňih s lasku pelnu
Vindze dnu na kazateľňu,
L'ica še mu rumeňeju,
Z očoch še mu solzi ľeju;
Jak zbači, že tam zastava,
S rukami ju požehnava.
Neprehvari — hoc hec — dluho,
Hoc ho sluha každe uho,
Chcel bi hvarec s reču sladku,
Jak dakedi doma s matku:

Nenajdu mu usta slova,
L'em stoji tam, jak z olova.
Predči!... jazik še rozvjaže.
Po uherski uhrom kaže:
Jeho slova čiste, hlasne,
A mišľenki jak bľisk, jasne,
Co sbiral prez veľo ľeta,
Teraz všicko vipoveda:
"Neh obejme vas zaš slava,
Neh Boh uhroh požehnava. . ."

———o———

Poscel na bojisku.

ULAPEL'I SME ŠPIONA AL'E CO BUDZE Z NAMI?

— Napisal: **Rev. J—n S—nn.**

I.

U Čmiľka Krivonosa v separatnej hiži šed zeli za stolom daskeľa občanske hlopi, a popijaľi sebe. Vasiľ najvecej placel· Oči še jim už bľižčeľi jazik kus balamucel.

"Ta dze že tota žgrapaňica ti židaku?'" ozve še Michal Pijanski.

"Šatuj, šatuj, skoro, bo nam pipec vischne," pokračoval Petro Suchigagorski.

"Zaraz hučka, zharaz, mojo drahe. — L'hem ňebhudce thake ňecerpezľive," odpovedzeľ Cmil'ko.

"Či čuješ Cmil'ku? Ti krivonosu? Dva litre vina na stul a 5 cigare," kričel Vasiľ Mudrovič. "Neodlhha šľebodne sme, panove sme, štoho poranda! Už idu našo braca Russini ku Karpatom! Zajtra su tu, pojutru v Ungvare — potem idze Budapest, a potom — tak la, pijme na jih zdorovje!"

"Prebhačce gazdove, vhišlo mi vino, aľe khed rozkažece, poslužim vam z fajnim ungvarskim pivom."

"Idzeš s tvojim pivom, paršivcu? Vina na stul, vina, čuješ," kričel Vasil' "što budze stati, to budze stati.'

Ešči jest tu tich okruhlih! vidziš?" a uderi še po kešeňi.

"Dharmo, gazdičku muj drahi. Co ňemožno, tho ňemože bhic. Nebhudzce thake vibhirne," odpovi poňižene krivonos. "Nethrimem vino. Znace, thake su theraz časi. Vojna je. Muj švager už zucckal ku mňe z Galiciji a dňeška jutre i z thadzi mušime ucckhac pred ňepracelmi."

"Co to, ti krivonosu? Co taraš? Pred ňepraceľmi?" kričaľi všicke naraz.

"Perun bi t'a zabil!" — povi Nikolaj Bačkorov.

"Ti šmerdzuhu, ta to su tobe ňepraceľe?" —

"Daj pozor na tvuj židovski jazik," — hrozi še mu Jakub Korheľovič, — "bo pobanuješ!"

"Našo bratia, našo osloboditce, su tobe ňepraceľe? To su panove! to su Russini, jak i mi sme. To su našo najlepše praceľe,'" doložel Vasil Mudrovič· Žid še trešc, jak osika. Všicke pesce hroza mu. A odpijanih ľehko vistac, že ked še ozve, nabiju ho. Preto z hamišnim ušmihom povi: "Bodaj bi vas huš kopla! šak ja ľem šphasoval. Thu macc jeden liter fajnej, dobrej šlivovici, a napijce še na zdrave naših dobrih bratoh Russinoh. Nej žiju!"

"Nej žiju i znami," kriča všicke. — "Mnogaja ľita, blahaja ľita!"

Cmil'ko priňešc šľivovicu, to jest zafarbenu paľenku, i piva keľo ma, a položi na stul, zavre za sebu dzvere a ohabi jih samih, bo še jih boji.

Ked už sami ostaľi, a ňikto jih ňemohol čuc, tedi počal Vasil Mudrovič, valalski kisbiró, jih vodca mudrovac, a baržej ho sluhali, jak hoc jaku šumnu kazeň držal svojeho Pana Preveľebneho.

"Takto je, smotrite, tak! Či ňemal pravdu naš blahorodni dobri Panačko, pan Bobrinski, posel Bat'uškov, ked povedal: Nevercc ňič totim Vengrom, bo tote su vašo najvek še ňepraceľe. Vi ste pravoverne Russini, a tote vas klamju. A židzi? To su ľem špioňi! Moskaľe su ňe vašo ňepracceľe, aľe našo — braca."

"Uhum, pravda, tak jest!" odpovedaľi pokašľujuc a popijajuci.

"A ten židak ňepraceľoh naziva naših bratov Russinov! Aľe čekaj židze! Vi scc ňepracceľe našo z calu pereput'u Uhersku, i z grofami, z baronami, notarami! Aľe už svitaju. Už su tu višľeboditeľe našo. — Teper mi budeme panove, a vi, smik, budete uccekati. Vi špioni Uherske!"

"A či znaješ Kume što to znači špion?" ozve še Jakub Korheľovič. "Ja prisam Palku, to ňikda ňečul."

"O ti bortaku!" odpovi Nikolaj Bočkorov, — "aňi to neznaš, že špion, teľo, jak špehun, farahun."

"No už ci odpovedel mudro — povela Michal, — už možeš znac, že špion je špehun, a špehun je špion."

"A ti mene ozdaj višmivati hočeš?" — pita še Nikolaj. — "Ti nadraguľo! Dumaš, že ja neznam ľepši, jak ti!"

"He hehe! — šmeje še Jakub — cšče še povadza, fiškaľe babjagurske."

"Ne fiškaľe — poveda Petro, — aľe fišpani z Petrogradu!"

Vasil chce jih ucišic, aľe ňemože ku slovu prise. Šicke kriča. Nikolaj dzvihol jednu flašku a pohlave heel udzeric Jakuba. Jakub še vinknul, a fľaška po nohi trafela Petra. Ten stanul a za šiju ulapel Nikołaja a dušel ho. Jakub už i nuž trimal v ruki, a kervava bitka bi še bula stala, ked Vasil jih šickih ňerozluči a ňeucišі. "Što to za poradek? Budete sa biti? Što to bi povedzel naš Car Bat'uško? To bi haňba bula na nas pravovernih russnioh! Majte kus rozumu. Ne bijte sa, aľe radši še napijme na zdravie pre svateho Otca Bat'ušku, Cara Nikolaja."

"Nej žije! Živijo!"

"I na zdravje slavneho Nikolaja Nikolajeviča!"

"Nej žije!" odpovedaju. "I na zdravje našeho dobreho pana Bobrinskeho. — Živijo! Nej žije! Iľjen!" kriča čerkaju sebe a piju.

"Aľe teper podzme do našej roboti. Po dohovarajme še po cihi, abi židak z druhej hiži ňe čul."

Znajete, že našo braca Rusi už idut' ku Karpatom. Za drahu a prez Užok ňemožu prise, bo tam su žandare, vojaci, telephon, telegrof. Muša po pešňikoh prez verhi isti. — Aľe drahu neznaju. Treba im drahu ľepši ukazati, žebi ňe pobludiľi. Jak sme še uložeľi,drahi, kadi maju isc, už su poznačene, tak, že sem a tam konare poodrubovane, a do pňakoh zo smokiru pozarubovano. Aľe to eščik ňe dosc. Sluhajce dobre. Ti Mihaľe pujdzeš od Užoka na pravo z višneho konca. A ti Jakuba tiž na pravo z ňižneho konca. Nikolaj a Petro pujdete na ľevo. A ja prejdzem na Visoke hori. Vezmete do mehov ovsa a žebi ľepši bulo vidno, i kukurici. A všadzi, kade može isti, na 10—20 kroki nasipte kus ovsa, na znak, kadi maju našo braca Rusini isti. Abi trafiti mohli i do nas. A žebi sce ňezapomňeľi na znaki, ked pridu Russini, že co znamena jedna švička, co dva a tri. Co znamenaju v pravim a co v levim oblaku. Znajete?

"Zname, zname. Šak eščik sme ňe take zapomľive."

"Tak dobre! Teho sa trimajce! Aľe

Prevoz mašinovih gveroh na front v Galiciji.

teperv čit! Aňi slovo o tim. Žebi Cmiľko neučul! A potem, ked Russini dojdu, bude blahobit. Potem sa už podeľime, jak Bat'uško panske majetki da nam, a panoh odžeňe dakdze za Mad'ariu, abo do Siberii!''

''Bravo! Hurra! Iľen!'' kričeli na raz šicke. — ''Podzelime še! Sto streli do židoh! A dva sto peruni do panoh!' Mi budzeme panove a ňe oňi.''

''Dobre'', vikrikňe Mihal, ''ja to vežňem, co teraz krivonos ma.''

''Ta rozpečenu kariku bi ši ňehočel?'' odpovedzel Nikolaj. — ''Ti ľachu, ti aňi ňe pravi russin, bo ti ľem laciňák, ta što hočeš?

''No ľem pomali braca'' ucišoval Vasiľ — ''rusnak a laciňak, budu šicke ľem slaviaňi a russini. Nevadzce še teperv, bo to ňetak pujde. Cmiľko ma tu 5 cale dreki, co od naših d'adoh (dzedoh) a otcoh poodbiral jeho otcec.''

''Ba co oňi prepiľi,'' poveda Mihal. ''Za paľenku vžal.'' replikuje Peter.

''Kuš ti laciňaku! a co ti ňe ločeš?'' odpoveda Jakub Korheľovič.

''Ciho ti paskudo zlokana!'' — kričel naňho Vasiľ. — ''To rozdzeľime na 5 častki. Jeden orek dost jednemu gazdovi. Tak akurat podzeľime i paňske žeme, luki, roľe, pašvinki, ľesi i majire. To jest vedľa spravodlivosci nam to Bat'uškovo vojaci podzeľa. Veľke Debri, Višňe Doli, Nizke Honi, Zabiani a Karčavi, co su urbarske a našo, ostanu, jak su teraz. Aľe grofske žemi, luki a ľesi podzeľime na tel'o častki, keľo numera mame vo valaľe. To bude spravodľivo.''

''Ba čerta!'' — zamiša še Nikolaj — ''tim mad'arskim krivohlavcom a tim laciňackim ľachom ľem ňedame z ňih. Russini ľem pravim russinom to daput'.''

''Dobre!'' — odpovi Vasil, — ''ľem bud ce na pokoju, teper se ňevadzce, už to Braca moskaľe zrobja dobri poradek.''

''Aľe ja, prisam buku, ňeprijmem, ľem na Rožku, z tej strani od valala,'' — mudruje Nikolaj.

''A čertovo rohi ňe?'' — odpovi Petro — ''ta zdruheho konca od ľesa ci ňedobre?''

''A što, ti mne budzeš rozkazovati? Doraz ti dam jednu pozauho,'' hrožel še Nikolaj. —

A z teho povstala zvada a bitka. Teraz už aňi Vasil jih ňemohol ucišic. A buľi bi še statečňe napasaľi, ked bi Cmil'ko na krik ňebul do hiži vešol. Jaknahl'e stupel do hiži, doraz ucihl'i šicke.

''Cho tho za ľarma? L'em ozdhaj še ňehchece bhic?'' začne Cmil'ko.

''Ban Boh hraň!'' odpovi Mihal. — ''O tih špionov še ňemožeme rozumic, Cmil'ku, co kisbiró bubnoval predvčerom z rozkazu solgabiróveho.''

''Co še mace spričac? Vi sce ňe sphioňi. A khed pan szolgabiró hce ulapic špiona, ňej ho ulapi sam. Aľe co že tho bulo bubnovano Vasilu?'' pita še žid.

''Ta ľem to Cmil'ku,'' odpovi Vasil' kis biró — ''že teper veľo špioni hodza po krajine, najboržej kolo nas. Žebi všadzi daľi pozor, žebi vartovaľi valal, žebi každeho cudze ho povizitirovaľi, a každi voz poopatraľi.''

A kedbi do daktorej hiži vešol, každi, kto ho zbači, zaraz ma oznamic birovi abo notarovi. Bo ked to ňezrobi, budze sam za špiona považovani. Už tri dňi vartuju valal. A tej noci prave na nas prišol šor. Mi pejemi sme virendeľovane. Mame vartovac od 8-mej večar do 6-ej rano. Kto jedneho špiona ulapi, veľku odmenu dostaňe. A mi ho ulapime.''

II.

Večar pred obecnim domom a valalsku lakopu pred horacim ohňom šedzeľi šicke 5-mi a hraľi še. Vojtka, valalskeho baktera posľaľi pred valal na drahu, abi pozoroval, či ňeidze dajaki špion.

''Ja bi rad znac Vasiľe, že co je to ten špion?'' pita še Jakub.

''Vera, prisam buku, ja to sam neznajut''' odpovi Vasil.

''Špion, ta je špion, aľe pan notariuš po vedal, že špehun. Aľe špion, špehun, co to za dźvir? Prisam Palku sam ňeznam,'' povedal Mihal.

''To muši biti dajaki bohati čelovik, taki, jak čarnokňežnik,'' mudruje Nikolaj. — ''To mi stara povidala, što pri tudňi čula od Haľi Klebetovej, a tota šicko znajut'.

''Tak i peňeži musi mat!'' — ozve še Jakub.

''Jak bi ňe!'' odpovi Petro, ''špioni

muša veľo hodzic, veľo keľtovac, ta peňeži muša mac."

"Majut' peňeži, — aľe se ňeukaže," po kračuje Nikolaj. — Šak naco bi bul rozkazal pan biró, že treba poopatrati ešči i voz, i kolesa, i oši. Bo pevne tam maju skrite zlato. A na co kazal zobleci z ňeho gerok, a všetke kešeňe povizitirovac?"

"Ej do paroma! Ta to dobre budze, a hej Mihaľe," hutori Petro — "Budzeme mac žeme, pašviska, luki, aľe ňemame statki, barani, vozi, pluhi. To šicko peňeži stoji, a teraz budzeme mac."

"A dze je odmena?" odpovi Mihal, — "veľku odmenu obecal pan szolgabiró, ked ho ulapime."

"A ulapime ho. Mušime ho ulapic."

"Aľe ňetrepajte teľo na suho, pre pana Jana!" ozve še smedni Jakub, — "ja už aňi hovorio ňemožem, tak mi hardlo vishlo."

"Idz Mižu, prines kus tej horkej pul litra, povedz, že to pre Vasiľa." Mihal pošol priňesol pul litra. A kedz sebe popijali pripojel še i pan biró ku ňim, a ked ňič noveho ňebulo, aňi o špionovi ňič ňebulo čue, pokoštoval i un tej horkej, žebi ho rozehrala, bo bars žimno bulo.

Naraz priľeci Vojtko baktef, a sebe ruki hreje.

"Ta co, už ozdaj idze špion? Vidzel ši daco?" — pitaju še ho.

"Nič, ľem som prišol povedzic, že ňič ňevidno."

"Ta ňeidzeš ti lajdaku nazad! Zaš ši zlokani! Doraz pujdzeš do koteru, to ci ja, jak biró povedam."

Vojtko horko popatrel na fľašku, aľe mušel še rozlučic zňu. Fľaška še hňedka vipražňela. Za ňu druha i treca.

A šicke už maľi dosc, obzvlašce pan — biró. —

Vtedi zaš priľecel Vojtko, že ešči ňič nevidzi, baržej aľe preto, žebi še napic mohol pri vartašoh. Co zteho, ked na jeho neščesce i biró ešči tam bul, a teho še bal. Teraz potuženi a rozhňevani pan biró ňeveľo mišľaci ulapel našeho Vojtka, a do otvorenej uzkej pivňici ho driľel, ktora za lakopu služela. Vojtko kričel, klophal, kopal, bil do dzveroh, aľe ňeporadzel sebe.

Koňečňe mušel še uspokojic. Po hviľi. ked už čul, že pri ohňu je ciho, mišľel sebe doraz, že drimaju, preto ozval še: "Pan biró! L'em jeden švablik, žebi som sebe zakurel."

"Žebi ši mi ucik s kľitki? Aľe tu maš! Prez dziru ci dam. Ulap!" A dal mu 2 švabľiki, z jednim zapaľel na pipku a druhi odložel.

Kolo 10-ej hodzini čuju, že dajaki vuz idze. Koľesa žgripča od šňihu, a koňe pomali cahaju.

"Aha tu je špion!" Aľe to lem gazdovski voz. L'emže na zadku pripravene šedzisko. To zato tam pripravene, povedaju, bo tam skril peňeži i zlato. To un budze! Špion!

"Halt! Stuj! A vuz zastaňe.

"Žence gazdo, co tu stavace, ponahľac še mi treba," — prehvari na vože šedaci pašaš. Aľe furman še aňi ňeruši.

"Co ši za jeden? Skadzi ši? Jak še volaš?

"Mojo meno je Karol Neumann, sin Davida Neumanna, zo sušednej obci."

"Aha, už ho mame cigani. Take meno tam ňit. To špion."

"A dze idzeš?"

"Idzem tu do pana Federsteina!"

"Tu žaden Federstein ňebiva."

"A naco tam idzeš?"

"To ňemožem povedzic!"

"Nemožeš? Ta ti ši špion!"

"Gott ueber die Welt! Sak majce rozum! Ja som statečni človek."

"Statečni! Možeš ti iretiveltovac. Stateč na ludze v noci ňehodza, a znaju svojo meno, a ňe cigaňa."

"Furmane skadzi je ten človek?"

"Ja ňeznam!"

"Ti druhi, znaš?"

"Ja tiž ňeznam, jakisi Nájman!"

"Poznaš ho?"

"Nikda som ho ňevidzel."

"Ta skadzi ši ho vžal?"

"Z našeho valalu, ja prave išol domu, ked me oslovel, i popravel som šedziska, a teho cudzeho, ňeznameho som privezol tu. Za dobre peňeži čom bi ňe. Aľe na predek mi mušel zaplacic 10 koruni.

"Tak to je špion!" povi rihtar. "Poprepatrajce i jeho povizitirujce i voz."

"Dolu gerok!" a poprepatraľi kešeňe, aľe ňič podozriveho ňenašľi. Jeden, po mad'arski pisani "Index" našľi z juristickej akademie, i 5 koruni peňežoh. Toto jak "corpus delicte" odložel'i.

"Pan biró kriči Nikolaj, — tu je pod šedziskem zlato!"

"Daj ho tu."

"Bars češke pane biró! Nemožu sam podzvihnuc."

I zloža dolu, rozpakuju.

"Bodaj ce huš kopla!" Ozve še Petro, "šak to koľe i kuše!" To bul poskrucani koľaci drot na ohradzene plota.

Jakub zhiľi še pod vuz, a tu muši bic. "Hej, biró! bir! tu je zlato!" a odvjaže v torbečki okrucenu nadobu. Priňese ku ohňu, a "bodaj bi ťa, co to," tu še ľeje naňho čarne zlato. Bula to koľimaha. A rihtar viňesol sud: "Či tak, abo ňe tak, take meno ma, co ňepozname, ňezna skadzi je, ku kemu idze, cudzi je i podozrivi, špion je, do lakcpi z ňim."

I vruceľi ho ku Vojtkovi.

čeľ a ňezaňedbal študie. A Irenin otec skončeneho fiškaľa hce, a ňe juristu. Preto tajno prišol, a ten furman o 1 hodzinu ho mal zaš nazad odvesc, žebi ho Irenkin otec ňezbačel.

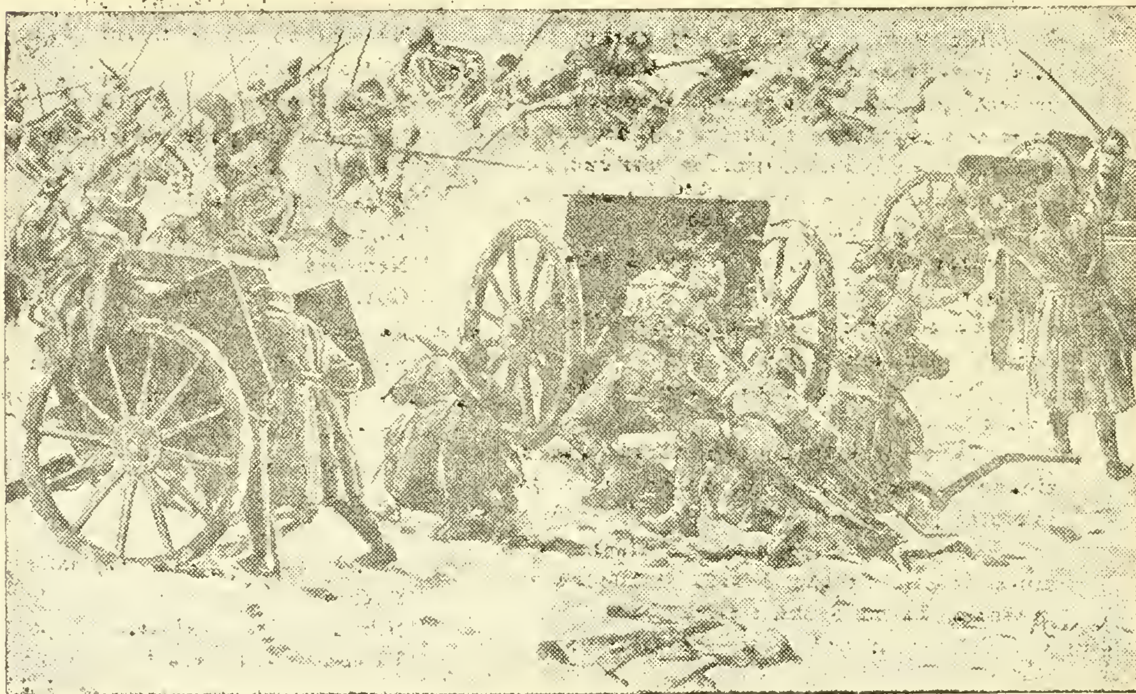
Bakter še teraz pital, že jak volaju inak ši Irenku, aj špion povedal, že matka ju vola: Jutka!

"Jutka!" ozdaj Čmiľ'kova? Krivonosova?"

"Sedľači mišlim ho tak volaju."

Vojtko zvedavii bul. Mal ešči jeden švabľik aľebo ho sanoval na daromne zapaľie Pital od špiona ešči jednu cigaretku, a potem ked sebe na ňu zapaľoval, dobre popatrel do oči Karol Neumanovi, a z radoscu skričel:

"Sak to Sruľko Kožibriadov!" pan biró! To ňe špion, to Sruľko Kožibraduv a prišol ku Jutki Čmiľ'kovej, Krivonosovej." Pušce ho von!"

Napad z kanonami medzi moskaľskim a našim vojskom v Karpatoh.

"Hej ti špioňe, ta ce ulapeľ'i, he, he, he!" Privital ho Vojtko. V lakope še perše i pobiľi, aľe ked potom špion baktera zjednu cigarettu ucišel, buľi dobre praceľe. — Špion porozpravjal, že on išol ku frajirki Ireni Federsteinovej, že on je ešči ľem jurista, jeho otec Šándor Federstein je tiž karčmar. Aľe i jeho otec i Irenin še hňivaju, ked on ku Ireni pridze. Otec jeho hce abi še u-

Vartaše i z rihtarom už maľ'i dosc v hlave, ta oňi ňesluhaľ'i na Vojtka. Mohol on i hardlo vikričac.

Rano, jak vidno bulo, vartaše zaš prišľi pred kóter, žebi jih vipusceľi a špiona žebi ku notariušovi odvedľ'i. Jake veľke prekvapeňe bulo, ked čuju, a po ľepšim prepatrenu i poznaju, že to Sruľ'ko Kožibraduv.

"Ta čomu ši nam nepovedzel, že ti Sruľko, a ňe jakisi Najman?"

Sruľko, či hcel, či ňehcel, mušel ku svojemu buduccemu švegrgovi. Cmiľkovi Krivonosemu pujsc, dze še dobre šmjaľi zňeho.

A Cmil'ko z radosci, že vartaše Sruľku za špiona ulapeľi, a ňepuščeli po tajomki ku jeho Jutki, ešči jih počestoval.

III.

O paru dňi veľka prevrata vo valaľe. Moskaľe prišľi. Dze jih ňečekal dobri obed, tam bulo jaj. Dze jih dobri obed čekal, tam spočatku šumňe zaobhadzaľi. Prišli i do Vasiľa. "Dajte jesc!" kričeli moskal'e.

"Tu mace panačkove!"

"Co, to je jedl'o? Ine nic nemate? Ja to nehcem! Psa krev sakramenska! Vodki na stul!"

Vasil' še vihvaral, že inše ňema. Odvolaval še na zasluhi, že on jim drahu pripravel. Nestalo ňič. Ked vel'o hutorel, ušlo še mu i kančuki. Potrepaľi mu šicko, pokradľi braľi co mohli brac, a on, ked ňehcel kančuki, ta ciho mušel bic. Dzeci kričeli, žena jojčala, ňepomahalo ňič. To isce še stalo z Nikolajom a Jakubom. A u Mihala a Petra ešči horši bulo, bo tote ňebuľi rusňaci; aľe laciňaci, tojest rim.-katolici. Valal v calom prevraceni bul. Veľo hiže poburanc, podpaľene a znivočeňe.

O dva dňi kanoni bulo čuc z daľeka. — Moskal'e v nohi. Ucekali, až še za ňima kurelo. Nazad do Galiciji. Do valalu prišli našo vojaci. Od Cmil'ka še doznal'i o šickim, ľebo on pridzveroh šicko visluhal. Zavolali i tih 5 vartošoh do rihtara.

"Co tu čuc o vas? Vi sce moskaľom drahu ukazaľi? Znace, co na vas čeka? — Šibeň abo puška!"

Šicke še trešu· "Ah pre pana Boha! Bodaj sme ňikda ňebuľi moskaľoh vidzeľi. Nej pan Boh hraňi každeho človeka od ňih" odpovedal Vasil.

"Na otazku odpovedaj! Kto odruboval konare pri pešňikoh?"

"Mi, pitam poňižeňe, ľem drevo zbiraľi na oheň!"

"Kto nasipal oves a kukuricu po ľeše?"

"Mušel dakto potracic, ked do mľina ňešol!"

"Dobre! Vi sce špioni!"

"Mi sme, prošim, ňe špioni. Mi ľem ulapic hceľi špiona. I ulapeľi sme ho, aľe ňebul špion!"

"Čit! Ulapeľi sce še sami, vi špioňi! — Povjažce ih!" — vida rozkaz kapitan — a pred vojenski sud z ňima!"

Šicke povjazane smutno kračaľi a jednohlasňe povedal'i:

"Ulapeľi zme špiona, aľe co teraz z nami budze?"

JEDNA OPRAVDZIVA SMUTNA UDALOSC Z VOJNI.

V jednej obci Zemplinskej stol'ici, bival jeden zamožni gazda, menom O. P., ktori statečni, spravodl'ivi, strežl'ivi a ušilovni bul, preto i duvera občanoh na ňeho padla, a za vecej roki bul rihtarom tej obci. Na tri zavodi bul v Ameriki, dze svoju ušilovnoscu peknu summu dollarov našporel, za ktore ku svojemu urbarskemu majetku, i šumni panski majetek sebe dokupel. Jak najbohatši, visokej postavi a ňemaleho rozumu občan i imponoval svojim spoluobčanom.

Ked perširaz prišol domu z Ameriki, ňeobičajňe idei priňešol zo sebu, o šl'ebodze všeobecňe, o tak zvanej mad'arizacii a pravoh Slovakov atd'. Preto i vecej ňeprijemnosce mal z verhnoscami. Ne čudo! V Ameriki v "Jednoti" a "Slovák v Amerike" l'em huckaňe proci Uherskej krajini, nadavaňe na vladu, na biskupoh a všecke verhnosce mohol čitac. O paru roki al'e, ked vidzel že to šicko l'em humbug, co on v Ameriki čital a od Slovákov počul. Ked vidzel, že to ňič ňepravda, co novini o prenasledovaňu Slovjakoh pisal'i, ostal i on vernim vlascencom, jak i druhe Zemplinčaňi su. Ba jak rihtar všemožňe pomahal duhovnemu, abi kath. škola v obci, ktora už kl'esla, na svuj stupeň bula vivišena. Pre školu zbudoval'i, a ju s potrebnima vecmi upelňe zaradzel'i. A ked vidzel a čul, jako jeho v Amerike rodzene a po anglicki učene i hovane dzeci v kratkom čase še naučel'i, jak šumňe hutora po mad'arski, a pri tim, jak znaju čitac, pisac, hutoric po slovenski, jak znaju rahovac a jak su shopne vo všiekih vedoh, co v škol'e še učel'i, radosc jeho ňemala konec. "Tu — povedal, — ňe zo spellovaňom travja cali čas, jak v Ameriki, al'e uča še potrebne veci, a po pri krajinskej reči, ňezapomnu svoju slovensku reč, jak v Amerike zapomnuli."

Jednu hibu mal, — ačkol'vek to ja za hibu ňetrimem, — že totižto, pravdu ňepopuščel. A ked pravdu mal vedl'a svojej mišlenki ,totu do oči povedzel každemu, ešči i svojim predstavenim, ňedbal, či še jim to pačelo, či ňe. Preto ho nazval'i, mudrujucim Amerikanom a zacatim panslavom. Ačkol'vek panslav ňikda ňebul; a od teho času jak še presvedčil o pravdze, ešči i tak zvanim mad'aronom zostal, jak še to po amerikanski hutori, to jest, jak nas Amerikanske "Slovjaci" nazivaju, ktorim bratia ňe mi sme, aňi uherske Slovjaci, al'e Russi, Serbi, Černohorci a Anglici.

Jak rihtar spravoval obcu šumne, a l'em to patrel, co je pre obcu dobre. Preto i z uradnikma grofskima, ktore obci uškodzic hccel'i, do kolliziji prišol vecej raz.

V takimto postaveňu trafela ho vojna. Ked Serbi na ultimatum Austrii z vojnu odpovedal'i, a Moskal'e zaraz mobilizoval'i, i u nas začala še mobilizacia, z ktorej pril'ežitosci vojsko po valaloh regrutovalo statki, koňe, drobisk, zarno atd. Tojest: kto mal z tih vecoh vecej, jak jedno, to mušel oddac, na silu predac vojakom, ktore mu za to z krajinskima checkami abo s peňezmi placel'i, vedl'a teho, jak ustanoveno bulo. Pri rekvirovaňu še nepitaju, či hce dachto predac, abo ňe. Vojaci na šilu beru. Rozumi še, že v každej vojne vo vecoh, ktore še, hoc v najmenšim, tikaju vojni, pravo odbiraju civil'nemu sudu, a vojenskemu oddavaju. Vojenski sud, jak štatarium je. Tu v jednej hodziňe i odsudza i zastrel'a abo obeša, abo do žalaru pošlu bez fiškal'a, bez obrani. Vo vojňe pri vojenskim sudze žadna appellacia ňet.

Z rekvirovanim i do tej obci prišl'i. Kto mal tri koňe, jedneho rekviroval'i. Z dvoch kravoh jednu zohabeli, a druhu vžali. Tak prišl'i i do rihtara, ktori mal vecej koňe, a dužo statku. Rihtarovi ňijak do hlavi ňecišlo, žebi on mušel dac, abo predac vojakom svojo statki, ked raz on ňehce. To je vedl'a ňeho ňespravodlivosc. Vojakom nikda nebul, vojenske zakoni ňeznal. O vojenskim sudze ňikda ňečul, a preto postavel še vojakom na odpor. A ked na šumne slovo rekvirujucih vojakoh ňič ňedal, pred vojenski sud prišol, dze bars na kratko sudzel'i, a odporneho rihtara ňeščešl'iveho, ku vistrahu druhim, na šmere odsudzel'i. Darmo še odvolaval na spravodl'ivosc, na šl'ebodu občanoh, na pravdu, na appellaciu, na

to, že ma on amerikanske obidva papire, to ňič ňepomahalo.

Postaveľi ho medzi oblaki svojeho domu, a tam pred očami svojej plačucej ženi a svojih narikajicih dzecoh, ku temu vibrate vojaci uboheho zastreľiľi. On bul perša obeta z tej obci totej ňeščesnej vojni.

A keľo podobnih obetoh bulo už v tej vojne? Keľo naših vojakoh spadlo vo vojne. Ked je poraňenih vo špitaloh! Keľo slepih. Keľo bez nohoh, bez rukoh? Keľo gdovi oplakuju svojih mužoh? Keľo široti pozbavene su svojih dobrih otcoh?

A teraz otazka je, kto bul pričina jeho šmerci? A kto je pričina tak veľkeho ňeščesca tej švetovej strašnej vojni?

Same perše tote novinki, z ktorih on ňepravdzive panslavske idei do sebe nacahal tu v Ameriki!

Hoc ai presvedčeni bul už o ňespravedľivosci teho huckaňa proci vlasti uherskej, aľe teraz predei, ked o odebraňe jeho majetku išlo, a ked ňeznal ňič o vojenskih zakonoh a pravoh, vzbudzeľi še tote všicke mišľenki a idei, co on v novinkoh o utlačovaňu Slovjakoh dakedi čital, a preto postavel še vojakom na odpor, co životom svojim mušel zaplacic. Podruhe pričina jeho šmerci a všeckemu ňeščesca vojnovemu su tote, ktoru zapričiňiľi totu strašnu vojnu.

A ktore že započaľi?

Zaisce Rakusko-Uhersko ňe. Tota monarchia ľem to hcela, abi pokutovane buľi serbske mordare. Potem aľe Meskaľe Serboh do vojni nahnaľi a Uhersku krajinu napadľi, mušela še braňic Rakusko-Uherska krajina. A že Nemci nam na pomoc prišľi, že ňedaľi zňivočic Uhersku krajinu aňi napadnuc Austriu, co že Anglii bulo do teho? Francuzi maľi rachunek z Nemcami pre Elsas-Lotharingiu, aľe Anglia calkom ňemala pričini še mišac do teho.

L'emže Anglia zavidzela Nemcom jih veľki prospeh v kupectve, preto zňivočic hcela Nemcoh. Rusko zaš drahu hce mac prez Uhersko, Serbiu a Bulgagriu ku Konštantinoplu a Dardanellom. Preto nahuckaľi do vojni pri sebe, okrem Francuzoh, Belgiu, Talianoh a Japoncoh. Aľe všicko darmo.

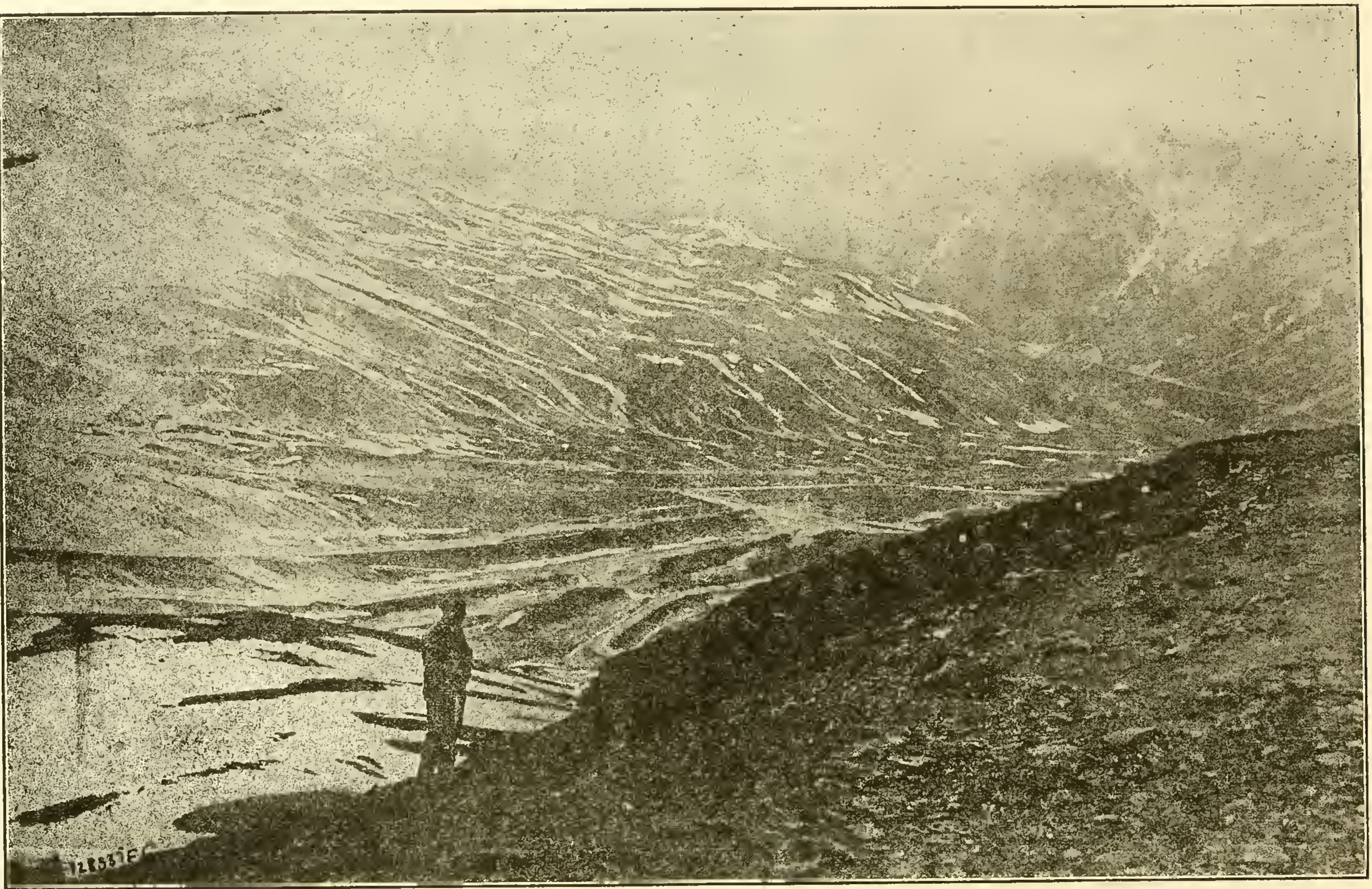
Možeme povedzic, že pričina tej veľkej švetovej vojni, ku ktorej už višej 20 roki še rihtovali, je zavisc Anglii proci Nemcom, a intencia (žadosc) Russii, rozširic hotare svojej krajini skerz odebraňe Uherskej krajini až ku Konštantinapolyu. Tote dva veľke mocnosci hceľi bic, ktore o ostatňih jih pomocňikoh i tak bi buľi zapomňeľi, a potem medzi sebu buľi bi še biľi. L'ebo Anglia bi ňigda ňebula prepuščela Dardanelli Rusnakom.

Pravda, že jak teraz na švetlo prišlo, oňi až 1917 roku hceľi začac vojnu, aľe že preco ňeznam, začali ju už v 1914- tim. Šicko maľi pripraveno. Panslavizmus rozšireľi v Ameriki, na Čehoh, vov zapadnej Uherskej. Zo špionami (špehunmi) bula obšednuta cala Austria-Uherska i Nemecka. Za peňeži kupenih špionoh maľi všadzi, ešči i medzi vekšima officirami vojenskima (Stabs-Officieren). Anglia mala veľo peňeži a Russia veľo vojakoh. L'em zateršku, jak pričinu trebalo. A to ľehko našli. Daľi zabic nastupca tronu, Franca Ferdinanda i z manželku, a žadana vojna še sterhla.

L'em že še bars sklamaľi. Vidza, kto je Nemec, kto je Austriak, kto Mad'ar a Venger. Darmo zcahľi do vojni Francuzsko, Belgicko, Serbiu, Čarnuhoru, Japonsku, Portugaliu, Taľansku, darmo huckaju a zvodza daľej i Grecko, Rumunsko (v Bulgarii še zklamali.) To jim ňepomože ňič. Prerahovaľi še. Teraz banuju všicke spojenci, a pokoj uzavrec su hotove. L'em že Anglia ňepopušči Bez ňej ňikemu ňešľebodno pokoj uzavrec.

Nemecko a Austro-Uhersko hce pokoj hoc ai doraz. Aľe Anglia ňe. Vojaci nemecke austrijacke a uherske su vo Varšave, Vilne, Belehradu, Nišu, Durazzo, Cetinje, vo Verdunu, aľe Anglia ňehce uznac ešči toto vicezstvo. Čeka ňiž Pariž odberu a London.

Rev. J— S—nn.

Našo vojsko v Tyrolu na Alpoh v šancoh prihistane na napad.

MOSKAL'SKA INVEZIJA V STROPKOVE.

Z rana žimneho decembroveho dňa, roku 1914. v našim mestečku barz ciho a pusto bulo; ľem sem a tam praskot dahoh od veľkej žimi a ulice prazňe buli aňi duši ši ňemohol spozorovac, šicko jak v Afrikanskej pustaciňe. L'em prave preňikavi hlas kuvika, v klaštorskej zahradze po okoľici še rozľihal: Viv, — viv! — Viv — viv! Htori zavreščal na približujuceho psa, abo mački. Naraz, jak bi zos žemi vistupil, jeden človek še objavil na višňim koncu. Tram—tram—tram—tam! L'udze poľeknute zos domôh viskakovali; ľebo mišľeľi že moskal'e bombarudju, jih cihe mesto; — ale tim ňebul'i malo prekvapene — ked rozpoznali istu osobu: že to, ňebul druhi ľem ten co aj pred tim, na tim istim bubnu bubnoval, to jest naš pan "kisbiró". Indzej menuju takeho človeka hlasnikom, abo bubnarom; aľe ja ho pomenujem jak aj pred tim "kisbiró." — Ktori na cale hardlo kričel. "Hto Boha veri naj sebe peťi na pľeca bere, bo moskaľ idze." Až teraz nastal ruh; ľudze co maľi to šicko pakovaľi abi buli hotove ku ňeočakavanemu ucekn.

Naš "kišbiró" išol daľej oznamovac, dze prišol aj na cigansku uľicu, ku bľizkosci ciganskih hižkoh. Tam zaš vekšim tonom — kričel: "Ucekajce šičke ľudze, na žlamkark bo moskaľe idu!" Teraz sebe možem predstavic, ten óbraz, htori še odohral v ciganskih kučoh. — Obivateľstvo tihto prave pri jednej veľkej miši šedzeľi a horucu kašu oduvaľi.

V tim istim stave obešol druhu častku; a až še dostal na ňižni konec. Tram — tram — tram! Tu ľudze še harľi z každej strani. Zvedave počuvaľi. Aľe tu naš "Kišbiro" jak bi še zos spanku prebral, nasledovne oznamoval: Dava še na znamosc jednomu každomu, že každi obivateľ tutejši, pód dvacec štiri hodzinami bi še pripravil a ku odhodu vibral, do viznačeňih valaloh.

Až tu zme mohľi vidzec motaňinu. Peršim radze sme mohľi vidzec a počuc, hrešene a prekľinane ciganoh. Medzi inšim aj to bulo počuc: Ti, ti! Žebi ci na herbece taki pukeľ virošnul', jak aj ten bubeň, žebi či až-až — potom moskaľe bubnovaľi. Ked človeku neda poradne aňi pofrištikovac, dobre som šebe usta ňešpik s horucu kašu, — ozve še jeden. Jaj! še mi ešei atd. Už buľi še do neho daľi, aľe tam stojace ľudze jim to prekaziľi.

"Kisbiró" ani sam ňeznal, co še to kolo ňeho robi — šak nikemu ňič zleho ňezrobel; ľem svoju povinosc konal. Jak že to še stalo, že on taku zmilku zrobil? To vam višvetľim. Totu istu noc, cali urad, jak mešecki tak aj okresni na nohoh stal — očekavali spravi o pohiboh moskaľa. Tak samo ai on tam ňehibel, htoremu daľi rozkaz, abi dal tutejšim obivateľom na znameňe o pribľižovaňu še ňepraceľa abi še začasu vibraľi a opuščiľi. Al'e naš "Kisbiróv" tak sebe dohlavi totu vec vžal, že aňi sam ňeznal co kričel. Hto že to vidzel, svuj dom, svoju dzedovčinu zohabic? Tato ja ňikda ňezrobim! Naj budze aj teľo moskaľoh, jak na ňebe hvizdi i tak še ňepodam, naj mňe probuje dajeden rušic. Hehehe, aľe ňe moskaľ! Mňe? Polgara od dzeda pre dzeda? Tak to rozmišľal a jeho zmatku zašol až na višňi koňec, ked to jeho zvičajom bulo začac z nizkeho. Neje aňi čudo, že še pomilil tiž, aj pri oznamovaňu.

Jak bulo oznameno, tak aj še stalo ňevitane hosce še dostavil'i, skorej ňež jih očekavaľi. Dzivo še verhľi dze ľem še dostaľi ňičeli co jim ľem do ruk padlo. Naš "Kisbiró" zotrimal, slovom neodešel z ostatňima ľudzmi, aľe šup, skril še do dolka. dze na poli bul s bandurkami zasipani, a z teho podzemneho "festungu" vikukoval: — že co še kolo ňeho dzeje. Vidzel že moskaľe aľe ňežartuju, že še tam usadzuju na dlukši čas, začal rozmišlac, že jak še ma z tej ňebezpečnej pasci dostac na šľebodu. Jak nahľe ňepočul aňi ňevidzel, kolo sebe ňikeho, še dovňimal že ňepracel už odešel, a tak še vicahnul von a hajde začne ucekac aj s bubnom Pri preskakovaňu jedneho potoka še pošpocil — buben mu viľece, a on? — Bumst! — Spad hlavu rovno do bubna! V tim istim okamihu pocitil ostri uder kančuki na herbece. "Jaj!" Viskoči jak jeleň, buben na hlave sdzatim. Ja tvoju kost'! Zvrešči na ňeho kozak: "Aľe už ce mam, ti špehun." Ešče jednu priľepi na herbet, našemu

uperhľikovi, htori od boľu až so zubami žgrital. Kozak zkočil z koňa a povjazal mu ruki a privjazal ho ku hvostu svojeho koňa, a hajda, ku svojemu predstavenemu, pri htorim s veľku pihu še oznamil so svoju koriscu. Plukovňik htori bul jak običajňe bradati, doraz začal višetreňe.

Co ši previňil? — pita še ho ten.

Ja — ja — pitam — poňižene jih jasnosc pana moskaľa nad šiekima moskaľmi. Ja ja — bidni človek.

Jak ce volaju? dalej pokračuje ten.

Mňe — mňe — volaju "kišbirov."

Pša kosc! Ja še pitam jake meno maš. zahermi na ňeho plukovnik.

Pitam poňižeňe, Janko! odpovi bojažlivo. —

A maš dajaki majetok?

Pitam poňižeňe, ja — ja — žmi hudobni sluha, a ňemam ňič inše ľem tu tot buben, ukazuje ho.

Či aľe znaš bubnovac?

Hej! pitam poňižeňe.

Tak dobre, budzeš aj nam bubnovac. Perše, než totu službu budzeš konac. Obšahňeš šesc korbače co priučene; a dzešee hodzini železa jak prepuščane.

Teraz stupaj! — Zareval na ňeho bat'uškuv sluha.

Plukovňikuv virok še spelňil, a naš ňeborak dostal tak ščiro že, pod šestim uderom zostal aj bez sebe. Dokeľ še rozpametal už bul v žel'ezoh. Nahľe svoju pokutu odbul, zaraz dostal službu — htora pre ňeho prime rana bula. Inše ňemal robic, ľem prave bubnovac, zvolac moskaľoh k jedzeňu co mu nedalo veľo praci, ľebo tamte vše buľi k jedzeňu nakloňene, a s radoscu še harľi, ked počul'i. Tram — tram — tram tam. Poce jesc, poce jesc! Sam bul pridzeleni ku temu odzeľu, htore išlo kutae a rabovac — ked tote da na jaku korišč utrafiľi. Un musel dac tram! Poce brac! Poce brac! Nebula to mila robota pre ňeho ked aj un mušel budz sučestni pritih htore rabovaľi jeho znamih a prestavenih; aľe inšak to ňemohlo buc, ked aľe na jeho dom rad prišol nehcel dac znae druhim a bubnovac. Tram — tram — hcel usporovae svoju skuru.

Dobre še jim darilo pokeľ bulo co rabovac každi bul siti aj napiti. Moskaľe ku temu bubenku tak navikľi, že na svojih — predstavenih komando malo co daľi, ľem ked bulo počue. Tram — tram — tram! Poce jesc Poce jesc! Už tam še sipaľi jak z meha. O kratki čas nastalo aľe ciho, bubem jedzeňe ňeoznamoval. Moskaľe ľem tak s ušami strihaľi, či už ten buben neoznami jedzeňe. Marne bulo nasluhovaňe ľebo jedzeňa ňebulo. A naš kišbiró! — Jeho dvojo moskaľske vojaci našli, jak še hoscil na rihtarovcj slaňine. Ta vecej jim ňetrebalo, naremňe od ňeho slaňinu vidrapľi a jeho s korbačom vimasciľi. Ti, zlodeju, ti nas budzeš klamac? Zrevaľi na ňeho. Odsudzenec ňehutoril ňič ľem za sičel a v sebe še zaprišahal že še na moskaľoh vipomsci. Bitku htoru dostal od moskaľoh, na telo še mu ňeprocivila jak to, že mu slaňinu ukradli. Však už tri dni co ňič ňejedol.

Ukoval sebe plan, že pri najbližšej priľežitosci še jim odsluži, za jih ňevdzecnosc. Naco mu dluho čekae ňetrebalo; ľebo nasledovnej noci počul honvedske kanoni a komando z proeivnej strani: Roham! — Elöre! Našemu zaujatemu vecej ňetreba bulo visvetlovac co to znamena. On tiž bul kedišňa honved. Tam — tram — tram! Poce jesc! Poce jesc! Moskaľom, htore vihľadovane buľi, vecej ňebulo potrebno jak buben počuľi: Odruciľi gveri a — hibaj — v tu stranu, z kadzi hlas bubna še ozival. Hlas bubna, co raz, to daľej išol a moskaľe ho nasledovaľi; domňivajuc še že teraz už še "najedza". — Poslušnosc oficirom vipovedzeľi, tak že nastal strašni zmatok. Bubnov hlas išol daľej a daľej tak daľeko: až ho ostri hlas prerval: "Halt!" Bul to z naših "cisarskih" htore buľi na severnej strane voči ňepraceľa.

Kišbiró s bubnom ai s moskaľmi še našol na znovo zaujatim; na to ňič ňepovedzel aľe ľem telo, že "Moja šľeboda za sežranu slaňinu."

(Ondavsky.)

ČARNA TAŠKA

SKUTOČNA UDALOSC.

Napisal: **Sherlock Holmes**, detektiv. **Prevracel A. P. Szenko.**

I.

V Parižu stalo še na poludnejšej železniĕnej staniei.

Medzi Londonom a Calais mestečkom ja hajuca železniea prave teraz dobehla, — — ked dobre še pametam, večar šesc hodzin mohlo buc — cestujece rihle svojo baggažije ňesli do mestnosei, dze uradňiei už čekali na prepatreňe kufroh.

Pre dajaku zaležitosc i ja teraz prišol z Londonu, aľe poňevač veľku paktašku som ňemal, moju malu tašku ešči na staňici v Anglii prepatreli a prilepeli naňu kartku, že je provizitirovana, tak som šľebodno mohol daľej isc. Preci som zostal stac v uradovňi eoľnej a poopatral som do okola, bo som mušel pozor davac či mojo "paeieňsi", pre ktorih bul som vislani dakdze ňezbačim. Bul som vislani vinajse jednu mladu paru, ktora bez dozvoľeňa rodičoh prišahli a ucekli na ňeznáme mesco. Pri jednim slupe prave som jih zbačel, jak ľubezne popatrali na sebe a čekali na red, kedi i jih bagažiu prepatra. Už som jih mal, a tak ňe trebalo mi vecej tam stac, aľe daco preči mi ňedalo pokoja. Pocihi a pomali som še prehadzal medzi cestujueima, ktore čekali redu na svojo kufre prepatreňe. Zvedave som še ohľadal do obkola či daco takeho ňezbačim co me zaujimae budze. Zvedavose moja netrimala dluho bo pri jednim veľkim stol'e, dze uradňiei kufre opatrali zbačel som dva intelligentne obleĕene ženske. Na isce matka a jej dziv ka mušela buc, ktore veľku kopú kufroh mali a čekali na prepatreňe. Ešči jak kedbi som jih i teraz pred sebu vidzel.

Dami jedna starša bula, tak kolo 50 roki mohla mae, šumneho štáltu, sejkasta, červena tvar, nervoznim a krišacim hlasom.

Prepatreňe kufroh za ňeprijemne trimala, jak každe cestujuce, ktore muša šieko rozpakovac a ukazac uradňikom co vov taškoh a kufroh nahadza še. Nespokojna bula, ustavične še ponosovala vzdihala, a zdziv ku pri ňej stojacu še vadzela. Vecej raz še ku v četvernemu geroku obleĉenemu uradňikovi obracena a ňecerpezl'ivo še pitala, kedi už na ňih red prijdze.

Dzivče visokej postavi, elegantne obleĉene z belavima očami, a čarnima jak halka vlasami, šumnu bilu alabaštrom tvaru, ňespokojne sluhalo matkino zvadi.

— No ľe mama, prestaň už, — šeptala vecej raz ňespokojnej svojej matki.

— Hňed i nanas pridze red, budz spokojna, šieko v poradku pujdze.

— Mišlim, že na čarnu tašku red ňe pridze, ňebudu zvedave naňu co v ňej jest, šak znaš Edith keľo zme še natrepali kim zme ju zapakovali.

To ňespokojňe rozpravjala, naco dzivče, jej ciho odpovedalo.

— Ked na tašku pridze red, jednoduhe povem, že jedna fotograficka mašina je dnu ka zapakovana.

Kim toto rozpravjal jeden uradňik, ktori do teraz ňič ňerobil, ľem sluhal hrešeňe ňespokojnih cestujueih, stanul a ku dvom damom še približoval.

— Na prepatreňe čekaju? — pital še jih vov francuzskej reči.

— Ne, odpovedala pišno stara ženska, zatim z jednej taški visipala rozlične veci na stol. Ne aľe predči. Vidza tu jest mojej dzivki šati, tu mame kave, teu, salami a take male drobnosce.

Uradnik jeden hmuravo popatrajuci člo vek, žoltej tvari, červenima bajuzami, v cihosci sluhal bešedu starej pani a pozorňe popatral na veľke paki.

— Nej otvora totu tašku, — hutorel a na jednu druhu zoz žeľeznima kapčami ozdobenu paktašku ukazal i totu. A doraz takoj i svoju dluhu ruku naňu položel.

— Oh, ľem totu ňe paňe, odpovedala calkom bez sebe stara paňi, šak tak nam češko bulo ju zapakovac a ten hrubi porvaz obvjazac, poňevač klatba bars plano se zavira. —

Uradnik ňič ňeodpovedal a dal rozkaz pri ňemu stojacemu robotňikovi, abi porvaz odvjazal. Kim stim še zaobirali, ja dobre pozoroval ten pak.

Mlada dzivka lehko še zohnula ku uradňikovi a hutorela:

— Bars bi zme jim povdzečne bul'i, —— rozpravjala z planu francuzštinu, ked bi druhe kuf're previzitirovali, — bars česka ro bota tó budze.

Uradnik še poklonil:

— L'utujem slečinka, al'e už som ten rozkazal robotňikovi rozbrac a to nazad už scahnuc som ňehodzen· Ztim še obraccl a išol dalej.

Mlade dzivče z hňevom še obracelo ku matki a povedalo:

— Šak už som če v Londoňe upozorňovala, že prave z tim mocnim pozjazaňom pozornosc zbudziš, aľe ši me ňe sluhala.

— Znaš dobre, kto mi to radzel! odpovedala matka calkom bez sebe. Al'e dluho ňe mala času rozpravjac bo robotnik zo svojima britkima rukami už medzi bilima šatami babral a jih po calim stole rozrucoval. Stara dama vše lepši a lepši nervozna počala buc a rozkazala hňevacim hlasom, abi už zavolal uradňika.

Cala vec začala zabavna buc, poňevač moju mladu paru vidzel som pri slupe ešči vše zaľubeno rozpravjac a znal som dobre, že ňemozu bez teho vinse von, abi kolo mňe ňe išli, tak zostal som dalej stac a pozoroval co v tej veľkej čarnej taški budze.

Približel som še bliže ku dvom damom. Žoltcj tvari uradňik nazad prišol, šati nazad poskladal do kufra a napisal, že je prepatreni, z tim ku čarnej taški pristupel, ktorej porvazi už rozvjazane buli.

Kluče, hutorel robotnik, ňej daju tu — kluče.

Mlada ženska vibrala jednu hromadu kluče a odala mu.

— Tu maju!

Robotnik šturel do zamku hcel prekrucic aľe ňeišlo.

— To ňe do teho prisluha, povedal.

Probovali vecej raz i druhi človek prišol otvirac, aľe zamek še aňi ňe hnul. Pitali druhi kl'uč, al'e mlada ženska nehcela dac. Začali rozbijac klatku.

— To je dobri kluč! Nej daju pozor, že zamek ňepopsuju — odpovedala mlada dzivka.

Počali na znovo probovac.

Uradňik, vidzel že kluč ne od tej klatki začalo ho mèržie i cerpezľivim aľe rozkazujucim hlasom rozkazal:

— To ňe do tej klatki prisluha kluč, rozbice ju.

— Rozbic! Postrašeno skričela stara paňi. To ňe dozvoľim. Uradňik aľe ňesluhal, rozbil klatku a čarna taška bula otvorena· V jednej bilej plahce bulo daco zakrucene, na plahti v červenim pamutom R E l'iteri buli višivane.

Jeden z robotňikoh zobral dolu pokrovec ja calkom blizko pristupel, zvedavi som bul, co je v tej čežkej taški, ktorej prepatraňe z taku češkoscu išlo.

Daco zvlaštneho v jednim čarnim postave a v jednej vel'kej hustki zapakovano bulo. Bars češke mohlo buc teraz — svati Bo že — celo jedneho človeka bulo jednej starej v čarnih šatoh oblečenej ženskej mertvola bula.

Nigda to ňezapomňem. Sak teľo všeľijake mertvoli už som v živoce vidzel, al'e tota mertvola nijak mi zpod oči ňemohla vinsc.

V tažki okrem čarneho postavu,hustki a mertvoli ňič ine ňebulo. Mertvola hroznim položeňu bula zapakovana; hlava ku žaludku bula scisnuta, nohi jedno na druhe pokladzene, tak štureli mertvolu do čarnej taški. Mertvola calkom bula už zdrevňeta, tak že z velku českoscu bulo ju vidostac z teho položeňa.

Pozornosc moja calkom na tašku bula obracena, ani som o inim še ňestaral. Poopatral som še do okolo, vidzel som, že starša paňi zomdl'ela a na žemi bez sebe ľeži, bez teho, abi jej dakto na pomoc bul prišol, mlade dzivče zdreveňete jak kameň stalo, z vivaľenima očami na mertvolu patrelo, kim robotnici celo mertve na stol viloželi.

— Calej veci koňec treba zrobic – odpovedal jeden z hlavnih uradňikoh, — ktori z počudovaňe same perše ku sebe prišol. —

Z policmanoh, ktore radňe pri dzveroh stali, paru zňih priskočeli, obecenstvo rozehňali, a mertvolu dali viňesc. Bez sebe ležacu staru žensku dali tiž odňesc a mlade dzivče, ktore jak mur blade bulo policmani odprovadzeli.

Pred bočne dzvere do jedneho na prosto stojaceho budinku ženske zaprovadzeli a nas na jedne druhe dzvere von vipuščeli.

Tu som zbačel mojih ucekancoh, jak ľubezne do jedneho koča šedli a kočišovi nakazali, abi do Grand Hotel hnal.

Spomnul som bul, že porvaz, z ktorim čarna taška zavjazana bula pozorňe som opatrel a zvlaštňe guzel pozorne som prehľed nul. Jak som von višol to mi do rozumu prišlo. Kto ten porvaz vjazal balogaš mušel — buc. —

Kto je vrahom?

Poňevač som bul pevni, že mojo ucekance do Hotelu išli, telegrafoval som jih ro dičom, a tak jak svoju povinosc som vikonal špaciroval som po bulevardze a rozmišlal nad mertvolu, ktoru som na štacione vidzel.

Dva ženske me lepši interesovali, jak mojo zaľubene parki. Cala zaležnosc ňebars bula interesantna, mladi človek jedneho bobohateho fabrikanta sin bul, a dzivčecu rodziče ňebars še hňevali, že mlada parka bez jih vedomosci ucekla. Mňe ľem jak za špiona vislali, abi som znal dze še trimovac budu a dal na ňih pozor, žebi doteľ ňeucekli, kim rodiče poňih ňepridu. Mal som zato dobre placeno, znal som dobre, že mladi parik tak skoro hotel neohabi, a tak ňemal som veľo starosci. Paru dňi potrime, kim rodiče tu dojdu a za ten čas mam priležitosc v Parižu ostac a vizvedac še o mertvoli starej ženskej, ktora me bars zaujimala.

Dva ňepodozrive ženske Londonu do Parižu prisc a zos sebu jednu čarnu tašku prinesc, v ktorej mertvola bula, — ňijak mi to do hlavi ňemohlo vejsc.

Že vražda bula spahana, to na pevno som znal. Vražda? Aľe kto ju mohol spahac? To je perša naša otazka detektivoh. Na jutre še dozname bližše višvetľeňe o mertvoli, aľe kto je vrahom, jak še vola, a preco bula vražda spahana? to je naša povinnosc vinajsc.

Dva ženske zotrimane buli, poňevač v jih taški mertvolu našli. Aľe tote i tak ňevizradza ňič. Malo som znal o ňih, aľe — predči dosc.

Znal som jih mena, ktore udali, to som i na taški vidzel vipisano že: Mrs. Orr-Simkinson z Londonu do Parižu.

Vedľa teho starša ženska tak še mohla menovac, aľe či to bula matka mlademu dzivčecu pevni som v tim ňebul. Znal som skadzi prišli bo rano kufre v Londonu buľi dane na tren.

Dluho som rozmišľal. Dva otazki predemnu stali: Či stara paňi znala o vraždi i zos dzivku, aľebo či sami spahali vraždu? Same perše staršu sebe predložim. Trimaňe jej prez cali čas ňepokazovalo nato, žebi vraždu ona bula spahala. Ľem toto jedno mi napadňe prišlo, že preco bula proci temu, abi čarnu tašku ňeotvirali. — Na vlasne uši som čul, ked dzivka matki do ..la šeptala tote slova: "Šak už som ce v Londone upozorňovala, že prave ztim mocnima vjazaňom podozrenosc na sebe vivolame — Predci ešči to dosc ňebulo povedzeno, z tim ešči ňemož bulo mišlec, že matka zna daco o vraždi.

Aľe mlade dzivče? Na toto skorej še dalo mislec, že daco o vraždi zna. Jak som bul povedal čarne jej oči, veľke a huste čarne vlasi, krasna bila tvar, jej staltovna postava a jej šmele popatreňe ňebars dobri d . jem na človeka učinkovali.

I to je pravda, že take mlade dzivčata, ktore z matku cestuju ňe zvikli buc vrahkiňami a i to pravda, že vov svojej paktaški mertvoli ňenoša. Toto jedno aľe bars napadno mi prišlo, že jak od paktaški kluč odňej pitali ňehcela dac.

Isti som bul v tim, že ten kluč, ktori robotnikovi ku otviraňu dala ňebul spravni. Z teho še dalo uzavrec, že otvoreňe taški na každi pad hcela zastavic a v tej ufnosci bula, že uradňici, ked ňebudu mosc zoskľučom otvoric, tak ho zohabja a druhe kufre budu dozirac. Vecej raz hutorela, že je to spravedlivi kluč, z tim vtedi cigaňela.

Od kedi som detektivom mam teľo skušenosci, že taki človek, ktori cigaňi, hotovi je na šicko i vrahom može buc.

Keď ai ňe ona vraždu spahala, aľe hodzľem znala, že co v kufru je. Predči aľe isto ňemohol som tvardzic. Dobremu detektivovi takemu treba buc, jak jeden dobri poľovni pes, ktori veľo ňuhac muši, kim na dzivinu natrafi. A predči mlade dzivče daco o vraždi mušelo znac. Ne bula to moja vec vihľedavac, ai ňebul som z tim poverejňeni, aľe predči jak detektiv daco me cahalo, abi som še o tej vraždi zaujimal.

Jak hutorim calkom do veci ňebulo mi ňič, aňi bi som še daľej ňebul o ňej staral, ked mi nepridze na ščesce jeden moj starodavni pracel do rozumu, ktori načelňikom je pri tamejšej policii.

taški vera on ešči ňič ňeznal. Ja mu calu vec povedzel. Bars me tota vražda interesovala a hcel som sebe dajake paňaze zarobic i meno medzi francuzami zrobic. Moj znami aľe do veci tejto ňemal ňič. Ne pod jeho ruku to padlo aľe pod jeho brata, ktori na calkom druhej strani vodi bival a tam bul tiž načelňikom policii. Moj praceľ doraz mi priobecal, že me predstavi svojemu bratovi ktori naisce vecej budze znac o čarnej taški, aľe kazal mi čekac paru minuti, kim svoju robotu skonči.

O pol hodzini hotovi bul. Sedli zme do jedneho fijakra a prešli na druhu stranu prez vodu do kancellarii jeho brata.

Účinek naših ručnih granatoh medzi moskaľskim vojskom.

Pred paru mešacami dajaku založitosc som mal v Parižu. Poňevač od mladosci som znal vecej reče rozpravjac, tak ked do francuzskej detektiva hceli poslac, to vše ja išol. V ten čas som še poznal z Dubert načelňikom policii. Som ho davno ňevidzel, umeňel som v sebe, že ho navščivim, može on budze daco vecej znac o čarnej taški.

V jeho kancellarii som ho našol. Bars še zradoval, že som ho navščivel. O čarnej

V oficu zme ho našli. On už žnal o vraždi. Cali večer, im som tam šedzel o inšim nerozpravjal jak otej hroznej vraždi. Mali človek a tlusti bul. Ani kus ňevipatral, žebi suci bul za načelnika policii, aľe zato mož buc, že šikovni bul, človek še veľo razi vov persone zmiľi.

Vidno bulo po ňim, že je bars nervozni. O tamejšej policii ňebars dobre hutorel, a to ho merželo, že prave v jeho okrese še

vražda vinašla. Bars vdzečni bul zemnu a pital me, abi so mu napomoci bul vraha vinajsc poňevač on vov svojih ľudzi ňebars duveruje a to tim meňej poňevač vražda spahana bula v Anglii to jeho policia je tam ňebars znama a čežko to pujdze pahateľa vinajsc. Ja še temu zradoval, že budzem mac priležitose paru stovki zarobic.

Počal mí rozpravjac co še do teraz doznal· Stara paňi — začal rozpravjac — ešči ňeprišla ku sebe. Veľku horučku ma a do šveta bludzi, na radu doktora mušeli zme ju do špitala vžac. Vedľa terajšeho visluhu stara paňi nezna o vraždi, a ked i daco zna to bars malo.

Mladu dzivku i jej komornu tiž sme visluhali. Komorna calkom ňič ňezna o vraždi a mlade dzivče aňi teľo.

Komorna zabitu paňu v svojim živoce ňigda ňevidzela. Zabita ženska ňigda predtim ňebula u Simkinson starej paňi a jej dzivki společnosci, bo kedbi daraz bula, to komorna bi ju mala poznac. Čarna taška, aľe majetek mladeho dzivčeca bul komorna ho dobre poznala.

Mladeho dzivčeca visluh zaujimavši bul. Načelnik policii bul tak laskavi a dal mi zapisňicu prepatric. Jej trimaňe na teľo napadne bulo, že aňi mišľ'ec še ňedalo, abi ona ňevinna bula. Ku ňej danima otazkami ľem na polovicu calkom odpovedac mohla, a aňi nehcela dac. Priznala še že jej a matkino meno je Orr-Simpkinson, calkom tak jak na čarnej taške vipisano bulo, a že včas rano odcestovali z Londonu, a noc v jednim hoteli stroveli. Jak še jej o stalim prebivaňu pitali, to ňehcela vizradzic· Pozňejši rozmišľela še a povedzela upelnu adressu ai hotelu meno dze minulej noci spali.

Toto priznace, jak z oč do oč z komornu še jej pitali, tota vzdor na džmurkane svojej panej povedala, že to ňepravda. — Pani stara i mlada ostatňe tri tižňe vov mesce Southend še pretrimovali a stadzi, ňe zos Tootingu do Londonu cestovali.

Teraz to višlo na javo, že komorna v tim čase ňebula zňima, ľem včera na Londinskim železňičnim štacione še ku ňim pripojela. Prez cali čas v Tootingu na jih bivaňu bula z teho še dalo vizavrec, že zabitu paňu ňepoznala.

Z teho ai to še dalo uzavrec, že mlada dzivka mušela poznac zavraždenu, aľe komorna ne.

Komorna plačuco odpovedala:

Oh, Bože moj, Bože! Sak mlada pani dobre znaju že to šicko pravda co ja hutorim čom ňedaju tu zavolac pana Harvey-ho?

Nato načelnik ostrejši zostal a dzivče ešči zacatejše. Teľo še priznalo, že čarna taška jej majetek i kluč jej bul.

Vov taški jedna hustka bula, či i to jih? —

— Ňe.

Znali čija je, aľebo hodzľem pohop maľi kemu prisluha?

Nato odpovedz ňeznala dac.

Na hustki dva ľiteri bul'i višite a sice R. E. znaju, alebo maju pohop, že jakemu menu su začatečne tote ľiteri?

Odpovedz nato ňehcela dac.

Na zavraždzenej osobi na bilizni tiž tote vlasne ľiteri buli višite, tak i hustka mušela prisluhac mertvej. Mohli bi povedzic, kto može buc tota zavraždzena osoba?

— Hej!

Jak som tote radki v zapisnici čital som še preľeknul, a ešči lepši preleknuti som ostal, jak som nasledovne dva radki čital:

"Hotove su teda toto zrobic?"

"Ňe!"

A darmo bulo šicko namahane vecej od ňej ňemohli še dostac. Jak vraždelkiňu,oddali ju policii.

Načelnik calkom na isto vžal, že mlada ženska je vrahkiňu, ľem to hľedal a hcel še doznac, že či sama spahala vraždu, aľebo ona dakeho druheho nahvarela, abi staru žensku zamordoval. Pravda je to, ked dakeho do takeho podozrena vežnu temu še češko vimentovac. I pri tej priležitosci načelnik calkom na isto vžal že mlada Simpkinson spahala vraždu. Možno že i pravdu mal v tim, ľem že, ja jak skušeni detektiv pohiboval som, abi mlada dzivka vrahkiňu bula.

Pravda, že čarna taška prisluhala jej, a že možno i znala co vov taški, poňevač zo sebu ju priňesla do Parižu· Preco zos tašku pricestovala do Parižu? Naisce ľem preto, abi mertvolu na take mesco mohla zakopac dze ju ňigda ňenajdu. Na predek šicko mala virahovano. Tak mišľela, že poňevač veľo kufre ma tak prave ten ňeopatra, aľebo da

paru centi uradňikovi a ten ho ňeroztvori. L'em to bulo plano, že na takeho uradňika trafela, ktori še ňedal podplacic.

— Teľo je isto — hutorel Dubert načelnik policii — jak som to dobre rozmišľel mlada dzivka muši daco znac o vraždi.

— Naisce je tak, — ale pridze na javo, že sama to ňemohla vikončic — odpovedzel som ja. —

— I to može buc — hutorel načelnik.

— I to možem šmel'e stavic, že pridze na švetlo, že je ňevinna.

— Z jakej pričini to možu stavic — pital še mi načelnik.

— Z ňijakej... aňi sam ňeznam preco.. aľe to je mojo presvedčeňe, vzdor temu smel'e mozem povedzic, ze je nevinna, al'e zato prebačim, možno, že še i miľim.

— No ta ja jim povem z jakej pričini oni to hutora — povedal daľej načelnik.

— Ženska je mlada, šumna, a jim je krajanka. Zebi ona mohla buc vrahkiňu pravda predňima še to ňe hce uveric, žebi krajana taka bula. To je plana mišl'enka a tak vedľa ňih dakto druhi muši buc vrahom. Teľo jim povem pan Holmes, že pri takih vecoh ňešmu patric aňi na krajanku, aňi na šumnosc a musa še od šumnih ženskoh varovac. —

Sam som še šmjal nad tima slovami, aľe ľem zos hlavu som pokival, a potem som še pital či bi som ňemohol isc opatric mertvolu.

Teraz to ešči možu urobic. Neška vnoci ešči na policii ostaňe mertvola a až rano odvežu ju do mertvej komori a z tim zaprovadzel me do jednej bočnej hiži.

V hiži jeden dluhi stol bul a jedna lavka i jeden pec. L'em jedne dzvere buli na hiži, tak že calkom do načelnikovej hiži patreli.

Na dluhim, uskim stole ľežela mertvola, v tim istim položeňu jak i v čarnej taški bula. Na oko som ju vžal. Ženska ku panskemu rodu prisluhac mušela... Šati jej z čarneho postavu a dosc drahe mušeli buc, manžeti i gaľir šumni čipkovani a čisti bul. Na hlave čarni čipkovi čepec mala z jednu gom bošku pripnuti; na keľo mi še dalo sudzic tak kolo šesdžesatpeje ročna mohla buc.

Skura na tvari jej rancovita a žolta bula. Bula poznac, že ňemušela buc mila, ešči po šmerci tak vipatrala. Svetlo belave oči na hamišnosc ukazovaľi. Cala tvar žadnu pri jemnosc ňe dala.

— Bars zvadľiva mušela buc v živoce — poznamenal načelnik, a ja mu v tim pravdu dal.

Hodzinka ešči jej na jednej čarnej pantliki na šiji višela. Jednoduha striberna remontor hodzinka bula kolo dzešec dollare mohla stac. Hodzinku som otvorel a numera sebe naznačel.

Keď inšo ňe, aľe to nam može buc na pomoci ku stotožeňu mertvolu — hutorel som.

V kešeni zme jeden bugilar našli, na ktorim Parkins a Gotto meno bulo. Na isce obhodnika adres. Paru striberne peňeži a dva zlate dukati buli, okrem teho fajna šnuptihľa na ktorej R. E. ľiteri buli viširvane.

Že ňe pre kradež bula zabita v tim som isti bul. —

Vidzvihnul som jej hlavu a čepec som vžal dolu. Poopatral dobre hlavu a zbačel šom, že na jednim boku veľku bozuľu ma, ktora od udereňa mušela buc. Pital som še načelnika či to i predtim zbačel, to hutorel, že ňe šak i tak na jutre vov smertnej komori pod lepšu vizitaciu pridze.

Staru žensku zdačim pohlave mušeli vitnuc, aľe od teho udereňa ňemohla umrec, bo to ňebulo tak mocne, abi ju zabilo. Istejši še vidzelo, že z kloroformom bula zabita Pri otviraňu to še vinajdze.

Udereňe od ženskej mohlo pohadzac — hutorel načelnik.

Ešči raz som poopatral hlavu, aľe nato presvedčeňe som prišol, že ženska to ňemohla zrobic. Otraveňe kloroformom nato pokazovalo, aľe udereňe od mužskeho mušelo pohadzac.

Hcel som mertvolu zoblesc, abi som prepatrel ci dajake znaki na ňej ňe najdzem, co bi poukazovali či ňe bula z nožom postuhana, aľe načelnik mi to nehcel dozvolic, doteľ kim doktore mestske ňeprepatra. Trebalo mi uznac, že stim ma pravdu.

Nato som ho pital ai co vdzečna dozvolel abi som čarnu tašku dobre mohol prepatric.

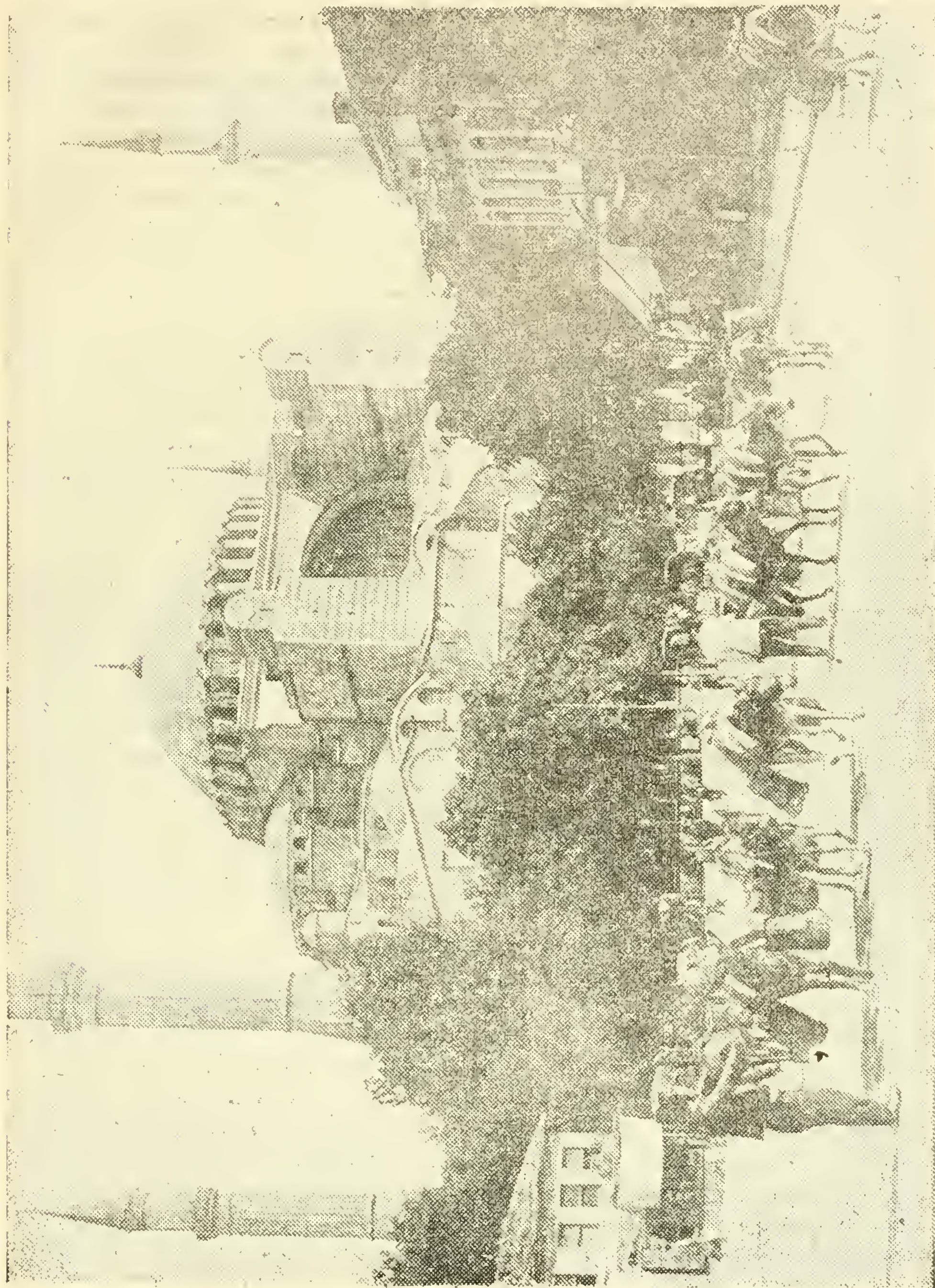
Jednoduha, podluhovasta taška bula, z mocneho dreva a na čarno zafarbena. Konce z ociľovima pantami buľi ozdobene z dnuka calkom z jednoduhim štravkastim postavom bula obcahnuta, zdnu meno bulo "Brown and Elder, 117 Cheapfide,' na keľo ja firmu

poznal bula to jedna hirešne Londonska fabrika.

Taška bula calkom prazna, l'em tên porvaz l'ežel dnuka, z ktorim mertvola bula povjazana. Calkom nova bula a z dnuka žadne

Na perše popatreňe taška aňi zvonka ňič zvlaštneho ňeprezradzovala a preci pozňejši tota nam najlepšu posluhu zrobela.

Na taški žadni napis ňebulo vidno. Pital som še načelnika, či adresna karta ňebu-

Bazilika Sv. Sophia v Konštantinapol'u.

kervave fl'eki, al'ebo brud ňebulo poznac. L'em dze tu bula zohnuta a na paru mestoh postavbul zodreti, jak mertvolu dnu stural'i. V nutornosc taški calkom ňepoukazovalo nato, abi nam na pomoc mohlo služic.

la na taški. Hutorel, že ňe, to mi ešči napadňejši prišlo, ponevač na druhih pakoh toten napis stal: "Orr-Simpkinson." Panej ce stujuca taška: "London — Paris"

Calkom zadumani som zostal na tim, to som povedal načelnikovi·

— Toto mi treba na značic.

Slečna Simpkinson pri visluhu povedala, že svoje vlasne na postave vidrukovane kartki hasnovali, a ľem na ostatňu hodzinu zbačeli, že na taški žaden remeň ňet dzebi buli mohli kartku zavesic.

Komorna to samo povedala:

Ked hutorim, že na taški žadni napis ňebul mišlim z tim, taki napis co cestujuce hasnuju. Take kartki, jak na trenoh hasnuju pri pošilaňu pakoh ani na tim ňehibovali. —

Na verhu taški jedna veľka P. ľitera na papiru bula priľepena, ktora Paris meno označovala. Na taški na prednej častki jedna želena kartka bula priľepena, na ktorej stalo: London (Charing Cross) To Paris, via Calais.

Ta vera z teho zme veľo ňemohli virozumec. Tri strani taški calkom čarne buli a ňebulo naňih ňič priľepeno. Ešči mušim poznamenac, že jedneho šlosara zavoľali, ktori oznamel, že skerze slečnej Simpkinson dani kluč ňikda ňebul od tej taški aňi ňemohol buc, z tim aňi zamknuc aňi otvoric ňemohol. Jak to slečna Simpkinson čula, jednoduho odpovedala, že šlosar cigaňi.

Dluho som ešči pri taški stal a rozmišľal. Hľedal som ešči dajaki znak, aľe ňebul žaden.— Kebi še vec višvetľela, vtedi ňetrebalo bi detektivov.

Skoro na mišel mi prišlo, žebi zme tote dva kartki pomali zobrali dolu, či podňima daco napisane ňebudze. Povedal som to načelnikovi, ktori ňijakim koncom nato ňehcel pristac. Jak aľe som mu višvetľil, že to je potrebno, a on jak načelnik policmanski ma pravo do teho, prizvoľel.

Pomali zme jednu kartku odrapili aľe podtim calkom ňič ňebulo ľem čarna farba. Nato potem som pital, abi zme i druhu kartku pomali zobrali dolu možno tu budze daco. Znovu zme še lapeli; pomali druhu kartku zobrac. Pod totu kartku jedna druha bila kartka bula, na ktorej tote dva slova stali: "Greenwich — Southend"· To ešči ňič ňepoukazovalo nato, žebi zme ku ciľu buli prišli. Tašku tak som obračel, abi švetlo calkom naňu padlo. Nezdobački pod oči mi prišlo, že pod dvoma slovami z blajvazom dva liteři su napisane: H. P.

Taška tedi zo Southendu pridze — povedal som calkom spokojno.

— Hej, — odpovedal načelnik, — tak i komorna švedčela.

Ešči raz som začal tašku na každu stranu obracac aľe ňemohol som ňič ine na ňej vinajsc. Na veľo som rozmišľal naznačel som sebe tote dva ľiteri, abi som jih ňezapomnul i calkom tak, jak tam buli vipisani som sebe jih z cajhnoval.

Znal som, že tote dva ľiteri na dobru drahu me privedu. Co pozňejši i pravda bulo. —

Zatim obracel som še ku načelnikovi a povedal som mu:

— Ked scu moju radu posluhnuc, ňej ňedaju tote dva kartki odstranic zos taški bo to nam ešči na veľku potrebu budu.

Načelnik na mňe čudno popatrel. Od teho času ekstra zme robeli. Parižska policia šicko možno robela, abi vraha ulapila, aľe vera bez visledku.

Jak som do mojeho hotelu še navracel, vešol som do hiži a cali čas ľem o vraždi som rozmišľal. Co možu značic tote dva literi H. P. Teľo som na isto znal, že vražda v Southend bula spahana. Kto aľe mohol staru žensku zamordovac to ešči veľka otazka bula. Slečna Simpkinson všelijak krucela bešedu, že z tej ňemohol človek vinsc· Čarna taška, jak to ona sama rozpravjala jej prisluhala. Preco al'e plani kluč dala? Či kluč bul prečerani, alebo taška? To mi dalo veľo mišlenki. Veric še mi ňedalo, že bi blada dzivka bula vrahkiňu a predči šicke okolnosce nato pokazovali, že do vraždi je zamešana abo hoceľem zna, kto mohol spahac vraždu. — Zlamana klatka a H. P. ľiteri ňijak mi ňemohli z hlavi vinsc.

Už bi som bul i zaspal, jak naraz mi na mišel prišlo, že som v zapisnici čital, ked visluhali komornu, že povedala: "Pre Pana Boha slečinko čom ňezavolaju tu pana Harvei-ho." Už som na mescu bul H. P. ľitera, teda mušela buc teho človeka, ktoreho komorna spominala. Naisce Peter, alebo Pal Harvei še mušel volac. Aľe kto je ten človek? Dajaka blizka rodzina je jim, aľebo dobri pracel. Teraz už som ňemohol zaspac, rozmišlal som nadtim.

Na druhi dzeň mi moja ľubezna parka dala robotu. Totižto hceli odseahoac še z Parižu, tak cali dzeň za ňima som merkoval,

abi som vinašol dze še budu strimovac, že ked rodiče poňih pridu, abi som opravdziu informaciu jim mohol podac. Na ščesce kolo večeru poščeseelo še mi doznae jih kvar tir. Bul som spokojni. Na druhe rano skoro som ucekal do načelnika, abi som še daco vecej mohol doznae o vraždi.

Načelnik mi povedal, že na najbližšim visluhu vera bars malo še mohol doznac. Tak komorna jak dzivče ňeheu vecej ňič pre zradzic, jak ľem to co na pervim visluhu povedali.

Matku i dzivče mušeli zme pusčie zo žalaru pre ňedostatečne dokazi. Dozvoľeli zme jim do daľšeho visluhu, že možu sebe v blizkosei kortu vimenie kvartil'. Dom ten bul pod opateru a nešľebodno bulo aňi dnu aňi von ňikemu bez dozvolena vinse.

Opital som še načelnika, či bi som ňemohol zos mladu dzivku še dohvarae.

Načelnik povedal, že ňesľebodno ňikemu vejse do domu.

— Aľe predči — pital som ho daľej — ona je moja krajanka a tak može mne skorej daco vivolac, jak jim. Oňi tak maju na ňih pravo, a jak taki možu mi dac dozvoľeňe, abi som mohol zos mladu dzivku še dohvarac.

— Nijak ňeheel nato pristac. Na veľo pitaňe, aľe predči dozvolel, mi že pridze zemnu, a tak možem vejse dnuka.

Sedli zme do jedneho fijakra a hnali ku smutnemu domu. Večar bulo, ked zme tam došli. Ulica cmava, žadne švetlo na ňej ňebulo. —

Postali zme pred kapuru a načelnik zabrinkal. Jedna stara ženska višla von a puščela nas do prednej hiži. Načelnik dal jej rozkaz, že keľo razi ja tu pridzem, abi me vše puščela, a žebi me mladej ženskej oznamela, že heem zňu rozpravjac.

Zakeľ stara paňi išla me zameldovac, ja sebe calkom bľizko ku dzverom šednul, dze som počul diskur. Jeden hlas som poznal bul to slečnej Simpkinson a druhi dajakeho mladeho mužskeho. Po anglicki še rozpravjali. Kto to može buc ten mužski?

Moju visitkartku som poslal dnu z mojim menom a pod spodek napisal som, že krajan som jim, a heem jim bue na pomoei. — —

V hiži na tim še radzeli, či me maju prijae alebo ňe.

— Ja zňim budzem rozpravjac — hutorel mužski, naco mlada ženska odpovedala:

Možeme ho obidvojo visluhac, že co hce?

Bližžej som stupel ku dzverom abi som počul co budu rozpravjac, nato ale už stara ženska vešla dnuka, že ma čekaju.

Slečna Orr-Simpkinson pri jednim ... laku stala a pri ňej jeden mladi človek stal. Obidvojo zvedavo od hlavi do peti opatreľi me.

Teraz, že som spokojňe mohol opatrie slečnu Simpkinson, ešči krajšu som ju ...šol, jak ked perviraz som ju vidzel, aľe i šumneho a mileho som našol teho človeka, ktori pri ňej stal. Vedľa šatoh vipatral jak ľuteranski kazateľ. Visokej postavi bul, mladi a na hladko britvenu tvar mal, vlasi na kratko ostrihane, belave šumne oči, ktore na ňevinnosc ukazovali.

— Na isce tote dvojo miluju še — mišľel som v sebe.

Medzi tim stara ženska, ktora pozor naňih davala odešla a mi ľem trojo zostali v hiži

Šmem še opitac co jih tu privedlo ku mňe — (na visitkartu popatrela) pan Holmes? — pitala še slečinka Simpkinson.

— Jak bi ňe šlečinka. Meno mojo je Cherlock Holmes a jak — z vizitkatri vidza detektiv som. Včera prave na železničnej stanici som bul, ked v čarnej taški, ktora jim prisluhala mertvolu jednej starej ženskej našli. Ked bi som jim na pomoci z dačim mohol buc vdzečne jim poslužim. Dobre rozpravjam po francuzski a tutejša policia mi je tiž znama.

Slečna Simpkinson ňeodpovedala, aľe mesto ňej mladi kalvinski kazateľ odpovedal. —

Dozvoľim paňe, že z jih službu bi nam na veľkej pomoci buľi, aľe teraz ešči zme tak rozčulene, že zme še ešči calkom ňerozhodli co počňeme. O udalosc žadne višvetľene jim dac ňemožeme, ozdaj kedbi oňi daco znali to bi nas cešelo.

— Šľebodno še mi pitac paňe, preco oni vov vecej osoboh rozpravjaju, či jih tota vec zaujima?

— Jak bi ňe. Meno mojo je Harvei, Harvei, luteranski kazateľ som a Orr-Simpkinson slečnej brajtin som.

Do oči som mu popatrel a tak mi prišlo že ja stim človekom veľke klopoti budzem mae.

— Tak mišľim Edith, hutorel ku bralti še obracel, najmudrejši bi bulo, ked bi zme še spuščeľi na teho pana, hoe ľem doteľ kim s druhej strani dostaňeme radi.

— Dobre Agost! odpovedala sleěna·

Agost! Harvei Agost! Vtedi som preci na zmilki. Na taški ľiteri buli H. P.

Vraždu, ktoru na slečnu Simpkinson a jej matku heu scisnuc, je ealkom ňe spravne, — hutorel daľej pan Harvey a z tim še ku mňe obracel. A predči mušime uznac, že do ňeprijemnej balamuti zme še dostali. Ked som včera dostal telegram, abi som hned tu prišol ňe mišľel som, že eo me tu čeka?... teraz aňi sam ňeznam co mišlic a eo počac.

Vee je jednoduha. Matku a sleěnu zotri maľi poňevač v taški mertvolu našli. Otazka je, či ja tota taška, a kemu prisluha či je na spravdi sleěinkina?

— Hej, moja je a mňe prisluha — odpovedala sleěna skoro.

— L'uba Edith — zaěal kazateľ, aľe sleěna ostro popatrela naňeho a kazala mu buc eiho.

— To hutorim, že čarna. taška je moja. Možeš še opitac od komorni. Blazenstvo bi bulo nad tim še šprieac. Ked je ňe moja ta vtedi čija?

– Kazateľ ealkom ostrašeni opakoval: "Pravda, ta čija?"

— Druha otazka je tota hutorel som daľej, kto je zavraždžena ženska. Bo tota otazka ešči doteraz ňebula višvetľena.

— Odpovedz nato ja jim nemožem dac hutorel Harvey kazateľ, a tvar še mu ealkom zmeňila. Vdzeěnejši bi som o tim ňehutorel, aľe ked heu znac tak povem. Sleěna Simpkinson tiž zna a bars še čudujem, že doteraz polieii ňe vivolala.

— Aľe ta kto je ta zamordovana ženska? — pital som še ňespokojne.

— Vedľa teho, jak mi sleěna Simpkinson hutorela nemože buc ňihto ini jak moja Nina. A boe jak mi žalostňe pridze tota vec, aľe za povinnose sebe trimem šicko pred policiju viznae eo znam·

Nervozni začal hore dolu po hiži hodzic a slečna Edith ku ňemu še pripojela a pitajuco hutorela:

— Pre Boha ee pitam ňezrob to... pre nas šiekih ee pitam ňe zrob to!

— Edith, — hutorel laskave kazateľ. V zmilki ši mila. Jest v živoce zaležitosei, ktore muša prise na javo. A ked ja bi pravdu ňepovedzel teraz ňevivolal, tak bi pozňejši vivolal druhi.

S tim potem namňe popatrel.

— Jak dluhi čas vežme, kim še francuzska policia dozna, meno vraha, ked ja to zatajim?

— Začatne literi znaju, znaju daľej dze bivala zamordovana žena numero hodzinki maju zapisane, okrem teho i bugiľar pri ňej našli... vedľa teho mišľim, že o tri dni še doznaju, kto bul vrahom.

No žebi ňemaľi veľo eo studirovae, tak ja jim povem. Nini mojej meno je: Elizabeth Raynel, gdova bula, bivala na Haverstock Hill 13 Upper Norton-Crescent. Ostatne časi pre horobu presechovala se do Southend — hlas še mu tresol, ked toto rozpravjal — a na isee ju šmerc zaseihla.

Sleěna Simpkinson na divan ľehla a plakala.

— Moj nahľed je ten pane, ked še dostavja na policiu a šieko povedza eo znaju. Nema nijaki zmišel, abi daeo tajeli, poňevač ňeodluha i tak šieko na javo vindze. Nej ňeberu za zle, aľe už teraz možem povedzic, že cala vee bars plano stoji.

Povedal som hutorel kazateľ, bo slečna Simpkinson ňe dobre še trimala.

Ešči kim som tu prišol znal som, že vražda vov Southend še stala — hutorel som.

Veľka eihosc nastala. A zaľubenei jedno na druhe popatreľi.

V jakim prave oňi nas visluhuju pitala še slečna Simpkinson?

Nijakim prave — povedal som a stanul som zo stolka že idzem. — Ne ľem že žadne pravom ňemam ku vipitovaňu, aľe aňi dzeku nato. Tak som mišľel, že moju službu vdzeěňe prijmu. Sleěinka vražda bula spahana, za ktoru dakto muši eerpie — žičim jim, abi oňi nebula ta, na ktoru ten trest čeka·

Trest! — vikriknul kazateľ. — Vražda! Veľki Bože! — Edith!

Jedno no druhe popatreli. Dzivče šmeľe a kazateľ bojazľive, ja zas ňeduverujuco.

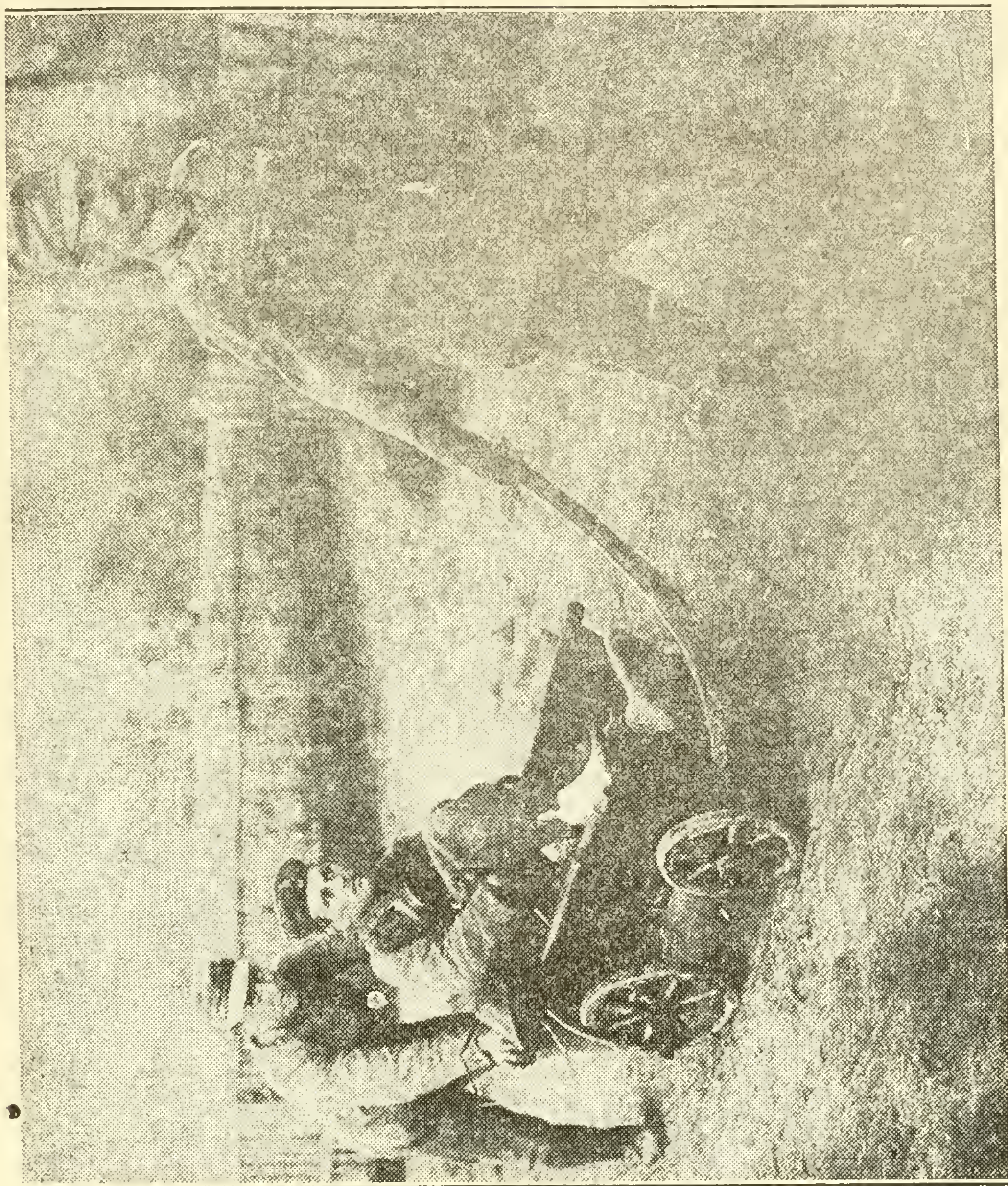
— Edith, Edith, draha dušo, jak ňeodvažlive ti rozpravjaš. Nej še nas pitaju pa-

ňe co hcu ňej budu nam na pomoci keľo od ňih zaviši. Nej še nas vipituju a mi jim svedomite na otazki odpovedac budzeme, aľe vraha meno jim ňemožeme povedac, bo ľem mišľime, a na spravdi ňežname, pre jaku pričinu vražda bula spahana tiž ľem mišľime.

— Hej, aľe i z dvoma služnicami, ktore z jednej staršej ženskej a jednej mladej dzivki pozostavaľi.

— Tote služnice i vov Southendu zňu buľi?

— Ňe. V Londone joh ohabela.

Našo vojaci jedneho ňemeckeho pokaličeneho vojaka do špitala vežu.

— Do vjedna bivali oňi zo svoju Ninu?

— Ne. Ja vov koscele southendskim som kazateľom a nina moja na radu doktora prišla tam bivac, abi frišni, zdravi luft uživala, a potom i preto prišla, žebi blizkosci mňe bula.

— Sama bivala?

— Co bula jej upelna adresa v Southendu?

— Oh, ňe povedz pitala ho slečna.

— Ale Edith... No. 15. Part ulica.

Zapisal som sebe do kňižečki, kim slečna na calim ceľe še tresla a na každi moj pohib pozor davala.

— Žadaju oňi, abi vrah čim skorej bul ulapeni? — hutorel som ku ňemu.

— Ňe!

Tak! vdedi muša mac dajaku — pričinu?

Ciho ostal. Znal som dobre, že bars veľo še ňedoznam odňeho. Rozhodol som še, že doteľ ztadzi ňevidzem dokeľ daco o čarnej taški še ňedoznam·

— Nej prebača moju zvedavosc, — obracel som še ku slečnej, — noňe oňi vše v Greenwich bivali.

— Ne, ale v Tootingu — odpovedala kratko. Adresu moju som i na policii podala. —

— Nej prebača, aľe ja mišľel, že tam bivali, poňevač je to bars krasne mestečko, a dobri život je tam.

— To može buc pravda, aľe ja tam ňigda ňebivala.

Teraz už som znal co mi trebalo.

— Je to dokazana vec — hutorel som — taška včera večar bula dana Charing. — Poňevač oňi to hutorja, že taška je jih, co še aňi ňeda odtajic, ztim aľe oňi i to povedzeľi, že zamordovanu žensku oňi štureli do taški?

Nato zbľadla; parna jej biľeli, aľe z laskavim hlasom odpovedala:

— Ne to ňemožem povedzic.

— Tak vtedi to dakto druhi mušel zrobic pri jih pritomnosci?

— Ňe!

— Ta ked je, to tak jak oňi hutorja, tak vtedi ku jih taški dakto druhi mušel še dostac. —

— Ne, aňi to ňemože buc. Ja tašku ľem 4—5 dňi jak kupela a od tedi vše mojej hiži stala. Moja komorna lem včera pakovala do ňej, možu še jej opitac.

Hce še vikrucic, mišlel som v sebe. Ked komorna pakovala, vtedi to vera rano mohlo še stac a to v hotelu v Londone, bo v Southendu komorna ešči ňebula zňu. Co pravda v jej reči ňemohol som pohopic.

— Oňi ňevera mojej reči?

Pitala še odemňe. — Aľe prišahac možem nato, že taška z mojej hiži von ňebula. Že jak še mertvola dostala do taški a kto dnu všturel, to ňej policia vihľedava.

A z tim odporno popatrela na svojeho buduceho.

— Ai policia vihľeda odpovedal som spokojňe. Vidzel som, že daľej me tu ňepotrebno ku dzverom som še zbiral·

— Slečna Simpkinson, hutorel som, jak už som prid zveroh stal, tota čarna taška je ňe jih.

Prišol som do domu a začal rozmišlac. Ked slečna Simpkinson ňigda ňebula v — Greenwich a štiri peje dňi jak tašku kupela, zaten čas ňebula von z hiži, vtedi tota taška ňemohla buc jej co v ňej mertvolu našli. Aľe komorna i ona sama hutorja, že taška prisluha jej. Tedi dva taški mušeli buc jednake, jedna prisluha jej a druhe do teraz ešči ňeznamemu človeku. I tak še mušela stac čeranka. Žebi mlade a krasne dzivče bulo staru paňu zavraždzelo ňijak mi to do hlavi neišlo. Z tim som bul čisti, že slečna Simpkinson, ľem vtedi znala, že jej taška je prečerana, jak na stanici jej kluč ňepasoval do taški. Doraz bula čista zos vecu a mušela znac, kto vraždu spahal, aľe na žaden pad vizradzic ňehcela.

Vraždu taki mušel spahac, ktori zamordovanej bul rodzina i kazateľovi. Dajaka bliz ka rodzina. Kazateľ a slečna preto naisce ňehceli vizradzic. Že preco tajali to som pohopic ňemohol. Calu noc som ňespal a ľem to mi v hlave krucelo, abi som vinašol majiteľa tej druhej taški.

Ked som na druhi dzeň v hiži šedzel a svojo povinnosci končel, pana Harvey kazateľa mi oznameľi. Bľadi bul a planej dzeki, jak taki človek, ktori calu noc ňespi.

— Veľo som rozmišľal včera nadtim co medzi nami bulo. Na isce oňi moju braltu od sudza. že še tak ňervozne v oči ňih trimala? — hutorel kazateľ. Ne tak plano, jak oňi sebe mišla odpovedal som mu. Nej ňe zapomnu, že ja naviknuti na take visluhi·

Kuščik še zľek nad mojim vireknucu, aľe co skoro prišol ku sebe.

Ked oňi včera od nas odešli, zbačel som, že še jim naša odpovedz ňepačela. Mam šmelosc še jih opitac co mišleli?

— Je to kuriozna otazka, take še daco odomňe pitac.

— Pravdu maju, aľe ked mi povedza jih mišlenki tak jim povem či dobre rozmišlaju. Jeho trimaňe a beševa taki dojem dala namňe, že som v ňim duveroval.

— No dobre — hutorel som po mali — z mojej stranki to mišľim, že dva jednake

čarne taški mušeli buc, ktora jedna bula prečerana z tašku slečnej Simpkinson. I to jim povem, že tak slečna Simpkinson, jak oňi poznaju vraha a znaju kto ma druhu taku istu tašku, ľem že ne hcu vizradzic, abi vrah do ruk policii ňe prišol.

Agost Havrey-mu krev do tvari vbehla na tote slova, potem zaš zbľadnul. Pozoroval som ho, vidzel som, že mojo slova veľki dojem naňho zrobeli.

— Oňi bars veľo znaju — hutorel cihim hlasom.

— No, mišla, že dobre rozmišľam?

— Calkom spravňe.

Obidvojo zme ciho ostali. Mladi kazateľ z kalapom še bavel, mňe zaš mišľenki za čarnu tašku hodzeli.

— Kto je majiteľ tej druhej čarnej taški pital som še o hviľu kazateľa? Kazateľ na calim ceľe še trasol, tvar mu zbľadňela. Stanul a ku oblaku išol. Za dlukši čas tam stal, jak kedbi bul rozmišľal co mi ma povedac. Potem nazad prišol ku stolu.

— Ne, na totu otazku jim ňeodpovem, aňi me naňu ňe prisiľa. Potem spokojne zakurel na cigaretľu a začal rozpravjac.

— Upozorňujem jih na to, že o vraždi aňi ja aňi moja buduca, slečna Simpkinson nič nezname, Ľem upodozreňe mame. Ked bi zme pohop maľi o vraždi, tak bi zme šicko policii vizradzeli. Podozreňe mame, aľe najvekša žadosc naša je, abi toto podezreňe ňebulo spravedľive. Co zme do teraz znali šicko zme jim povedzeli. Slečna Simpkinson aľe calkom ňič ňezna.

Nej prebača, aľe slečna pred policiu, tak ňervozne še trimala a reče prekrucovala, že tota calkom isto zna, že vo vraždi dajaku učasc brala.

S tim ľem ňe hcu povedzic, že moja buduca v dajakej balamuti še nahadza?

Ne ľem v balamuti, aľe ešči i od teho vecej.

— Pre pana Boha. Aľe co mame zrobic? Prišaham jim, že slečna Simpkinson calkom je ňevinna.

— Dozvoľim jim, že pravdu hutorja, aľe vtedi muši buc učastna vo vraždi.

Mladi kazateľ zbladnuľ a cali prez sebe bul, tota mišľenka, že jeho buduca v balamuti je, bars ho zroňela.

Co ma robic, abi odstraňela od sebe podozreňe?

— To co oni. Ne cigaňic, ňetajic a na šicke otazki verejne odpovedac.

Scisnul mi ruku. — Pravdu maju pan Holmes, povedal važno.

Do terajše jej trimaňe bulo podozrive, aľe pridzem domu to jej visvetlim. Pitam jih uctive, ľem ňej patra, abi šicko bulo dobre pre nas, abi slečna ňebula podozrivana z vraždu bo je ňevinna. Nej mi daju doraz šicko znac, jak še o dačim doznaju.

— Ked dobre jih rozumim, tak oňi calu vec namňe zdaju.

— Hej, ľem ňej patra co najlepše. Z tim ulapel kalap a ku dzverom še puščel.

— Ešči jedno hcem še jih pitac, kim odejdzem, hutorel ňeduverľive. Ne som bohati človek, dobre bi bulo, ked bi zme še na predek vijednali, keľo to budze stac.

— Požadavki veľke mojo ňebudu, tak mišľim, že na konců spokojne budu ze mnu.

Višol na garadiče, a zamišlajuco išol dolu. Pri dzveroh som zostal stac a patrel, som zaňim. Na jednej garadiči zostal stac a hustečku vibral, abi sebe čolo utrel v tim jeden ľist mu viľecel z kešeňi. Z ňepozorujuc išol daľej.

V peršim okamžeňu, hcel som zaňim zavolac, aľe co skoro inšak som še odhodlal. Ľedvo som čekal, žebi Harvey dolu zešol. Ta jak bi ňe, jeden list!

Kto zna co v ňim može stac. Zostal som na mescu stac, kim kazateľ calkom dolu ňezešol.

Pozorňe som patrel na mesco dze list ľežel. Bal som še poňho zejsc, že ked še kazateľ navraci?

Aľe ňe, — odešol. Skočel som dolu shvacel list a učekal som zňim do hiži, dze som še zavrel. Na stol som položel kovertu — štiri uhľasta žolta kovertka bula, Dover poštovu znamku štemplovana "Agošt Harvey kazateľ, Paris Hotel" adresovana.

Či prazna je kovertka, aľebo daco je v ňej? — roznasial som.

Vera ňe bula prazna. Jeden list v ňej bul. Same perve podpis som patrel. Pal meno bulo podpisano.

Aňi som prečitac ňemohol ľist, dakto na dzvere mi klopal. Do stola som rucel list a zamknul. Potom skoro zobľek gerok, jak kedbi som še obľikal, abi napadno ňe bulo, že preco som še zamknul.

Kazateľ stal predemnu. Kim ľem bi som bul slovo povedzel zeisnul me do hiži, dzvere za sebu zavrel. Cali nervozni bul a eelo še na nim treslo.

Ked som stadzi išol na gagradičoh jeden list mi vipadnul, — kričel — ten ľist nazad mušim dostac.

— Na spravdi! — Hutorel som spokojňe. —

— Hutorim jim, že ho nazad heem dostac. Na garadicoh mi vipad, ked som husteěku vicahoval. Oni viššej stali a videli.

— Nej ňe mišla, že eiganic budzem: hej vidzel som.

— A vidzvihli ho?

— Samo sebu se rozumi.

— Vtedi dobre. Nej mi hňed odaju ten list.

— To je už ina vec. Tak mišlim, že ten list jim ňedam nazad.

— Nedaju mi ho nazad? Preco? Jak to mam rozumie?

— Bo toten list mušim zahraňie pre sebe.

— Glupstvo. Ten ľist je calkom privatni, nato som jim ňedal spelnomocňene, abi do mojih privatnih vecoh še mišali.

Ešči som ľist ňe prečital, aľe tak mišľim, že ten list obšahuje važne veci. Ked oňi me spelnomocňeli, abi som za vrahom patrel, vtedi pravo mam ten list prečitac, ked aľe teraz toto spelnomocňene heu seahnue nazad, vtedi ten list oddam policii do ruk. —

— Tak! Oňi ten list mi ňehcu vracie?

— Ne, ňe dam jim nazad.

V tej minuee obidvojo na žemi sme še kuľali· Kazateľ skočel namňe, zvaľel me na žem. Začala medzi nami nacahovačka. On na každi pad heel list do ruk nazad dostac. Ja zaš nad tim bul, že ho nedam.

— List v kešeni maju — kričel zlostňe kazateľ, — a ked mušim jih zadušie i tak list nazad mušim do ruk dostac.

Raz on, raz ja bul na verhu. Po calej hiži zme še kuľali a taki krik robeli, že každu minutu mohli kelnere vinse hore. Pomali sila kazateľa počala ohabjac. Nato ja še pozbiral a podarelo še mi na nohi stanuc a veľki stol som pred sebu seisnul.

— Šieko je darebne. Darmo modruju· List i tak jim ňedam nazad. Hňedka pridu dnu kelnere a jih povjažu.

Pri dzveroh stal, ňeznal co počac.

— Pre ňih, či proci ňih pracovac? — pital som še ho.

— Neznam! — odpovedal. — Nej počekaju, ja jim odpišem. Nej ňezačinaju ňič, kim jim ňe odpišem.

Pristal som na to a on odešol. L'edvo co odešol už kelnere še zbehli, že co za larma je.

— Nič! — odpovedal som — peňeži mi spadli na dile tak som stol odcahnul, abi som jih našol·

Teraz som šednul ku stolu list som pred sebu položel. Dzvere som dobre zavrel, abi kazateľ dajak nazad še ňenavracel. Potem pozorňe prečital som list. Sam sebe som ňeverel, že jak važni je premňe ten list. Obšah listu ten bul:

"Drahi Agost!

Calkom som zroňeni, ňeznam čeho še lapie. Na pomoci mušiš mi bue. Pre ňepozornose ekspresu moju tašku v Charig-Crossu prečerali z tašku slečnej Simpkinson. Znaš, že obidva taški jednaki buli a na jednej hromadze. Agost — jej moju paktašku ňešľebodno otvorie, ked to zrobi som straceni. Do Southendu som telegrafoval stamadz som dostal odpovedz, že ši v Parižu. Preco? Co še stalo? Edithovu adres v Pariži ňeznam. Pre Boha ce pitam maj pozor, abi moja taška ňebula otvorena. Pošli ju hňed nazad, a ja pošilam jej nazad. Odpovedz čekam čim skor od tebe na znami adres u stareho černoha. — Piš doraz.

Pal."

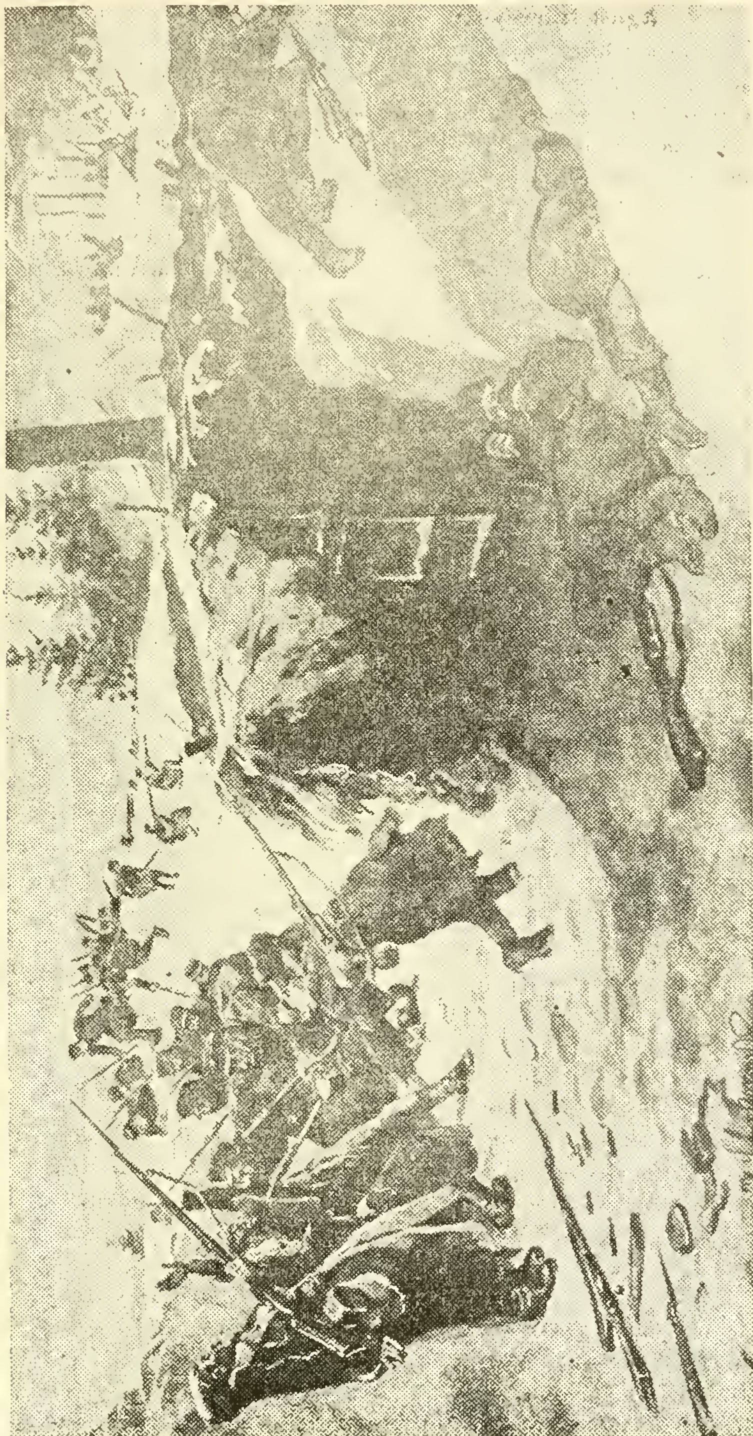
N. B. Tašku hňed mi nazad zašli. Pomož mi!

Doraz som bul na dobrej draže. Pravdu som mal že, taška bula čerana· Tak už som mišlel, že už šicko mam v ruki co mi je potrebno. Aľe prave teraz som bul ešči naj daľej od ciľu.

Majiteľ taški Pal volaju. L'itera, ktoru som na taški dze mertvola bula šturena tota ista bula. Hňed som vibral ten papirik, na ktorim bulo Harvey. P. vipisano. Zglajhal som pisma a toto isti bulo. Znal som, že Harvey Pal še vola, ten, ktori mertvolu do taški šturel. Na isce rodzina kazateľovi.

Začal som nad calu vecu rozmišlac. Harvey Pal mušel staru paňu zabie. — — Aľe preco a zaco? to ľem tak še doznam, ked

pujdzem hňed do Dover a tam ho vihľedam a šikovne še o šiekim doznam. Ľem kedbi mu zateľ brat nepisal, abi ňeuceknul. Znal

Utok naših honvidoh na moskaľoh v Karpatoh. — **V bitki tejto 6000 moskaľoh utraceli život.**

som už i to, že Simpkinson slečna ňemohla buc vrahkiňu, ale preco vtedi vraha ňehcela visradzic? Nijak mi to do hlavi ňeišlo. —

Hned som telegrafoval domu, že zaležitosc svoju som tu skončel tak vracam še do Londonu.

Kim bi som bul odcestoval dostal som list od Harvey Agošta:

"Cteni pane!

Neška rano taki som bul rozčuleni, že sam som ňeznal co robim. Nej prebača, že som jih napadnul, aľe v mojim mescu i oňi bi inakše ňebuli. Pitam jih ľem ňej pokračuju daľej a ňej patra, abi vraha čim skor do ruk dostali. Ostavam jih ctiteľ

Agošt Harvey."

Jak som do Londona prišol hňed som še oznamel na mescickim dome. A co som o čarnej taški do teraz znal šicko porozpravjal, i pital som abi me na paru tižňe prepuščeli, že ja hcem vraha vinajsc. Dozvoleňe som hňed dostal.

Doraz včas rano, ked ešči veľo ľudze do obhodoh ňehodza pošol som do obhodu Brown a Edler. Oznamel som še u majiteľa, ktori vdzečne me privital jak še doznal kto som, a co sebe žadam.

Rozpovedzel som mu zaležitosc čarnej taški, a že firmi jeho meno je na taški vipisano.

Hňed mi priobecal že prepatri kňižki, kto a kedi taški kupoval.

Nato doraz pametal, že pred paru dňami slečnej Simpkinsonovej predal bul taku jednu tašku do Southend. Ukazal mi doraz i jej ľist v ktorim objednavka bula.

Na Harvey meno ňijak še ňemohol rozpametac. Po dluhim hľedaňu vov kňižki našol meno Harvey-ho, aľe to ňe ten bul. Jeden doktor, ktori še dlukši čas v Londone strimoval kupel taku istu tašku aľe tota o veľo vekša bula. Doraz som znal že to ňe ten Harvey, ktoreho ja hľedam.

Druhe meno take ňemohol najsc.

Ešči jedno som še opital, či pasuju tote kluče do každej taški, ktore oni predavaju. — Odpovedz som dostal, že každa taška ma druhi kluč a ňijakim spusobom druhim klučom ňemož tašku otvoric, ľem ked ju rozbiju. Hňed som znal, že preto na štacione slečnej Simpkinson tašku ňemohli otvoric, poňevač bula prečerana. Ine som še tam ňemohol doznac, teľo ale som še preci doznal, dze bivala predtim Simpkinson slečna. —

Ešči ten isti dzeň som odcestoval do Southend. Na calej drahi som o tej vraždi rozmišľal. Teľo som znal, že taška bula prečarana, a že prisluhala Pal Harveymu, aľe či on je vrahom to ešči aňi mišlic še ňedalo.

Jak som zo štacijona zešol, hned pod čislo 23 Sitan ulicu som išol, dze predtim slečna Simpkinson bivala. Jednoduhi hotel to bul. Pocahnul som brinček.

Jedna pristarša ženska zešla dolu otvorela mi kapuru a pitala še:

— S čim jim možem poslužic?

— Kvartiľ hľedam.

— Ľutujem, aľe v mojim hotelu šicke hiže su vibrate.

To ja najlepši ľutujem, poňevač počul som od slečnej Simpkinson, že bars čiste a poradne hiže maju, bars mi jih odporučala. Rozpravjala mi, že ostatňe tri mešace tu u ňih bivala.

— Hej! — odpovedala stara paňi.

— Dobre ľudzi su ahejže?

— Tak!... jak vežňeme. Nezvikla som še o kvartiľnikoh starac. Buli umňe dobre a plane ľudze. Mlada bi ešči ušla, aľe starša bars ňervozna bula a ňevistata.

— A tote dva hiže už vidali?

— Vidala som!

— A kedi budu prazne?

— O šternac dňi zaš jih budu mosc vibrac.

— O šternac dňi? Tak to je bars dobre pre mňe. Zaten čas indzej sebe viberem kvartiľ. Nemohol bi som opatrec tote hiže teraz?

— Možu jih opatrec bo panove, ktore jih vibrali až na jutre še prescahuju tu. Nej še pači.

Na bok stanula a puščela me dnuka.

— Nehcem jih trapic, lepši budze, ked služnicu pošlu. — Tak som v sebe misľel, že od služnici vecej daco še doznam.

— No, ukažem i ja sama jim tote — hiže.

— No, no, ňe hcem jih trapic, abi še po garadičoh zemnu trapeli, ked maju služnicu ňej ju pošlu zemnu.

— Či mam? Pravda že mam.

A ztim, žebi ukazala, že ma služnicu začala kričic: Sali, Sali, podz skoro tu.

Neodluha jedna červeno vlasata dzivka še predstavela, ktora me do hižoh žadanih odvedla.

Jednoduhe hiže buli to. Poscele, stol, stolki z fajneho dreva buli. Posceľe čiste. — Nič zvlaštneho ňemohol som tam vidzic. Na jednej straňe veľki kandalo stal, v ktorim uhľe dreva už bula na hotoveno. ľem podpaľic. Pozorňe som še do okola poohľadal, v kandalove potarhane papire zbačel vedzel že to daco premňa. Naraz zbačel som, že v

sebe mišľel, že v tih daco dobre može bu^e pre mňe. Ale jak še ku ňim dostac, ked služnica pri mňe stala a na každi pohib pozor davala.

Vibral som jeden shilling z kešeni a oddal som jej. V tim narokom spuščel dva shillingli na žem a znohu som jih pod kandalo šupnul. Tote še calkom pod kandalo skuľali a to bulo premňe dobre. Obracel som še ku služňici a hutorim jej: Vonka som zohabel ambrellu, ňej mi priňešu z tim ozdaj podari še mi peňeži poza kandalova vibrac. Zakeľ služnica višla von ja šicke papire s kandalova vibral a do kešeni šturel.

Jeden papir som hňed rozkrucel, na ktorim nasledovne slova stali: "O pol trecej hodzine. To budze ľem hec. Pal Harvey."

Hňed som poznal, že je to iste pisaňe, ktore i na čarnej taški bulo·

Kim sme peňeži z ambrelu polovaľi, zaten čas som paru slova ku služnici prehutorel a dopitoval som še jej o slečnu Simpkinson.

— Hej! — rozpravjala služňica — dvojo paňe za tri tižňe tu bivali. Mladša to bula bars dobra, aľe starša vše hňevaca. Malo kedi jih tu dakto navščival.

Raz jedna stara paňi prišla do ňih nanavščivu, šive vlasi mala a hmurave popatraňe. Potem i dvojo panove hodzeli jih navščivovac.

— Co za dvojo panove?

— Jeden mladi kazateľ a jeho brat. Kazateľ bars fajni človek bul. Často išol i z mladu slečnu na špacirku.

Možno i vecej bul bi som še doznal od služňi^ei, aľe stara paňi ju už dolu volala.

Išli zme dolu a ja ešči še jej pital, jaki bul človek ten Pal. Calu podobizeň jeho mi vipovedzela, ešči i to hutorela, že bars krasni človek je. Z tim zme zešli dolu, dze už stara paňi nas čekala.

— Hiže še mi bars pača — hutorel som jej — opital som še keľo rent a potem na žadosc predstavel som še.

— Sherlock Holmes, som z Londonu.

Z teho domu odešol som do druheho, dze bivala zamordovana Raynel ženska. Tu som vecej ščesca mal, jak na peršim mescu. Majiteľka hotelu jedna stara a hluha pani bula. Na velke čudo, aľe to mi trebalo čuc, že hiže su ňe na vidaj bo pani Raynel ešči jih vše arenduje.

— L'em na paru dni do Londonu odcestovala, a ešči ten tidzeň čekam ju domu — odpovedala stara paňi·

Stara ženska potem mi šicko porozpravjala o zamordovanej ženskej, ešči vecej jak co som hcel znac.

Hiže na žaden pad jim ňemožem vidac, poňevač som ista, že pani Raynel co dzeň še nazad navraci. Bula ona bars dobra paňi, ľem kus zvadľiva jak každa stara ženska. Společnosc žadnu rada ňemala.

Z velku českoscu som ju mohol presvedčie, že ja ľem to hcem zna^c, či kazateľ a jeho brat často hodzeli ku ňej?

— Jej bratranci? Hej, tote často hodzeli ku ňej. Starši kazateľom je v tutejšim koscele.

— A Pal? — pital som še — bo som še obaval, že stara ženska calu historiu budze mi o koscele rozpravjac.

— Pal! — hej, tak še menoval jeho brat. Oh ten bars vešeli človek bul. I on umňe bival, doraz obok starej paňej tojest jeho Nini, aľe ten malo, kedi bul doma. — Ne bars še zlahodzeli zos staru panu, ona vše vadzela še z ňim.

— Pal, od tedi, od kedi pani Raynel odcestovala bul daraz doma-?

— Ne paňe. — Ked še jim pači možu prisc hiže opatric, take čiste hiže v calim Southendu ňe dostanu.

Pravda že som rad bul, že me do tih hižoh zavedze. Do jednej uzkej, čistej hiži me zavedla, z ktorej do spalňi mohol isc a pri tej ešči jedna mala hižka bula, z ktorej na von mohol vinsc.

— Hiže akurat tak su jak ai predtim buli, ked stara paňi odcestovala. Pani Raynel v pondzelek odcestovala, aňi mi znac ňedala, ľem jednu kartku ohabela tu.

— Paňi Jesop! — tak še volala majiteľka hotelu — ňepreto som prišol tu, abi som kvartil patrel, aľe detektiv som. Oňi to hutorja, že pani Raynel bars hňevaca ženska bula. to sam uznam, aľe prave preto, že ňepovedzela jim, že dze odcestuje, preto jej bratranci mňe povereli, abi som ju vihľedal bo ňeznaju jej adres, preto pitam ňej mi oddaju totu kartku ^co preňih ohabela.

Stara ženska ukrutne še žľekla a na skoro ucekala do svojej hiži po kartu·

Co skoro pribehla a v ruki trimajuco kartku oddala mi. Na kartki ľem to stalo:

"Na paru dňi do Londonu odcestujem Raynel E."

Poskladal som kartu a skril som ju do kešeni.

— Totu kartku zotrimem pre sebe —, či v pondzelek rano bul dakto pri Raynel povedal som jej — ešči bi som to hcel znac, paňi?

— Neznam, ja ňikeho ňevidzela.

— Ta služnica?

— Služnicu ňemala, ľem visluhovačku, tota rano pridze a večer o 9-tej idze het, že calu noc co še tu robi je ňeznam jim povedzic.

— A jih kvartilnici tiž ňeznaju ňič?

— Okrem paňej Raynel ňemam kvartiľňikoh teraz, ľem na jutre priscahuje še na treci štok panove.

— Nej mi povedza — hutorel som ku ňej ostro — kto tu bul z ňedzeli na pondzeľok?

Pani Raynel rano bula v koscele potem cali dzeň doma bula. Aňi na krok ňevišla vonka. Po obedze prišol ku ňej bratranec.

— Ktori?

— Kazateľ a vtedi som počula, že še vadza. Mocno mu nadavala aľe on ňetaki jak jeho brat, že ňigda ňeodpovedzel na zvadu, ten vera na každe slova grobijanski jej odpovedzel. Večar potem zaš prišol kazateľ a zaš som počula še vadzic. Potem pan kazateľ išol do koscela a stara pani sama šedzela doma do večara do dzešatej čitala kňižku. Že potem co še stalo, to ňeznam. Rano potem skoro mušela odcestovac, bo jak visluhovačka prišla už ňebulo ňikeho doma. Mohlo tak buc pred šedzmu, bo vtedi som čula dzvere otvirac.

— Ne vidzeli paňu jak išla?

— Ne!

— Stalo še to i druhiraz, že tak v čas višla von, bez oznameňa?

— Hej. Pred frištikom po huroh idze špacirovac. O 8-mej še vraci, vtedi zvikla jesc. Večar pred ľehnucom jeden pohar mľeka, falatek hleba i kus mesa jej do ňešeme, to zvikla vše rano zjesc.

— I v pondzelek še tak stalo?

— Hej! Pohar prazni bul.

Čudno mi to prišlo. Stresol som še nad mišľenku, že vrah po vraždi spahanej, ked už šicko skončel vipic mušel mľeko... Tak še vidzi, že dobre znami bul ten vrah.

— A kedi bul tu ostatňiraz Pal?

Pal? Z ňedzeli na pondzelek tu spal. I v sobotu tu bul, potem v ňedzeľu večar prišol nazad tak o pol osmej. Visluhovačka ňebula už tu, tak ja mu dzvere otvorila.

— A kedi potem zaš išol het?

— On vše rano dluho špi, ten dzeň naisce skoro mušel stanuc, bo od cestoval do Londonu.

— Sam?

— Ne, aľe brat po ňeho prišol. V spalňi frištikovali, potem daľi sebe donese fijaker a ku železnici išli.

Dajake kufre ňešli?

— Jednu ručnu tašku a jednu čarnu veľku tašku, v ktorej knižki buli.

— Knižki? Naco?

— Zviknul še učic. Tak mišlim za doktora še uči..... ta vera veľo kňižki su mu potrebne ai vše veľo kňižki mal v ov svojej hiži.

A voľno mohol hodzic dnu a von?

Hej, pan detektiv bo paňi Raynel od kapuri kľuč mala.

No, aľe ked ona mala od kapuri kľuč, vtedi jak prišol ku Palovi.

Pani Raynel často mu ho dala. Stara paňi šicko co ľem znala vipovedzela mi, tak že o vraždu bul som calkom dobre informovani. — —

Zatim zavolal som služnicu ale od tej veľo som še ňedoznal.

Jedine teľo mi povedzela, že čarna taška bars češka mušela buc, bo kočiš jak ju vikladal na voz mocno hrešel, naco Pal odpovedal:

— Vera je bars češka, polna je z kňižkami.

O pol 8-mej Pal briukal, naco služnica mu priňesla frištik, aľe pred pol hodzinu do domu puščela Agošta, ktori prišol, abi brata zobudzel. Pozňejši čula, jak Agošt to povedal Pavlovi:

— Tašku v poradku maš?

— Hej, ňezapomnul som aňi jednu kňižku a bars še radujem, že ši našol kľuč. Neznam co bi som bez kluča bul robel?

O pol hodzini privedla služnica koč, do ktoreho položeli tašku. Pal jak šednul do koča teľo povedzel kočišovi.

Na "stanicu" ňej ženu.

Od tedi aňi o Pala aňi o jeho ninu zme ňečuli ňič.

Zvedavi som bul i spalňu prepatric — popital som, abi me i tam zaprovadzeli.

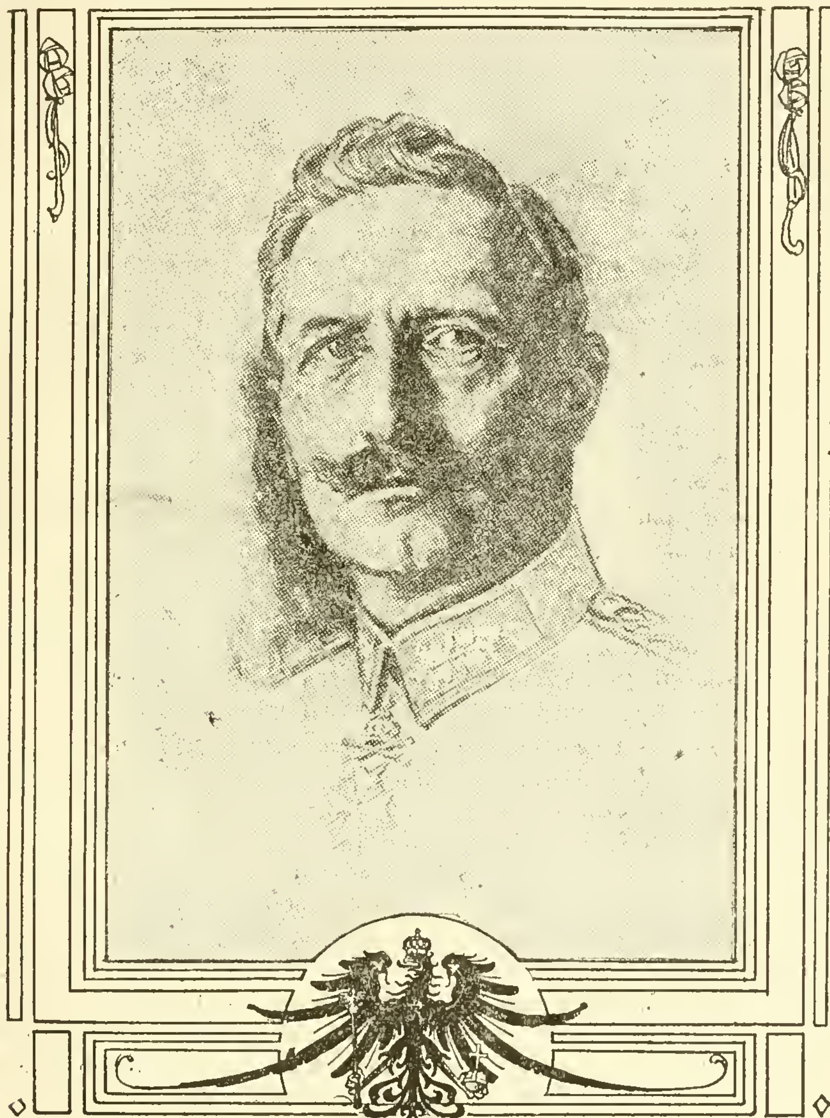
Raynel paňi bars poradna bula, a preto mi je čudno, že šicke šati porozrucane su — hutorela daľej majiteľka hotelu.

— Neznaju či ňehibi jej kalap, hustka alebo ine daco?

Stara pani to ňeznala, ona ňigda ňepatrela svojih hoscoh, že kto co noši a ma. nu kasňu našol, otvorel som ju o polno kňižki v ňej buli, šicke doktorske.

— Pre pana Jana! skričela zaš služnica šak ten šicke kňižki tu ohabel a jak hutorel, že aňi jednu ňezohabi.

— Pani moja, z ostrim hlasom som hutorel ai ku služnici. Zakazujem jim, žebi ňi-

II. Wilhelm, nemecki čisar.

Služnica to hutorela, že pani Raynel ľem dva kalapi mala jeden vov skatuli a jeden v kašni trimala.

— Vera Bože! skričela služnica, šak tota bez kalapa odcestovala do Londona.

V hiži mladeho Pala ňič zvlaštneho zme ňenašli, bo ten šicko zo sebu vžal. Znova vešol som do hiži paňi Raynel, tam som jedkemu o tim ňič ňepovedali co som se ňeška odňih vipitoval. Calkom ňič ňikemu nej ne hutorja, hoc kto bi še jih o paňi Raynel dopitoval. Teraz mi nato muša prišahac, ked daco dakemu vizradza, tak vecej ročni žalar dostanu.

Plačuco obidvojo zloželi prišahu, ja v se be som še ušmihoval, že prešol som prez ro-

zum londonskej policii, ktora naisee pridze še tu vizvedac a ňe dozna še ňič.

Hej, ešči i to som še doznal od služnici, že Pal ten isti večar kus napiti bul.

Už prave som von hcel isc, ked na mišel mi prišlo ešči daco. Na skoro som še obracel a to še ešči pital:

— Nej ľem mi povedza moja pani, či ten Pal ňe je balogaš?

— Neznam, aľe ňemišľim, ňespozorovala som.

Aňi služnica vecej ňeznala, aľe tiž hutorela, že ňe bul baľogaš.

— A jak jim dac na znamosc, ked paňi Raynel nazad še navraci?

— Vtedi ňej pišu panu Agošt Harveymu. S tim som še ponahľal von.

Radostni som višol na ulicu, jak bi ňe, ked som še dosc doznal a co vecej cešelo me, že som londonskej policii prez rozum prešol. Teraz už ľem to som mal na zadku, že dze še strimuje vrah.

Už som pevni bul, že Pal v ňedzelu večar spiti prišol domu, alebo lem spitim še robel. Noc v svojej hiži strovel, nad ranom vešol do hiži svojej nini, ktoru už oblečenu našol. I to može buc, že pani Raynel sama vipila pohar mľeka rano. Potem z jednim udereňom o žem ju vitnul a tak z kloroformom zabil. Zapakoval do taški a dal odvezc na staňicu, dze potem tašku prečerali. Lem tak še mohlo stac šicko.

Pal Harvey vov vtorek ešči v Dover bul, bo tak pisal bratovi, abi mu tam prečeranu tašku poslal. To aľe mi v hlavi krucelo, že či ho Agošt už ňe upozorňel o vraždi a dal mu nauki, abi ucek.

Sednul som na železnicu a rovno do Londonu som cestoval. Na draže i dvaraz som prečital list, ktori Pal bul pisal Agoštovi, že u hotelu "černocha" v Dover budze na tašku čekac.

Prišol som do officu. Na stole list som našol od Agošta.

"Cteni Pane: —

Teraz vidzim, že som glupstvo zrobel, že som jim čiru čistu pravdu doraz nepovedzel. Šak oňi i tak bi še buli doznali, co možno už ai znaju. Aľe ňej prebača, že az teraz jim pišem, že ninušu našu moj brat Pal zabil. Pisal som Palovi, abi patrel čim skor ucek nuc. Preto jim še ňeoplaci isc do Dover, bo už ho tam ňenajdu. Ja tu ešči na paru dňi zostaňem v Parižu. Pitam jih ňej patra, co najlepši šicko zrobic. Zostavam jih ctitel

Agošt Harvey."

Jak som to prečital hned' som sebe vimeňel tiket do Dover. Ked som zešol zo zeležnici dolu na jednim dome veľku tablu som zbačel, na ktorej to stalo: "Hotel — Černocha."

Šednul som do fijakra a dal som še zavese.

Už še zacmivalo, ked zme ku hotelu došli, prave tej minuti, ked zme ku kapure prišli a koč zostal stac, jeden visoki človek višol von. Skril som še do fijakra, abi me ňe poznal. Agošt Harvey bul to. Doraz som čisti bul, že vtedi i Pal ešči tu še budze strimovac. Na ščešce me ňezbačel.

Bars hudobne zaradzeni hotel to bul. Vibral som sebe hižu a rozkazal večeru.

— Biva tu v doma okrem mňe ešči dakto? — pital som še kellnera.

— Včera buli veľo hosce, aľe ňeška šicke odcestovali.

— L'em pred papru minuti som še stretnul z jednim visokim scjkastim bľadim panom. Šak ked ho poznaju, to znaju keho mišľim? Ne Thomson je jeho meno?

Biva tu jeden pan, ktori calkom tak vipatra jak oňi teraz mi tu spisali, aľe ten ňe Thompson še volal. Pal Harvey mu meno, cali dzeň ľem vov hiži šedzi...

— Vtedi to ňe ten keho ja mišlim — hutorel som kelnerovi a puščel som ho na drahu.

Pal Harvey teda tu zemnu pod jednu strehu, a aňi falešne meno ňema. Tak som mišľel, že svojo meno ňebudze hasnovac.

Zešol som do obedalni a jedol večeru. Dal som sebe fľašku vina rozkazac. Pomaľi popijal som, jak naraz dzvere še otvoreli. Kto stupel dnu jak Pal Harvey. Krasni visoki človek bul, poznac bulo naňim že veľo muši pic. Rozkazal sebe paľenki. Jedno za druhim vipil das peje. Potem pristupel ku mňe a hutori.

— Radzi maju oni spoločnosc? Radzi še podohvaraju? Tak je tu z unuto v tim mes cc, ňezna človek jak ma zabic ten dluhi čas.

— Hej odpovedal som mu. I mňe tak clivo a bars som rad, že som našol človeka, z ktorim še podohvaram. Podz me tam do kucika a sebe šedňeme. Ne odpovedal nato

aňi slovo, vžal stolek šednul ku stolu a rozkazal dva tei eeple.

Ne plani pah ma ten tea — povedal som, abi som ľem daeo hutorel.

Harvey moeno zahrešel a rozkazal ešči jeden. ZZa každim slovom hrešel. Hrešel čas, hotel, mesto, kelnera, vobec ňič še mu ňepačelo. Cali nervozni bul.

Heel som zaprovadzie politiku, aľe nato mi grobjanski odpovedzel:

— Do čorta i z politiku.

Mojo meno je Holmes, z Londonu som — predstavel som še mu.

Šľebodno še mi pitac jih meno?

Pravda, že hej! Pal Harvey som, ňehanbim še za mojo meno.

— To šebe mišľim. Harvey... Harvey.. ňemaju oňi jedneho brata Agošta Harvey še menuje, ktori je kazateľ v Southendu? Jak som jih perši raz zbačel calkom naňeho še podobaju.

— Hej, to je moj vlasni brat.

— Spravdi? — pred paru dňami som še zňim v Parižu stretnul. Tak mišľim, že to v vtorek bulo.

Pal Harvey nato aňi slova ňeodpovedal, zakurel na cigara a zadumano patrel na stol.

— A jak še ma jih nina pani Raynel? Bars dobra osobe je to.

Zbľadnul jak mur, na calim eeľe počal še tresc.

— Čort še stara o Raynel ninu — hutorel som po hviľi... Net tej starej strigi ňič. Jak še mi vidzi oňi ealu moju pereputu poznaju. Ja aľe jih ľem ešči perši raz vidzim. —

— Hej, poznam calu jih fameliju. Oňi bi še na ninuši ňemali hňevac, šak som počul, že cali majetek na ňih zohabi.

Pal Harvey z pescu po stole' uderel.

— Moj? Tak vidno že predči ňeznaju našo zaležitosc tak dobre, jak še buli hvaľeli..... To ľem Agoštova budze šicko... on už davno dedičom je majetku a peňežoh. Moja žadosc bi bula, kedbi nina čim dlukši žila.

Toto ostatňe ľem ku sebe rozpravjal. Jeho slovom som verel.

— Eh, hutorel som, co mňe do teho šickeho. Vipijme ešči jeden. Zabrinkam.

— Nedbam! Aľe potem ňej už prestanu z takim diškurovanim. Kartaju oňi še?

—Časom kartam še.

— To už slovo! Robert! Hej, karti prines. —

Karti priňešli a mi še začali bavic.

Pal Harvey dobri kartoš bul, aľe bars veľi pil a tak prehraval. Jak karti mešal zbačel som, co me moeno prekvapelo, že Pal Harvey ňe je baľogaš.

Za jeden čas ciho zme še baveli. Vihral som aľe jeho to ňemerželo. Už ňedaval karti, ale rucal jih, pritim jedno za druhim paľenki pil.

,Ruki še mu tresli· Calkom spiti bul.

Pohar moj, ktori ešči calkom polni bul vidzvihnul som do huri a hutorel:

— Tak vipijme na zdrave jih ninuši i slečnej Simpkinson.

— Dzekujem — murčel pod nosom aľe ňe rušel še ku poharku.

— To me meržeło a na znovo som — začal:

— Na zdrave slečnej Simp.......

Daľej som už ňemohol povedzic. Spiti človek naraz trežvim ostal a ostrim hlasom hutorel:

— Pane! Toto našo praceľstvo ňedava jim pravo, abi slečnej tu meno spominali, dze še pije. Na veľo vecej uctim slečnu, jak kedbi som to dozvoľel.

Ah, mišlel som v sebe ľubi toto dzivče, a ona je zasnubenica jeho bratovi. Už som daľej še ňemohol strimac. Stanul som popatrel som mu ostro do oči a odpovedal som mu: —

— Ne čudujem še na tim, že mladu slečnu ucta, aľe tak mislim, že toto uctene ňe bars jim je na hasen od ostatňih paru dňoh, ked slečna Simpkinson do jih čarnej taški popatrela.

Pal Harvey karti na stol položel a bistro do oč mi patrel za hvilu. Potem tak skoro, že som še aňi braňic ňemohol, do tvari rucel mi karti a zatim i pohar z palenku. Ked še ňe odhiľim hlavu bi mi bul rozbil. Zamnu veľke dživeredlo stalo, toto na marne falatki še roztrepalo. Z tim stanul od stola a rovno do svojej hiži išol.

To še mi ňepodarilo, hutorel som ku sebe. Ne trebalo mi buc tak nahlim.

Jak som kus ku sebe prišol zavolal som majiteľa a kelnera a to som jim povedzel že jeden pan, ktoreho aňi ňe poznam heel me zabic, ňe trafel mňe aľe dživeredlo roztrepal.

Majiteľa hotelu to ňeinteresovalo, že mne zabic hceli on ľem za džveredlom banoval a doraz hcel za Harvey-om do hiži ucekac, abi mu škodu zaplacel.

Zotrimal som ho.

— Ten človek je spiti — hutorel som — a ňeška večar i tak zňim na predek ňe pridu.

— Pravda... pravda,... aľe moju škodu muši zaplacic·

— Nej čekaju do jutra rana, aľe ňej daju pozor, žebi do teľ ňe ucik.... teraz i tak bi zňim mudro rozpravjac ňemohli. — Oňi na jutre svojo peňeži dostanu a potom ja še zňim zrahujem.

— Zavrem z vonka na ňeho dzvere. Jest jeden rigeľ a ten naňho zacahnem. Prez oblak ňemože skočic, bo to bars visoko zabil bi še.

Vzdihnul som v sebe. Pevni som bul že ňeucekne mi po pod ruk. Z tim spokojne vešol som do hiži, ale spac som ňemohol.

Co budze na jutre? Aňi sam som ňeznal co še staňe.

Na druhi dzeň už pozno bulo, ked som še zobudzel. Calu noc som spac ňemohol.

Perša moja mišlenka bula, či Harvey vov hiži, či ňe ucik?

Skoro som še obľekol, a jak som dzvere otvorel čul som že kazateľ Agošt Harvey dolu še dopituje o brata. Kelner mu odpovedal, že je ešči vov hiži. Jeho hiža na druhim poshodze bula a moja na peršim.

Skril som še za dzvere, kim Agošt na druhe poshodze višol.

Čul som jak po meňe brata vola a durkal na dzvere. Odpovedz žadnu ňedostava.

Agošt a kelner še radzeli, potem stupeli do druhej hiži, z ktorej do Pal Harvey-ho hiži mohol vejsc. Na ščešce kelner kluč mal od hiži.

Agošt zrucel zo sebe gerok v predňej hiži a potem vešol ku bratovi·

Ledvo zavrel dzvere už ja dnuka bul v prazdnej hiži. Viberam totu hižu hutorel som kelnerovi. Ked budzem brinkac, ňej mi viňešu moju bagažiju, aľe doteľ ňej trimaju usta, bo ked daco povedza tak plano ostaňu. Z tim som paru shillingi šturel mu do ruki. Čul som, jak zešol dolu garadičami. Približel som še ku Palovej hiži a z rigľom som zamknul, abi stamadz von vinsc ňemohli. Pristupel som ku dzverom a sluhal co budu rozpravjac, ale ňič som ňečul tak ciho rozpravjali.

Vidzel som, že na stolku gerok Agoštov leži. Prepatrel som gerok, či daco take ňenajdzem co premňe bi užitečne bulo. Jednu modlacu knižku para rukavički, daskele shillingi buľi dnuka. Jak som do bočnej kešeni šturel ruki našol som jednu kartku na ktorej stalo: — Southend, London.

Prave taka kartka, jak na Palovej čarnej taški bula. Jak tota kartka prišla do kešeňe Agoštonovej?

Kim som nadtim rozmišlal v druhej hiži hlasne začali rozpravjac. Pal ostrim hlasom kričel: :

— Ne verim, abi som to bul zrobel. Ne verim hoc co mi poveš.

Potem na znovo bulo čuc rozpravjac. Agošt dalej hutorel:

— To še muši stac.... Oh Pal, Pal preco tajiš, čom ňe priznaš še?... Šak i tvoj ľist prezradzi že ši znal co v taški je.

— O tašku aňi ňehutor!.... Už od včera mi ňedaju z totu tašku pokoja... Prišaham, že ľem teraz v tej minuce znam, že co vov čarnej taški bulo.

Veľki Božc!.... Nc hcem uveric, že mojej nini mertvola v ňej bula... Ne, ňe Agošt ti ľem žart robiš zemnu... Na isce nina ci povedzela co še medzi nami v ňedzeľu stalo a ti teraz me hceš ostrašic... Šak ľutujem, že som ju uderel, aľe žebi som ju bul zabil... Ne, ňe to ňemože buc.

S tim rucel še na poscel a žalostne začal plakac·

Za hvilu zaš ciho ostalo. Potem zaš zos žimnim hlasom Agošt rozpravjal.

— Ne je to špas. Znaš dobre, že ši ju zabil totu noc... Či i teraz hceš odtajic, že ši ju ňe uderel?

Odpovedz na to som ňe čul, aľe mišlel som, že co mohla buc odpovedz, poňevač Agošt odpovedal·

— No, ta, ked to ňe tajiš, co ci osoži dalše tajeňe?

— Bo ľem to uznam naco še pametam.

— To ňe tajiš, že ši pijani bul?

— Ne.

— Na teľo ši bul spiti, že ňe pametaš co ši zrobel?

— Pal na to ňe odpovedzel, bo Agošt začal rozpravjac, aľe Pal mu do slova stupel. —

— Edith šicko zna?

— Šicko! Šak keľo razi ši predňu povedal, že starej nini kark vikruciš.

— Nigda som to na·ozdaj nepovedal.

— No dobre, aľe v ňedzelu ši spiti prišol domu. Vadzel ši še zňu a potem ši ju

— To, že mertvolu ši do taški skril tajiš, aľe list tvoj dokaže, že znal si co v taški še nahadza.

— Agost, hutorel nato Pal, vše som ee uctel, jak staršeho brata, ňigda som ci ňecigaňel. Prišaham ci, že kim ši ňeška rano

Ferdinand, bulgarski kral.

šupnul, abi z tvojej hiži višla von. No — ňe? —

— Tak je.

— Calu noc ľem sam ši bul v blizkosci ňoj. Rano už jej ňebulo. Potem našli jej mertvolu vov tvojej taški. To pravda a darmo budzeš tajic.

Pal nato cicho ostal.

do mojej hiži ňestupel ja o šmerei mojej nini ňič ňeznal.

— Ta preco si pisal ten list.

— Ta jak pametam na calu vec... šicko ci hcem povedzic. Šak u Edith už i tak ňemam vihľedi.

— Co to za bešeda? Slečna Simpkinson, je moja zasnubenica.

— Aľebo či to ňe znaš?

— Znam,.... aľe človek vše ufa... a najme od tedi, od kedi som malu Luciu ohabel... To som na dzeku Edith zrobel. Lucia aľe ňemohla me zapomnuc ustavične mi ľisti pisala.... Tak tote ľisti a darunki tam som do taški rucel na verh.... preto som ňehcel, abi Edith otvorela moju tašku a doznala še o šickim.

— To vera šumna vihvarka od tebe hutorel odporňe Agošt. Mišľim, že pred policiu inšak budzeš hutorie. Ne budzeš spominac tvojo ľubezne ľisti.

— Na pana Boha ci prišaham, že tak bulo.

— A to bi ši mi ňemohol povedzic, že me dzi Southern a Londonom jak prišla mertvola nini do tvojej taški?

Nato žadnu odpovedz Pal ňedal.

— Sluhaj mňe. Jak ši domu hňevaci prišol bo ši mišľel, že nina tebe dedičom vimenuje, a Edith za tebe pujdze, preto ši še povadzel zňu, rucel ši zňu ožem.

— Ne, to som ňe zrobel.

— Od driľel ši ju a ona spadla. Pravda či ňe?

— Ne, do hiži som ju šupnul aľe som ňe čul, abi bula spadla. L'em na druhe rano prišlo mi na mišel, že či ňe spadla.

— Teraz už še braniš, — hutorel hňevaco Agost.

— Ja, aľe verel Palovi, že ten pravdu rozpravja, a že ňe pamota co zrobel.

— Tak dobre — skričel hňevaco Agošt! — šupnul ši ju a ine ňepametaš. Ale vec tak še stala, že jak ši vidzel na žemi bez sebe ležic ninu, zľeknul ši še a hcel ši ju zkrišic, ale še ci ňepodarilo. Vipraznel ši tašku a tam ši šturel mertvolu, v tih mišlenkoh, že ju dakdze ohabiš. Na štacione ci ju prečerali. —

— Na to ňe pametam.

— Tak šak ked ši spiti bul a na isce i jed ši užival. Ozdaj povedz že ňe?

— Hej, nato potrebu mam bars som nervozni a v noci ňemožem spac.

— Dosc ku temu spiti si bul a ňeznaš co ši robel tej noci.

— Už teraz je pozno šicko. Policia je nam za petami... Vražda je dokazana.... Londonske detektivi za petami su nam a znaš dobre, že tote su šikovne a šicko vinajdu. Het z tebu, kim ešči ňepozno, het, idz do Ameriki, peňeži ci dam, keľo ľem ci potrebňo. —

— A na spravdi už su mi zapetami.

— Tebe su za petami. Edithu policia zotrimala. Z tim ju podozrivaju, že vo vraždi učasc brala. Ucekni do Ameriki, a ked už tam budzeš piš jeden list policii, že Edith je ňevinna.

— Čom ši to ňepisal šicko v ľisce? Aľe ani z jednim slovom ši mi to ňe oznamil.

— Včera čom ši ňe hcel zemnu hutoric? Už včera ši mohol o šickim znac.

— A ked ňe pujdzem do Ameriki a tu ostaňem?

Sebe a Edithu do ňeščesca priňešeš. Pal ta ňebojiš še od šibenici? To ci verim, že ši ňeznal co robiš, v tej strašnej noci, aľe to ci na policii ňe budu veric. Ucekaj, ucekaj!

— Hej, pravda, ňebudu mi veric! — plačuci rozpravjal Pal — ňe znam o tim, abi som ninu bol zabil aľe ked še to tak stalo, tak ňihto ini to ňemohol zrobic ľem ja.

Ked čarnu tašku ši vipakoval — hutorel daľej Agošt — tak kňižki ešči tam budu v Southendskim dome. Pravda?

— Hej, pravda.

— Tak podzme tam še pdesvedčme, či kňižki ešči tam su.

— No, ja ňeidzem, idz sam a opater.

— Dobre ja sam pujdzem. Do jutra ce tu ohabim ale na jutre mušiš Angliu zohabic. Vo fameliji vraha ňemožeme cerpic.

Dobre, opatri kňižki — hutorel Pal. Potim už som vecej ňič ňečul rozpravjac.

Znal som, že Agošt teraz vindze von skoro som privrel dzveri a dolu garadičami zešol dolu.

O calej veci teraz osm calkom inšak začal rozmišlac. Rozhudnol som še, že ulapeňom Pala ešči kus počekam. Teľo som isto znal, že ňe narokom zabil ninu.

Počekal som kim Agošt odešol, potem skoro višol som na druhe poshodze a prosti otvorel som dzvere do Palovej hiži.

– Paňe ja detektiv a z jih zaležitoscu še zaoberam. Včera som kus grobijan bul, aľe ňej še ňehňevaju zato, co ai ja jim prebačim za jih grobijanstvo. Včera ešči som jih za mordara trimal, ňeška už ňeverim v tim. Nej še mi šicko priznaju. Aľe vjedno nam treba pracovac, poňevač inak aňi jeden krok ku ciľu ňedojdzeme.

Pal Hervay ľem v sebe daco murčel. Ne duveroval vo mne, ľem bars češko som ho mohol presvedčic, že pre jeho dobre robim.

V peršim radze muša mi šicko o jih ninu vipovedzic, žebi zme še porozumeľi. Včera oňi to hutoreli, že žaden osoh ňemaju z teho ked jih nina umre. Ta vtedi kto budze mac?

— Agošton! On je dedič caleho majetku. —

— Bohata bula jih nina?

Bars bohata ňe, aľe ročne na 20.000 tišic dollaroh mala dohodku. To šicko na Agošta ohabela.

— O tim ňigda ňehutorela, že i jim ohabi daco?

— Važne ňigda ňe... Nina mňe ňe rada mala, Agošta lepši. On dobri človek bul, ja ale vše še zňu vadzel. Lem na ostatku začala nina buc dobra ku mňe. Toto iste dzivče obidvojo zme ľubeli ja i moj brat, dzivče mňe radši malo ale jej matka pri Agoštovi trimala stranku, šak on bul dedič majetku. Zemnu ňeheeli aňi rozpravjac, ja potem dal som še do pijatiki od žaľu a za planima ženskami som hodzel, preto Edith še odemňe odcahla a zasnubela še zos mojim bratom. Nina moja preto bars še pohňevala, a veľo razi na oči virucelo, Agoštonovi, že ňe po bratski to zrobel, ked odomňe Edith odhvarel, veľo razi potem rozpravjala, že za dediča mňe zrobic potem uvidzi či dzivče še nazad ku mňe ňenavraci.

— Kedi še stalo zasnubene?

— Minuli tiždzen, aľe na verejnosc ňe hceli dac, žebi še nina o tim nedoznala.

— A to hcela nina, žebi dzivče oňi buli vžali?

— Tak mišlim, bo vše hutorela, že pri Edith poradni a dobri človek ostaňem.

— Daraz strašeli svoju ninu, že še na ňej vipomsca?

— Na ozaj ňigda ňe. Človek ked napiti časom še vislovi.

Daco i pred Edithu take povedali, že še vipomsca na nini?

— Možno, ale ňepamatam.

— To bi veľo škodzelo pri visluhu.

— Verja oni, že zabili svoju ninu?

— Kto druhi bi to bul zrobel? — Ne jak kedbi som to bul narokom hcel zrobic bo ňepametam naňič, napiti som bul. Agošt teraz išol opatric či kňižki si v dome.

— O kňižki i ja jim možem dac višvetleňe, bo som jih na svojo vlasne oči vidzel tam su v jednej kasni.

— Tak vtedi šickemu koňec. Agošt prav du mal, mušim ucekac stadzi. Ale co budze vtedi z Edithu? Či ňe pridze do vekšej balamuti, ked ja ucekňem?

— Jej še ňe stane ňič. Ked oňi še stracа, jej ňevinnosc co skoro vindze na javo. Neška večar do Calais pujdu, ztamadz do Marseille, skadzi z najbližšim šifom du Južnej Ameriki še dostaňu. Doteľ ja pri ňih zostaňem a ešči raz calu vec porozpravjame.

— Z ňepraceľoh naraz najlepše praceľe zme ostali. Cali čas ľem o vraždu zme še dohvarali. —

Zaš zme na znovu o zasňubene rozpravjali. Pal potem mi povedal, že nina na každi pad hcela, abi Edith za ňeho še vidala. Veľo razi povedala, že tak še muši to stac jak ona hce.

— Jak to pridze, že jih meno ňe je v kňižki zapisano v tim štore, dze tašku kupovali?

— Sam som bul kupic tašku, ai sam som ju odňes.

— Kedi to še stalo a dze odňesli tašku?

— Pred dvoma mešacmi. Tašku som do Greenwich odvezol, dze som bivaňe mal a dze i teraz ešči bivam.

— A od tedi keľo razi cestovali zos tašku?

L'em dvaraz. Raz do Southerland a raz do Dover.

Keď som tu hcel vipakovac tašku, — kľuč mi ňepasoval, tak som mišlel že zamek še pohubel a preto som tašku rozbil. Vov taški ľem jedna mašina na fotografovaňe bula, doraz som poznal, že taška je Edithova a že zmoju prečerali. Dal som klamku naprаvic a bňed som poslal Edithi nazad, abi moju poslala. Aľe na mojo sumeňe jim možem povedzic, že vtedi som ešči ňič ňeznal, že nina moja zabita, a že ju v mojim kufre — našli. —

— Čom buli take nervozne, ked som jim včera ninu spomnul?

— Bo vše som na to mišlel, že [illegible] na mušela še poranie, ked som ju bul šupnul. —

— A teraz to mišla, že oni zabili ninušu?

— Co možem inšo robic? Agošt to hutori..... i oni to povedaju, potem na dokaz i kňižki su tu.

V tej noci okrem ňih a gazdini ňemohol dakto druhi prisc ku nini? Nemal kľuč dakto druhi od hiži?

— Ne. —

— Ale gazdina sama mi hutorela, žc kľuč u jih nini bul.

— Hej uňej bul. Rano vše išla špacirovac a potrebno jej bulo.

— Dze bul ten kľuč tej noci?

— Umňe.

— Ale oni brinkali, ked domu prišli!

— Brinkal som? Možno. Vtedi už som v takim stave bul, že som ňeznal co robim.

— Znaju to napevno, že kľuč priňih bul?

— Dze?

— V hiži u mojej nini.

— Oňi zo Southend do Londonu išli, tam še stretli zos Edithu a jej matku, a potem šicke štiri zo Charing do Dover išli. Tak bulo?

— Ne· Agošt od štacionu nazad še vracel. Kufri rovno z Londonu do Parižu buli dane. Ja zato išol do Dover, žebi som na paru dňi dobri luft užival.

— Oňi pametaju na to dobre, že svojo kňižki do čarnej taški zapakovali?

— Hej v sobotu som jih zapakoval do taški ale tašku som ňezamknul. V ňedzeľu večar podzvihnul som verh a paru ľišti ešči som do taški rucel, potem som ju zamknul a z jednim porvazom obvjazal.

— Jak, oňi v ňedzeľu večar z porvazom tašku obvjazali?

— Hej, pre listi, abi dakemu do ruki ňebuli prišli.

-- Ozdaj oni baľogaš?

Ženske zamestnanci pri čiscenu oblakoh v Anglii.

— Hej. Na druhi dzeň som ho zos kešeni vibral.

— Inak ňemohol še dakto cudzi dostac do domu? Bul na kapuri i patent zamek?

— Ne, ale ľem jednoduhi.

— Tak! Na druhi dzeň oni tašku odňešli z domu. Ked od cestovali ešči raz ne prepatreli tašku?

— Hcel som, ale som ňenašol kľuč. Pozňejši jak už som mal isc, Agošt ho našol.

— Ja? No, ňe. Prečo sa to pitaju?

Kto dal na železnicu v Charing — kufre?

— Ja, aľe som še bars ponahľal bo zme už pozno na štacion prišli. Kufre ruceli do vagona a vtedi še mohlo stac, že jih vičerali.

- Kedi a preco napisali tote dva H. P. ľiteri na tašku?

Paul Harvey zo začudovaňom namňe po patrel.

— Nigda žadne literi som na moju tašku nepisal. Aňi moja taška ňebula zničim poznačena, šak vtedi bi ňebuli ju prečerali.

— Na paktaški z blajvazom H. P. ľiteri buli na pisane. Možno i to vteui zrobeli, ked napite buli.

— I to možno. Aľe ňe pametam·

Zešol som do svojej hiži vžal som tote dva literi co som zos paktaški bul odebral, jeho list a zas som višol hore.

Pred jeden stol zme šedli. Vibral som tote dva ľiteri i jeho list.

— Poznaju tote ľiteri? Jih je to pismo?

— Hej, mojo pismo! Co scu z tim?

— No tote ľiteri tam su v Parižu na čarnej taške.

Do ruki som vžal listi i tote dva ľiteri a dobre som jih opatral. Po dluhim skumaňu ulapel som Paulovu ruku a od radosci ňehutorel som, aľe kričel:

— Maju papir? Tintu! Skoro! Skoro!

— Skerz jakej pričini?

— Nej še ňepitaju. Skoro papir ňej priňešu. Tu je tinta a ňej pejdzešat raz jedno za druhim tote ľiteri napišu.

— Za dziveno patrel namňe aľe potem posluhnul a začal pisac.

Jak hotovi bul, zrovnal som dovedna obi dva pisma i presvedčel som še, že som še ňesklamal. Na paktaški najdzene ľiteri bars podobne buli ku Palovemu pisaňu, aľe predto ňe jeho pismo bulo.

Na paktaški najdzene literi hrubši buli pisane a tak vipatrali, jak ked bi z baľogu pisane buli. Pal ale balogaš ňebul.

— Na taški pisane literi ňe oňi pisali— hutorel som mu — z tim veľo zme nedocilili, ale teľo znam, že to dakto narokom mušel pisac

Pal ani nato nesluhal, ľem do jednej miri patrel.

Dakto — hutorel som — na rokom to mušel zrobic. Ne mišľel nato, že jih taška prečarana budze. Po tim šickim šmeľe jim možem povedzic, že ja ňe verim, abi oňi buľi ninu zabili. Teraz ňej še skoro zrihtuju, zemnu pridu do Parižu žebi som ešči raz a to zo znalcami še presvedčel, že je to ňe jih pismo·

— Škoda še nam trapic, odpovedal Paul.

— Ne verim. Dakto to na rokom napisal tote literi na kufer, ktori o vraždi daco mušel znac Nam aľe to treba vihľedac, kto to bul. —

Ne počekali zme Agošta, kim ten še navraci, ale zohabeli zme mu list, že idzeme do Parižu.

Ten večar zme hňed odcestovali. V Parižu v jednim malim hotele zme vibrali hižku, abi podozreňe ňe prišlo policii a Paula, žebi ňe ulapeli. Ubohi bars ňe spokojni bul, keho ľem vidzel už za detektiva trimal.

V ňedzeľu Pal zostal doma, ja aľe išol ku mojemu praceľovi načeľnikovi policii a pital som dozvolene, abi som ešči raz totu čarnu tašku prepatric mohol. Dozvoľene som dostal.

Taška ešči tak stala, jak predtim. Prepatrel som ju ešči raz. Na jednim boku zbačel som, že kartka bula zdrapnuta dolu a druha bula na mesco ňej prilepena. Hňed som bul na mesču, že to dakto druhi priľepol, ktori o vraždi daco znac muši. Odrapil som kartku na ktorej tote dva ľiteri stali:

— Poobedze do najviborňejšeho znalca som pošol, abi viskumal či tote ľiteri jedna ruka pisala.

Po dluhim skumaňu znalca mi povedal, že kto tote literi pisal bul baľogaš, bo su z ľevu ruku pisane. Zaplacel som mu za robotu a som odešol. Teraz už som isti bul, že na tašku ňe pisal Pal ľiteri, bo on ňe bul baľogaš. —

Poobedze pozbiral som še na navščivu ku Simpkinsonovej slečni a jej matki, že še tam daco doznam.

Stara pani policii povedala, že druhi vraždu ňemohol spahac jak Pal· Pravda policia dala še do hľedaňa zaňim. Bars mi ale čudno bulo, že Agošt, ktori predemnu tak šmelo še trimal, pred tutejšu policiu šicko naopak hutorel.

Do hiži som vešol. Slečna Simpkinson bars plano vipatrala. Pri stole šedzela a cala prekvapena bula, jak me tam zbačela. Pozdravkal som a hutorel som jej:

— Slečinka, ja z Pal Harvey-im do Parižu prišol.

— Na spravdi? — pitala še jednoduho.

— A co prineslo Pal Harvey do Parižu?

— Ucека do Anglii?

—Ucека? Preco a dze?

— Nej prebača, že jim ľem na kratko povem. Na jutre rano v Marseille budze a

ked ňič medzi tim ňepridze, ščeslivo do Ameriki še dostaňe.

— Na spravdi? — pitala še Edith z radoscu, potem vzdihnucom povedala:

— L'em ked bi še mu to podarilo.

— To i moja žadosc — hutorel som calkom žimno. Ne hcel bi som abi mu hlavu zcali, alebo ho obešeli. Najlepši bi bulo, ked bi še mu podarelo uceknuc.

Dzivče na tote slova zbl'adlo.

— Ja bi najradši bul ked bi še mu podarelo uceknuc, poňevač som presvedčeni, že Paul je ňevinni.

Toto už ňemohla zňesc. Skočela zo stolka a trešacim hlasom pitala še mi:

— Nevinni? Jak? Co mišl'a z tim? — Šicko dam co mam, ked še preukaže, že je ňevinni.

— A oni ho za vinneho trimaju?

— Oh, ta mož inšak mišl'ec? Však vražda je dokazana naňeho. Kto druhi bi bul vraždu spahal? ....Al'e ňej povedza...... skoro.... čom oňi mišla, že je ňevinni?.... Kto mohol druhi spahac vraždu?

— Perširaz ňej mi odpovedaju na moju otazku. Ne maju oni podozreňe okrem Paula na druheho, že spahal vraždu?

— Ne. L'em Paula. Šerco mi inšak diktuje, že je ňevinni, ale rozum mi hutori, že druhi ňe mohol buc vrahom, l'em on.

— Ešči jednu otazku še jim opitam, za ktoru na predek pitam od ňih prebačeňe, al'e ked hcem Paula višl'ebodzic mušim šicko pravdu znac. Preco oňi rozešli še zos Paulom?.

Slabnej krev vbehla do tvari.

— Ne bula som z Palom zasnubena ňigda. —

Vidzel som, že še ňehce priznac, ňepital som še jej dal'ej.

— Ja Paula za ňevinneho trimem, al'e do teraz ešči ňikeho ňemožem podozrivac z vraždu. Zatim vibral som z kňižečki tote dva literi a predložel som pred ňu.

— Čije toje pismo? Agoštonovo, al'ebo Paulovo?

Pozorňe opatrala.

— Jak ja bi to mala poznac z dvoh l'iteroh? Ale tak mišl'im a tak še mi vidzi, že l'iteri tak vipatraju, jak ked bi jih Paul bul pisal, al'e i Agošt prave take pisaňe ma.

Z pozornoscu som še vracel nazad do hotelu. Teraz som už l'em na tim hlavu lamal, žebi som Pal-a dajak z Parižu von mohol dostac a na najbližši šif odeslac.

Agošt totu ňedzel'u ňcišol do koscela, ale jak še doznal dze še strimujeme vihledal nas.

Spojenu pomocu na tim zme buli, abi zme Pal-a čim skor odstranic mohli. Posl'i me zňim na štacion, vimeneli zme mu tikettu do Ameriki.

Agošt mu dal 5000 dollare, a obecal mu nahle do Montevidu pridze pošle mu druhe 5000 tišic.

Pal do Argentini hcel odcestovac a mi zme mu to shval'ovali.

Ked už žel'eznica še rušala Pal ešči to povedal:

— Agošt... ešči vše ňeverim, žebi som ja bul ninu zabil, spravdi ti mišliš, že ja bul vrahom?

Agošt na to ňeodpovedal ňič, ale do vel'keho plaču še puščel.

Medzi tim som še na policii doznaval, že či Pal-a ňehl'edaju. Dostal som odpovedz, že každi tren a každi šif prepatra, ktori stadzi še ruša.

— Vtedi je šicko daremne — hutorel som — ňepodari še mu uceknuc. V Marseilu ho naisce ulapja.

Agošt bars še zl'eknul a naznovo dal še do plaču.

Pošli zme na štacion a Agošt vimeňel dva tiketi do Londonu. Ked peňeži vibral a tiketu odbiral zbačel som, že to šicko z l'evu ruku robi.

Od tej minuti čisti som bul, že vraždu ňe Pal spahal al'e Agošt.

V Londoňe zme še rozlučeli, jemu do koscela trebalo isc, ja v hotele zostal, že počekam od Pal-a list, či še mu podarelo prez hranicc prejsc.

Podozreňe teraz calkom na Agošta mi padlo. Vrahom ňikto druhi ňemohol buc l'em on. Vel'ki bitang mušel buc a šikovne robel, že ňemohol som ňič na ňeho dokazac. Že jak spahal samovraždu, nato som ňemohol prisc, al'e že preco spahal to som sebe mišlel. Nina hcela, žebi Pal bul vžal Edith i majetok na Pala hcela ohabic, ten še bal, že utraci Edith i majetok, preto spahal vraždu.

Nato aľe mi potrebno bulo dokazi a same perše to še doznac, dze še trimoval Agošt totu noc, ked vražda bula spahana?

Rano som mu telegraf poslal, že ňemožem prisc do Londonu aľe žebi on ku mňe došol. Hcel som, abi doma ňebul zakel' ja še na jeho kvartil'u doznavac budzem, že tej noci, ked vražda bula spahana, dze še trimoval.

Poobedze o trecej som prišol do Southend, rovno som išol ku koscelu tam som še doznal dze Agošt biva.

Doraz som zbačel, že daľeko biva od bivaňa, dze jeho nina bivala. Majiteľka domu dze Agošt bival Hopkins se menovala.

Za Agoštom som še doznaval, odpovedz som dostal, že dostal poobedze telegraf a odcestoval do Londonu, a ňepovedzel kedi pridze domu.

Pozorne som še doznaval, že jaki je človek Agošt. Odpovedala mi, že bars dobri človek a poradni ňemože naňeho inu hibu povedzie, ľem to, že bars rad ma ženske.

Zaprovadzela me do hiži a ponukla me z vinom.

— Pani Hopkins — hutorel som ku ňej — naisce znaju, že pred paru dňami zamordovali tu jednu žensku, ktora pana Harveycho nina bula, a po ktorej on cali majetek zdedičel. Verim, že pan Harvey calkom ňič ňema do vraždi, aľe potrebno je, žebi to i dokazano bulo, mňe, ktori som detektiv, a na ktoreho tota zaležitosc je spuščena treba mi znac, dze tej noci pan Harvey še strimoval.

Ženska še calkom preľekla, ľedvo ku slovu prišla, aľe potem nasledovne začala mi rozpravjac::

Agošt Harvey v ňedzeľu večar trimal v koscele pobožnosc, potem trimal kazeň, na ktorej i ona z dzivku pritomne buli. Po pobožnosci ešči na jednu schodzu išli a tak kolo poldzešatej še vraceli domu. O paru minutami zaňima prišol i Agošt.

Ona sama mu otvorila dzvere a zbačela že bul bars bladi a strapeni.

Na garadičoh Agošt mi to hutorel:

Ne mohol som skorej prisc. Zos panu farňikami som še rozpravjal, bars bi som bul rad jih odprovadzic domu. Aľe ešči ňet ľem pol jedenastej!

— Ešči ňe aľe doraz budze.

Agošt potem dobru noc mi vinšoval a pošol do svojej hiži.

— Z tim ešči ňič ňemožu do kazac že calu noc Agošt bul doma. — hutorel som kus hňevaco.

Calu noc bul doma. L'em ňe mišla že jeden kazateľ cale noci vistane von? Inak i o calej noci možem jim dac višvetľeňe. O jedenastej ja išla do mojej spalňi, jak som kolo jeho hiži prešla čula som, že ešči furt hodzi po hiži, bo druhiraz to ňezviknul. Zaklopkala som mu na dzvere i pitala som še ho, že či daco ňežada?

Otvorel mi dzvere a bars še ponosoval, že ho zubi boľa, ňemože spac. Poznac i bulo na ňim bars bul strapeni a bľadi.

Nato zešla som do kuhiňi a zrobela som mu čaj. A ceple handri som mu dala. Tej noci ešči triraz som zešla še ho pitac, či mu je lepši.

Ked som trecіraz prišla Agošt už spal.

Odproščel som še od panej Hopkins. A pomali išol som ku jeho zamordovanej nini bivaňu.

Pomeral som drahu od jeho bivaňa ku nini. Tak kolo polmiľi mohlo buc.

Vedľa rozpovedzeňa paňej Hopkins Agošt calu noc bul doma, tak vraždu vtedi mušel spahac, ked koňec bulo kažňi, slovom medzi 9-tu a dzešatu hodzinu mohla še vražda stac.

Za ten čas pešo totu drahu vikonac i vraždu spahac to ňemožno bulo. Z kočom ľem ňeprišol bo vtedi, bi še to dokazac mohlo. Doznaval som še v mesce či dakto koč ňemal objednani medzi 9-tu a dzešatu hodzinu, aľe všadzi odpovedz som dostal, že žaden koč ňebul vten čas vidani.

Večar už mohlo buc, ked strapeni som še navracel, ku štacionu. Hlapci extra kričeli.

Vraha zlapali! Vraha zlapali! Na každej strane lem to bulo počuc.

Kupel som jedno čislo, v ktorim som nasledovne čital:

"Vraha, ktori mertvolu paňi Raynel porezal a do čarnej taški šturel zlapali. Pal Harvey-ho, ktoreho policia z vraždi Mrs. Raynel podozriva medzi Parižom a Marseille na žeľeznici zlapali. Bližše visvetleňe na druhi dzeň priňešeme."

Z novinkami v ruki ponahlal som še domu, dze me Agošt čekal. Bez zdravkaňa a privitaňa som še rucel na stolek a novinki som mu do ruki dal. Prečital jih a ukrutňe še zľeknul.

— A co teraz.... še staňe? — hutorel.

— Co še inšo može stac? Sud ho odsudzi a budze višic.

Agošt ani slovo ňeprehvarel, ľem zbľadnul a slovo mu vov hardle zostalo.

— Hej, aľe ešči budze treba dokazac, že spravdi vraždu on spahal.

Agošt na calim ceľe še počal trese.

— Šak to už je dokazano... calkom dokazano — hutorel o hviľku.

— Ja ešči mišľim, že ňe calkom. A jak še cala vec ukazuje presvedčeni som, že ňe on bul vrahom.

Nehutorel ani slova. Tak patrel namňe, jak na ňepracele. Zbačel, že ja daco vecej mušim znac.

Aľe potom zme ešči o višľebodzenu začali rozpravjac. Potem stanul a hutorel, že muši hňed do Londonu isc. Ja ho do Parižu hcel poslac, ale ňijak som ho nato nahvaric ňemohol. Hcel som, abi ňebul Southend, zakeľ ja še daco ešči ňedoznam. Potem tak zme še rozešli, že mesto ňeho ja pujdzem do Parižu.

Vjedno zme išli ku štacijonu. Jak zme prez cmave ulici išli do oč mi prišol jeden biciklista, skoro mi jedna mišľenka prišla na rozum.

Ku Agoštovi som še obracel a pital som še ho:

— Noňe oňi znaju na biciklu hodzic?

— Agošt nato mocno zahrešel a skričel: —

— Bitangu! Co oni ešči znaju? Co jim do teho?

V tim tak mi medzi tvar z pescu uderel, že som še hňed na žem vivracel.

Ked som ku sebe prišol išol som daľej. Nehcel som zaňim ucekac, bo to bi mi i tak ňeosoželo.

Do Parižu som ňeodcestoval, aľe rovno išol som do Southend.

Teraz už som čisto vidzel, že na biciklu mušel zrobic drahu od koscela ku nini. Medzi tim mal telo času, že vraždu spahal.

V noci jedenac hodzin mohlo buc, ked som ku dzverom paňej Hopkins prišol. Zabrinkal som. Stara paňi doraz mi dzvere otvorila a ja še za Harveyom pital. Ešči ňebul doma.

Otvorela kapuru a me dnu puščela, bo som jej povedal, že v meňe zakona idzem.

— Paňi Hopkins v jih dome jeden bicikel jest? — hutorel som jej.

— Hej, jest!

— Nej mi ho ukažu.

Paňi Hopkins prez jeden dufart me prevedla, dze na koncu jedna komora stala.

V tej komori bul opreti jeden bicikeľ.

— Či je to ten bicikeľ?

— Mojeho sina.

— A kedi jih sin ho hasnoval na ostatku? —

— Možno das šesc mešace.

— Od tedi moj sin je v Londone.

— Druhi ho ňehasnoval?

— Hto žebi ho bul hasnoval?

— Možno Agošt?

— Aľe tam! L'em ňe mišla, že jeden kazateľ bi še bicikloval.

Pri komore buli jedne dzvere.

— Dze še otviraju tote dzvere?

— Na ulicu.

— A od tih dzveroh kluč oňi maju?

— Ne, to u kazateľa bul.

Teraz už som zos šickim čisti bul.

Odproščel som še od paňej Hopkins. A rovno do hotelu som išol.

Calkom čisti som bul z mišľenku, že vraždu Agošt spahal. Znal dobre, že nina majetek na Pala hce ohabic a prave preto zabil ninu.

Na predek šicko dobre virahoval, zato brinkal domu, žebi nikto ňemohol povedzic, že ten večar domu bul. Boľeňe zuboh to ľem vihvarka bulo.

Jak z koscela prišol domu, šednul na bicikeľ a od behol na bivaňe jeho nini, tam za paru minuti skončel vraždu a skoro vracel še domu, abi ho jeho domaca našla doma a ňebulo naňho podozrivo.

Calkom istim som bul, že Pal je ňevinni, teraz ľem otazka bula, že jak dokazac, že vraždu Agošt spahal. On tajic budze šicko. Jeho brat, ktori mocno pije ten še priznal, že on zabil ninu i teraz to budze pred sudom hutoric, tak ľem on budze za vinneho uznati a Agošt čisto vindze. Tota mišlenka, že Pal ňevinne budze odsudzeni ňijak mi ňedala pokoja.

Pred domom Agošta dal som postavic jedneho policmana· Ja rano z peršim trenom odcestoval som do Londonu.

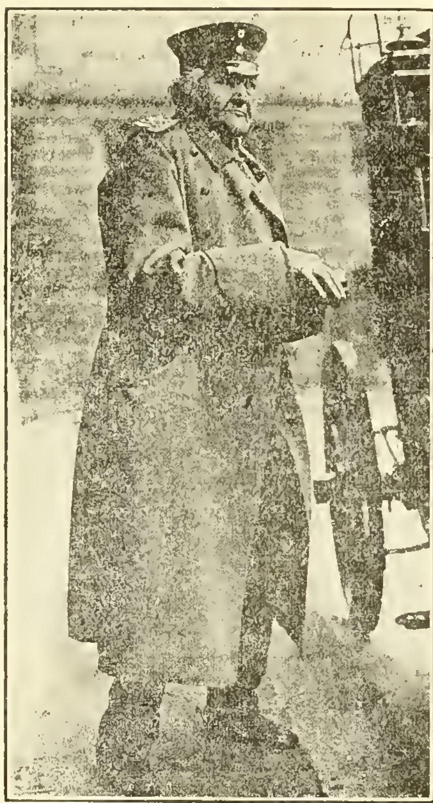
Nahľe som domu prišol vihľedal som načelňika policmanoh, ktori calu zaležitosc provadzel. Bars pišni bul, že podarelo še jim

To som na predek znal, že Pal ku vraždi še prizna.

— Ja ale, ktori som tiž spelnomocneni, abi vraha vinašol to jim hutorim, žebi še zos calu vecu ňe nahľeli, aľe abi dali pozor na Paloveho brata Agošta, abi ten jim popod rukoh ňeucekol.

Nato do ukrutneho šmihu še dal.

— Aľe ňej idu, dze oňi mišla, abi jeden kazateľ take daco zrobil. Agošta každi pozna a zna dobre, že je karakterni a ucteni od každeho. Žadne dokazi ňet, abi o vraždi daco bul znal. Predči vidno, že našo policmani su mudrejše jak jih. Šak i z teho možu znac, že Agošt ňemohol to zrobic bo tej istej noci

Najstarši general v nemeckej, grof Hasler, ktori ešči i teraz na bojisku je.

vraha zlapac a bars še hvaľel, že jakih šikovnih policmanoh ma, ktorim tak skoro podarelo še spravodľiveho zbujňika zlapac.

A calkom iste oni, že spravedliveho vraha zlapali? — pital som še ho.

— Že či som isti? Šak sam ku šickemu še priznal.

calu noc doma bul co to i zos svoju domacu može dokazac. Tak kedi bi mohol vraždu spahac?

Znaju oni isto, že calu noc doma spal?

— To še rozumi, šak to dosvečeno bulo, že s koscela rovno domu prišol potem na dajaki miting bul a stamadz navracajuc z hiži ňebul von.

Vidzel som, že tote su calkom inak informovane, a že bars malo znaju o vraždi preto som še odproščel a išol na kvartil'.

— Rozmišľajuco kračal som a rozmišľal, že co bi trebalo robic, abi Pal ňevinne ňe bul odsudzeni.

Otvorim hižu a... tam som našol Agošta.

— Co hcu tu? — pital som še ostro·

— Zňima hcem rozpravjac. — Hcem še doznac, či to pravda, že Pala ulapeli.

— Hej pravda... Ai še priznal, že on je vrahom. O paru tižňe ňevinne budze višic na šibenici pre ňih. A teraz ľem to hcem znac, že oňi zbujňiku a vrahu co hledaju u mňe?

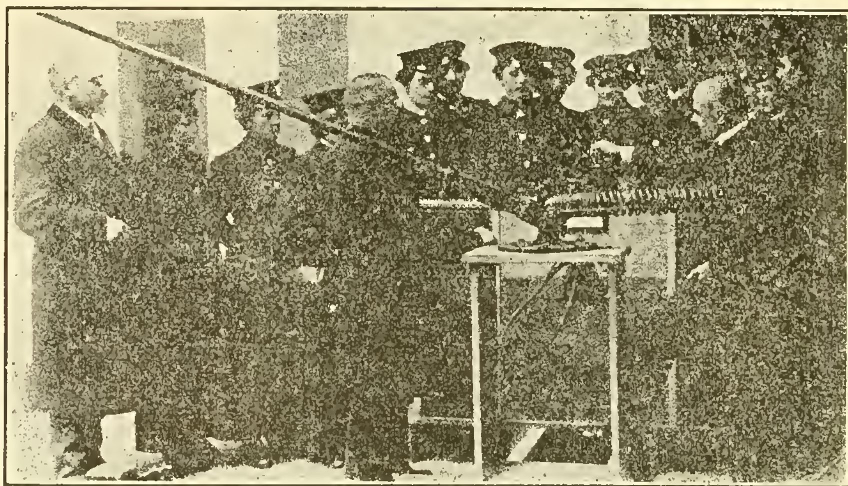
Aľe on ku mňe pristupel a zastal mi drahu:

Z tim som ku brinčku šc približoval.

— Oňi mňe hcu dac ulapic... bars dobre to znam... aľe ňej kuščik z tim počekami usta, ruki mi na zadek povjazal a tak me do pokrovca obkrucel, že som še aňi rušic ňemohol.

Jak s tim hotovi bul, vibral z kešeni revolver a tak hutorel ku mňe:

— Nej ňe kriča... aľe aňi ňej še ňeboja, ňe zabijem jih... Nej sluhaju namňe. Ked hcem každi čas možem z tadzi ocestovac, majetek ninov už mi je v ruki... Oni v ruki su mi teraz i to možem zrobic, že jih vipuscim ňej idu a ňej kriča, že ja som vrahom... ňe uveri jim to ňihto ešči aňi zakon... A oni pravdu maju: Pal je ňevinni, ja som vrahom· Hej ja som zabil moju ninu. Ne za peňeži, aľe za lasku. Z peňežmi mohla robic co hce, to aľe som znal, že ona ai to hce, abi ai Edithu, ktoru ja mocno milujem Pal vžal za ženu. Edithova matka, kedbi še bula doznala, že nina Palovi majetek ohabi, tak

V Anglii ženskih uča za motormanoh na električnih karoh.

ju. Ešči raz hcem še daco jih opitac. Pal je zavreti a budze odsudzeni?

— Tak je. Priznal še ku vraždi.

— A verhnosce verja, že on je vrahom?

— To te calkom isto verja, že vrah Pal bul, aľe ja znam, že je ňevinni. Oňi su vrahom, a ku temu ešči ňebezpečni mordar.

— Ščim to znaju mi dokazac.

— Spravodlivosc raz muši prisc na javo. —

Ešči som aňi ňe vipovedzel toto slovo, jak na skoro Agošt verhnul še namňe zrucel me na žem, z jednu hustečku zavjazal

Edithu bi bula nucela, abi zaňho išla a mňe ohabela. Preto som ninu zabil. Editha Pala mala bars rada, lepši jak mňe, ku mňe ľem na nahvaraňe pristupela a ľem preto še odrucela od Pala, že ten mocno začal pic.

V ten isti večar, po službi Pal ku mňe prišol a spiti bul i peňeži pital odomňe, abi daľej mohol isc pic. Kim zemnu rozpravjal vicahanul hustečku z ktoru od kapuri kluč vipadnul, ktori tam na žemi zostal ležic.

To bulo calemu ňescescu pričina. Ked ten kluč mu ňe vipadne, tak ja ňikda bi vraždu ňe bul spahal. Ked som aľe kluč na

žemi vidzel plane mišlenki prišli mi do rozumu.

Ked som o pol dzešatej z kosčela prišol, skoro som do domu ucekal a na bicikľu som do domu mojej nini pribehnul. Ne hcel som inšo ľem ozpravjac zňu, abi majetek namňe ohabela. Bo naj ňe zapomnu, že nina na druhi dzeň majetek na Pala hcela prepisac a Edithi povedzec, žebi hňed z Palom prišahala.

Žebi som ninu ešči hore našol zato som na biciklu ucekal ku ňej.

Do domu ňikto me ňevidzel prisc.

V hiži pred dzverami ležela nina. Posluhoval som calkom ciho bulo. Pal spal.

Vtedi dabolska mišeľ domňe vešla. Znal som, že Pal kloroform ma, a že na stole ho vše trime. Po cihi vešol som do Palovej hiži vžal flašečku nal'al na jednu hustečku a tak som nini pred nos trimal a do usta šturel, kim ňeumrela.

Šicko toto za jednu sekundu som skončel

Potem som Palovu čarnu tašku rozpakoval vibral z ňej kňižki a ninu šturel do taški. Potem som ešči rozbural poscel, mľeko z pohara vipil, abi tak mišľeľi, že vražda ľem rano bula spahana. Šikovne som višol na ulicu a šednul na bicikel a rovno domu hnal.

Tašku Palovu som naznačel, že ju rozpakuju, abi poznali, že to je jeho a tak druhi ňihto vraždu ňemohol spahac ľem on.

Aľe prečerali tašku... nato som ňe rahoval. Mišlel som, že Palovi podari še uceknuc, aľe i to še ňestalo... Ulapeli ho..... To ňehcem, abi ho obešeli... Edith mi včera ľist pisala, v ktorim i perscenek mi nazad pošila a piše, že hoc ai Pal vrahom svojej nini a hoc ho i obeša ona jeho ma rada a mňe ňehce.

Tu je! Z teho stoji moja spovedz, ňej probuju mojeho brata od šmerci ohraňic... Edithi ňej povedza, že ostatňa mišľenka moja naňu bula.

Nato ku čolu pricisnul revolver a pocahnul kohucik.

Jeden vistreľ, a Agošt Harvey z kervavim čolom, hrapajuco namňe spadnul, krev jeho po mňe še ľaľa.

Na vistreľ pribehli sluhove a me višľeboazeli z ňebezpečneho položena.

Policia presvedčela še, že ja mal pravdu, a že ja na spravedľivim stupe kračal. Pala puščeli hňed na šľebodu, mňe hceli zotrimac, abi som zostal tam za detektiva, aľe ja ňehcel. Dostal som za moju robotu zaplaceno z tim som bul spokojni.

Pal zatim Edithu vžal za ženu a do Australiji išľi.

Raz mal som tam robotu a som jih navščivel mali už tri dzeci a blažeňe žili Agošta vše spominali, že škoda ho bulo.

(Koňec.)

GENEALOGIA PANUJUCEHO KRAL'OVSKEHO DOMU HABSBURG.

—o—

I. FERENCZ JÓZSEF, apoštolski kraľ uherski nar. 18-eho augusta 1830. na tron stupil 2-eho decembra 1848.; korunovani za kraľa 8-eho juna 1867.; do manželstva stupil s princeznu bajorsku **ERZSÉBET,** nar. 1837., za uhersku kraľovnu korunovana 8. juna 1867., zomrela 1898. — Zabita bula v Genfu, Švajcarsko, skerz jedneho talijanskeho anarchistu Lucheniho roku 1898.

Dzeci Jich Veľičenstva.

GIZELLA, nar. 12. jula 1856., vidana za Leopolda princa Bajorskeho.

RUDOLF, nar. 1858., zomrel 1889.; **ŠTEFANIA (vidana za grof Lónyay Elemera),** Rudolfova dcera **ERZSÉBET** nar· 1883., vidana 1902. za princa Otto Windischgretz.

MÁRIA VALÉRIA, nar. 1868., vidana za arciprinca Ferencz Salvatora.

Braca Jeho Veľičenstva.

KÁROLY LAJOS, nar. 1833., zomrel 1896.; jeho gdova Mária Terezia port. princezna. Jih dzeci: **Ferencz Ferdinand,** dedič tronu nar. 18. dec. 1863. jeho manželka Zsófia princezna Hohenberg.

Otto, nar. 1865., zomrel 1906., jeho manž. Mária Jozefa saska princezna·

Ferdinand, nar. 1868.

Margit Zsófia, nar. 1780.

Mária Annunciata, nar. 1876.

Erzsebet, nar. 1878.

LAJOS VIKTOR, nar. 1842.

Famel'ia főhercega Józsefa.

JÓZSEF, nar. 2-eho marca 1833., zomrel 13-eho juna 1905.; jeho manželka **KLOTILD,** princezna Sas-Koburg-Gotha.

Jih dzeci: **Mária Dorottya,** nar· 1867., vidana za Fulöp princa Orleans.

Margit, nar. 1780., vidana za Alberta princa Thurn-Taxis.

József Ágost, nar. 1872., jeho manželka arciprincezna Augusta.

Erzsebet, nar. 1883.

DROBNIČKI.

Sprostak!— V Košicoh še stalo. Jedna paňi nakupila na pľacu a s košikom šedla na elektriku, košik na lavku ku sebe zložila. Vešol tam i jeden chmuravu tvaru majuci pan, chtori, hoc mal pľacu ešči, skriknul na paňu, abi košik z lavki zložila. Paňi na pana popatrela a tak mu odpovedzela: "sprostak' V oči na druhej lavki šedzel jeden kapraľ. Na tvari od ustoh prez bradu až ku ľevemu uchu rubec mal, jeden rukav aľe bez ruki višel mu pri pľecu. Na to slovo: "sprostak" ku paňej še obraci a smutnim pohľedom ju oslovi: "Tento pan je ňebildovani, grobian. Nech mu tak povedza, že je pokrovec, aľe ňe to, že je sprostak. Ne prezivajce ho s tim slovom sprostak. Sprostaka treba pouetic, bo ked ňe sprostak, panove ňejedza chľeba, a ked ňe sprostak, chtobi teraz moskaľa uhaňal? Vidza, ten pan ma obidva ruki, aľe ja, jak sprostak utracil ju v Galiciji." Pritomne, chtore to čuľi, odušcvni "ňej žije" privolaľi kapraľovi.

o

Šmeli učinek uherskih vojakoh. — V Temesvaru rozpravjaju o šmelosci vojakoh naših, htoru preukazaľi tote vojaci, chtore z logru na serbskim hotaru oproci Szemendrii ľežaceho preukazaľi.

Tam ľezacemu taboru dvacce-dvacce chlapi pod provodom troch lajtnantoch šedľi do čolnokoch a prepľivľi Dunaj. V cme na ňepraceľskej straňe zňičili telegrafi a srebsku vojensku straž prekvapiľi. Temuto šmelemu učinku visledek bul, že všicke telegrafi ňepraceľske, jeden šifovi štacion zňiščeli, a okolo tricec serboch poraňiľi. Z naših pra ve ľem jeden frajter še pokaľičil. Poraňeni frajter až ku brehu Dunaja o svojej moci došol, tam už kľesnul, aľe kamaraci ho na pľeca vžaľi a do svojeho logru doňešľi.

Od serbskeho brehu še vzdaľujucih serbi husto striľac započaľi však aľe našo už daľeko pľivaľi, i noc ešči bula a tak serbi našim ňič ňeuškodziľi.

Tento šmeli učinek v calim taboru ňesluchanu radosc spusobilo medzi vojakami, chtore už ňemožu čckac totu priľežitosc, kedi svojej šmelosci zaš javni znak dac možu.

o

Odproščanka jedneho vlasti verneho richtara. Sesczina Tamáš obecni richtar z Tarkő pred narukovaňom ku vojsku, zhromaždžel všickich občanoh kolo sebe a nasledujucu vlastenecku reč jim trimal: "Mojo dobre ľudze a dobre kamaratci! Take časi žijeme, že i odemňe žada vlast, abi som tiž išol medzi totich, ktere su hotove s kervu a životom našu milu krajinu obraňic. Perv to urobim, a od vas še odproščim, napominam vas na to dluhe 13 roki, za kteri čas som vašim richtarom bul a tak na vašo, jak na obecne dobre som učinkoval a najvekši poradek som trimal a pitam vas, abi sce toto dobre co ja v našej obci zaprovadzel, i na daľej tak provadzeľi a podporovaľi našej verchnosci na pelnu spokojnosc, ked mi to priobecace, ta spokojňe, šmeľe a s najvekšu radoscu puj dzem do vojni. Moju tu zochabenu fameľiu i chudobu do vašej laski vam odporučam. Pán Boh svami! Nej žije naš kraľ! Nej žije vlasc!

POTREBNE ZNAMOSCI.

IMMIGRANTNE ZAKONI.

V Spojenih Štatoh zakon ustanovi tote pod menki, pod kterima možno vstupic cudzineovi na brehi tejto krajini. Te zakoni tejto krajini neodmino vikľuča pomotanih na rozume, sparalizovanih, šľepih, ňemih, hlupih i takih ľudzi kteri cerpja na očnu horobu, zvlaštňe že na trahomu, na pľucove, skurove abo ine prejimave — nakazne chorobi. Daľej vikľučeni su pre zločin odsudzeni, dva abo vecej ženi majuci, anarhisti, ňemoralniki neshopni praci, i taki, o kterih napredok vidzi še, že buli bi pricisnuti na všeobecne miloserdenstvo.

Vikľučeni su daľej ti kteri v starom kraju spahali kradež, paľačstvo ,zlodejstvo, vraždu abo provadzili nemoralni život. Takih, ked dakto zamelduje verhnosci, a ňesu v Spojenih Štatoh ešči tri roki, immigrantna vlasc nemiloserdno višupuje ih nazad do stareho kraju.

Zakazani je pristup daľej takim robotnikom, kteri jak napredok, smluveni (kontraktni) prihodza, tak i tiž takim, kteri žadnej smluvi (kontrakta) hoc i ňemaju, aľe idu na istu-zabezpečenu pracu.

Osobi ňiže 16 rokov možu pristupic do Spojenih Štatoh ľem v sprevodze starših.

Každi immigrant okrem železničnih tiketu ma preukazac v hotovosci $25.00 (125 korun). Prave zato tim našim ctenim krajanom, kteri stadzi pošilaju šifkarti svojim krevnim, davame tu dobru radu abi poslaľi zos šifkartu vedno i zodpovednu summu hotovih peňeži, bo v procivnom padze i za šifkartu zaplaceňe peňeži veľmi ľehko možu im skapac, bo immigrantna vlasc bez peňežoh pribuvših na každi pad potrebuje, zašľe nazad, a dozvoľi telegrafovac o pomoc ľem tim, kteri cestuju ku blizkej rodzine. Naj ma každi starosc na to, abi pred rušenim še domu, zvlaštne na Ellis Island ostrove, mal zadosc peňeži v svojej kešeňi, bo ňe ľem v spomenutih padoh, aľe i inač požadaju na Ellis Islande, abi pribuvši tam, buli materialno dobre zaopatreni, bo inač už vtedi vyhlaša jih za "pauper"-ov, t. j. za takih, kteri od okamiha vstupeňa na breh pricisnuti su na podporu obcecenstva, s jakimi aľe ňehcu napelňic krajinu.

Požaduju dalej od pribuvšeho immigranta, abi okrem $25.00 hotovih peňežih bul majiteľom železničneho tiketa do toho mesca, dze ma odcestovac.

Každi na trecej klasi tu pribuvši immigrant zaplaci do kasi Spojenih Štatov pohlavnu daň $4.00, ktera suma aľe zarahovana je do ceni šifkarti.

Veloraz staňe še, že navzdor tomu, že pribuvši immigrant zaopatreni je železničňim tiketom i dostatočnu summu hotovih peňežoh, aľe immigrantna vlasc pre starosc, slabosc, abo pre mladi vek nedozvoľi mu voľneho pristupu na breh tejto krajini, v takom padze tu prebivajuca rodzina ma vidac odprišahani affidavit, t. j. ma brac za pribuvšeho zodpovednosc, že nedopušči buc taharom obcceneho miloserdenstva. V takim padze immigrantna vlasc vipušči pribivšeho na zodpovednosc takihto.

NATURALIZAČNE ZAKONI.

V Spojenih Štatoh ľem v tim padze može brac immigrant učasc v pravah i privilegiah — prednoscah občana tejto slavnej krajini, ked i on staňc še občanom, t. j. nadobudne sebe všicke prava občanstva. Ku vidostaňu tohoto ma zavdac prosbu samopervej o perši

papir, (First Paper), co možc zrobic hoc u kterej patričnej vlasci Spojenih Štatoh. Jednočasne ma, vijavic, že jeho rozvaženim a rozhodnutim namerom, je stac še citizenom —občanom tejto krajini, a ma še zreknuc vernosci a oddanosci ku všitkim cudzožemskim kraľom (panovnikom) i krajinam. — Pervi papir možno vidostac už pervi dzeň vstupeňa na brehi tejto krajini. Pri viberaňu perveho papira treba zložic nasledovnu prišahu,—šľub, kteru predpovi učinkujuci uradnik, a kteru treba prepovedzec zaňim od slova do slova:

I, ..., do solemnly swear, that I will support the Constitution of the United States; and that I hereby renounce and abjure all allegiance and fidelity to every foreign prince, potentate, state and sovereignity whatever, and to the Apostolic King of Hungary, of whom I am a subject. So help me God."

Pojedňe paragrafi občanskeho zakona v každom štate Spojenih Štatov jednako budu použite. Tak tiž i keľčiki okolo vidobuca občanskeho papira vov všitkih štatoh jednako budu zarahovane. Všitke keľčiki vedno urobja $5.00. Jeden dollar budze zaplaceni pri vibraňu perveho papiru, ked applikant vijavi, že hce še stac občanom. Dva dollare budu, zaplaceňe za vistaveňe aplikacii na druhi papir, a v padze otrimaňa druheho papira druhe dva dolare budu viplacene za vistaveňe občanskeho papira. Okrem teho napredok ma buc zaplaceni i keľčik švedkov ked to tak požaduju.

Na vidobice občanskeho papira može še meldovac každi 18 roki svojho života zapolneti immigrant. Ten zakon, že osobi niže veku 18 rokov priimmigrovavši ňemaju vibirac svojo perve papiri, ňe je už v platnosci. Ku vidobudnucu aľe calih občanskih prav neodminno potrebno je, abi applikant zapoňil 21 rok svojho života, a abi najmeňej za pejc rokov bul jednostajnim obyvateľom Spojenih Štatov.

Každi immigrant, ked najmeňej dva roki je majiteľom pervoho papira, a vedno pejc rokov je stalim občanom Spojenih Štatov, možc žadac applikaciu na druhi t. j. občanski papir, aľe muši to urobic pod časom 7 rokov rachujuc od vibraca perveho papira bo po šidzem rokov, pervi papir utraci svoju platnosc. Z pod teho paragrafu, vinimku tvoriľi ľem te osobi, ktere nadobudli sebe pervi papir ešči pred rokom 1905 dňa 27-ho septembra, ktere i do viperšaňu šidzem rokov mohli použic svoj pervi papir, tato vinimka aľe už dňa 27-ho septembra 1913 r. prestala.

Dľa noveho občanskeho zakona občanski papir vidaju ľem o 90 dňi, rahujuc od složeňa občanskeho sľubu. Veľmi naturalne, že i vtedi ľem v tom padze, ked po tim časom prevedzena inkvizicia, našla všitko v najlepšim poradku. Po viperšaňu tohoto času aplikant budze vizvaňi abi pojavil še vedno zos svojimi dvoma švedkami pred sud, dze podčas publičneho zašilaňa reši sudca natom, či da še občanske pravo istemu abo ňe.

Ti, priscahovalci, ktere končili abo konča aktivnu službu v armadze Spojenih Štatov, možu še meldovac po občanski papir i bez perveho papira, a potrebno im dokazac ľem jednoročne stale tu strimovaňe še z dvoma švedkami, vojenska ih verhnosc-že ma dokazac, že zapoľňili 21. rok veku svojeho, a že ih moralne sebetrimaňe je bezhibnosci dobre. Ten paragraf je platnim i na tih, kteri prevedľi aktivnu službu v namornictve Spojenih Štatov.

Každi cudzožemni namornik, kteri najmenej za tri roki jednostajne polňil službu na dakterej obhodnej šife Spojenih Štatov, bez perveho papira može še meldovac po občanski papir hoc na kterom courte Spojenih Štatov. Jedinu podminku je to, abi za te tri roki prikladne spravoval še, co ma dokazac s dokumentom tejto firmi, v službe kterej nahodzil še.

Ked cudzožemec nadobudne sebe občanskeho prava v Spojenih Štatoh, všitke jeho dzeci, kteri ňesu starše od 21 rokov, bez žadnej dalšej ceremonii staňu še občanmi Spojenih Štatov. Ked dakto už daval aplikaciu na druhi papir, a pod tim časom zomre, žena a dzeci za složenim potrebnej prišahi možu še stac občanmi Spojenih Štatov.

JAKIM SPOSOBOM MOŽEME VIDOBUC "PERVI PAPIR."

Každi immigrant pribuvši do Spojenih Štatoh, nasledovnim sposobom može sebe vidobuc pervi papir:

Applikant ma še pojavic na dištriktnim krajinskom court-e, kteri v každom mesce zvičajne je v budove hlavnej pošti, pita o pervi papir, naco uradnik poda mu jednu blanketu dľa vipolňena.

V padze, ked bi aplikant ňebul vstave vipolňic tuto blanketu, ku tomu ma pravo použic pomoc svojeho praceľa, abo poznat niekoho ineho.

Dľa najnovšeho občanskeho zakona každi immigrant ma vidobuc sebe pervi papir.

Pri viberaňu perveho papira ma udac svojo vlastne a korektne meno.

Každi, kto hce dostac pervi papir, ma buc 18 roki stari. Aplikant ma znac pod pisac svojo meno. Pervi papir po viperšaňu šidzem rokov, straci svoju platnosc. Cena perveho papira je $1.00, aľe ta summa može buc zvišena, abo znižena hoc kedi kongressom Spojenih Štatov.

Ženska jak listonoš v Ňemeckej.

CO JE POTREBNE KU VIDOBUDNUCU OBČANSKEHO PAPIRA?

Každi, kto hce vibrac svoj občanski papir, ma buc vo veku više 21 rokov, v čas podaňa aplikacii ma buc jednostajnim obivateľom Spojenih Štatov više 5 rokov, a z tih 5 rokov najmenej za jeden rok ma buc obivateľom teho isteho štatu, v kterom melduje še po občanski papir.

Aplikant na druhi t. j. na konečni občanski papir ma buc majiteľom perveho papira, ňe meňej jak — dva roki.

V padze, ked applikant, zapomnul čas svojho pribuca do Spojenih Štatov, tak tiž ked ňezna meno šifi, na kterej pricestoval može še to doznac, ked napiše do Commissioner of Immigration, do toho pristavu, v kterim v čas svojho pribuca do Spojenih Štatov vistupel. Abi jeho prosbe upelňe vihoveli, ma udac hocľem rok i mešac svojeho viscahovaňa, tak tiž i krajinu i meno pristavu z kadzi viruši še, daľej meno tej šifi

na kterej prišol. Ked immigrant cestoval pod cudzim menom, aľe pri viberaňu občanseho papira hce znova použic svojo meno, v takom padze immgrantovemu kommissionerovu ma udac i toto meno, ktere užival v čas cestovaňa, bo tak ľehše i stejše možu vihľedac jeho še tikajuce dati·

Všitki ti, kteri došli do Spojenih Štatov po 1906, 27 dňu septembru, v čas podaňa aplikacii na občanski papir maju podac i jedno visvedčeňe dotičneho svojeho pribica od Department of Commerce and Labor. Department of Commerce and Labor zašeda vo Washington, D. C., a na ňeho zašlatu prosbu vdzečňe pošľe toto visvedčeňe každomu aplikantovi.

—o—

O ŠVEDKOH.

—o—

Ked prosba opaterne vipolňena je, apliant ma še pojavic na courte, vedno zos dvoma švedkami, kteri od 5. abo vecej jak 5 rokov poznaju aplikanta jak staleho obivateľa Spojenih Štatov. Tito švedkovia maju švedčic i moralne spravovane še aplikanta; pod prišahu maju potvardzic, že od kedi poznaju applikanta, kedi a dze stretli še s ňim perviraz, a medzi jakimi okolnoscami stretli še s ňim. Švedkove maju buc občanami Spojenih Štatov, a maju preukazac občanske papiri.

Ked aplikant ňebul za 5 roki obivateľem i toho sameho štatu, v kterom zavdava aplikaciu na občanski papir, može vžac zos sebu tih dvoh svojih znamih, kteri najdlukše poznaju ho v tim štate. V tom padze aľe ma pomenovac dvoh švedkov i v tom štate, bival predtim, a to takih, kteri poznali ho za tak dluhi čas, žc všitko do vedna urobi žadane 5 roki. V takom padze aplikant ma zložic istu summu (deposition) z kterej budu zaokrite vidavki kolo visluhaňa tih druhih dvoh švedkov, v tom druhom štate.

Applikant ma še postarac o takih dvoh švedkoh, kteri o 90 dňi po zavdanu aplikacii, na egzaminovaňe tak tiž bez žadnej prekažki budu v stave pojavic še.

Ked švedkove, protimni zavdanu aplikaciu, pre horobu, abo pre ine prekažki na egzaminovaňe pojavic bi še ňemohli, applikant ma vžac druhih dvoh švedkoh, kteri pod prišahu maju potvardzic švedectvo pri zavdanu aplikacii pritomnih dvoh pervih — švedkoh.

Ked aplikant strimoval še v Spojenih Štatoh perve s kratkou vizitov do stareho kraju, a ked je v stave i dosvedčic, že išol tam ľem ciľom navščevi, ten čas zarahovani budze do potrebnih 5 rokov·

V padze, ked bi pri zavdaňu applikacii pritomni švedok voľno ňehceli bi pojavic še ku zložeňu potrebneho egzamenta aplikanta, aplikant povinovati je zameldovac to patričnemu uradnikovi, kteri ma pravo uradnu cestu požadac ih pojaveňe še v courte. V tom padze udane keľčiki znaša aplikant.

—o—

STRACENI PERVI PAPIR.

—o—

V tom padze, ked bi dakto stracil svoj pervi papir, ma zložic zajavene pod prišahu pred tim samim uradnikom, kteri vistavil ho, že medzi jakimi okolnoscami i dze stracil ho. Uradnik takito pad zamelduje do Bureau of Immigration and Naturalization, kteri komitet poegzaminuje zaležitosc, a ľem po udobreňu toho komitetu može patričňi uradnik vidac pervomu papiru podobnu kopiu.

Jednak každi ma dac dobri pozor na svoj pervi papir, bo nasledkom toho vihňe še od veľo balamutoh i kelčiku.

NADOBUDNUCE PASPORTOV.

Vidavaňe pasportov prisluha ku vlasci vladi Spojenih Štatov. Vladi spojenih štatov ňemožu vidavac pasporti.

1. Vov Spojenih Štatoh pasport može vidac ľem minister zahraňičnih zaležitosci (Secretary of State).

2. Pasport može dostac ľem tu rodzeni, abo naturalizovani občan. Kto ma ľem pervi papir, ňemože dostac pasport.

3. Prosba na vidobudnuce pasporta muši buc pisana, podpisana, a verejnim notarom abo dze takeho ňit Aldermana, abo Justice of the Peace-om potvardzena. Ku prosbe treba pripojic i občanski papir. Ked patrični aplikant zos fameliju, abo zos sluhami budze cestovac, v prosbe i tih ma spomnuc, daľej že ked je on naturalizovaňim občanom ma udac s kteru šifu došol do Spojenih Štatoh, jak stari, jak visoki, jakej vahi, slovom ma udac cali svoj opis.

4 Naturalizovaneho občana na cudziňe narodzene, aľe v Spojenih Štatoh bivajuce dzeci, ku prosbe maju priložic i občanski papir svojeho otca.

5. Každi amerikanski pasport je platni za dva roi. Po dvoh rokoh ale patričnim amerikanskim konsulom može buc i na daľej potvardzeni. Každi pasport možno predlužic ľem dvaraz.

6. Za pasport placi še jeden dollar, kteri ma buc zaslani vedno zos prosbu do Washingtonu. Peňeži maju buc zaslane v hotovosci abo na money order; check tam neprijmu.

7. Ti občaňi, kteri strimuju še na cudziňe, aľe ňemaju pasporta, možu zavdac prosbu u najbližšiho amerikanskeho konzula za otri maňe pasportu.

8. Každa pasportu še tikajuca prosba, abo ina korrespondencia tak ma buc adressovana. Secretary of State, Passport Division, Washington, D. C.

ZAKONI DOTIČNO PASPORTOV NA CUDZINE.

1. Každi z Uhorska pohodaci naturalizovani amerikanski občan, ked še vraci do Uherska počitani je jak amerikanski občan.

2. Každi z Uherska pohadzajuci amerikanski naturalizovani občan, ked pred svojim viseahovaňim spahal v Uhorsku kriminal, ked še nazad vraci do Uherska može buc areštovani, a karani dľa zakona. Viminka, ked prestupek tento dľa zakona je už zastareli.

3. Každi z Uhorska pohodaci naturalizo vani amerikanski občan, v padze navraceňa še do Uherska dľa vojenskih zakonov v nasledovnih padoh može buc areštovani i pokarani ·

a) Ked ten isti pred viseahovaňom bul povolaní na assentirku, aľe še nepojavil; b) Ked ten isti pred svojim viscahovaňom odobrani bul za vojaka, hoc do aktivnej službi ešči ňebul povolani; c) Ked ten isti v čas viseahovaňa stal v aktivnej službe, abo bul na dočasnej šľebodze; d) Ked ten isti v čas svojeho viemigrovaňa povolani bul na manevri, aľe nepojavil še; e) Ked ten isti viemigroval za hranice krajini po vibuhnucu jednej vojni.

4. Každi z Uhorska pohadzajuci amerikanski občan, ked vraci še nazad do starej vlasci, svoj pasport, abo ine dokumenta ma preuka ac u patričnej verhnosci, a ked vijasni še, že ohľadom vojska ešči vše trimani je v evidencii, na zakladze roku 1870, dňa 20-ho septembra zavjazanih medzinarodnih zakonov može požadac verhnosc, abi jeho meno bulo z evideneii vimazane.

VŠEOBECNE PRAVIDLA.

Najmenej 90 dňi maju prejsc od zavdaňa aplikacii do času egzaminovaňa applikanta. —

Pred všeobecnimi voľbami hocľem za 30 dňi nevidaju šc občanske papire.

Pri viberaňu občanskeho papira, treba udac to iste meno, na ktere vistaveni je i pervi papir.

V padze, ked applikant nasledkom visokeho rodu, abo nasledkom otrimaňa od zahraničnih panovnikov uživa dajake tituli abo rangi, v čas zavdaňa applikacii ma i to zajavic, že v čas otrimaňa občanskeho papira od tihto titulov še zrekňe.

Taksa za občanski papir je $4.00. Ta summa ma buc zaplacena v čas zavdana aplikacii. Tu summu ustanovil kongress Spojenih Štatov, kteri ma pravo vzdvihnuc, abo zňižic ju.

Novi občanski zakon vipovi, že naturalizovani občan, v padze, ked bi še strimoval više pejc rokov za hranicami Spojenih Štatov, utraci nadobute občanske prava. — Ked aľe, za otrimanem občanskih prav ešči za pejc roki tu še strimuje, a potem mesto svojeho bivaňa preloži do druhej krajini budze až do konca uznati občanom Spojenih Štatov.

Ked pre dajaku pričnu aplikant ňemože dostac občanske papire, hore spomnutu summu nazad požadovac ňemože.

Dľa prekažene teho, abi odteraz občanske papiri ňemohli buc použite druhimi do každoho občanskeho papira budze zaprovadzeni opis, vek, viška, vaha i ine poznamki na cele noveho občana.

OTAZZKI I ODPOVEDZI.

Po zavdanu applikacii o 90 dňi sudca da pred sebe povolac applikanta, a vtedi predpoda mu otazki z constitucii Spojenih Štatov. Poňeže aľe zakon nepredpisuje, že jake otazki maju buc pred aplikanta predložene, zavisi to caľkom od sudcu, kterimi otazkami presvedči še o tom, že applikant pozna nateľo constituciu Spojenih Štatov, že može še stac občanom.

Abi sme poľehčiľi vec timto našim krajanom, kteri hcu še stac občanmi Spojenih Štatov, tuto podavame všitke otazki pre aplikanta v čas egzaminovaňa. Podavame otazki i odpovedzi v originalnej angličine, zos odpovedami, ktere sudca zvikol še pitac tak tiž aľe, ciľom ľepšeho porozumeňa ih, i na našim slovenskim jaziku. Sudca naturalne predloži aplikantovi ľem paru otazki, poňeže aľe ňemožeme znac, že sudca na kteru otazku budze žadac odpovedz, každi naš naturalizujuci še krajan dobre zrobi, ked teto otazki vedno zos odpovedami preuči še, a ľem tak pojavi še pred sudcom ciľom egzaminovaňa. Kto budze znac odpovedac na teto otazki, može buc uisceni, že ňebudze nazad rucceni.

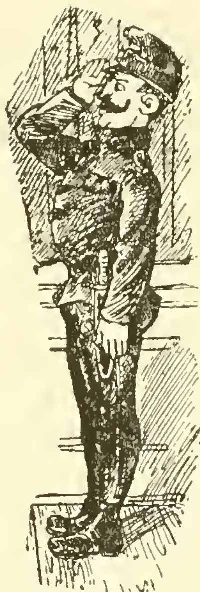

PLACA VOJSKA SPOJENIH ŠTATOV.

Jednoduheho vojaka mešačna placa je $13.00, aľe može vidvihnuc še na 23.00. Mešačna placa unterofficirov je $15·00, može dzvihnuc še aľe na mešačne $46.00

Placa vdzvihuje še dľa rokov aktivnej službi.

Assentirujuci komitet Spojenih Štatov jednostajňe učinkuje a doraz v každim mesce Spojenih Štatov. Tento komitet možno najsc zvlaštne vov dome poštoveho uradu tehoto isteho mesta. Ked dahto hce stanuc še vojakom Spojenih Štatov, ku temu najjednoduhejši spusob je, ked postavi še pred ten to komitet, a vijavi, že chce vstupic do vojenskeö službi Spojenih Štatoh. Neodminno vižaduje še aľe, abi konkurent znal čitac i pisac po anglicki; kto ňezna po amerikanski (po anglicki) hutoric, temu škoda trudzic še i čas tracic, bo bez znaňa anglickeho jazika na žaden pad ňevežmu ho za vojaka Spojenih Štatov.

JAK ŠE STAC OBČANOM SPOJENIH ŠTATOH.

Q What are the United States?

A· The United States are a federation of 48 States and 4 territorie; hte latter are Indian Territory, New Mexiko, District of Columbia and Hawaii.

Otazka: Co su Spojene Štati?

Odpovedz: Spojene Štati su Spolok 48 štatov i 4 territorioh. Posledne su: Indianska territoria, New Mexiko, District of Columbia i Hawaii.

Q. Under what of government do we live?

A. Under a republican form of government.

O. Pod jaku formu vlasei mi žijeme?

Odp. Pod formu republiki.

Q Have we a ruler, emperor, king or prince?

A. No.

O. Či mame panovňika, čisara, kraľa abo princa?

Opd. Ne·

Q. Who is the ruler of the U. S.?

A. The people.

O. Kto je skutočnim panovnikom Spoj. Štatoh?

Opd. Narod.

Q. Which is the highest law in the U. S.?
A. The Constitution·

O. Kteri je najvišši zakon v S. Š.?

Odp. Zakon Constitucia.

Q. What is the Constitution of the United States?

A. It is the fundament law, by whieh the country is governed.

O. Co je konstitucionalni zakon S. Š.?

Odp. Ten fundamentalni zakon zakon, na zakladze ktereho spravuje še tato krajina.

Q· Who made the Constitution?

A. The deputies of 13 orignal states.

O Kto založil konstitucionalni zakon?

Odp. Vislanci 13 orignalňih štatov.

Q. When was the Constitution of the U. S. made?

A. 17th of September, 1787.

O. Kedi bul zrobeni eonstitueionalňi zakon?

Odp. 17-eho septembra roku 1787.

Q. Where was it made?

A· In Philadelphia.

O. Dze buli zrobeňe?

Odp. V Philadelphii.

Q. Who made the Constitution?

A. The Constitutional Convention in 1787, the Cougress and several states accepted it. --

O. Kto virobil konstitucionalňe zakoni?

Odp Konstitucionalna konveneia v roku 1787, a Congress i vecej štatov prijali ih.

Q. Do you know the names of those states?

A. Yes, the are Maryland, New Hamsphir-, Massachusetts, Delaware, South Carolina, North Carolina, Connectieut, Pennsylvania Virginia, New Jersey, New York, Georgia and Rhode Island.

O Znace mena tihto originalňih štatov?

Odp. Hej, znam, su: Maryland, New Hampshire, Massaehusetts, Delaware, South Carolin North Carolina, Connecticut, Pennsylvania Virginia, New Jersey, New York, Georgia i Rhode Island·

Q How can the Constitution be ammended?

A. Ammendments of the Constitution must be proposed by a two-third majority of both houses of Congress and approval by three-quarters of the States.

O. Jak možno zakoňi premeňie?

Odp. Premeňi zakona maju odporučae dva-trecini obidvoh domov Kongressu, a ma ju na to pristae tri štvercini štatov.

Q. How has the Constitution divided the Government?

A. Into three branches. The Legislative branch, or the Congress, the Executive branch,or the United States Courts.

O Na keľo častki dzeľa zakoni exekutivnu vlasc?

Odp. Na tri častki: zakonodarstvo, t. j. Kongress, exekutivna časť, t. j. president, i sudebna časť, t. j. Sudi Spojenih Štatov.

Q When was the contry declared independent?

A. 4th July, 1776.

O Kedi bula vihlašena neodvislosc tejto krajini?

Odp. 4-ho julia roku 1776.

Q. What is the title of the chief executive officer of U. S.?

A. He is called "President."

O Co je titulom najvišŝeho uradnika Spojenih Štatoh?

Odp. Jeho titulom je "President."

Q. Where does he reside?

A. In Washington, D. C.

O. Dze je jeho šidelne mesto?

Odp. Vo Washingtone, D. C.

Q. What is the term of office of the president?

A. Four (4) years.

O. Na keľo roki še president?

Odp. Na štiri (4) roki.

Q What are his duties?

A. He shall see that the laws are properly executed, he shall when necessary, conence both houses of Congress, or either of them, on extra ordinary occasions.

O. Co je jeho povinnoscu?

Odp. Kontrolluje prevedzeňe zakona, a v padze mimoriadnih potreboh on svola obidva abo ľem jeden dom Kongressu.

Q. What power has the president?

A. He can veto the laws made by Congress, he has the power of granting pardons for offenses against the United Staes, he can with the consent of the Senate make teaties with other nations, and can appoint all officers of the United States. He is commander-in Chief of the Army and Navy.

O Jake ma prava president?

Odp. Ma pravo vetovac Kongressom už prijate zakoni, ma pravo omiloscic kriminalnikov, previnivših proti zakonom Spojenih Štatov, zos suhlasom senatu on robi smluvi s inimi krajinami, vimenuje všitkih uradnikoh Spoj. Štatov, a on je najviššim veliteľom armadi i namornictva.

Q. How is the president elected?

A. By indirect vote of the people who elect in each state a certain number of electors. —

O. Jak voľa presidenta?

Odp. Indirektnim hlasovaňom naroda, kteri voli v každom štate isteho počtu elektorov.

Q. Where does the president preside?

A. Over the Cabinet Council, consisting of Secretaries of State, War, Treasury, Navy Interior, Agriculture, Attorney- General, the Postmaster General and the Secretary of Commerce and Secretary of Labor.

O. Dze predseduje president?

Odp. Vov kabinete ministrov, kteri pozostavaju zos ministrov: zahraničnih záležitosci, financii, vojenskeho i namornickeho, vnutra agrikulturneho, pravotneho poštovneho komercialneho-obhodneho i robotnickeho ministra.

Q. If no candidate receive a clear majority in the electoral college who elects the President?

A. The House of Representatives.

O. Ked aňi jeden kandidat ňedostane absolutnu vekšinu elektoralňih hlasov, kto voľi presidenta?

Odp. Nižši sňem Kongressu.

Q. Can the people reelect him?

A. Yes.

O. Može narod znova zvoľic ho?

Odp. Hej!

Q. Who substitutes the President?

A. The Vice-President.

O. Kto zastupuje Persidenta?

Odp. Pod-president.

Q. How is the Viee-President eleeted?

A. In the same way as the President.

O Jak je voľeňi podpresident?

Odp. Samo tak, jak president.

Q. Where does the Viee-President preside?

A. Over the Senate of the U. S.

O. Dze predseduje predsidateľ?

Odp. V senate Spojenih Štatov.

Q. What does the third or judicial — braneh of the U. S. government eonsist of?

A. Of the United States Court.

O. Z čeho pozostava sudebna častka exe kutivnej vlasci Spoj. Štatoh?

Odp. Zos sudov Spojenih Štatov.

Q. What are the duties of the U. S. — Courts?

A. To define the eaning of the Constitution, deeide whether laws are Constitutional or not, and try offenders against the U. S. laws.

O. Co je povinnoscu sudov Spoj. Štatov?

Odp. Tolko značeňe Constitucii, rieša, či novoviňešeňi zakon je konstitucionalňi abo ňe, a sudza povstajueih proei zakonam Spoj. Štatoh.

Q. Who appoints the U. S. Judges?

A. All federal judges are appointed for life by the President with the adviee and eonsent of the Senate.

O Kto vimenuva sudeov Spoj. Štatov?

Odp Všitki sudeova vimenovane su Pre sidentom, na odporučaňe i s suhlasom Senatu, a to na eali ih život.

Q Who was the First President?

A. George Washington.

O. Kto bul pervim presidentom?

Odp George Washington.

Q. Who is the present president?

A. Woodrow Wilson.

O. Kto je terajšim presidentom?

Odp. Woodrow Wilson.

Q In ease of the death of the President, whosueeers him and for how long?

A. The Viee-President, and for the unexpired term of late President.

O. V padze šmerei Presidenta, kto je jeho naslednikom a jak nadluho?

Odp. Pod-President, za nevišli termin zomreleho Presidenta.

Q. Who makes the laws of the U. S.?

A. The Congress.

O. Kto tvori zakoni pre Spoj. Štati?

Odp. Kongress.

Q. What does the Congress eonsist of?

A. Of two Houses. The Senate and the House of Representatives.

O Zos čeho pozostava Kongress?

Odp. Zos dvoh sňemov. Zos Senatu i zos domu vyslancov.

Q How are the Congressional Districts formed?

A. The Congress allots eaeh State as ma ny representatives as it entitled to according to its population, and the Legislature divides the States into Districts.

O. Jak še stavaju Kongressionalne okresi?

Odp. Kongress každomu štatu dozvoľi teľo vislancov, keľo ma dostae dľa poetu naroda a zakonodarna vlase podzeli štati na okresi.

Q. Who presides over the House of Representatives. Who eleets him?

O. Who elects him?

A. The Speaker. The House itself.

O. Kto je presidentom domu vislaneov? Kto ho voľi?

Odp. President "Speaker" zvani. Voľi ho dom vislancov.

Q. Does the Congress alone make the laws?

A. No. The President must sign them.

O. Či Kongress sam tvori zakoni?

Odp. Ne. President ma ih potvardzie.

Q Must every law be signed by the President?

A. No. If the President rateins the Bill for ten days without signing or vetoing it, it becomes a law without his signature.

O. Či každi zakon ma buc potvardzeni Presidentom?

Odp. Ne. Ked President zatrime predlohu zakona u sebe za dešec dňi, a ňepotvardzi ju, abo nevraci nazad, to staňe še zakonom i bez jeho podpisu.

Q. Can the President prevent a bill from becoming a law?

A. He can veto it, in that case it becomes law only if the Congress passes it again with a two-third majority.

O. Č može President zaprekažic, abi dajedna predloha zakona ňestala še zakonom?

Odp. On može nazad vracic, a v tom padze staňe še zakonom l'em ked Kongress znova prijme zos dva trecinami vekšinu hlasami.

Q. Is the Senate elected by the people?

A. Yes.

O. Či senatori su voľeňi narodom?

Odp. Hej.

Q. What is the term of office of a U. S. senator?

A. Six (6) years.

O. Na keľo roki su voleňi senatori?

Odp. Na šesc (6) roki.

Q. How are the members of the House of Representatives elected?

A. By direct vote of the people of each state.

O. Jakim spusobom su voleni vislanci ňižneho sňemu?

Odp. Direktnim hlasovanim naroda, každi štat okreme.

Q. What is their term of office?

A. Two (2) years.

O Jak dluho je čas ih uradovaňa?

Odp. Dva (2) roki.

Q Can any citizen become President?

A. No. He must be a native born American, must be over 35 years of age, and must have been 14 years resident of the U.S.

O. Či može buc každi občan Presidentom?

Odp. Ne. Muši buc rodzenim Amerikanom, ma buc više 35 roki stari, a ma buc stalim obivateľom S. Š. najmeňej posledňih 14 rokov.

Q. Can a w[illegible] be elected President?

A. Yes, if she is otherwise qualified.

O. Či može buc ženska Presidentom S. Štatov?

Odp. Hej, ked inače je to dosc shopna.

Q. What is the difference between the Government of the U. S. and that of Hungary?

A. One is a Republic, the other a Monarchy.

O. Co je rozluka medzi spravu S. Š., i spravu Uhorska?

Odp Uhersko je kraľovstvo a S. Š. su republika.

Q Has the President anythig to do with the making of laws?

A. No.

O Či ma President dajaki vpl'iv okolo tvoreňa zakonov?

Odp. Nema.

Q Or the Judges?

O. Či maju sudcove?

A. No, but they can decide if the aw is constitutional or not.

Odp. Ne, aľe oni rozhoduju, či zakon je onstitucionalni, aľebo ňe.

Q. What is the highest Court in the U. S.? --

A. The Supreme Court at Washington.

O Kteri je najvišši sud Spoj. Štatov?

Odp. "Supreme Court" zvani vov Washingtoňe.

Q. What is the duti of an U. S. citizen?

A. He shall obey the laws and defend the contry in times of war.

O. Co je povinnosc občana S. Š.?

Odp. Ma ctic zakoni a ma hraňic krajinu v čas vojni.

Q. Are the any other laws in the U. S., but those made in Washington?

A. Yes. Each state makes its own laws.

O. Či su druhe zakoni okrem tih, ktore tvorja vov Wasingtone?

Odp. Hej, každi štat tvori svojo osobitne zakoni.

Q. Who makes these laws?

A. The Legislature, consisting of Senate and Assembly.

O. Kto tvori te zakoni?

Odp. ZaZkonodarna vlasc, ktera pozostava zos Senatu i zos Assembly..

Q. How is the Legislature elected?

A. By direct of the people.

O. Jak še voľa ělenove zakonodarnej vlasei?

Odp. Direktnim hlasovaňim naroda.

Q Who is the ehief exeeutive offieer of the state?

A. The Governor.

O. Kto je hlavnim uradnikom štatu?

Odp. Governor.

Q How is the Governor elected?

A. By direet vote of the people.

O. Jak še voľi Guverner?

Odp. Direktnim hlasovanim naroda.

Q. What has the Governor to do with laws?

A. He has to sign ale bills, otherwise they beeome laws without his signature. He may veto them, and in that ease, the Legislature may pass them again with a two-third majority.

O. Jake povinnosei ma ohľadom zakonov Guverner?

Od. Potvardzuje svojim podpisom zakoni, inaě i tak bi še zakonami. Aľe ma pra-vo poslae ih nazad, v kterom padze predloha ľem tak staňe še zakonom, ked budze prijata dvatreeinu vekšinu hlasami.

Q. What is the term of offiee of a Senator of the state?

A. Two (2) years.

O. Na keľo roki voľeni su štatni senatori?

Odp. Na (2)roki.

Q. What is the term of offiee of an Assemblyman?

A. Two (2) years.

O. Na keľo roki oľa Assemblymanov?

Odp. Na dva (2) roki.

Q. Who is the head of a City Government?

A. The Mayor.

O. Kto je hlavu meseiekej spravi?

Odp. Mayor.

Q Who makes the City Ordinaneed for regulating matters that have not been provided for by the Legislature?

A. The board of Alderman.

O. Kto vidava mestiee pravidla?

Odp. Mestieke radeove.

Q Who is the substitute of the Governor?

A. The Lieutenant Governor.

O Kto zastupuje mesto Guvernera?

Odp. Pod-Guverner.

Q. Over what body does the Lieutenant-Governor preside?

A. Over the taste senate.

O.Kterej spoleěnosei je presidentom Pod Guverner?

Odp. Štatnom Senatu.

Q. What are the eolors of the flag of U. S.?

A. Red, white and blue.

O. Ktere su barvi zastavi S. Š.?

Odp. Červena, bila i belava.

Q. How man stars has the flag of the U. S.?

A. 48. As many stars as there are States, that represent the United States.

O. Keľo hvizdov je v zastave S. Š.?

Odp. 48. t. j. teľo hvizdoh, kelo štatoh, ktere tvorja Spojene Štaty.

Q. What is the Capitol of the U. S.?

A. Washington, D. C.

O. Co je hlavnym mestom S. Š.?

Odp. Washington, D. C.

Q. Do they eleet there offieers?

A. No, the offficers are appointed by the President

O.Či vola tam uradnikoh?

Odp. Ne, uradnikoh vimenova President.

Q. What is the Capitol of Pennsylvania state?

A. Harrisburg.

O. Co je hlavnim mestom Pennsylvania štatu?

Odp. Harrisburgh.

hlľ ment-?me4s(ÁÁrnoňuňň s e m fwyypp

...HUMOR...

PRED NOVIM ROKOM.

Hižna Marika, htorej paňi vipovedzela zato, že je bars ňešikovna, s veľku radoscu pribehňe do kuhiňi:

— Kuharečko znaju co nove? Paňi me zotrimaju na mescu.

— Ta čomu?

— Viľala som jim poľivku na šati, ta od radosci, že dostaňu druhe, povedaľi mi: teraz že možem zostac.

—o—

Preco hodzil Roosevelt po Europe?

— Preco hodzil Roosevelt po Europe?

— Z mudreho virahovaňa.

— Jak to rozumic?

— Ta dobre! Ma Europa hodzic po Rooseveltovi, voľi on hodzic po Europe.

—o—

Na jeho hlave.

— Sušedko preco ši tak smutni?

— Žena moja zaš roztrepala harček.

– No však to ňe tak veľke ňeščesce!

— Však, — kedbi ňe na mojej hlave ho bula roztrepala!

—o—

Neprijemna koalicia.

Otec (ostro ku sinovi): Janči I mamuša i ja sme jednej mišľi, že za ten prestupek zaslužiš bitku! Hibaj tu

Janči (horečne): Tu maš. — **Raz** su s mamušu jednej mišľi — i vtedi na muj rovaš, na moju skuru...

—o—

Odpreščanka po troh rokoh.

— Znam, že zapomňeš namňe, ked pujdzeš otadzi.

— Aľe idz Kdze bi som zapomnul. Pater ľem: zapišem sebe jak še volaš, tak pevna budzeš.

—o—

Na dručku jih nošil.

— Kupec sebe odemňe paru čižmi, bars fajne, bars mocne, ja už pejc roki nošim jednu paru, a su ešči take, jak nove.

Na dručku jich nošil, bo jih ňemohol predac.

—o—

Ked še cigan hoľic da.

Zor britvu hoľeľi cigana.

More: — Pan majšter, či to očil tota britva?

Baľbir: — Ta co bi bulo inše.

More: — Vera čujem, že je očiľ, bo ešče i mojo oči iškri ručaju.

—o—

L'em odpočivam.

János bars ňevistali, plakšivi hlapec bul. Po dlukšim vreščeňu predči raz ucihnul.

— No hvala Bohu — hvari matka — už ši predči prestal.

— Ba ňeprestal — odpoveda Janči — ľem odpočivam.

—o—

Ukradol ho.

— Ejňe, jaki šumni žimušni gerok maš, co ši dal zaňho?

— Ja ňič ňedal, aľe še doznaš, že ja dostaňem das 3—4 mešace.

Dobroserdečni.

— Nej sebe rača pomišľic pan ošviceni, tej noci še mi to šňilo, že jeden dzešec korunovi dukat mi račiľi dac na darunek!

— Zotrimaj ho sebe.

Hluhi.

— Dobri dzeň Bartošu!

— Nešem kohuta v košu.

— A co robja tvojo dzeci?

— On povjazaňi, ta ňeodľeci.

— Jaj idz ti Bartošu glupi!

— Kupi, ňekupi, vežňem ho nazad do chalupi.

Pri žeľežňičnej kassi.

Cestovateľ: Keľo stoji jedna kartka do Budapeštu?

Kassir: Vov trecej klašše štiri zlati.

Cestovateľ: A za jaki čas prekona človek drahu?

Kassir: Das za dzešec hodzini.

Cestovateľ: Dluhi čas, ta na druhej klašše za keľo hodzini bi som tam došol?

Bo ňedočuje.

Vov školľe na egzamentce učiteľ še vipituje školňikoh, preco noša veľo ľudze okuľare, a preco ňe všicke okuľare jednake?

Na agzamentce bul pritomni i pan pľeban, htori dakus prihluchi bul, aľe i okuľare nošil.

— Povidz mi sinku, — pita še jedneho chlapca — preco ja nošim okuľare?

— Bo ňerača dočuc — odpoveda s istotu hlapec·

Už i tam pulno.

Jeden isti premazani Jančo prišol raz s matku svoju do kmotri na hoscinu. Ku koncu hoscini še rozreve.

— Co ci, co ci hibi? — pitaju še ho z každej strani.

Po dlukšim bučeňu predči odpoveda:

— Ožar som še!

— Ta nakladz sebe i do kešeňi — češi ho kresna matka.

— Však už i tam pulno.

Viter ľem pľevi...

Pan biskup pita še pľebana, co je pričina temu, že ňe je ešči kanoňikom?

— Viter ľem pľevi ňeše do huri, odpoveda pan pľeban.

Šicko jedno.

Kellner: S čim možem služic?

Hosc: Maju pečinku sarňinu?

Kellner: Na rozkaz bars dobra sarňina, jedna porcia 60 grajcare.

Hosc: A ked tota sarňina z baraňini zrobena — tak keľo jedna porcia?

Kellner: Idzem še opitac gazdi.

Dobri ľik proci koleri.

— Pan majster tu kolera. Jak še budzeme hranic proci ňej?

— Jak? Ta treba nam budze vodu prevaric, potim ju precedzic, a po trece...

— A po trece — co??

— Ta potom dobrej horkej paľenki budzeme pic z rumom.

Koňe bi čuľi.

Jeden šedlak zos potajomnu taru bľiži še zos vozom ku mince.

— No, co mace na vože bači? — pita še ho financ·

Gazda pomali, voľno zejdze zos voza a financovi šepta do ucha — oves!

Financ še obaval, že pred kamaratmi da co tajic hce zos gazdom, zos hňevom skrikňe na gazdu:

— Co mi šeptace! Či to nahlas povedzic ňeznace?

— Nemožem paňe! — šepta mu daľej gazda. — Učuľi bi to koňe, ľebo teraz jich ľem zos šečku karmim.

Vinahrada.

Paňi (ku meseo hľedajieej dzivki) · Za dva mešaee ňemaľi teraz žadnu službu? To jih ňebars odporuča!

Služka: Predtim som aľe mala paňi veľkomožna behom dvoh mešaeoh ošem službi.

Vov škoľe.

Učiteľ · — Janku, povidz ľem, v htorim čase je najľepši ovoee zbirae zos stromoh?

Janko: — Ked je pes privjazani.

Prechladzil še.

— Kmotre, hori ši?

— Ne! — čom še pitaš?

— Ta, že taki bars červeni nos maš. to od prehladzeňa.

— Pevňe bars žimnu paľenku ločeš, ztamadz toto prehladzeňe.

---o---

V Galiciji.

— Ta jak Duvidleben, ňe eesne ei už rukavice, věera ešče česne buľi.

— Včera hej. Aľe dňeš rano som umil ruki, ta už su ňe eesne.

---o---

Ciganska odpovidz·

Učiteľ: — No More, znal bi ši mi povedzie, že hto nam dava každodzeňni chľeb?

More (7 ročni): — Običajne da mi matka, aľe ked je ňedoma, ta už i sam znam sebe odrezae.

---o---

Tuňe šati

—Ej, jake šumne šati maju paňi sušedka. Ešče som jih aňi ňevidzela! Dozaista nove su a drahe.

— Ne su prave nove, bo som jih ešče na veľku noc dala zrobic, aľe vera dose drahe buľi, tricee zlati staľi.

Mala Zsofia še ozve:— Pječo povedaš že djahe buľi, však ši jih ešče ňevipjaceja.

---o---

Bars včas.

Doktor (ku učňovi): Či paňi veľkomožna už stanula.

Učeň: Hej, pan doktor, paňi veľkomožna už stanula, aľe oňi pan doktor bars včas prišľi, bo paňi veľkomožna ešče ňehora.

---o---

Na jurmaku.

Predavačka čerešňoh: Co še jim pači šumna kišasonka?

Kišasonka (htora ušilovňe čerešňe ji): O, ja mam času, ňej obsluža ľem perše druhe.

---o---

Zradzel še.

Vojenski doktor: Maju oňi dajaku hibu?

Regrut: Ja mam bars moeni kratki zrak.

Doktor: Jak možu to preukazae?

Regkrut: Bars ľehko. Vidza pan doktor ten klíňec na mure?

Doktor: Hej, vidzim ho·

Regrut: A ja ho ňevidzim!

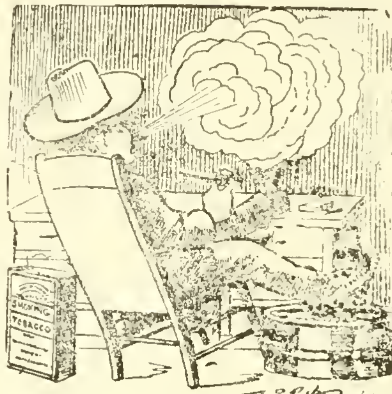
---o---

Visledek moci kometi Halley.

---o---

— No ti lajdaku, ta už zaš še tačaš?

— Ne to stara, ľem žem še ruša bo ju kometa potresla.

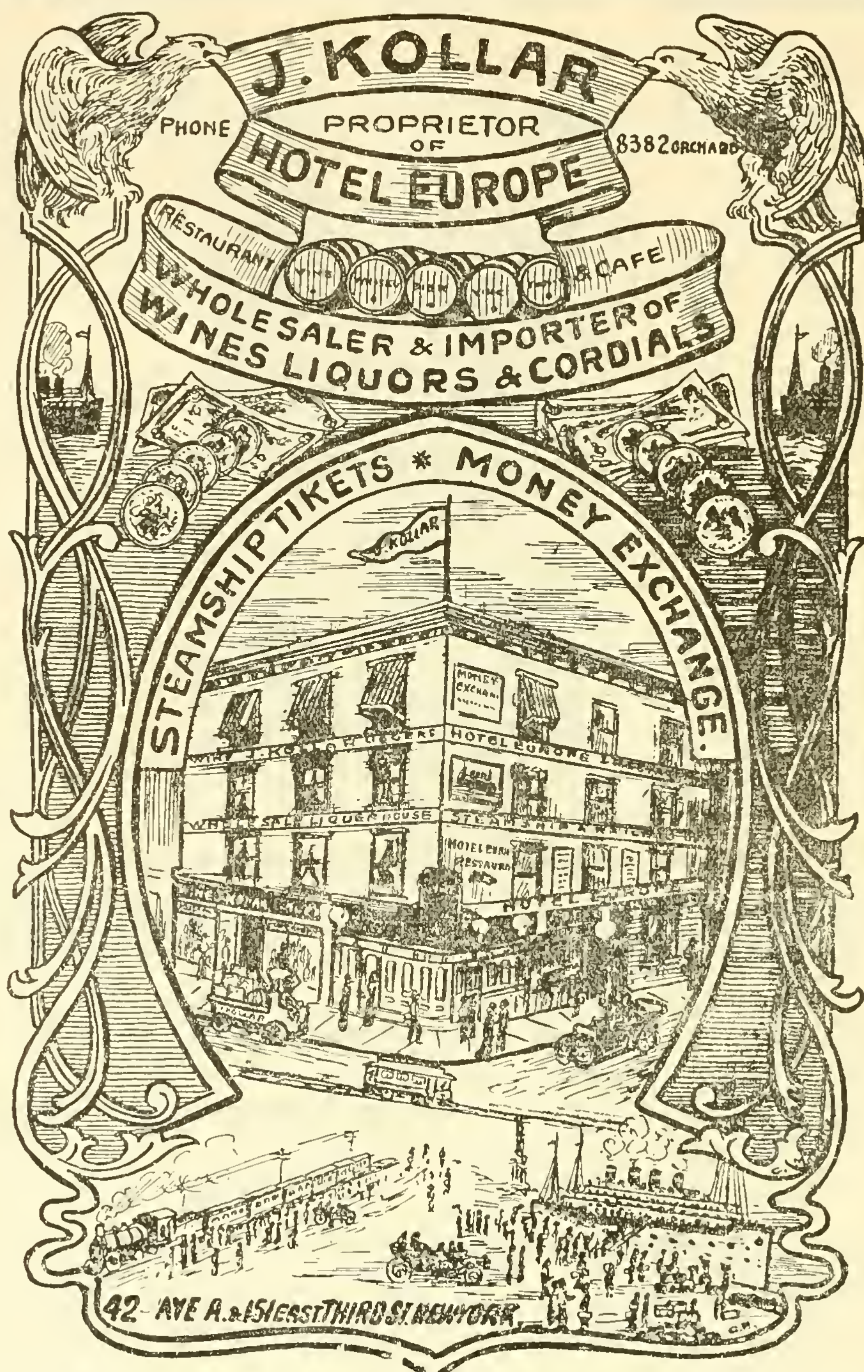

Ohlaškova časť.

Hotel a vel'ko - sklad.

Šifkartovi Obchod.

BOHATO ZARADZENI VELKOSKLAD
velki viber **tunajših i krajovih likerov, paleniek tak tiž velki viber tunajših Vin· — Veľka Halla na bali, kerscini, banketi a** — ine zabavi. —

ŠIFKARTOVI OBCHOD.
Predava šifkarti. — **Pošila peňeži do kraju a indze. — Zmeňuje všelijake peňeži. — Vihotovujem notarialne záležitosci ktorim naležitu pozornosc venujem.**

JOSEPH KOLLAR,

42 Avenue A., **New York, N. Y.**

LIBRARY OF CONGRESS
0 015 845 696 5